ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಪುರಾಣಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಮೂಲ್ಯ ನಿಧಿ. ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳ ಆಗರ. ಹಿಂದೂದೇಶದ ಅಂದಿನ ಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯರು ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಮುಂದಾದರೂ ಮಾನವರ ಜೀವನ ರಥವು ನ್ಯಾಯ ನೀತಿಗಳ ಆದರ್ಶ ಪಥದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಪುರಾಣಗಳು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟು ಪುರಾಣಗಳು ಹದಿನೆಂಟು. ಈ ಪುರಾಣಗಳು ಭಗವಂತನ ಮುಖದಿಂದ ವೇದಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಹೊರಬಂದವು.

''ಪುರಾಣಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಥಮಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸ್ಮೃತಂ ।
ಅನಂತರಂ ಚ ವಕ್ತ್ರೇಭ್ಯೋ ವೇದಾಸ್ತಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಗತಾಃ''

ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಪುರಾಣಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟವು. ಅನಂತರ ವೇದಗಳು ಹೊರಬಂದವು ಎಂದು ಮತ್ಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಮುಂತಾದ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಪುರಾಣಗಳು ಮೊದಲು ನೂರಾರು ಕೋಟಿ ಗ್ರಂಥಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದವು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಅದೆಲ್ಲ ಅತಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯು. **''ಕಾಲೇನಾಗ್ರಹಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ''** ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಎಟುಕಲಾರದೆಂದುಬಗೆದು ಭಗವಂತನೇ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದನು ಎಂದು ಪದ್ಮಪುರಾಣ, ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಬೃಹತ್ ಕೃತಿಯಾಗಿದ್ದು ಐದು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದೆ ಸೃಷ್ಟಿಖಂಡ, ಭೂಮಿಖಂಡ, ಸ್ವರ್ಗಖಂಡ, ಪಾತಾಳಖಂಡ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಖಂಡ.

ಆಪಸ್ತಂಬಧರ್ಮಸೂತ್ರ -

ಯೋ ಹಿಂಸಾರ್ಥಮಭಿಕ್ರಾಂತಂ ಹಂತಿ ಮನ್ಯುರೇವ ಮನ್ಯುಂಸ್ಪೃಶತಿ
ನ ತಸ್ಮಿನ್ ದೋಷಾ ಇತಿ ಪುರಾಣೇ ೧-೧೯-೧

ಅಥಪುರಾಣೇ ಶ್ಲೋಕಾವುದಾಹರಂತಿ-ಅಷ್ಟಾಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ...೨-೨೩-೩

ಆಭೂತಸಂಪ್ಲವಾತ್ತೇಸ್ವರ್ಗಜಿತಃ
ಪುನಃಸ್ಸರ್ಗೇ ಬೀಜಾರ್ಥಾ ಭವಂತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ ।
ಅಥಾಪಿಪ್ರಜಾಪತೇರ್ವಚನಂ

ಆಪಸ್ತಂಬ ಧರ್ಮಸೂತ್ರ ೨-೨೪-೫

ವ್ಯಾಡಿಯ ವಿಕೃತವಲ್ಲೀ

ಕ್ರಮಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನೋ ಮಂತ್ರಬ್ರಾಹ್ಮಣಪಾರಗಃ
ಜಟಾಪಾರಾಯಣಪರೋ ರುದ್ರಲೋಕ ಮಹೀಯತೇ ॥

ಶುಕ್ರನೀತಿ -

ಸರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಶ್ಚ ವಂಶೋ ಮನ್ವಂತರಾಣಿ ಚ
ವಂಶಾನುಚರಿತಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪುರಾಣಂ ತತ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್ ॥

ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ವೇದಸ್ಮೃತಿಕಾಲದಷ್ಟು ಪುರಾಣಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರೇ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ವಚನವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುವೇ ವೇದವ್ಯಾಸ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ವೇದವಿಭಾಗ ಹಾಗೂ ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅವತೀರ್ಣೋ ಮಹಾಯೋಗೀ ಸತ್ಯವತ್ಯಾಂ ಪರಾಶರಾತ್
ಉತ್ಸನ್ನಾನ್ ಭಗವಾನ್ ವೇದಾನ್ ಉಜ್ಜಹಾರ ಹರಿಃಸ್ವಯಮ್॥

ಎಂದು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ ವಚನಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ -

ಸೋಽಯಂ ನಾರಾಯಣಃಸಾಕ್ಷಾದ್ವ್ಯಾ ಸರೂಪೀ ಮಹಾಮುನಿಃ ॥

ಪದ್ಮಪುರಾಣ -

ಕಾಲೇನಾಗ್ರಹಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುರಾಣಸ್ಯ ತಥಾ ವಿಭುಃ
ವ್ಯಾಸರೂಪೀ ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಯುಗೇ ಯುಗೇ
ಚತುರ್ಲಕ್ಷಪ್ರಮಾಣೇನ ದ್ವಾಪರೇ ದ್ವಾಪರೇ ಪ್ರಭುಃ
ತದಷ್ಟಾದಶಧಾ ಕೃತ್ವಾ ಭೂಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕಾಶ್ಯತೇ ॥

ವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುವೇ ಶತಕೋಟಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪುರಾಣ ರಾಶಿಯು ಮಂದಮತಿಗಳಾದ ಮಾನವರ ಅರಿವು ತಿಳಿವುಗಳಿಗೆ ನಿಲುಕಲಾರದೆಂದೆಣಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಅವೇ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣ ರೂಪದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿವೆ ಎಂದು ಬಿತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು **''ಅನ್ಯಾನಿ ಪುರಾಣಾನಿ ವ್ಯಸ್ತಾನಿ ಅನೇನ ಇತಿವ್ಯಾಸಃ** ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹದಿನೆಂಟು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಸ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿಯೆಂದು ವ್ಯಾಸ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಂಕರ ಮಧ್ವಾರಾಮಾನುಜರು ತಮ್ಮ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣತ್ವೇನ ವೇದವ್ಯಾಸ ರಚಿತವಾದ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ, ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ, ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರ, ಭವಿಷ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮ,

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ, ಪದ್ಮ, ಲಿಂಗ, ನೃಸಿಂಹ, ಕೂರ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮುಂತಾದ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕಾನೇಕ ಬಹಿರಂಗ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲವು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಸಹಸ್ರಾರುವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವುದು. ಪುರಾಣಗಳ ಅಂತರಂಗ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದಲೂ ಈ ವಿಷಯ ಮನದಟ್ಟಾಗುವದು.

''ಏವಂ ಸಪಾದಾಃ ಪಂಚೈತೇ ಲಕ್ಷಾ ಮರ್ತ್ಯೇ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ'' ॥

ಎಂದು ಮತ್ಸ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಪುರಾಣಗ್ರಂಥ ಸಂಖ್ಯೆ ಐದು ಲಕ್ಷ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಕರ್ತೃರಾದ ವ್ಯಾಸರು ಸುಮಂತು ಜೈಮಿನಿ ಪೈಲ ವೈಶಂಪಾಯನ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಋಗ್ವೇದ ಯಜುರ್ವೇದ ಸಾಮವೇದ ಅಥರ್ವಣ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ ತಮ್ಮ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸೂತ ಜಾತಿಯ ರೋಮಹರ್ಷಣನಿಗೆ ಪುರಾಣಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ ಧರ್ಮದ ಜನರೂ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ. ವೇದ ಓದಲು ಬಾರದವರು ಉದ್ದಾರ ಹೊಂದಲೆಂದೇ ಈ ಪುರಾಣ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಬಾದರಾಯಣರೂಪೀ ಭಗವಾನ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರನಾದ ಸೂತ ಜಾತಿಯ ರೋಮಹರ್ಷಣನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಆ ರೋಮಹರ್ಷಣ ಮುಂದೆ ಈ ಪುರಾಣಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಆರು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ. ಸುಮತಿ, ಅಗ್ನಿವರ್ಚ, ಮಿತ್ರಯ ಶಾಂಶಪಾಯನ, ಅಕೃತವ್ರಣ, ಸಾವರ್ಣಿ ಈ ಆರು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣಪಾಠ ಹೇಳಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಮಹಾಪಂಡಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಅವರೂ ಮುಂದೆ ಬಹು ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಮಹಾಪಂಡಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಅವರೂ ಮುಂದೆ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸಿದರು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಭಾಗವತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣಃ

ಆಖ್ಯಾನೈಶ್ಚಾಪ್ಯ ಪಾಖ್ಯಾನೈರ್ಗಾಥಾಭಿ ಕಲ್ಪಶುದ್ಧಿಭಿಃ
ಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಂ ಚಕ್ರೇ ಪುರಾಣಾರ್ಥವಿಶಾರದಃ ॥

ಪ್ರಖ್ಯಾತೋ ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯೋಭೂತ್ ಸೂತೋ ವೈ ರೋಮಹರ್ಷಣಃ
ಸುಮತಿಶ್ಚಾಗ್ನಿವರ್ಚಾಶ್ಚ ಮಿತ್ರಯುಃ ಶಾಂಶಪಾಯನಃ
ಅಕೃತವ್ರಣೋऽಥ ಸಾವರ್ಣಿಃ ಷಟ್ ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯ ಚಾಭವನ್ ॥

ಈ ರೋಮಹರ್ಷಣನ ಮಗ ಉಗಶ್ರವನು ತಂದೆಯಿಂದಲೂ ಇತರ ವ್ಯಾಸ ಶಿಷ್ಯರಿಂದಲೂ ಕಲಿತು ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪುರಾಣ ಸಮುಚ್ಚಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾಗವತದನ ರಸರಂಜಿನೀ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

''ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಿ, ಕಶ್ಯಪ, ಸಾವರ್ಣ್ಯಕೃತವ್ರಣ, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಹಾರೀತೇಭ್ಯಃಷಡ್ಭ್ಯಃ ಷಟ್ ಪುರಾಣಾನಿ ರೋಮಹರ್ಷಣಾಚ್ಚತ್ವಾರಿ ವ್ಯಾಸತ್ಸಪ್ತ ಏವಂ ಸಪ್ತದಶ ಪುರಾಣಾನಿ

ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮೇ ಅಧೀತ್ಯ ಭಾಗವತಂ ಶುಕೋಧ್ಯಾಪಯತೀತಿ ವ್ಯಾಸಾಜ್ಞಪ್ತ ಉಗ್ರಶ್ರವಾ ಲಿಪಿಶುಕಮುಖಾತ್ ಶುಶ್ರಾವಃ ತತಃಸ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯಂ ಜಗಾಮ ತತ್ರ ಮುನಿಭಿರ್ಬಹುಮಾನ ಪೂರ್ವಕಂ ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯಂ ರೋಮಹರ್ಷಣ ಪುತ್ರಂಜ್ಞಾತ್ವಾಪೈತ್ರ್ಯೇ ಆಸನೇ ಸ್ಥಾಪಿತಃ।'' ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರಾದ ಆರು ಪೌರಾಣಿಕ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಆರು ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ರೋಮಹರ್ಷಣ (ತಂದೆ) ನಿಂದ ನಾಲ್ಕು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ಏಳು ಹೀಗೆ ಹದಿನೇಳು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಓದಿ ಕೊನೆಗೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಕಲಿತು ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪಂಡಿತನಾದ ಉಗ್ರಶ್ರವಸೂತ ಎಂದೂ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದಲೂ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಾಸರೇ -

''ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾನಿ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಾನಿ ಸುವ್ರತ (ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣ) ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನೇ ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಸರು ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತಾರರೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. ಈ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ವೇದವ್ಯಾಸರು ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವತಿ ಎಂಬ ಅಂಬಿಗರ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಪರಾಶರ ಕುಮಾರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೌರವ ಪಾಂಡವರ ಗುರುಗಳೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ ಆಗಿದ್ದುದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರಚಿಸಿದ ನಂತರ ವ್ಯಾಸರು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದ **''ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಾನಿ''** ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾಲವು ಕಲಿಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲವೆಂಬುದು ಅವಿಪ್ರತಿಪನ್ನವೇ ಆಗಿದೆ. ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಐದುಸಾವಿರ ವರ್ಷವಾಯಿತೆಂದು ಭಾರತೀಯರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲನಿರ್ಣಯದ ಮಹಾಪ್ರಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಮೇಯವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸನಾತನ ವೈದಿಕ ಪಂಡಿತರ ಒಟ್ಟಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತ ಪುರಾಣಾದಿಗಳ ಕರ್ತರಾದ ಸ್ವತಃ ವ್ಯಾಸರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಓದಿ ಕೇಳಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಶಿಷ್ಯರೂ ತಾವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧಕಾಲದ ಹತ್ತಿರದ ಕಾಲವೇ ಈ ಪುರಾಣಗಳ ರಚನಾ ಕಾಲ ಎಂದು ಒಪ್ಪುವದು ಸೂಕ್ತ ಎನಿಸುವದು.

ಹಿಂದೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಫ್.ಈ. ಪರ್ಗಿಟರರು ತಮ್ಮ **''ಏನ್ಶಿಯಂಟ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕಲ್ ಟ್ರ್ಯಾಡಿಶನಲ್''** ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮೌಲಿಕ ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಾಯುಪುರಾಣವು ಇಸ್ವಿಸನ್ ೬೨೦ ಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿನದಾಗಿದೆ. ಆದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏಳನೆಯ ಶತಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾದಂಬರೀಕಾರ ಬಾಣಂಭಟ್ಟನು ತನ್ನ ಹರ್ಷ ಚರಿತದಲ್ಲಿ ವಾಯುಪುರಾಣವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬುದು. ಇದರಂತೆ ಕೆಲವು ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಿಟ್ಟ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ ಭವಿಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಕಾಲವಾದ ನಾಲ್ಕನೆ ಶತಕಕ್ಕಿಂತ

ಈ ಪುರಾಣಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಅಂದರೆ ಐದನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಪುರಾಣಗಳ ಹಿಂದಿನ ಗಡುವನ್ನು ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಬಹಿಸ್ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಐದುನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಎಳೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಪರ್ಗಿಟರರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಕದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಥರ್ವಣವೇದ, ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್, ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಸಾಂಖ್ಯಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರ, ಅಶ್ವಲಾಯನಸೂತ್ರ, ಆಪಸ್ತಂಬ ಧರ್ಮಸೂತ್ರ ಮುಂತಾದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುರಾಣಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಹದಿನೆಂಟೂ ಪುರಾಣಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪುವದು ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವೂ ಪ್ರಮಾಣ ಸಮ್ಮತವೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಗುಣವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಹಾಗೂ ಯುಕ್ತಿಉಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾದ ವಿಮರ್ಶಾಪೂರ್ವಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಯಸುವವರು ನಾವು ಕನ್ನಡಿಸಿದ ವಿಷ್ಣು, ವರಾಹ, ವಾಮನ, ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಪ್ರಕೃತ ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ಗಾತ್ರದಿಂದ ಬೃಹತ್ತರವೂ ವಿಷಯ ವೈಶಾಲ್ಯದಿಂದ ಮಹತ್ತರವೂ ಆದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಗ್ರಂಥ ಸಂಖ್ಯೆ ಐವತ್ತೈದು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಐದು ಖಂಡಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಸೃಷ್ಟಿಖಂಡ, ಭೂಮಿಖಂಡ, ಸ್ವರ್ಗಖಂಡ, ಪಾತಾಳಖಂಡ, ಉತ್ತರಖಂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಸೃಷ್ಟಿಖಂಡದಲ್ಲಿ ಐದು ಪರ್ವಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಈ ಐದುಖಂಡಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಅಂದರೆ ೨೦೦೫ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಭಾಗ-೧ ಸೃಷ್ಟಿಖಂಡ, ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಭಾಗ-೨ರಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಖಂಡ, ಸ್ವರ್ಗಖಂಡ, ಪಾತಾಳಖಂಡ, ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಭಾಗ-೩ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಖಂಡ ಶುರುವಾಗಿ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಭಾಗ-೪ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಖಂಡ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ವೇದವ್ಯಾಸರಚಿತ ಬೃಹತ್ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಕನ್ನಡಾನುವಾದವು ಭಾಗ-೧, ಭಾಗ-೨, ಭಾಗ-೩, ಭಾಗ-೪ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. (ಈ ಹಿಂದೆ ಈ ಐದು ಖಂಡಗಳೂ ಒಟ್ಟು ಏಳು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿದ್ದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಏಳು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿದ್ದನ್ನೇ, ಒಂದರಕ್ಷರವೂ ಬಿಡದಂತೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಣಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಮಾಲೀಕರಾದ ಚಿರಂಜೀವಿ ಕೆ.ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣರವರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ತಂದೆಯವರಿಂದ ಕಲಿತ ಮುದ್ರಣ ಕೌಶಲ್ಯದ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬರೀ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲೇ ಮುದ್ರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ).

ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ, ವ್ಯಾಸಜೈಮಿನಿ ಸಂವಾದ, ವ್ರತ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾದಿ ನಿರೂಪಣ, ಶಾಕುಂತಲೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಾತಾಲಖಂಡದಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ, ರಾಮನು ಗೈದ ಅಶ್ವಮೇಧ ವಿಧಾನೋಪದೇಶ, ರಾಜರ ಚರಿತ್ರ, ಜಗನ್ನಾಥಪುರಿಯ ಮಹಿಮೆ, ವೃಂದಾವನಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಿಮೆ, ವೈಶಾಖಸ್ನಾನ, ದಾನ ಪೂಜೆಗಳ ಫಲ, ಭೂದೇವಿ ವರಾಹ ಸಂವಾದ, ಯಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕಥೆ, ದಧೀಚಿಯ ಕಥೆ, ಮಹಾದೇವರ ಮಹಿಮೆ, ನಾಗಲೋಕ ವರ್ಣನೆ, ಗೌತಮಾಖ್ಯಾನ, ಶಿವಗೀತಾ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದಿವೆ.

ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ

ಪರ್ವತಾಖ್ಯಾನ, ಜಾಲಂಧರನ ಕಥೆ, ಶ್ರೀ ಶೈಲಾದಿಕ್ಷೇತ್ರ, ಸಮುದ್ರ, ಗಂಗಾ ಪ್ರಯಾಗ, ಕಾಶಿ, ಗಯಾ ಮುಂತಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಣ್ಣನೆ, ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತಗಳ ಮಹಿಮಾನು ವರ್ಣನೆ, ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ ಕಾರ್ತಿಕ ವ್ರತ, ಮಾಘಸ್ನಾನ, ನರಸಿಂಹವೃತ್ತಾಂತ, ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಶಿವರ ಪೂಜಾದಿಗಳು, ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ರಾಮಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಂತಹ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳ ಮಹಿಮೆ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲ ದೇವಶರ್ಮಾಖ್ಯಾನ, ಗೀತಾ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ಭಾಗವತ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ಮಂತ್ರರತ್ನಾಭಿಧಾನ, ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ದಶಾವತಾರ ಕಥಾ, ರಾಮನಾಮ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ಭೃಗುಕೃತ ವಿಷ್ಣು ವೈಭವ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣವು ವೈಷ್ಣವ ಪುರಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಬಹು ಭಾಗವು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಅನೇಕ ಆಖ್ಯಾನ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಸಂವಾದ ಉಪದೇಶ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರಟಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಇತರ ದೇವತಾ ನಿಂದೆ, ತಿರಸ್ಕಾರ. ಧ್ವನಿ ಕೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರ ಹಾಗು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಗಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಚನಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವ, ಹರಿ ರೂಪಿಯಾಗಿ ಅವರವರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಶೈಲಿ, ರಚನೆ, ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿ, ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ, ರಸಪುಷ್ಟಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಈ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಯು ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಈ ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ **ಪಂ. ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯಗಲಗಲಿ**
ದಿನಾಂಕ 3 – 11 – 2005 ಶಾಂತಿ ಕಾಲೋನಿ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ – 580 032

ಯಾವ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ಎಂಥ ಘೋರ ನರಕವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ, ಧರ್ಮಕರ್ಮ, ಸರ್ವ ವರ್ಣದವರ ಕರ್ತವ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಮ್ಯವಾಗುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಪುರಾಣದ ಕೊನೆಯ ೯೫ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಕರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಃ ಎಲ್ಲ ನಿಬಂಧಕಾರರೂ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾನವೀಯ ಜೀವಿತದ ಇತಿಕರ್ತವ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಸದಾಚಾರ, ದೇವತಾ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸುಸ್ವಭಾವ, ಸೌಶೀಲ್ಯ, ಸೌಜನ್ಯ, ಪರೋಪಕಾರ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ಯಮನಿಯಮ, ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸೆ, ದಾನ, ಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೇ ಗುಣಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜೀವನವನ್ನು ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಈ ಪುರಾಣವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಜನಪೀಡೆ, ಅಹಂಕಾರ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಕಾಮುಕತೆ, ಉಚ್ಛೃಂಖಲ ವೃತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಂಧಕ ಮಹಿಷ ತಾರಕ ಮುಂತಾದ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠ ದೈತ್ಯರೂ ಕೂಡ ಎಂಥ ಅಧಃಪಾತ ಹೊಂದಿದರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿ ಶ್ರದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನದ ಸುಗಮದಾರಿಯನ್ನೇ ಮಾನವರು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳಾದ ಅರಜೆಯ ಕಥೆ ಮಾರ್ಮಿಕವೂ ಉದ್ಬೋಧಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಜಾಬಾಲಿ ಚಿತ್ರಾಂಗದೆ, ಸುರಥ, ದೇವವತಿ ವೇದವತಿ ದಮಯಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಿಪಾಕ ವಿಧಿಯ ವಿಲಾಸಗಳಿಗೆ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡಿವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು ಸನ್ನಿವೇಶದ ಸತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ರಸಾವೇಶದಿಂದ ಮೈತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಸುಂದರ ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಸೊಬಗನಾಂತಿವೆ. ಇಡಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಒಂದು ರೋಮಾಂಚಕಾರಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಹುರುಳು ಹುದುವುಗೂಡಿ ಕಳೆದುಂಬಿ ನಿಂತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವಾಮನಾವತಾರದ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಧೀರೋದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಮೂರು ಲೋಕ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗಿಂತ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಮಿಗಿಲಾಗಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಯಿಂದ ದೈತ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಾನವ ದಾನವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮಹತೋಮಹೀಮನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ವಿಂಧ್ಯಾವಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ದಾನ, ಸೌಜನ್ಯ, ಉದಾರ ಅಂತಃಕರಣಗಳಿಂದ ಅತಿ ಮಾನವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಥಾ ತಂತ್ರದ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಈ ಪುರಾಣ ಪ್ರಣೇತಾರರ ರಸ ಶೈಲಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ನಡ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ಅತಂತ್ರ ಘಟನೆಗಳು, ಅಸಂಬದ್ಧ ಕತೆಗಳೂ, ಅನನ್ವಿತ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ಇದೊಂದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲ, ಪುರಾಣ ಎಂಬ ಅರಿವನ್ನು ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸುಕೇಶಿಯ ಕತೆ ಇಂಥ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆಯ ಬಸಿರನಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿ ಅಸಂಗತತೆಯ ಅಪ್ಪುಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ

ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಅನೇಕ ತಲೆ ಬಾಲವಿಲ್ಲದ ಆಖ್ಯಾನೋಪಾಖ್ಯಾನಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಇದು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಕಥಾಕೇಶವಲ್ಲ. ನಿಜಜೀವನದ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಯಥಾರ್ಥ ಪಡಿನೆಳಲು ಎಂಬುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ಬದುಕಿನ ಭೀಷಣ ಬಂಧುರತೆಯನ್ನೂ ಬಾಳಿನ ಒಗರು ಹೊಗರುಗಳನ್ನೂ ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದ ಶೈಲಿಯು ಪ್ರಸಾದ ಭೂಯಿಷ್ಠವೂ ಸರಳ ಸುಂದರವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರವಾಹಿ ಸರಣಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದ ಕಾವು ಕೆಚ್ಚು ಪಡೆದು ಅಂದ ಚೆಂದದ ಛಂದೋ ಬಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ರಸಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ನಾವು ಓದುಗರು ಇದು ಏನು ಪುರಾಣವೋ ಅಥವಾ ನವರಸಭರಿತ ಕಾವ್ಯವೋ ಎನ್ನುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಶರತ್ಕಾಲದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

ವಿಕಾಸಮಾಯಾಂತಿ ಚ ಪಂಕಜಾನಿ ।
ಚಂದ್ರಾಂಶವೋ ಭಾಂತಿ ಲತಾಃ ಸುಪುಷ್ಪಾಃ ॥

ನಂದಂತಿ ಕೃಷ್ಣಾನ್ಯಪಬಿ ಗೋಕುಲಾನಿ ।
ಸಂತಶ್ಚ ಸಂತೋಷ ಮನುವ್ರಜಂತಿ ॥

ಸರಸ್ಸು ಪದ್ಮಂ ಗಗನೇ ಚ ತಾರಕಾಃ ।
ಜಲಾಶಯೇಷ್ವೇವ ತಥಾ ಪಯಾಂಸಿ ॥

ಸತಾಂ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಹಿ ದಿಶಾಂ ಮುಖ್ಯೆಃ ಸಮಂ ।
ವೈಮಲ್ಯ ಮಾಯಾಂತಿ ಶಶಾಂಕಕಾಂತಯಃ ॥

ಇಂಥ ರಸಾಲ ಶೈಲಿಯ ಕಾವ್ಯಮಯ ಬಣ್ಣನೆ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರೂಪಣೆಗಳನ್ನು ಈ ಪುರಾಣದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಭಾಗವತ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣಗಳ ನಂತರ ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರವಾಹಿಶೈಲಿ, ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣಿ ಕಲ್ಪನಾ ಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣವೇ ಆಗರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪಾಣಿನೀಯ ಎನಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಅಸಾಧು ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕ್ವಚಿತ್ತಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯು ನಿರರ್ಗಲವಾಗಿ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಸಾಗಿ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕಥಾ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಬಿಗುವು ಇಲ್ಲದೇ ಎಷ್ಟೋ ಇಲ್ಲಿಯ ವೃತ್ತಾಂತ ಆಖ್ಯಾನಗಳ ಬಿತ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಥಿಲ್ಯ ತಲೆ ತೋರಿದ್ದರೂ ನುಡಿಯ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕುಂಟುವ ಅಥವಾ ಕುಂಠಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಕ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ತೋರಿ ಬಂದ ದೋಷಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಗೀಗ ನಡೆದ ಹಾರಿಕೆ ತೂರಿಕೆಗಳೇ ಕಾರಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಗುಣ ಕಂಡರೆ ಅದು ವ್ಯಾಸವಾಣಿಯ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಸೂತ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ

ಅನೇಕ ನೀತಿ ವಚನಗಳೂ ಸುಭಾಷಿತಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಾವು ಈ ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸುವ ಮೊದಲು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರೆಸ್, ಬಾಂಬೆ ಇವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಕಲಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾನನ ತರ್ಕರತ್ನರು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ವಂಗವಾಸಿ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಕ್ಲಾಯಮ್ ರೋಡಿನಲ್ಲಿ ಮನಸುಖ ರಾವ ಮೋರ ಎಂಬವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವಾಮನ ಪುರಾಣವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಅರಮನೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ಮುಧೋಳ ಮಹಾರಾಜರ ವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಲಿಖಿತ ತಾಡವಾತಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕುಂಭಕೋಣದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ತಮಿಳು ಲಿಪಿಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಕಾಪಿ ಮಾಡಿ ಕೂಡಿಸಿ ನಂತರ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಈ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಪಂ. ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಜೋಶಿ, ಅನಂತರ ತಡಸ, ಮೈಸೂರಿನ ಕೀಂ ಘಟ್ಟಂ ವೆಂಕಟರಮಣಚಾರ್ಯ, ಪೂಜ್ಯ ಪಂಡಿತ ಗಲಗಲಿ, ಅಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯ, ಜೆ.ಪಿ. ಗೋಪೀನಾಥಚಾರ್ಯ, ಸೌ. ಭಾಗ್ಯವತೀ ದೇವಿ, ಕುಮಾರಿ ವಾಣೀ ಗಲಗಲಿ ಬಿ.ಎ. ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಜನರು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೊನೆಯ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳ ಪೂರ್ಣಾ ಲೇಖನ ಭಾರ ವಹಿಸಿದ ಪಂ. ಶ್ರೀ ಕೆ.ಟಿ. ಜೋಶಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಕೈಬರಹದ ತಾಡವಾಲೆ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಿತ ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಶೋಧನೆ, ಪ್ರತಿ ಲಿಪೀಕರಣ, ಪಾಠಾಂತರ ಪರಿಶೀಲನೆ, ಪರಾವರ್ತನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ನೆರವನ್ನಿತ್ತ ಕೇ. ರಂಗನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಬಾಳುಭಟ್ಟ ವಾಳುಂಬೆ, ಅನಂತರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸುಬ್ಬಾಭಟ್ಟ ಜೋಯ್ಸ, ಕೃಷ್ಣಚಂದ್ರ ದ್ವಿವೇದಿ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಆದ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಸಲ್ಲಿಸುವೆವು.

18 – 2 – 2004 *ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ*

ಕೃತಜ್ಞತಾ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಭಾಷಿತವಿದೆ.

ಶತೇಷು ಜಾಯತೇ ಶೂರಃ ಸಹಸ್ರೇಷು ಚ ಪಂಡಿತಃ ।

ವಕ್ತಾ ದಶಸಹಸ್ರೇಶು ದಾತಾ ಭವತಿ ವಾ ನ ವಾ ॥

ನೂರು ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಶೂರನಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಾವಿರ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಪಂಡಿತನಿರುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ವಾಕ್ ಚತುರನಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೊಡುಗೈ ದಾನಿಯು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರುವನೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ!

ಈ ಸುಭಾಷಿತಕಾರನ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರವೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದ್ಯಮಿಗಳಾದ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಃ ಪಂಡಿತರಾದ ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರು. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಸಿರಿವಂತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಇರದಿರುವ ವಾಕ್‌ಚಾತುರ್ಯ, ಕವಿತ್ವಕೌಶಲ್ಯ ಇವರ ಸೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಗಾಯತ್ರೀ ಹೋಮ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅದೊಂದು ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ **'ನ ಭೂತೋ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ'** ಎನ್ನುವಂಥ ಮಹಾಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ವೈಭವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಆಚರಣೆಯ ನೆನಪು ಬೆಂಗಳೂರು ನಾಗರಿಕರಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ರಚಿತ ಹದಿನೆಂಟೂ ಪುರಾಣಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸುಂದರ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು, ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊತ್ತಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯವರೂ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ನಾನು ನಿರಂತರ ಪುರಾಣಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ ಪರಿಶೀಲನ ಅನುವಾದನ ಮುದ್ರಣಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಾಡಲು ಸರ್ವವಿಧ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರ ಇನ್ನೊಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಅವರೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಭಕ್ತರು, ಮಹಾಕವಿಗಳು. ದೇವರ ಮೇಲೆ ಅವರು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾದ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು, ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಂತ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಪುರಂದರದಾಸ, ಕನಕದಾಸ, ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ರಂಥ ದಾಸಕೂಟ ಧುರೀಣರ ಭಕ್ತಿಪರ ಹಾಡುಗಬ್ಬಗಳ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ಹೆಜ್ಜೇನಿನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅನುಭವಿ ಸಂತ ಶರೀಫಸಾಹೇಬರ ಪ್ರಭಾವಲಯದ ಪ್ರಭಾವಿ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಂಕ್ರಮಣ-ಸಂಕ್ರಮಣ ಗೈಯುವ ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರ ಆಡುನುಡಿಯ ತಾಳಲಯ ಬದ್ಧವಾದ ಹಾಡುಗಳು ಕೇಳುಗರ ಹೃದಯನಾಡಿಗಳನ್ನು ಮಿಡಿಯುತ್ತವೆ.

ಸ್ವತಃ ಸಿವಿಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಪದವಿ ಪಡೆದಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಭವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಭವನಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ, ಆ ಎಲ್ಲಾ ಭವನಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿನ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಮನಗಂಡು ಹಾಗೂ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಆಯಾ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಭವನಗಳ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿನ್ಯಾಸಕರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರೇ

ವಿನ್ಯಾಸಮಾಡಿರುವ ಹಾಗೂ ತಾವೇ ಖುದ್ದು ನಿಂತು ಕಟ್ಟಿಸಿರುವ ಖೋಡೇ ಕಾಂಟ್ಯಾಕ್ಟ್ ಸೆಂಟರ್ ಎಂಬ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಭವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಲಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲದೇವರು ಅವರಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಆಯುಷ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವಿಜಯ ವೀರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ **ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್**, ನಂ. 3, ಯಲ್ಲಪ್ಪ ರಸ್ತೆ, ಚಿಕ್ಕಮಾವಳ್ಳಿ (ಸುಶೀಲ ರಸ್ತೆ ಕ್ರಾಸ್) ಬೆಂಗಳೂರು-560 004 ಇದರ ಮಾಲೀಕರಾದ **ಮುದ್ರಣಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕೆ. ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ** ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮಂಜುನಾಥ್‌ರವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಕಲ ಸನ್ಮಂಗಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ. ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅವರ ಮುವತ್ತು ವರ್ಷದ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಈಗಿನ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ (ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ.) ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಯ ಜೊತೆ, ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಲಾವಿದರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮೋಹನ್, ತ್ಯಾಗರಾಜ ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು ರವರು ಬಹಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲದೇವರು ಅವರಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಆಯುಷ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವಿಜಯ ವೀರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪುರಾಣ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕರಡು ಪ್ರತಿ ತಿದ್ದುವಿಕೆ (ಪ್ರೂಫ್ ಕರೆಕ್ಷನ್) ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ ಸಿ.ಹೆಚ್. ಬದ್ರಿಆಚಾರ್‌ರವರು ಅತ್ಯಂತ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಜಾಗೂರಕತೆಯಿಂದ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲದೇವರು ಅವರಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಆಯುಷ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವಿಜಯ ವೀರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿ ಎಲ್. ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದ ಮಹತ್ವ, ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಪುರಾಣ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸಹಾಯಧಾರೆ ಹರಿದುಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಅನಂತರಾವ್ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ ಪಠಿಸುವವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಕಲ ಸನ್ಮಂಗಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ

18–2–2004 **ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ**

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ **ಶಾಂತಿ ಕಾಲೋನಿ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-580 032**

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

—೦—

ಶ್ರೀ ವಾಮನಾಯ ನಮೋನಮಃ
ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಪ್ರಣೀತಂ

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣ

ಮೇಘನಿವಾಸ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ರಾಜ್ಯಮಾಚ್ಛಿದ್ಯ ಬಲೇರಿಂದ್ರಾಯ ಯೋ ದದೌ ।
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಸುರೇಶಾಯ ಸದಾ ವಾಮನರೂಪಿಣೇ ॥

ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಲೋಕದ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಂದ ಕಸಿದು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಾಮನ ರೂಪಿಯಾದ ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಋಷಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಮಾತು ಬಲ್ಲ-ಬಲ್ಲವರಲ್ಲಿ ಆ ಮುನಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಆಗ ನಾರದರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ವಾಮನದೇವರ ಬಗೆಗಿರುವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

೧. ಪುಲಸ್ತ್ಯಮೃಷಿಮಾಸೀನಮಾಶ್ರಮೇ ವಾಗ್ವಿದಾಂ ವರಂ ।
ನಾರದಃ ಪರಿಪಪ್ರಚ್ಛ ಪುರಾಣಂ ವಾಮನಾಶ್ರಯಮ್ ॥

''ಪೂಜ್ಯರೇ, ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನ ರೂಪವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಏಕೆ ಧರಿಸಿದನು ? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಹೇಳಿರಿ.

ದೈತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೇಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು! ನನಗೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಶಯ ಬಂದಿದೆ. ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾತಿಯ ಮಗಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಶಂಕರನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಡದಿಯು ಅಗಿದ್ದಳೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಚೆಲುವೆಯು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇಕೆ? ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಹಿಮಾಲಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇಕೆ?

ಅವಳು ಮತ್ತೆ ದೇವದೇವನಾದ ಶಿವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದಳಂತೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಏನು ಅವಾಂತರ ? ನನ್ನ ಈ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿರಿ. ನೀವು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತು ಬಲ್ಲವರೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಸಜ್ಜನ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ದಾನಗಳ ಮಹತಿಯನ್ನೂ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿರಿ. ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿರಿ.''

ನಾರದರು ಇಂತು ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಮುನಿಪುಂಗವರಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ತಪೋನಿಧಿ ನಾರದರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೩. ಪುರಾಣಂ ವಾಮನಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಕ್ರಮಾನ್ನಿಖಿಲಮಾದಿತಃ ।
ಅವಧಾನಂ ಸ್ಥಿರಂ ಕೃತ್ವಾ ಶೃಣುಷ್ವ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ, ವಾಮನ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ತುದಿಯವರೆಗೆ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕ್ರಮ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಆಲಿಸು.

೪. ಪುರಾ ಹೈಮವತೀ ದೇವೀ ಮಂದರಸ್ಥಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।
ಉವಾಚ ವಚನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲಮುಪಸ್ಥಿತಂ ॥

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ಮಂದಾರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದನು. ಆಗ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಮಡದಿ ಹೈಮವತಿಯು ಇಂತು ನುಡಿದಳು.

೫. ಗ್ರೀಷ್ಮಃ ಪ್ರವೃತ್ತೋ ದೇವೇಶ ನ ಚ ಮೇ ವಿದ್ಯತೇ ಗೃಹಂ ।
ಯತ್ರ ವಾತಾತಪೌ ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಸ್ಥಿತಯೋರ್ನೌ ಗಮಿಷ್ಯತಃ ॥

''ದೇವರೊಡೆಯ, ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲದ ಬಿಸಿಲು ಬಿರುಗಾಳಿಗಳನ್ನು ತಾಳಿಕೊಂಡು ಈ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಲು ನಮಗೆ ಮನೆ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಇರುವುದೆಂತು'' ? ಭವಾನಿಯ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದನು.

೬. ಏವಮುಕ್ತೋ ಭವಾನ್ಯೈತಚ್ಛಂಕರೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ ।
ನಿರಾಶ್ರಯೋಹಂ ಸುದತಿ ಸದಾರಣ್ಯಚರಃ ಶುಭೇ ॥

''ಪ್ರಿಯೇ, ನಾನೊಬ್ಬ ಕಾಡಿನ ತಿರುಕ. ನನಗೆಲ್ಲಿಯ ಮನೆ! ನಾನು ನಿರಾಶ್ರಿತ''. ಮಹಾದೇವನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಮರಗಳ ನೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆಯನ್ನು ಕಳೆದಳು. ಶಿವನೂ ಕೂಡ ಅವಳೊಡನೆಯೇ ಗಿಡದಡಿಯೇ ವಾಸಿಸಿದ. ಬೇಸಿಗೆ ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಆ ನಿರ್ಜನ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲ ಒಮ್ಮೆಲೇ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಿತು. ಅದೊಂದು ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯ. ಹಾಡು ಹಗಲೇ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ ಅಂಧಕಾರ. ಯಾವಾಗಲೂ ಗುಡುಗಿನ ಅಬ್ಬರ. ವರ್ಷಾಕಾಲ ಬಂದದ್ದನ್ನು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯು ನೋಡಿದಳು ಶಿವನ ಬಳಿ ಬಂದಳು. ನಲುಮೆದುಂಬಿ ನುಡಿದಳು.

೭. ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಕ್ಷತನುಜಾ ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾಲಮುಪಸ್ಥಿತಂ ।
ಪ್ರೋವಾಚ ವಾಕ್ಯಂ ದೇವೇಶಂ ಸತೀ ಸಪ್ರಣಯಂ ತದಾ ॥

ಮಹೇಶ್ವರ, ಏನುಈಗಾಳಿ! ಎದೆಸೀಳಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೋಡಗಳುಗುಡುಗುತ್ತವೆ. ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಗೊಂಚಲು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತವೆ. ನವಿಲುಗಳು ಮಧುರವಾಗಿದನಿಗೈಯುತ್ತವೆ. ಗಗನಮಂಡಲದಿಂದ ಜಲಧಾರೆಗಳುಸುರಿಯುತ್ತವೆ. ಬಕ-ಬಲಾಕಮುಂತಾದಹಕ್ಕಿಗಳುಮೇಘಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತವೆ. ಗಾಳಿಯದಾಳಿಗೆಕಡಹ, ಸರ್ಜ, ಮಡ್ಡಿ, ಕೇದಿಗೆಮುಂತಾದಮರಗಳಿಂದಹೂಗಳು ಬಳ-ಬಳಉದುರುತ್ತವೆ.

ಮೋಡಗಳಈಗುಡುಗಾಟವನ್ನು ಆಲಿಸಿದೊಡನೆಯೇಹಂಸಗಳುಕೂಡಲೇತಾವು ನೆಲೆಸಿದಸರೋವರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟು ದಿನಇದ್ದರೇನು? ನೀಚಜನರುಬಂದು ಆಕ್ರಮಿಸಿದಬಳಿಕಸಜ್ಜನರುತಮ್ಮ ಆತಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳುವುದಿಲ್ಲವೇ! ಅಂತೆ.

ಜಿಂಕೆಗಳ ಗುಂಪು ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಅಂಡಲೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಬನದೆದೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನೆಲವೆಲ್ಲವೂ ಹಿಗ್ಗಿದೆ. ಹಸಿರೊಡದಿದೆ. ಕುಸುರೆದ್ದಿದೆ. ಮೃಗಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಲಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಹಾಗೂ ಪಚ್ಚೆಪೈರುಗಳಿಂದ ತಿರಿಯ ಸಿರಿ ಸೂರೆಗೊಂಡಂತೆ ತೋರಿದರೆ, ಆಗಸದ ಕರಿಮುಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಮಾಲೆಯು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದೆ.

ನೀರು ತುಂಬಿದ ನದಿಗಳ ರಭಸವು ಮೇರೆ ಮೀರಿದೆ. ಈ ನದೀ ನೀರೆಯರ ಬದುಕು ಇಳುಕಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನದಿಗಳ ಅಧಃಪಾತ. ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನಾರಿಯರು ದಾರಿತಪ್ಪಿ ನೀಚರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ನಿದರ್ಶನವೋ ಏನೋ!

ಹಿಂಡು ಮೋಡಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮುಗಿಲು ಮಾಯವಾಗಿದೆ. ಹೂಗಳು ಸುರಿದ ಮರಗಳು ಮರೆಯಾಗಿವೆ. ಮೈತುಂಬ ಮೊಗ್ಗೆ ಬಿಟ್ಟು ನೀಪವೃಕ್ಷಗಳು ಕಾಣದಂತಾಗಿವೆ. ಸವಿತುಂಬಿ ಹಣ್ಣು ಭಾರವಾಗಿವೆ. ನೀರು ತುಂಬಿ ನದಿಗಳು ತೋರವಾಗಿವೆ. ತಾವರೆಗಳು ತುಂಬಿ ಕೊಳಗಳು ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿವೆ. ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಂತಿಯ ಮಹಾಪೂರ.

ಇದೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಂದವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಿಲ್ಲಲು ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಇರಲು ಮನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅಲೆಯುವವರಿಗೆ ಈ ಮಳೆಗಾಲವು ಭೀಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ವರ್ಷಾಕಾಲದ ದುಃಖವನ್ನು ಬೆಟ್ಟದೆಡೆಯ ಬಟ್ಟ ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಹಿಸುವದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬದುಕು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

೧೦. ಗೃಹಂ ಕುರುಷ್ವಾತ್ರ ಮಹಾಚಲೋತ್ತಮೆ
ಸುನಿರ್ವೃತಾ ಯೇನ ಭವಾಮಿ ಶಂಭೋ ।
ಇತ್ಥಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಃ ಶ್ರುತಿರಾಮಣೀಯಕಂ
ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚೋ ವಾಕ್ಯಮಿದಂ ಬಭಾಷೆ ॥

ಆದುದರಿಂದ ಶಂಭುವಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಸವಿನಯ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೇ ಮನೆ ಮಾಡಿರಿ. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ. ನಿಮಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆ.''

ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಿಗೆ ಮಡದಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಯಿತು. ಅವಳ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನು ಇಂತು ಉಸುರಿದ.

೧೧. ನ ಮೇಽಸ್ತಿ ವಿತ್ತಂ ಗೃಹಸಂಚಯಾರ್ಥೇ
ಮೃಗಾರಿಚರ್ಮಾವೃತದೇಹಿನಃ ಪ್ರಿಯೇ !
ಮಮೋಪವೀತಂ ಭುಜಗೇಶ್ವರಃ ಫಣೀ
ಕರ್ಣೇಽಪಿ ಪದ್ಮಶ್ಚ ತಥೈವ ಪಿಂಗಲಃ ॥

ಪ್ರಿಯೇ, ಮನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಣ ಬೇಡವೇ? ನನಗೆಲ್ಲಿಯ ಹಣ! ಉಡಲು ಬಟ್ಟೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮಿಕದ ತೊಗಲಿನಿಂದ ಮೈಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಾವನ್ನೇ ಜನಿವಾರವನ್ನಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಕಿವಿಯ ಓಲೆಗಳೂ ಎರಡು ಹಾವುಗಳೇ. ಪದ್ಮ, ಪಿಂಗಳ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ನಾಗಮುರಿಗೆಯ ಆಭರಣ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕಂಬಲ, ಧನಂಜಯ ಎಂಬ

ಎರಡು ಹಾವುಗಳನ್ನೇ ತೋಳುಸುತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅಶ್ವತರ, ತಕ್ಷಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಸರ್ಪಗಳೇ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕಡಗ ಕಂಕಣಗಳು. ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ನೀಲವೆಂಬ ಸರ್ಪವು ನನ್ನ ನಡುಗಚ್ಚೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮೈತುಂಬ ಸರ್ಪ ಸಂಭ್ರಮ ತುಂಬಿದ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹಣ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ?''

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಮಹಾದೇವರ ಈ ಕಠೋರವಾದ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು ಎನಿಸಿತು. ಸತೀದೇವಿಗೆ ತುಸು ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಮನೆ ಮಾಡಲು ಇರುವ ತುಂಬ ತೊಂದರೆ, ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಎನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಸಿಟ್ಟೂ ಬಂದಿತು. ಅವಳು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೆಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ನುಡಿದಳು.

ದೇವ್ಯುವಾಚ

೧೨. ಕಿಮೇವಂ ಸಂಶ್ರಿತಾಯಾಸ್ತು ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾಲೋ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ।
ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ ಸ್ಥಿತಾಯಾಸ್ತು ಸುನಯೇನ ವದಾವ್ಯಯ ॥

ಸ್ವಾಮಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನಾನು ಈ ಮಳೆಗಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಕಾಡು-ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತೇ ಕಳೆಯಬೇಕೇ ? ನಾನು ಹೀಗೆ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ದುಃಖಪಡುವದು ನಿಮಗೆ ನ್ಯಾಯವೆನಿಸುವುದೇ ?

ಶಂಕರ ಉವಾಚ

೧೩. ಘನಾವಸ್ಥಿತದೇಹಾಯಾಃ ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾಲಃ ಪ್ರಯಾಸ್ಯತಿ ।
ಯಥಾಂಬುಧಾರಾ ನ ತವ ನಿಪತಿಷ್ಯನ್ತಿ ವಿಗ್ರಹೇ ॥

ಪ್ರಿಯೇ, ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ! ಮೋಡದ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು. ನೀರಿನ ಹನಿ ನಿನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ.

೧೪. ತತೋ ಹರಸ್ತದ್ಘನಖಂಡಮುನ್ನತಮಾರುಹ್ಯ ತಸ್ಥೌ ಸಹ ದಕ್ಷಕನ್ಯಯಾ।
ತತೋಭವನ್ನಾಮ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಜೀಮೂತಕೇತುಸ್ತ್ವಿತಿ ವಿಶ್ರುತಂ ದಿವಿ॥

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮಹಾದೇವರು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಎತ್ತರವಾದ ಮೇಘ ಮಂಡಲವನ್ನು ಹತ್ತಿನಿಂತರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಜೀಮೂತಕೇತು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು, ಅದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಸತಿಯರ ಲೀಲಾಲಾಲಿತ್ಯ ಎಂಬ ಮೊದಲನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಪಂಚಮುಖೀ ಪುರುಷ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨

೧೫. ತತಸ್ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ಗತಃ ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾಲೋ ಘನೋಪರಿ ।
ಲೋಕಾನಂದಕರೀ ರಮ್ಯಾ ಶರತ್ಸಮಭವನ್ಮುನೇ ॥

ಅನಂತರ ಆ ತ್ರ್ಯಂಬಕನು ಮಡದಿಯೊಂದಿಗೆ ಆ ಮಳೆಗಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಮುಗಿಲು ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕಳೆದನು. ಅನಂತರ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ರಮಣೀಯವಾದ ಶರತ್ಕಾಲವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಕಪ್ಪು ಮೋಡಗಳು ಆಗಸದಿಂದ ಕಾಲುಕಿತ್ತಿದವು. ಹದ್ದುಗಳು ಗಿಡಗಳ ಬೀಡುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದವು. ತೊರೆಗಳು ದಂಡೆಯ ಒಡ್ಡುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಸರಿದವು. ತಾವರೆಗಳಿಂದ ಸೌರಭವು ಹೊರಸೂಸಿತು. ಕಾಗೆಗಳು ಗೂಡುಬಿಟ್ಟು ನಡೆದವು. ಜಿಂಕೆಗಳು ಕೆಸರು ಮೆತ್ತಿದ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಮಿಂಚತೊಡಗಿದವು. ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದವು. ತಿಂಗಳಬೆಳಕು ತೂರಿಬಂತು. ಬಳ್ಳಿಗಳು ಹೂಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಬಳುಕಿದವು. ಗೋಕುಲಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ತುಳುಕಿದವು. ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಹರಗಿದ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಉತ್ತಿ ಬಿತ್ತಿ ಹಿಗ್ಗಿದರು.

ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ತಾವರೆ, ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ತಾರಗೆ, ಕೆರೆಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಮತ್ತು ಸಜ್ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಮುಖಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯೊಂದಿಗೆ ಶರತ್ಕಾಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ನಿರ್ಮಲಕಾಂತಿಯನಾಂತು ಹೊಳೆಯತೊಡಗಿದವು. ಇಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಮೋಡದ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ನೆಲೆಸಿದ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗಿರಿಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಮಂದರಾಚಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಮಂದರಗಿರಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳ ಹಾಸುಸಮವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಮಂತನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ರಮಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಆನಂದದಿಂದ ವಿಹರಿಸಿದನು.

೧೬. ತತೋ ಗತಾಯಾಂ ಶರದಿ ಪ್ರಬುದ್ಧೇ ಚೈವ ಕೇಶವೇ ।
ದಕ್ಷಃ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಯಷ್ಟುಮಾರಭತ ಕ್ರತುಂ ॥

ಹೀಗೆ ಶರತ್ಕಾಲವು ಕಳೆಯಿತು. ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರಭೋಧೋತ್ಸವವು ಆಯಿತು. ಆಗ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದಕ್ಷನು ಒಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು.

ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅವನು ಕರೆಸಿದ ಸದಸ್ಯರೆಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆದಿತ್ಯರು. ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು. ಕಶ್ಯಪಸಹಿತ ಮಹರ್ಷಿಗಳು.

೧೭. ದ್ವಾದಶೈವ ಸ ಚಾದಿತ್ಯಾನ್ ಶಂಕ್ರಾದೀಂಶ್ಚ ಸುರೋತ್ತಮಾನ್ ।
ಸಕಶ್ಯಪಾನ್ಸಮಾಮಂತ್ರ್ಯ ಸದಸ್ಯಾನ್ಸಮಚೀಕರತ್ ॥

ಕಶ್ಯಪ ಮತ್ತು ಅರುಂಧತಿ ಸಹಿತರಾದ ವಶಿಷ್ಠರನ್ನೂ ದಕ್ಷನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು. ಋಷಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಗ್ಗಳಿಕೆ. ದಕ್ಷನ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಅತ್ರಿಅನಸೂಯೆಯರೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಧೃತೀದೇವಿಯರೂ, ಅಹಲ್ಯಾ

ಗೌತಮರೂ, ಭರದ್ವಾಜ ಅಮಾಯಾದೇವಿಯೂ, ಅಂಗೀರಸ ಚಂದ್ರಾದೇವಿಯರೂ ಆಗಮಿಸಿ ದಕ್ಷ ಯಜ್ಞದ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರು.

ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಗುಣವಂತರು. ಶೀಲವಂತರು. ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತರು.

ಆ ದಕ್ಷನು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಮಂಟಪದ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಮಧರ್ಮನನ್ನೇ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಹಿಂಸೆಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಐತಂದು ಯಮಧರ್ಮನು ಬಾಗಿಲಕಾಯಲು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅರಿಷ್ಟ ನೇಮಿಯನ್ನು ಸಮಿಧೆಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತರಲು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ಪಕ್ವಾನ್ನ ಮತ್ತು ಪಾನೀಯಗಳನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗಿರಸಋಷಿಯನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪತಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಚಂದ್ರಾದೇವಿಯು ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಯಜ್ಞಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂಸ್ಕಾರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಭೃಗುಋಷಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ರೋಹಿಣೀಚಂದ್ರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು.

೧೮. ಜಾಮಾತೃನ್ ದುಹಿತೃಶ್ಚೈವ ದೌಹಿತ್ರಾಂಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ಸಶಂಕರಾಂ ಸತೀಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಮಖೇ ಸರ್ವಾನ್ನ್ಯಮಂತ್ರಯತ್॥

ಈ ಮಹಾಯಜ್ಞದ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಾಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಬಂದರು. ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಬಂದರು. ಇಷ್ಟಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಾರದಿದ್ದವರೆಂದರೆ ಸತೀದೇವಿ ಅವಳ ಪತಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಇವರಿಬ್ಬರೇ.

ನಾರದ ಉವಾಚ

೧೯. ಕಿಮರ್ಥಂ ಲೋಕಪತಿನಾ ಧನಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಜ್ಯೇಷ್ಠಶ್ರೇಷ್ಠೋ ವರಿಷ್ಠೋಽಪಿ ವಂದ್ಯೋಽಪಿ ನ ನಿಮಂತ್ರಿತಃ ॥

ನಾರದ-ಲೋಕಪತಿಯಾದ ದಕ್ಷನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಏಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಲಿಲ್ಲ? ಅವನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ! ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷ. ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ. ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವನಿಗೇಕೆ ಆಮಂತ್ರಣವಿಲ್ಲ?

ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ

೨೦. ಜ್ಯೇಷ್ಠಶ್ರೇಷ್ಠೋ ವರಿಷ್ಠೋಽಪಿ ಆದ್ಯೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ ಶಿವಃ ।
ಕಪಾಲೀತಿ ವಿದಿತ್ವೇಶೋ ದಕ್ಷೇಣ ನ ನಿಮಂತ್ರಿತಃ ॥

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಶಿವನು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೇನೋ ನಿಜ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನೂ ಅಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಶಂಕರನು 'ಕಪಾಲಿ' ಎಂದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಲೆಬುರುಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವ, (ಅಮಂಗಲಕರ) ಎಂದು ತಿಳಿದು ದಕ್ಷನು ಅವನನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನಾರದ ಉವಾಚ

೨೧. ಕಿಮರ್ಥಂ ದೇವತಾಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಶೂಲಪಾಣಿಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಃ ।
ಕಪಾಲೀ ಭಗವಾನ್ ಜಾತಃ ಕರ್ಮಣಾ ಕೇನ ಶಂಕರಃ ॥

ನಾರದ-ದೇವಮುನಿಯೇ, ಉತ್ತಮನಾದ ಆ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನು ಸ್ವಭಾವತಃ 'ಶಂಕರ.' ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವ. ಆ ಶೂಲಪಾಣಿಯು 'ಕಪಾಲಿ' ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಅಂಥ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅವನೇನು ಮಾಡಿದ್ದನು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ದೇವಮುನಿಯೇ, ಶಿವನು ' ಕಪಾಲಿ' ಯಾದದ್ದರ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಆದಿಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಮೂರ್ತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ''ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಆದಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಜಲಮಯ ವಾಗಿದ್ದಿತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೀರೇ ನೀರು. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ. ಚಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು.

೨೨. ಪುರಾ ತ್ವೇಕಾರ್ಣವೇ ಲೋಕೇ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ ।
ನಷ್ಟಚಂದ್ರಾರ್ಕನಕ್ಷತ್ರೇ ಪ್ರನಷ್ಟಪವನಾನಲೇ ॥

ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲ, ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲ, ಬೆಂಕಿ ಇಲ್ಲ, ಇದ್ದುದಾವುದೂ ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲು ಎತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲು. ಎಲ್ಲವೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆ. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಜ್ಞಾನದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ.

೨೩. ತಸ್ಮಿನ್ ಸ ಶೇತೆ ಭಗವಾನ್ ನಿಶಾಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಕೀಂ ।
ರಾತ್ರ್ಯಂತೇ ಸೃಜತೇ ಲೋಕಾನ್ರಾಜಸಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಿತಃ ॥

ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಯೋಗ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಜ್ಜುಗಿಸುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ ಒಂದು ಮಹಾಚೇತನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೨೪. ರೇಜೇ ಸ ಪಂಚವದನೋ ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಗಃ ।
ಸ್ರಷ್ಟಾ ಚರಾಚರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಜಗತೋಽದ್ಭುತದರ್ಶನಃ ॥

ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾದ ಆ ರಾಜಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಐದು ಮುಖಗಳಿದ್ದವು. ಅವನು ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ನಾರಾಯಣನೇ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಈ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

೨೫. ತಮೋಮಯಸ್ತಥೈವಾನ್ಯಸ್ಸಮುದ್ಭೂತ ಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಃ ।
ಶೂಲಪಾಣಿಃ ಕಪರ್ದೀ ಚ ಅಕ್ಷಮಾಲಾಂ ಚ ದರ್ಶಯನ್ ॥

ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಪಂಚಮುಖಿ ಪುರುಷನಿಂದ ತಮೋಗುಣದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ ಮಹಾದೇವನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳು.

ಅವನ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯು ಇದ್ದಿತು. ಭಗವಂತನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಅಹಂಕಾರವು ಅವನನ್ನು ಆವರಿಸಿತು.

೨೬. ಅಹಂಕಾರಾವೃತೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಪಿತಾಮಹಂ ।
ಕೋ ಭವಾನಿಹ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕೇನ ಸೃಷ್ಟೋಽಸಿ ಮಾಂ ವದ ॥

ಅಹಂಕಾರ ತುಂಬಿದ ರುದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಯಾರು ? ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ ? ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವ ಯಾರು ? ಹೇಳು ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೨೭. ಪಿತಾಮಹೋಽಪ್ಯಹಂಕಾರೀ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚಾಥ ಕೋ ಭವಾನ್ ।
ಭವತೋ ಜನಕಃ ಕೋಽತ್ರ ಜನನೀ ವಾ ತದುಚ್ಯತಾಂ ॥

ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಅಹಂಕಾರವು ಸೋಂಕಿತೋ ಏನೋ ! ಶಿವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಅವನು ಸವಾಲು ಹಾಕಿದನು. ''ನೀನು ಯಾರು ? ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಯಾರು ? ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಯಾರು ? ಇದನ್ನು ನೀನು ಮೊದಲು ನನಗೆ ಹೇಳು''.

೨೮. ಇತ್ಯನ್ಯೋನ್ಯಂ ಪುರಾ ತಾಭ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾಭ್ಯಾಂ ಕಿಲ ಪ್ರಿಯಃ ।
ಪರಿವಾದೋಽಭವತ್ತತ್ರ ಉತ್ಪತ್ತಿರ್ಭವತೋಽಭವತ್ ॥

ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಅವರ ಸಂವಾದವು ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆದು ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಕಲಹದ ಕಲಕಲಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ (ನಾರದನ) ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಯಿತು.

೨೯. ಭವಾನಪ್ಯಂತರಿಕ್ಷಂ ಹಿ ಜಾತಮಾತ್ರಸ್ತದೋತ್ಪತತ್ ।
ಧಾರಯನ್ನತುಲಾಂ ವೀಣಾಂ ಕುರ್ವನ್ಕಿಲಕಿಲಾಧ್ವನಿಂ ॥

ನಾರದ ರೂಪಿಯಾದ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದಕೂಡಲೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದರಿಂದ ಕಿಲಕಿಲ ಮಂಜುಳ ನಾದತರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತ ವೀಣೆಯ ತಂತಿಗಳನ್ನು ಮೀಟುತ್ತ ಮುಗಿಲಿನೆಡೆಗೆ ನಡೆದೆ.

೩೦. ಪರಾಜಿತೇ ಲೋಕಪತೌ ದೇವೇನ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ।
ಕ್ರೋಧಾಂಧಕಾರಿತಂ ರುದ್ರಂ ಪಂಚಮಂ ಮುಖಮಬ್ರವೀತ್ ॥

ಅನಂತರ ಭಗವಂತನಿಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಅವನು ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದ ಚಂದ್ರನಂತಾಗಿತ್ತು ಶಿವನ ಅವಸ್ಥೆ.

ಹೀಗೆ ಪರಾಜಿತನಾದ ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ಕೋಪ, ಅಜ್ಞಾನ ಅಹಂಕಾರಗಳ ತಮಃ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಐದನೇ ಮುಖವು ಮಾತನಾಡಿತು.

೩೧. ಅಹಂ ತೇ ಪ್ರತಿಜಾನಾಮಿ ತಮೋಮೂರ್ತೇ ತ್ರಿಲೋಚನ ।
ದಿಗ್ವಾಸಾ ವೃಷಭಾರೂಢೋ ಲೋಕಕ್ಷಯಕರೋ ಭವಾನ್ ॥

''ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೇ, ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತು ನೀನು ತಮೋಮೂರ್ತಿ. ದಿಗಂಬರ ಎತ್ತಿನಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಓಡಾಡುವಿ. ನಿನ್ನಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವದು.''

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಂಕರನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವನೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡಿದನು.

೩೨. ತತಸ್ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ಸಮುದ್ಭವನ್ತಿ ವಕ್ತ್ರಾಣಿ ಪಂಚಾತ್ರ ಸುಮರ್ದಶಾನಿ ।
ಸಿತಂ ಚ ರಕ್ತಂ ಕನಕಾವದಾತಂ ನೀಲಂ ತಥಾ ಪಂಜರಕಂ ಚ ರೌದ್ರಂ॥

ಹೀಗೆ ಸುಡುಗಣ್ಣಿನ ನೆಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಾಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ಐದು ಮುಖಗಳು ಚಿಗಿತು ನಿಂತವು. ಬಿಳಿ, ಕೆಂಪು, ನೀಲಿ, ಗುಲಾಬಿ, ಬೂದುಬಣ್ಣ, ಹೀಗೆ ಐದುಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಳಿದಿದ್ದವು ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮುಖಗಳು.

೩೩. ವಕ್ತ್ರಾಣಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾರ್ಕಸಮಾನಿ ಸದ್ಯಃ
ಪಿತಾಮಹೋ ವಾಕ್ಯಮುವಾಚ ರುದ್ರಂ ।
ಸಮಾಹತಸ್ಯಾಥ ಜಲಸ್ಯ ಬುದ್ಬುದಾ
ಭವನ್ತಿ ಕಿಂ ತೇಷು ಪರಾಕ್ರಮೋಽಸ್ತಿ ॥

ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ಮುಖಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನಕ್ಕು ನುಡಿದರು. ''ಕಲಕಿದರೆ ನೀರ್ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲವೇ! ಇದರಲ್ಲೇನು ಪರಾಕ್ರಮ.''

೩೪. ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಕ್ರೋಧಯುಕ್ತೇನ ಶಂಕರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ನಖಾಗ್ರೇಣ ಶಿರಶ್ಛಿನ್ನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಪರುಷವಾದಿನಂ ॥*

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಿವನ ಪಿತ್ತವು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಲೆಕೆಟ್ಟಂತಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗಳೆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಒಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಉಗುರು ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು.

೩೫. ತಚ್ಛಿನ್ನಂ ಶಂಕರಸ್ಯೈವ ಸವ್ಯೇ ಕರತಲೇಽ ಪತತ್ ।
ಪತತೇನ ಕದಾಚಿಚ್ಚ ತದಾ ಕರತಲಾಚ್ಛಿರಃ ॥

ಕಳಚಿ ಒಗೆದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಲೆ ಬುರುಡೆಯು ಶಿವನಬಲ ಕೈಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳಗೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲ ನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಂಕರನಿಗೆ ಶಕ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೬. ಅಥ ಕ್ರೋಧಾವೃತೇನಾಥ ಬ್ರಹ್ಮಣಾದ್ಭುತ ಕರ್ಮಣಾ ।
ಸೃಷ್ಟಸ್ತು ಪುರುಷೋ ಧೀಮಾನ್ಕವಚೀ ಕುಂಡಲೀ ಶರೀ ॥

ಅನಂತರ ಕ್ರುದ್ಧರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತವಾದ ಲೀಲಾಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಓರ್ವ ತೇಜಸ್ವಿ ಪುರುಷನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳು. ಒಂದೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣ, ಶಕ್ತಿ ಆಯುಧಗಳು. ಸೂರ್ಯನಂಥ ದಿವ್ಯ ವರ್ಚಸ್ಸು, ಧೀರ ನಿಲುವು, ಮೈಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಥಳಥಳಿಸುವ ಕವಚ ಕುಂಡಲಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಹೊಸ ನಿರ್ಮಿತಿಯಾದ ಆ ದಿವ್ಯ ಪುರುಷನು ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು.

೩೭. ಸತ್ವಾಹ ಗಚ್ಛ ದುರ್ಬುದ್ಧೇ ಮಾ ತ್ವಾಂ ಶೂಲಿನ್ನಿಪಾತಯೆ ।
ಭವಾನ್ ಪಾಪಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಪಾಪಿಷ್ಠಂ ಕೋ ಜಿಘಾಂಸತಿ ॥

''ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಯಾದ ತ್ರಿಶೂಲಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗು. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಲಾರೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪಾಪವು ತುಂಬಿದೆ. ಪಾಪಿಷ್ಠರ ಗೊಡವೆಗೆ ಯಾರು ಹೋಗುವರು!

೩೮. ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಶಂಕರಸ್ತೇನ ಪುರುಷೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ಪ್ರಿಯಾಯುಕ್ತೋ ಜಗಾಮಾಥ ರುದ್ರೋ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಂ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಕುಮಾರನನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಶಿವನುಸತಿಯೊಡನೆಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆನಡೆದನು. ಹಿಮಾಲಯಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವನರನಾರಾಯಣರನಿವಾಸಸ್ಥಾನವೇಬದರಿಕಾಶ್ರಮವು. ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದಸರಸ್ವತಿಯುಆಆಶ್ರಮದಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇಹರಿಯುತ್ತದೆ.

೩೯. ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಚ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾರಾಯಣಮುವಾಚ ಹ ।
ಭಿಕ್ಷಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಭಗವನ್ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋಽಸಿ ಭೋಃ ॥

ಇಂಥ ದಿವ್ಯವಾದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಂಕರನು ನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಪೂಜ್ಯನೇ, ನನಗೆ ಒಂದು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡು. ನೀನು ಕರುಣೆಯ ಕೈವಾರಿಯಲ್ಲವೇ!'' ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಧರ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಗೌರೀಪತಿಗೆ ಆದೇಶವಿತ್ತನು.

೪೦. ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಧರ್ಮಪುತ್ರಸ್ತು ರುದ್ರಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ।
ಸವ್ಯಂ ಭುಜಂ ತಾಡಯಸ್ವ ತ್ರಿಶೂಲೇನ ಮಹೇಶ್ವರ ॥

ಮಹೇಶ್ವರನೇ ನನ್ನ ಈ ಬಲಭುಜವನ್ನು ನಿನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ತಟ್ಟಿ ಹೊಡೆ.

೪೧. ನಾರಾಯಣವಚಶ್ಶ್ರುತ್ವಾ ತ್ರಿಶೂಲೇನ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಸವ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಭುಜಂ ತಾಡಯಾಮಾಸ ವೇಗವಾನ್ ॥

ನಾರಾಯಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ಶಿವನು ಅವನ ಬಲಭುಜಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹೊಡೆತಹಾಕಿದನು.

೪೨. ತ್ರಿಶೂಲಾಭಿಹತಾನ್ಮಾರ್ಗಾತ್ತಿಸ್ರೋ ಧಾರಾ ವಿನಿರ್ಯಯುಃ ।
ಏಕಾ ಗಗನಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಸ್ಥಿತಾ ತಾರಾಭಿಮಂಡಿತಂ ॥

ತ್ರಿಶೂಲದ ಚೂಪಾದ ಮೂರೂ ತುದಿಗಳು ಚುಚ್ಚಿ ಕಚ್ಚಾದ ಭಗವಂತನ ಬಲಭುಜದಿಂದ ಮೂರು ಧಾರೆಗಳು ಹೊರ ಚಿಮ್ಮಿದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಗಿಲಿಗೆ ನೆಗೆದು ನಕ್ಷತ್ರ ಪುಂಜಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಯಿತು.

೪೩. ದ್ವಿತೀಯಾ ನ್ಯಪತದ್ಭೂಮೌ ತಾಂ ಜಗ್ರಾಹ ತಪೋಧನಃ ।
ಅತ್ರಿಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಸಮುದ್ಭೂತೋ ದುರ್ವಾಸಾಃ ಶಂಕರಾಂಶತಃ ॥

ಎರಡನೇ ಧಾರೆಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ತಪೋಧನನಾದ ಅತ್ರಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ದುರ್ವಾಸ ಮುನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ಅವನು ಶಂಕರನ ಅಂಶ.

೪೪. ತೃತೀಯಾ ನ್ಯಪತದ್ಧಾರಾ ಕಪಾಲೆ ರೌದ್ರದರ್ಶನೇ ।
ತಸ್ಮಾಚ್ಛಿಶುಸ್ಸಮಭವತ್ಸನ್ನದ್ಧ ಕವಚೀ ಯುವಾ ॥

ಮೂರನೇ ಧಾರೆಯು ರುದ್ರನ ಕೈಯಲಿದ್ದ ರುದ್ರಭೀಕರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಪಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು. ಹುಟ್ಟಿನೊಡನೆಯೇ ಆ ಕೂಸು ಕವಚವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಜನಿಸಿದ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹರೆಯದ ಸಿರಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೊರಸೂಸತೊಡಗಿತು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹುರುಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಆ ಹುಡುಗ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಗರ್ಜಿಸಿದರೆ ಮೇಘ ಗುಡುಗಿದಂತೆ. ಅವನು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ''ನಾನು ಯಾರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿ? ಮಾಗಿದ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಾಳೆಯ ಗಿಡದಿಂದ ಇಳಿಸಿದಂತೆ ಯಾವನ ಹೆಗಲಿನಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಳಗಿಳಿಸಲಿ?'' ಅವನ ದೀಪ್ತಿ ಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ''ಇವನು ನಾರಾಯಣನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನರನೇ ಸರಿ'' ಎಂದು ಎನಿಸಿತು. ಅವನ ಬಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಿದನು. ''ನರನೇ, ನೂರು ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಮೀರಿ ಹೊಳೆಯುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನು ಬಹಳ ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದುಷ್ಟನನ್ನು ನೀನು ಸಂಹರಿಸು.'' ಶಂಕರನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ನಾರಾಯಣ ಕುಮಾರನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಅದೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಜಗವ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನಸ್ಸು.

೪೫. ತತಃ ಪ್ರಬು*ದ್ಧೌ ಸುಭೃಶಂ ಮಹಾಬಲೌ
ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಜೋ ಬಾಹುಭವಶ್ಚ ಶಾರ್ವಃ ।
ದುವ್ಯಂ ಸಹಸ್ರಂ ಪರಿವತ್ಸರಾಣಾಂ
ತತೋ ಹರೇಣಾಪಿ ವಿರಿಂಚಿರೂಚೆ ॥

ಅದರೊಡನೆ ಅಕ್ಷಯ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕದನಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾದನು. ಇತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಕುಮಾರನೂ ಕಣಕ್ಕೆ ಇಳಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಅವರೀರ್ವರ ಹೋರಾಟವು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಗಿತು. ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗ ಒಂದು ದಿನ ಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ನುಡಿದನು.

೪೬. ಜಿತಸ್ತ್ವದೀಯಃ ಪುರುಷಃ ಪಿತಾಮಹ
ನರೇಣ ದಿವ್ಯಾದ್ಭುತ ಕರ್ಮಣಾ ಬಲೀ ।
ಮಹಾ ಪೃಷತ್ಕೈ ರಭಿಪತ್ಯ ತಾಡಿತಃ
ತದದ್ಭುತಂ ಚೈವ ದಿಶೊ ದಶೈವ ॥

'' ಪಿತಾಮಹ, ನನ್ನ ನರನ ಗೈಮೆ ಅದ್ಭುತ. ಅವನ ಬಲ ಅಮಾನುಷ. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಚೂಪಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಈ ಪ್ರತಾಪಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನರನ ಈ ಸಾಹಸವು ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿದೆ.''

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಶಿವನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

೪೭. ಬ್ರಹ್ಮಾ ತಮೀಶಂ ವಚನಂ ಬಭಾಷೆ
ನೇಹಾಸ್ಯ ಜನ್ಮನ್ಯಜಿತಸ್ಯ ಶಂಭೋ ।
ಪರಾಜಿತಂ ಜ್ಯೈಷ್ಯತೇऽ ಸೌ ತ್ವದೀಯೊ
ನರೊ ಮದೀಯಃ ಪುರುಷೊ ಮಹಾತ್ಮಾ ॥

ಶಂಕರ, ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸೋಲು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಮಗನು ಮನದಲ್ಲಿ ಆಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಆ ಹಾರೈಕೆಯನ್ನೇ ''ಹಾಗಾಯಿತು'' ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವಿ.

೪೮. ಇತ್ಯೇವ ಮುಕ್ತ್ವಾ ವಚನಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ಚಿಕ್ಷೇಪ ಸೂರ್ಯೇ ಪುರುಷಂ ವಿರಂಚಿಃ।
ನರಂ ನರಸ್ಯೈವ ತದಾ ಸವಿಗ್ರಹೇ ಚಿಕ್ಷೇಪ ಧರ್ಮಪ್ರಭವಸ್ಯ ದೇವಃ॥

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಚತುರ್ಮುಖನು ನಾರಾಯಣನ ಮಗನಾದ ನರನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮುಗಿಲು ಕಡೆ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಆ ನರನನ್ನು ನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಒಗೆದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮುಖೀ ಪುರುಷ ಎಂಬ ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—೦—

ವರಹಾ - ಅಸಿ - ವಾರಾಣಸಿ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩

ಅನಂತರ ತನ್ನ ಅಂಗೈಗೆ ಅಂಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಭೀಕರವಾದ ತಲೆ ಬುರುಡೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರಶೇಖರನಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಪಾಲದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ತೋರದೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ತಾಪವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಐದನೇಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡೆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪವು ಬಂದಿತು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಕರಾಳ ಕೃತ್ಯೆಯ ಆಕಾರದಿಂದ ಶಿವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಬರತೊಡಗಿತು.

೪೯. ತತಸ್ಸಮಾಗತಾ ರೌದ್ರಾ ನೀಲಾಂಜನಚಯಪ್ರಭಾ ।
ಸಂರಕ್ತಮೂರ್ಧಜಾ ಭೀಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಹರಾಂತಿಕಮ್ ॥

ಕಾಡಿಗೆಯ ಬೆಟ್ಟವೇ ಎದ್ದು ಬರುವಂತೆ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಹರವಿಕೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಅದರ ವಿಕಾರ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಂಕರನು ಸಂಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

ಎಲೇ ರೌದ್ರಾಕಾಳಿಯೇ, ನೀನು ಯಾರು ? ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ

೫೦. ಕಪಾಲಿನಮಥೋವಾಚ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುದಾರುಣಾ ।
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸ್ಮಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮಾಂ ಪ್ರತೀಚ್ಛ ತ್ರಿಲೋಚನ ॥

''ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ. ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಪಾತಕ. ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿದ್ದಿಯಲ್ಲವೇ ? ಆ ಪಾಪವೇ ನಾನು. ಈ ರೂಪವನಾಂತು ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಇಂಬುಕೊಡು.''

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪವು ಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತ ರುದ್ರನ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿತು. ಅದರಿಂದ ಶಿವ ಶರೀರವು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದುಹೋದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

೫೧. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಭಿಭೂತಶ್ಚ ಶರ್ವೋ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಮ್ ।
ಅಗಚ್ಛನ್ನೋ ದದರ್ಶಾಥ ನರನಾರಾಯಣೌ ಋಷೀ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಬಡಿದುಕೊಂಡ ಆ ಭವಾನೀಪತಿಯು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದ ನಾರಾಯಣಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೫೨. ಅದಷ್ಟ್ವಾ ಧರ್ಮತನಯೌ ಚಿಂತಾಶೋಕ ಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಜಗಾಮ ಯಮುನಾಂ ಸ್ನಾತುಂ ಸಾಪಿ ಶುಷ್ಕ ಜಲಾಽಭವತ್ ॥

ಅಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ದರ್ಶನವು ಆಗದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ದುಃಖವೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದಿತು.

೫೩. ಅದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧರ್ಮತನಯೌ ಚಿಂತಾ ಶೋಕ ಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಜಗಾಮ ಯಮುನಾಂ ಸ್ನಾತುಂ ಸಾಪಿ ಶುಷ್ಕಜಲಾಽಭವತ್ ॥

ಶಿವನು ಯಮುವಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಇವನು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿದಕೂಡಲೇ ಯಮುನೆಯ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಬತ್ತಿಹೋಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಪ್ರಖರವಾಗಿದ್ದಿತು ಆ ಪಾಪದ ಉಲ್ಬಣತೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ಎತ್ತನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಾ ಶಿವನು ಪ್ಲಕ್ಷಜಾ ಎಂಬ ನದಿಗೆ ಬಂದನು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಆ ನದಿಯ ನೀರಿನ ಸೆಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಣಗಿ ಅಟ್ಟಿಸಿ ಹೋದವು.

೫೪. ಸರಿತ್ಸುತೀರ್ಥೇಷು ತಥಾಶ್ರಮೇಷು ತ
ಪುಣ್ಯೇಷು ದೇವಾಯತನೇಷು ಶರ್ವಃ ।
ಸಮಾಪ್ಲುತೋ ಯೋಗಯುತೋಪಿ ಶಾಪಾ-
ನ್ನಾವಾಪ ಮೋಕ್ಷಂ ವೃಷಭ ಧ್ವಜೋಽಸೌ ॥

ಶಿವನು ಹೀಗೆ ಪುಷ್ಕರ ಮಾರ್ಗಧಾರಣ್ಯ, ಸೈಂಧವಾರಣ್ಯ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವನ-ವನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದನು. ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗಿದನು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಇದೇ ಹಾಡು. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಪಾಡು. ತುಂಬಿ ಹರೆವ ತೊರೆ, ತುಳುಕಿ ಸೂಸುವ ಝರಿ, ಹರನನ್ನು ಕಂಡು ನೀರಿಲ್ಲದ ಇಂಗು ಬಚ್ಚಲಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥ ತಿರುಗಿದರೂ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹನಿ ನೀರು ಶಂಕರನಿಗೆ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ.

ಮುಂದೆ ಆ ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯು ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನದೀ ತೀರ್ಥ ಗಳಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಬತ್ತಿಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದನು. ಋಷಿ ಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬೆಟ್ಟಿ ಇತ್ತನು. ಸಕಲ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು.

ಏನಾದರೇನು ! ಯಾವ ಸ್ನಾನವಾಗಲೀ, ಅವನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಲಿಲ್ಲ.

೫೫. ತತೋ ಜಗಾಮ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಃ ಶಂಕರಃ ಕುರುಜಾಂಗಲಂ ।
ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ದದರ್ಶಾಥ ಚಕ್ರಪಾಣಿಂ ಖಗಸ್ಥಿತಂ ॥

ಇದರಿಂದ ಹರನು ಖಿನ್ನನಾದ, ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾದ. ಕೊನೆಗೆ ಕುರುಜಾಂಗಲಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವತೆಯಾದ ಗರುಢಾರೂಢ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ.

೫೬. ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುಂಡಾರೀಕಾಕ್ಷಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಂ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾ ಹರಃ ಸ್ತೋತ್ರಮುಧೀರಯತ್ ॥

ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧೆ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ. ಅ ತಾವರೆಗಣ್ಣಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಶಿವನು ಕೈ ಮುಗಿದು ಭಕ್ತಿತುಂಬಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ.

ಮಹಾದೇವ ಉವಾಚ

೫೭. ನಮಸ್ತೇ ದೇವತಾನಾಥ ನಮಸ್ತೇ ಗರುಡಧ್ವಜ ।
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣೇ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

೫೮ ಸತ್ವಾಧಿಷ್ಠಿತ ಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತೇ ಅಧೋಕ್ಷಜ ।
ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಮಹಾಬಾಹೋ ಜನಾರ್ದನ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

೫೯. ತಮೋಮೂರ್ತೇ ಅಹಂಹ್ಯೇಷ ತ್ವದಂಶಕ್ರೋಧಸಂಭವಃ ।
ಗುಣಾಭಿಯುಕ್ತೋ ದೇವೇಶ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನ್ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

೬೦. ಭೂರಿಯಂ ತ್ವಂ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಲಮಂಬರ ಪಾವಕೌ ।
ವಾಯುರ್ಬುದ್ಧಿರ್ಮನಶ್ಚಾಪಿ ಶರ್ವರೀ ತ್ವಂ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

೬೧. ಧರ್ಮೋ ಯಜ್ಞ ಸ್ತಪಸ್ಸತ್ಯಂ ಅಹಿಂಸಾ ಶೌಚಮಾರ್ಜವಂ ।
ಕ್ಷಮಾ ದಾನಂ ದಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ತ್ವಮೀಶ್ವರಃ ॥

೬೨. ತ್ವಂ ಸಾಂಗಾಶ್ಚ ಚತುರ್ವೇದಾಃ ತ್ವಂ ವೇದ್ಯೋ ವೇದಪಾರಗಃ ।
ಉಪವೇದೋ ಭವಾನೀಶ ಸರ್ವೋಸಿ ತ್ವಂ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

೬೩. ನಮೋ ನಮಸ್ತೇಽಚ್ಯುತ ಚಕ್ರಪಾಣೇ
ನಮೋಸ್ತು ತೇ ವಾಮನ ಮೀನಮೂರ್ತೇ ।
ಲೋಕೇ ಭವಾನ್ ಕಾರುಣಿಕೋ ಮತೋ ಮೇ
ತ್ರಾಯಸ್ವ ಮಾಂ ಕೇಶವ ಪಾಪಬಂಧಾತ್ ॥

೬೪. ಮಮಾಶುಭಂ ನಾಶಯ ವಿಗ್ರಹಸ್ಥಂ
ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಭಿಭವಂ ಬಭೂವ ।
ದಗ್ಧೋಽಸ್ಮಿನಷ್ಟೋಸ್ಮ್ಯಸಮೀಕ್ಷ್ಯಕಾರೀ
ಪುನೀಹಿ ನಾಥೋಸಿ ನಮೋ ನಮಸ್ತೆ ॥

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಮಹಾದೇವರು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಭಗವಂತನು ಶಿವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇಂತು ನುಡಿದನು.

ಶ್ರೀಹರಿಃ - ಉವಾಚ

೬೫. ಮಹೇಶ್ವರ ಶೃಣಷ್ವೇಮಾಂ ಮಮ ವಾಚಂ ಕಲಸ್ವನಾಂ
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಕ್ಷಯಕರೀಂ ಶುಭದಾಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧಿನೀಮ್ ॥

ಮಹೇಶ್ವರನೇ, ನನ್ನ ಈ ಮಧುರ ಮಾತನ್ನು ಆಲಿಸು. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು. ಶುಭವನ್ನು ಈಯುವದು, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವದು.

೬೬. ಯೋಸೌ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮದಂಶಪ್ರಭವೋಽವ್ಯಯಃ ।
ಪ್ರಯಾಗೇ ವಸತೇ ನಿತ್ಯಂ ಯೋಗಶಾಯೀತಿ ವಿಶ್ರುತಃ ॥

ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಯೋಗಶಾಯಿ ಎಂಬ ಭಗನ್ಮೂರ್ತಿಯೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೬೭. ಚರಣಾದ್ದಕ್ಷಿಣಾತ್ತಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಯಾತಾ ಸರಿದ್ವರಾ ।
ವಿಶ್ರುತಾ ವರಣೇತ್ಯೇವಂ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ಶುಭಾ ॥

ಆ ಯೋಗಶಾಯಿಯ ಬಲಗಾಲಿನಿಂದ ವರಣಾ ಎಂಬ ನದಿಯು ಹೊರಟಿರುತ್ತದೆ. ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಅಸಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ನದಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿರುತ್ತದೆ.

೬೮. ಸರಿದನ್ಯಾ ದ್ವಿತೀಯಾಚ್ಚ ಅಸೀರಿತ್ಯೇವ ವಿಶ್ರುತಾ ।
ತೇ ಉಭೇ ತು ಸರಿಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠೇ ಲೋಕಪೂಜ್ಯೇ ಬಭೂವತುಃ ॥

ನನ್ನ ಪದದಿಂದ ಉದಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ನದಿಗಳೂ ಲೋಕ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಎರಡು ತೊರೆಗಳ ನಡುವಿನ ದೇಶವು ಯೋಗಶಾಯಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಮಿಗಿಲಾದ ತೀರ್ಥ. ಆದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ತೊಳೆದುಹೋಗುತ್ತವೆ.

೬೯. ತತ್ತಾದ್ಯಶಾಸ್ತಿ ನಗರೀ ಪುಣ್ಯಾ ವಾರಾಣಸೀ ಶುಭಾ ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಭೋಗಿನೋಪೀಶ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಭವತೋಲಯಂ ॥

ಆದರಂತೆ ಈ ಎರಡು ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದ ಬಳಿ ಇರುವ 'ವಾರಾಣಸೀ' ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣವೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಭೋಗಿಗಳು ಕೂಡ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

೭೦. ವಿಲಾಸಿನೀನಾಂ ರಶನಾಸ್ವನೇನ ಶ್ರುತಿಸ್ವರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುಂಗವಾನಾಂ ।
ಶುಚಿಸ್ವರತ್ವಂ ಗುರುವೋ ನಿಶಮ್ಯ ಹಾಸ್ಯಾನ್ವಿತಾ ಸನ್ತಿಮುಹುರ್ಮುಹುಸ್ತಾಃ॥

ಅಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇದಘೋಷವು ನಾರಿಯರ ನೂಪುರ ಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿ

ನಾದದಂತೆ ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಟುಗಳ ವೇದಘೋಷಕ್ಕೆ ಕಾಮಿನಿಯರ ಕಾಲಂದುದುಯು ತಾಳಬದ್ದವಾಗಿ ಶ್ರುತಿಗೂಟ್ಬಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೂ ನಗೆ ಬರುವದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂಡುದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲೆಯರು ಕಾಲು ಊರಿ ಅಲತಿಗೆಯ ರಸದ ಕೆಂಪು ಹತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಅಚ್ಚರಿಯಂತೆ 'ನೆಲದಾವರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಡಿತೇ ?' ಎಂದು ಆ ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯ ದೇವಮಂದಿರಗಳು ಬಹು ಎತ್ತರವಾಗಿವೆ. ರಾತ್ರೀ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವು ಚಂದ್ರನ ಗತಿಯನ್ನು ತಡೆಯಬಲ್ಲವು. ಹಗಲು ಎತ್ತರವಾದ ಬಾವುಟ ಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತವೆ.

೭೧. ಭೃಂಗಾಶ್ಚ ಯಸ್ಯಾಂ ಶಶಿಕಾನ್ತಭಿತ್ತೌ
ಪ್ರಲೋಭ್ಯಮಾನಾಃ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತೇಷು ।
ಅನಕ್ಷ್ಯ ಯೋಷಿದ್ವಿಮಲಾನನಾಬ್ಜೇ
ಷ್ವೀಯುರ್ಭ್ರಮಾನ್ನೈವಚ ಪುಷ್ಪಕಾಂತಂ ॥

ಅಲ್ಲಿಯ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಖ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದುಂಬಿಗಳು ಬೇರೆ ಹೂಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

೭೨. ಪರಿಶ್ರಮಾಶ್ಚಾಪಿ ಪರಾಜಿತೇಷು
ನರೇಷು ಸಂಮೋಹನ ಖೇಲನೇಷು ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಜಲಕ್ರೀಡನಸಂಗತಾಸು
ನ ಸ್ತ್ರೀಷು ಶಂಭೋರ್ಗೃಹದೀರ್ಘಿಕಾಸು ॥

ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ವಿಹಾರಶ್ರಮದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಶ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲ. ಗಾಳಿಯ ಹೊರತು ಬೇರಾರೂ ಹೆರವರ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗುವದಿಲ್ಲ.

೭೩. ವ ಚೈವಕಶ್ಚಿತ್ಪರ ಮಂದಿರಾಣಿ ರುಣದ್ಧಿ ಶಂಭೋ ಸಹ ಮಾರುತೇನ ।
ನ ಚಾಬಲಾನಾಂ ತರಸಾ ಪರಾಕ್ರಮಂ ಕರೋತಿ ಯಸ್ಯಾಂ ಸುರತಂ ಹಿ ಮುಕ್ತ್ವಾ ॥

ವಿಲಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆಅಬಲೆಯರಮೇಲೆಗಂಡಸರುಎಂದೂಕೈಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.

೭೪. ಪಾಶಗ್ರಂಥಿರ್ಗಜೇಂದ್ರಾಣಾಂ ದಾನಚ್ಛೇದೋ ಮದಚ್ಯುತಾ ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಮಾನಮದೌ ಪುಂಸಾಂ ಕರಿಣಾಂ ಯೌವನಾಗಮೇ ॥

ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಗೆ ಸರಪಳಿ ಬಿಗಿಯುವದು ಮತ್ತೂ ಮದ ಹಾಗೂ ದಾನಚ್ಛೇದ ಮಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮದ ತುಂಬಿದ ಆನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಂಟು. ಮಾನವರಿಗಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಗೂಬೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವವು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲ.

೭೫. ಪ್ರಿಯದೋಷಾಸ್ಸದಾ ಯಸ್ಯಾಂ ಕೌಶಿಕಾ ನೇತರೇ ಜನಾಃ ।
ತಾರಾಗಣೇಽಕುಲೀನತ್ವಂ ಮೇಘೇ ವೃತ್ತಚ್ಯುತಿರ್ವಿಭೋ ॥

ಕುಲೀನರಲ್ಲದವರು ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. 'ಅಕುಲೀನತೆ' ಬೇಕಾದರೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದ ಚಿಕ್ಕೆಗಳನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕು. ವೃತ್ತಭ್ರಷ್ಟ ಅಥವಾ ಆಚಾರಹೀನರು ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಬೇಕೆಂದರೆ ಮಂಡಲಾಕಾರ ಮಳೆ ಸುರಿಸುವ ಮೋಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಬಹುದು.

೭೬. ಭೂತಿಲುಬ್ಧಾ ವಿಲಾಸಿನ್ಯಃ ಭುಜಂಗಪರಿವಾರಿತಾಃ ।
ಚಂದ್ರಭೂಷಿತದೇಹಾಶ್ಚ ಯಸ್ಯಾಂ ತ್ವಮಿವ ಶಂಕರ ॥

ಶಂಕರ, ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಶಂಕರ ಸ್ವರೂಪಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಭೂತಿಬೂದಿಯನ್ನು ಬಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವರು ಭೂತಿ ಅಂದರೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕಾಮುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಭುಜಂಗ=ಹಾವುಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ್ದರೆ ಅವರು ಭುಜಂಗ=ನಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ನೀನೂ ಚಂದ್ರಭೂಷಿತ. ಅವರೂ ಚಂದ್ರ ಎಂದರೆ ಕರ್ಪೂರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೭೭. ಈದೃಶಾಯಾಂ ಸುರೇಶಾನ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಮದಾಶ್ರಮೇ ।
ವಸತೇ ಭಗವಾನ್ ಲೋಲಃ ಸರ್ವಪಾಪಹರೋ ರವಿಃ ॥

ಇಂಥ ಈ ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೇಶವರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದೇನೆ.

೭೮. ದಶಾಶ್ವಮೇಧಂ ಯತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಮದಂಶೋ ಯತ್ರ ಕೇಶವಃ ॥
ತತ್ರಗತ್ವಾ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪಾಪಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ॥

ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವಿ.

೭೯. ಗತ್ವಾ ಸುಪುಣ್ಯಂ ನಗರೀಂ ಸುತೀರ್ಥಾಂ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಲೋಲಂ ಸ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಂ ।
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ತೀರ್ಥೆಷು ವಿಮುಕ್ತಪಾಪಃ
ಸ ಕೇಶವಂ ದ್ರಷ್ಟುಮುಪಾಜಗಾಮ ॥

ಗರುಡಧ್ವಜನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವೃಷಭಧ್ವಜನಾದ ಶಿವನು ಅವನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೂ ಗರುಡವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಹೋದನು.

ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ತನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕಾಶಿಯ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಿಂದ ಶಿವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪವು ಕಳೆದುಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಕೇಶವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನುಡಿದನು.

೮೦. ನೇದಂ ಕಪಾಲಂ ದೇವೇಶ ಮದ್ಧಸ್ತಂ ಪರಿಮುಂಚತಿ ।
ಕಾರಣಂ ವೇದ್ಮಿ ನೈವೇತತ್ತನ್ಮೇ ತ್ವಂ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥

ಹೃಷಿಕೇಶನೇ, ನಿನ್ನ ದಯೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಅಂಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಯಿತು. ಆದರೆ ದೇವನೇ ಈ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಕಪಾಲವು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಅದರ ಕಾರಣವು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ತಿಳಿಸು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಮಹಾದೇವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಶವರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನುಡಿದನು.

೮೧. ಯೋಽಸೌಮಮಾಗ್ರತೋ ದಿವ್ಯೋ
ಹ್ರದಃ ಪದ್ಮೋತ್ಪಲೈರ್ವೃತಃ
ಏಷ ತೀರ್ಥವರಃ ಪುಣ್ಯಃ ದೇವಗಂಧರ್ವ ಪೂಜಿತಃ
ಏತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರವರೇ ತೀರ್ಥೇ ಸ್ನಾನಂ ಶೋಭನಮಾಚರ ।
ಸ್ನಾತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಚಾದ್ಯೈವ ಕಪಾಲಂ ಪರಿಮೋಕ್ಷ್ಯತಿ ॥
ತತಃ ಕಪಾಲೀ ಲೋಕೇಚ ಖ್ಯಾತೋ ರುದ್ರ, ಭವಿಷ್ಯಸಿ
ಕಪಾಲಮೋಚನೇತ್ಯೇವ, ತೀರ್ಥಂ ಚೇದಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

''ವತ್ಸ, ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉಪಾಯವಿದೆ. ಇಕೋ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನೆದುರು ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಸರೋವರವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ! ಆದೊಂದು ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥ. ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಆದನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಧರ್ವರು ಸೇವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪುಣ್ಯೋದಕ ದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ನಾನಮಾಡು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ಬುರುಡೆಯು ನಿನ್ನ ಅಂಗೈಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿಹೋಗುವುದು.

ಅನಂತರ ನಿನಗೆ 'ಕಪಾಲಿ' ಎಂದೂ, ಇದಕ್ಕೆ 'ಕಪಾಲ ಮೋಚನ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದೂ ಹೆಸರಾಗುವುದು.''

೮೨. ಸ್ನಾತಸ್ಯ ತೀರ್ಥೇ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಸ್ಯ ಪರಿಚ್ಯುತಂ ಹಸ್ತತಲಾತ್ಕಪಾಲಂ
ನಾಮ್ನಾ ಬಭೂವಾಥ ಕಪಾಲಮೋಚನಂ ತತ್ತೀರ್ಥವರ್ಯಂ
ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ದೇವತೆಗಳ ದೊರೆಯಾದ ಕೇಶವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸ್ನಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದನು. ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನ ಕೈಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಪಾಲ ಮೋಚನ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಆ ತೀರ್ಥದ ಅಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗೂ ಕೇಶವನ ಕರುಣೆಯೇ ಕಾರಣ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರಹಾ - ಅಸಿ - ವಾರಾಣಸಿ ಎಂಬ ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ದಕ್ಷಯಜ್ಞ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೪

೮೩. ಏವಂ ಕಪಾಲಿ ಸಂಜಾತೊ ದೇವರ್ಷೆ ಭಗವಾನ್ ಹರಃ ।
ಅನೇನ ಕಾರಣೇನಾಸೌ ದಕ್ಷೇಣ ನ ನಿಮಂತ್ರಿತಃ ॥

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾದೇವನು 'ಕಪಾಲೀ' ಆದನು. ಅವನು ಕಪಾಲಿ ಆದ ಕಾರಣ ಆ ದಕ್ಷನು ಶಂಕರನನ್ನು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಲಿಲ್ಲ.

೮೪. ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ದೇವೀಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಗೌತಮ ನಂದನೀ
ಜಯಾ-ಜಗಾಮ ಶೈಲೇಂದ್ರ ಮಂದರಂ ಚಾರುಕಂದರಂ

೮೫. ಚತುರ್ದಶಸು ಲೋಕೇಷು ಜಂತವೋ ಯೇ ಚರಾಚರಾಃ
ನಿಮಂತ್ರಿತಾಃ ಕ್ರತೌ ಸರ್ವೆ ಕಿಂ ವಾ ತ್ವಂ ನ ನಿಮಂತ್ರಿತಾ

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೌತಮರ ಮಗಳಾದ ಜಯೆಯು ಸುಂದರವಾದ ಕಂದರಗಳುಳ್ಳ ಮಂದರ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸತೀ ದೇವಿಯು ''ನಿನ್ನ ಸೋದರಿಯಾದ ಅಪರಾಜಿತಾ, ಜಯಂತೀ, ಜಯಾ ಈ ಮೂವರು ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಸತೀದೇವಿಯ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಯೆಯು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು.

''ಪರಮೇಶ್ವರಿ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕರೆ ಬಂದಿತ್ತು. ತಂದೆ ಗೌತಮ, ತಾಯಿ ಅಹಲ್ಯೆಯ ರೊಡನೆ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಹೋದರಿಯರೂ ಆ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ತವಕಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಗೋಣ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಏಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ? ನಿನ್ನ ಪತಿಪರಮೇಶ್ವರನಾದರೂ ಹೋಗದೇ ಹೇಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ?

ತಂದೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಆಹ್ವಾನವು ಬಂದಿಲ್ಲವೇ ? ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೊರಡುವ ವಿಚಾರವಿದೆಯೋ ? ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟಾಯಿತು. ಋಷಿ ಪತ್ನಿಯರೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿಯಾಯಿತು.

ಚಂದ್ರನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯ ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಣ ಉಂಟು. ನಿನಗೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ತಂದೆಯಿಂದ ಕರೆ ಹೇಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ?''

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಜಯೆಯ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸತಿಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಭಯಂಕರ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಆ ಹೃದಯಾಘಾತದಿಂದ ಸತಿಯು ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು. ಸತೀ ದೇವಿಯ ಈ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ನಿಧನದಿಂದ ಜಯಾಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿತು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಂಬನಿ ಕೋಡಿಯಿಟ್ಟು ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಕೆಟ್ಟದನಿಯಿಂದ ಚೀರಿ ಅವಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಆ ಅಳುವ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೂರುಕಣ್ಣಿನ ಶೂಲಪಾಣಿ ಶಿವನು ಜಯಾಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಏನು ಸಮಾಚಾರ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು

೮೭. ಆಗತೋ ದದೃಶೇ ದೇವೀಂ ಲತಾಮಿವ ವನಸ್ಪತೇಃ ।
ಕೃತ್ತಾಂ ಪರಶುನಾ ಭೂಮೌ ಶ್ಲಥಾಂಗೀಂ ಪತಿತಾಂ ಸತೀಂ ॥

ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಮರದಿಂದ ಕಡಿದೊಗೆದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಸತೀದೇವಿಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಕಂಡಿತು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒರಗಿದ ತನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಂಕರನು ಜಯಾಳಿಗೆ ಕೇಳಿದನು, ''ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಗೆದ ಲತೆಯಂತೆ ಇವಳು ಏಕೆ ಧರೆಗೆ ಉರುಳಿದ್ದಾಳೆ?''

೮೮. ಸಾ ಶಂಕರವಚಶ್ಶ್ರುತ್ವಾ ಜಯಾ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ।
ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಖೇ ಚ ಸ್ವಾವಜ್ಞಾಂ ಭಗಿನ್ಯಃ ಪತಿಭಿಸ್ಸಹಃ ॥

ಜಯಾ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದಳು.

೮೯. ಅದಿತ್ಯಾಃ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಸಮಂ ಶಕ್ರಾದಿಭಿಸ್ಸುರೈಃ ।
ಮಾತೃಷ್ವಸಾ ವಿಪನ್ನೇಯಮಂತದುಃಖೇನದಹ್ಯತೀ ॥

''ತಂದೆಯ ಮನೆಯ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದ್ರನಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಆ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ತನಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಜ್ಞ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಣವು ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಎಂದು ಈ ಸತೀದೇವಿಯು ಒಳಗೊಳಗೇ ದುಃಖದಿಂದ ಕುದಿದು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಂತಾಪದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದುಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಈ ಚಿಕ್ಕತಾಯಿಯು ಮೃತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.''

ಈ ಭೀಕರವಾದ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾದೇವನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆರಳಿ ಭೀಮ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ಅವನ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಉರಿಯ ತೆರೆಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮ ತೊಡಗಿದವು.

೯೦. ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾಥ ವಚೋರೌದ್ರಂ ರುದ್ರಃ ಕ್ರೋಧಾಪ್ಲುತೋ ಬಭೌ ।
ಕ್ರುದ್ಧಸ್ಯ ಸರ್ವ್ವಗಾತ್ರೇಭ್ಯೋ ನಿಶ್ಚೇರುಃ ಪಾವಕಾರ್ಚಿಷಃ
ತತಃ ಕ್ರೋಧಾತ್ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ಗಾತ್ರರೋಮೋದ್ಭವಾ ಮುನೆ ।
ಗಣಾಃ ಸಿಂಹಮುಖಾ ಜಾತಾ ವೀರಭದ್ರಪುರೋಗಮಾಃ

ಕ್ರೋಧಾವೇಶದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತ ಅವನ ರೋಮ ರೋಮಗಳಿಂದ ವೀರಭದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಿಂಹದ ಮೋರೆಯ ಗಣವೀರರು ಉದಿಸಿ ಬಂದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ತನ್ನ ಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶಂಕರನು ಮಂದರ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಹೊರಟು ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ಬಂದನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಕನಖಲದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಮಂಟಪಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿದನು.

ಗಣನಾಯಕನಾದ ಬಲಿಷ್ಠ ವೀರಭದ್ರನು ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು

ಯಜ್ಞವಾಟದ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸತೀದೇವಿಯ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ದಕ್ಷನ ಮೇಲೆ ಜಯಾಳಿಗೂ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವಳೂ ಅವನ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಗದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿವಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣ ದಿಗ್ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು.

ಇವರೆಲ್ಲರ ನಟ್ಟ ನಡುವೆ ಕ್ರುದ್ಧನಾದ ಮಹಾದೇವನು ತನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಈ ಸಿಂಹದ ಮೋರೆಯ ವೀರನು ಯಾರಿರಬಹುದು ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಋಷಿಗಳು ಚಿಂತೋದ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು.

೯೧. ತತಸ್ತು ಧನುರಾದಾಯ ಶರಾನಾಶೀವಿಷೋಪಮಾನ್ ।
ದ್ವಾರಪಾಲಸ್ತದಾ ಧರ್ಮೋಽವೀರಭಧ್ರಮುಪಾದ್ರವತ್ ॥

ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಯಜ್ಞಮಂಟಪ ಮಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಯಮಧರ್ಮನು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲು ಮತ್ತು ಸರ್ಪದಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವೀರಭದ್ರನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ತನ್ನೊಡನೆ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಯಮನನ್ನು ಕಂಡು ವೀರಭಧ್ರನಾದರೂ ತಾನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ವಜ್ರ ಸಮಾನವಾದ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ, ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ, ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮಗದೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದುಕೊಂಡು ಯಮನನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದನು.

ಶಿವಸೇನೆಯ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ವೀರಭಧ್ರನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತೋಳಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಯಮನು ತನಗೆ ಎಂಟು ತೋಳುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಒಂದೊಂದು ಬಾಹುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಭೀಕರವಾವ ಅಸ್ತ್ರ, ಖಡ್ಗ, ಗುರಾಣಿ, ಗದೆ, ಭರ್ಚಿ, ಕೊಡಲಿ, ಅಂಕುಶ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಎಂಟು ಬಾಹು ಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ವೀರಭದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಹೋರಾಡತೊಡಗಿದನು. ಗಣಪತಿಯಾದ ವೀರಭದ್ರನೂ ಕೂಡ ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂದ ಯಮಧರ್ಮನ ಮೇಲೆ ಬಿರುಸಾಗಿ ಚೂಪಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿದನು. ಚಳಿಗಾಲದ ಜಡಿ ಮಳೆ ಸುರಿದಂತೆ.

೯೨. ತಾವನ್ಯೋನ್ಯಂ ಮಹಾತ್ಮಾನೌ ಶರಚಾಪಧರೌ ಮುನೆ ।
ರುಧಿರಾರುಣಸಿಕ್ತಾಂಗೌ ಕಿಂಶುಕಾವಿವ ರೇಜತುಃ ॥

ಪರಸ್ಪರ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮೈ ಕೈಗಳಿಂದ ನೆತ್ತರ ಚಿಮ್ಮಿತು. ಮುತ್ತುಗದ ಮರದಂತೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಿಡಿದ ಆ ವೀರರಿಬ್ಬರೂ ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿದರು.

೯೩. ಮೃಧೇ ವರಸ್ತ್ರೈ ರ್ಗಣನಾಯಕೇನ ಜಿತಸ್ಸ ಧರ್ಮಸ್ತ್ತರಸಾ ಪ್ರಸಹ್ಯ ।
ಪರಾಂಙ್ಮುಖೋಭೂದ್ವಿಮನಾ ಮುನೀಂದ್ರ ಸವೀರಭದ್ರಃ
ಪ್ರವಿವೇಶ ಯಜ್ಞಂ॥

ಕೊನೆಗೆ ಗಣನಾಥನಾದ ವೀರಭದ್ರನು ತನ್ನ ಘೋರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಯಮನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಪರಾಜಿತನಾದ ಯಮನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದನು. ಆಗ ವೀರಭದ್ರನು ಯಜ್ಞಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿದು ಎದ್ದರು. ಎಂಟು ಹಸುಗಳು, ಒಂಭತ್ತು ಗ್ರಹಗಳು, ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ದೇವತೆಗಳು, ಮಹಾದೇವನಾದಿಯಾಗಿ ಹನ್ನೊಂದು ರುದ್ರಗಣಗಳೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದರು

ಅವರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ವಿಶ್ವದೇವತೆಗಳು, ಸಾಧ್ಯರು, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಹಾವುಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ಕಿಂಪುರುಷರು, ಭೂತಗಳು, ಖಡ್ಗಮೃಗಗಳು, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ ವಂಶದ ರಾಜರು, ದೈತ್ಯದಾನವರು, ಹಾಗೂ ಆ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಜನರು ವೀರಭದ್ರನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದರು. ಅವರ ಈ ಸಮರ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಹಿಡಿಹಿಡಿಯಾಗಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಎಸೆದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವೈರಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೂರಿದನು.

೯೪. ದಿತಿಜಾ ದಾನವಾಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಯೇನ್ಯೇ ತತ್ರ ಸಮಾಗತಾಃ ।
ತೇ ಸರ್ವೇಪ್ಯದ್ರವರ್ನ್ ರೌದ್ರಂ ವೀರಭದ್ರಮುಧಾಯುಧಾಃ ॥

೯೫. ಶರೈಶಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಸತತಂ ಬಾಧ್ಯಮಾನಾ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ವೀರಭದ್ರೇಣ ದೇವಾದ್ಯಾ ಸ್ತ್ವವಹಾರಮರೋಚಯನ್ ॥

ವೀರಭದ್ರನ ಈ ಭೀಕರವಾದ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ತತ್ತರಿಸಿ ಹಿಂತೆಗೆದರು. ಆಗ ಆ ಗಣಪತಿಯು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಯಜ್ಞಾಗಾರದ ಒಳಹೊಕ್ಕನು. ಹೋಮ ಮಾಡುವ ಖುಷಿಗಳು ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸಿಂಹ ಮುಖದ ಆ ಶೂರನನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಭ್ರಾಂತರಾದ ಖುತ್ವಿಜರು ಹೋಮ ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಗೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು.

೯೬. ತಾನಾರ್ತಾಂಶ್ಚಕ್ರಭೃದ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹರ್ಷೀಂಸ್ತ್ರಸ್ತಮಾನಸಾನ್ ।
ನ ಭೇತವ್ಯಮಿತೀತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸಮುತ್ತಸ್ಥೌ ವರಾಯುಧಃ ॥

ಭಯದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದ ಖುಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಖುಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಂಜಬೇಡಿರಿ ಎಂದು ಅಭಯಪ್ರದಾನದ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನು.

೯೭. ಸಮಾನಮ್ಯ ತತಶ್ಶಾರ್ಙ್ಗಂ ಶರಾನಾಶೀವಿಷೋಪಮಾನ್
ಮುಮೋಚ ವೀರಭದ್ರಾಯ ಕೌಯ್ವಾರದಾರಣಾನ್

ತನ್ನ ಶಾರ್ಙ್ಗ ಎಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಹಾವಿನಂತೆ ಹದನವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ವೀರಭದ್ರನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಅವು ಅವನ ಕವಚವನ್ನು ಸೀಳಿಹಾಕಿದವು. ಆದರೆ ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಏನೂ ಅಪಾಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶರಗಳು ನೆಲದಮೇಲೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ನಾಸ್ತಿಕನ ಬಳಿಗೆ ಬೇಡ ಬಂದ ಯಾಚಕರಂತೆ ಹರಿಬಾಣಗಳ ಆಶಾಭಂಗವಾಗಿತ್ತು.

೯೮. ತಾನಸ್ತ್ರಾನ್ವಾಸುದೇವೇನ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಾನ್ ಗಣನಾಯಕಃ ।
ವಾರಾಯಾಮಾಸ ಶೂಲೇನ ಗದಯಾ ಮಾರ್ಗಣೈಸ್ತಥಾ

ಆಗ ನಾರಾಯಣನು ವೀರಭದ್ರನ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ವೀರನು ತನ್ನ ಶೂಲ ಬಾಣ ಗದೆಗಳಿಂದ ತಡೆದನು. ಅನಂತರ ಹರಿ ಬೀಸಿದ ಗದೆಯನ್ನು ವೀರಭದ್ರನು ತನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡವಿದನು. ನಂತರ ಅವನು ತೂರಿದ ನೇಗಿಲಾಯುಧವನ್ನು ಇವನ ಗದೆಯಿಂದ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದನು.

೯೯. ಮುಸಲಂ ವೀರಭದ್ರಾಯ ಸಂಚಿಕ್ಷೇಪ ಹಲಾಯುಧಃ ।
ಪೂರ್ವವನ್ಮುಸಲಾಘಾತಂ ವೀರಭದ್ರೋ ನ್ಯವಾರಯತ್

ಆಗ ಬಲರಾಮನು ಮುಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಒನಕೆಯಿಂದ ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ಹೊಡೆದನು. ಅದನ್ನು ಕೂಡ ವೀರಭದ್ರನು ತನ್ನ ಗದಾಪ್ರಹಾರ ದಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

೧೦೦. ಮುಸಲಂ ಸಂಹತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲಾಂಗಲಂ ಚ ನಿವಾರಿತಂ
ವೀರಭದ್ರಾಯ ಚಿಕ್ಷೇಪ ಚಕ್ರಂ ಕ್ರೋಧಾತ್ಖಗಧ್ವಜಃ

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮತ್ತೂ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಆಯುಧಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.

ನೂರು ನೇಸುರುಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ವೀರಭದ್ರನು ತನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಹಿಂದೆ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಧು ದೈತ್ಯನನ್ನು ಹೀಗೇ ಕಬಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೇ!

೧೦೧. ಚಕ್ರೇ ನಿಗೀರ್ಣೇ ಗಣನಾಯಕೇನ ಕ್ರೋಧಾತಿರಕ್ತೋऽಸಿತಚಾರುನೇತ್ರ
ಮುರಾರಿರಭ್ಯೇತ್ಯ ಗಣಾಧಿಪೇಂದ್ರಮುಕ್ಷಿಪ್ಯವೇಗಾದ್ಭುವಿ ನಿಷ್ಪಿಪೇಷ

ಗಣಾಧೀಶನಾದ ವೀರಭದ್ರನು ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ನುಂಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಾದವು. ಅವನು ಆ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು.

೧೦೨. ಹರಿಬಾಹೂರುವೇಗೇನ ವಿನಿಷ್ಪಿಷ್ಟಸ್ತ ಭೂತಲೆ ।
ಸಹಿತಂ ರುಧಿರೋದ್ಗಾರೈ ರ್ಮುಖಾಶ್ಚಕಂ ವಿನಿರ್ಗತಂ ॥

ಹರಿಯು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಹಿಚುಕಿ ಅವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕುರ ಬಡಿದ ಕೂಡಲೇ ವೀರಭದ್ರನು ನೆತ್ತರವನ್ನು ಕಕ್ಕಿದನು. ರಕ್ತದೊಂದಿಗೇ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವೂ ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಸಿಡಿದುಬಂದಿತು.

೧೦೩. ತತೋ ನಿಸ್ಸೃತಮಾಲೋಕ್ಯ ಚಕ್ರಂ ಕೈಟಭನಾಶನಃ ।
ಸಮಾದಾಯ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ವೀರಭದ್ರಂ ಮುಮೋಚ ಹ ॥

ಆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಕೈಟಭಾರಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೀರಭದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು.

೧೦೪. ಹೃಷೀಕೇಶೇನ ಮುಕ್ತಸ್ತು ವೀರಭದ್ರೋ ಜಟಾಧರಂ ।
ಗತ್ವಾ ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ವಾಸುದೇವಾತ್ಪರಾಜಯಂ ॥

ಹೀಗೆ ಹರಿಯ ದಯೆಯಿಂದ ಬದುಕಿ ಬಿಟ್ಟು ತನಗೆ ಆದ ಸೋಲನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ವೀರಭದ್ರನ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ನೆತ್ತರು ಬಸಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಡೆತುಳಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಅವನು ನಿಡಿದಾದ ಉಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಆ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವನಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಟ್ಟು ತುಂಬಿತು.

೧೦೫. ತತಃ ಕ್ರೋಧಾಭಿಭೂತೇನ ವೀರಭದ್ರೋಥ ಶಂಭುನಾ ।
ಪೂರ್ವೋದ್ದಿಷ್ಟೇ ತದಾ ಸ್ಥಾನೇ ಸಾಯುಧಸ್ತು ನಿವೇಶಿತಃ ॥
ವೀರಭದ್ರಮಥಾದಿಶ್ಯ ಭದ್ರಕಾಲೀಂ ಚ ಶಂಕರಃ ।
ವಿವೇಶ ಕ್ರೋಧತಾಮ್ರಾಕ್ಷೋ ಯಜ್ಞವಾಟಂ ತ್ರಿಶೂಲಭೃತ್

ಕೋಪದಿಂದ ಕೆರಳಿದ ರುದ್ರನು ವೀರಭದ್ರನನ್ನು ಅವನು ಮೊದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಶಸ್ತ್ರ ಸಹಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಮತ್ತೂ ಭದ್ರಕಾಳಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಶಸ್ತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಂಟಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೧೦೬. ತತಸ್ತು ದೇವಪ್ರವರೇ ಜಟಾಧರೇ
ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣೌ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಾರಿಣಿ
ದಕ್ಷಸ್ತ ಯಜ್ಞಂ ವಿಶತಿ ಕ್ಷಯಂಕರೇ
ಜಾತೋ ಮುನೀನಾಂ ಪ್ರವರೋ ಹಿ ಸಾಧ್ವಸಃ

ತ್ರಿಪುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಶಿವನು ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಎತ್ತೊಂಡು ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕ ಕೂಡಲೇ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಯಭ್ರಾಂತರಾದರು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—o—

ಜೀವನರಾಶಿಗಳ ಸಂಬಂಧ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೫

೧೦೭. ಜಟಾಧರಂ ಹರಿರ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ರೋಧಾದಾರಕ್ತಲೋಚನಂ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಸ್ಥಾನಾದಪಾಕ್ರಮ್ಯ ಕುಬ್ಜಾಮ್ರೇಽಂತರ್ಹಿತಸ್ಥಿತಃ

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಶಿವನನ್ನು ಕಂಡು ಹರಿಯು ಆ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಕುಬ್ಜಾಮ್ರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಾಮರದ ಪದರಿನಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ಹಿಂಜರಿದರು. ಸೀತಾ ಎಂಬ ಹಿರಿಯ ತೊರೆಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬತ್ತಿಹೋಯಿತು.

೧೦೮. ಏಕಾದಶ ತಥಾ ರುದ್ರಾಸ್ತ್ರಿನೇತ್ರಾ ವೃಷಕೇತನಾಃ
ಕಾಂದಿಶೀಕಾಲಯಂ ಜಗ್ಮುಃ ಸಮಭ್ಯೇತ್ಯಾಥ ಶಂಕರಂ

ಹನ್ನೊಂದು ರುದ್ರರು ಶಿವನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಸೋತು ಓಡಿ ಹೋದರು. ಅನಂತರ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಾಧ್ಯ, ಮರುದ್ಗಣ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪುರೋಡಾಶವನ್ನು ತಿಂದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಿವನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಸೋತು ಹೋದರು.

ರಾತ್ರಿಯಾತು ಎಂದು ನೆವಮಾಡಿ ಚಂದ್ರನು ಚಿಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆಗಸಕ್ಕೆ ಏರಿದನು. ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಶತರುದ್ರವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೂ ಹಿಡಿದು ಭರ್ಗನನ್ನು ನಮಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ರುದ್ರನ ಕೈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೇಲಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ದಕ್ಷನ ಹೆಂಡತಿಯು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಂದು ದೀನಗಳಾಗಿ ಶೋಕಮಾಡಿದಳು.

೧೦೯. ತತಃ ಕ್ರೋಧಾಭಿಭೂತೇನ ಶಂಕರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ
ತಲಪ್ರಹಾರೈರಮರಾ ಬಹವೋ ವಿನಿಪಾತಿತಾಃ

ಇತ್ತ ಕೋಪಕ್ರಾಂತನಾದ ಕೈಲಾಸಪತಿಯು ತನ್ನ ಅಂಗೈ ಅಂಗಾಲಗಳಿಂದಲೇ ಹೊಡೆದು ಎಷ್ಟೋ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅವನ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನ ಕಿಡಿಗಳಿಂದಲೇ ಸುಟ್ಟು ಹೋದರು. ತ್ರಿಶೂಲದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದವರು ಎಷ್ಟೋ!

೧೧೦. ತತಃ ಪೂಷಾ ಹರಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಿನಿಘ್ನನ್ತಂ ಸುರಾಸುರಾನ್ ।
ಕ್ರೋಧಾತ್ ಬಾಹೂ ಪ್ರಸಾರ್ಯಾಥ ಪ್ರಾದುದ್ರಾವ ಮಹೇಶ್ವರಂ

ಹೀಗೆ ಸುರಾ-ಸುರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿ ಮರ್ದಿಸುತ್ತಿರುವ ಹರನನ್ನು ಕಂಡು ಸೂರ್ಯನು ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಶಿವನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡುತ್ತ ಏರಿಬಂದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನು ತನ್ನ ಎರಡೂ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ ಸೂರ್ಯನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದು ಕೊಂಡನು. ಶಿವನು ಸೂರ್ಯನ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಚಿಕಿದ ಕೂಡಲೇ ಭಾಸ್ಕರನ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಬಳ-ಬಳ ರಕ್ತದ ಧಾರೆಗಳು ಸುರಿದವು.

೧೧೧. ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಗೃಹೀತಸ್ಯ ಶಂಭ ನಾಂಶುವ ತೋಪಿಹಿ ।
ಕರಾಂಗುಲಿಭ್ಯೋ ನಿಶ್ಚೇರುರಸೃಗ್ಧಾರಾ ಸ್ಸಮನ್ತತಃ ॥

ಅನಂತರ ಶಂಕರನು ದಿವಾಕರನನ್ನು ಸಿಂಹವು ಜಿಂಕೆಮರಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವಂತೆ ಗರ-ಗರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು-ಬಿಟ್ಟನು. ತೋಳು ಹಿಡಿದು ಹರನು ಭರದಿಂದ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರವಿಯ ಬಾಹುಗಳು ಮಾಟಕಾದವು. ಮೈಯಲ್ಲಿಯ

೧೧೨. ರುಧಿರಾಪ್ಲುತಸರ್ವಾಂಗಮಂಶಮನ್ತಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ
ಸನ್ನಿರೀ ಕ್ಷ್ಯೋತ್ಸಸರ್ಜೈ ನಮನ್ಯತೋಭಿಜಗಾಮ ಹ

ಎಲುಬಿನ ಕೀಲಗಳು ಮುರಿದವು. ಮೈಗೆಲ್ಲ ನೆತ್ತರು ಮೆತ್ತಿತು. ಆದಿತ್ಯನ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ದಣಿದು ಸೋತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ಶಿವನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು. ಆಗ ದಿವಾಕರನು ನಕ್ಕು ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದು ''ಆ ಎಲೋ ಕಾಪಾಲಿಕನೇ ಬಾ, ಇತ್ತ ಬಾ'' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಈ ಮೂದಲಿಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಪಿತನಾದ ಭವನು ವೇಗದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನ ಬಾಯಿ-ಬಾಯಿ ಒಡೆದನು. ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಹಲ್ಲುಗಳೆಲ್ಲ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉದುರಿ ಬಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಹಲ್ಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಮುಖವೆಲ್ಲ ರಕ್ತ ಬೊಂಬಳವಾಗಿ ರವಿಯು ಭೂಮಿಗೆ ಉರಿದನು. ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿತು. ಗಿರಿಗೆ ವಜ್ರಾಘಾತವಾದಂತೆ ಆಯಿತು.

ಸೂರ್ಯರ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಗನಿಗೆ ರೋಶಿ ಹೋಯಿತು. ದ್ವಾದಶ ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಅವನು ಕಣ್ಣು ಕಿಸಿದು ಕೈಲಾಸಪತಿಯನ್ನು ಕೆಕ್ಕಿರಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಪುರವೈರಿಯು ಕೈಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಭಗನ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಹನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರೂ ನಲವಂತ್ತೊಂಬತ್ತು ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೂ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳೂ ಇಂದ್ರಸಹಿತರಾಗಿ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದರು. ದೇವತೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲ್ತೆಗೆದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತರು.

ಅನಂತರ ಆ ಶಂಕರನು ಭೂತಭಯಂಕರನಾಗಿ ಉಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪವನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಉರಿದು ಹೋಗಹತ್ತಿದರು. ಕೆಲವರು ಅಡಗಿಕೊಂಡರು, ಹಲವರು ಓಡಿದರು, ಉಳಿದವರು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಹರನ ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರು. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಅಗ್ನಿಯೂ ಶಿವನ ನೇತಾಗ್ನಿಯ ಝಳಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಆರಿ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯೇ ನಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ದಕ್ಷನು ಕೈಕೊಂಡ ಆ ಯಜ್ಞವೂ ಕೂಡ ಚಿಗರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ರುದ್ರನು ಅದನ್ನು ಬಿಡದೇ ಪಾಶೂಪತ ಬಾಣದಿಂದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು.

೧೧೯. ಅರ್ಧೇನ ಯಜ್ಞವಾಟಾಂತೇ ಜಟಾಧರ ಇತಿ ಶ್ರುತಃ
ಅರ್ಧೇನ ಗಗನೇ ಶರ್ವಃ ಕಾಲರೂಪೀ ಚ ಕಥ್ಯತೇ ॥

ಹೋಗುವಾಗ ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಅರ್ಧ ಅಂಶವನ್ನು ತನ್ನ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಅರ್ಧಅಂಶದಿಂದ ಯಜ್ಞರೂಪಿ ಮೃಗವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು. ಯಜ್ಞವಾಟದಲ್ಲಿಯ ಶಿವರೂಪವು ಜಟಾಧರ ಎಂದೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ಶಿವನ ಅರ್ಧಾಂಶವು ಕಾಲ ರೂಪ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು.

ನಾರದ-ಗಗನಚಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ಕಾಲ ರೂಪಿ ಎಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲರೂಪಿ ಶಂಭುವಿನ ಲಕ್ಷಣವೇನು ? ಸ್ವರೂಪವಾವುದು ? ಇದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ತಾವು ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ

೧೨೦. ಸ್ವರೂಪಂ ತ್ರಿಪುರಘ್ನಸ್ಯ ವದಿಷ್ಯೇ ಕಾಲರೂಪಿಣಃ ।
ಯೇನಾಂಬರಮ್ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಲೋಕಹಿತೇಚ್ಛುನಾ॥

ಪುನಸ್ತ್ಯ - ಎಲೈ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಲೋಕ ಹಿತೈಷಿಯಾದ ಯಾವ ತ್ರಿಪುರಾರಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ನಿಂತಿತೋ ಅಂತಹ ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಯಾವಕಾಲದ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀ ಮತ್ತು ಭರಣೀ ಮತ್ತು ಕೃತ್ತಿಕಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಒಂದು ಪಾದವೂ ಸೇರಿರುತ್ತದೆಯೊ ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಷರಾಶಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯು ಅಂಗಾರಕನು. ಇಂತಹ ಕಾಲವು ಆ ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶಿರಸ್ಸು (ತಲೆ). ಹೀಗೆಯೇ ಕೃತ್ತಿಕಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮೂರು ಪಾದಗಳೂ ರೋಹಿಣೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದ ಮತ್ತು ಮೃಗಶಿರಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಎರಡು ಪಾದ ಈ ಒಂಭತ್ತು ಪಾದಗಳು ವೃಷಭರಾಶಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಶುಕ್ರನು ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವನು. ಇದು ಕಾಲರೂಪಿಯ ಮುಖವು.

ಮೃಗಶಿರಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಪಾದಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ದ್ರಾ ಪನರ್ವಸು-ವಿನ ಮೂರು ಅಂಶಗಳೂ ಸೇರಿ ಮಿಥುನರಾಶಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬುಧನು ಅಧಿಪತಿಯು, ಇದು ಕಾಲಲರೂಪಿಯ ಭುಜಸಂಧಿ. ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದ ಅಂತ್ಯಭಾಗವು ಪುಷ್ಯ ಆಶ್ಲೇಷಾ ಭಾಗಗಳು ಸೇರಿ ಕರ್ಕಾಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನು ಸ್ವಾಮಿ. ಇದು ಕಾಲ ಪುರುಷನ ಪಾರ್ಶ್ವಪ್ರದೇಶ.

ಮೇಘಾ, ಪುಬ್ಬಾ, ಉತ್ತರೆಯ ಒಂದು ಪಾದವು ಸಿಂಹರಾಶಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸೂರ್ಯನಕ್ಷತ್ರ. ಇದು ಕಾಲರೂಪಿಯ ಹೃದಯ. ಮತ್ತು ಉತ್ತರೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳು ಹಸ್ತಾ, ಚಿತ್ರಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮೊದಲನೇ ಎರಡು ಪಾದಗಳು ಕನ್ಯಾರಾಶಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಬುಧನು ಅಧಿಪತಿ. ಇದು ಕಾಲಪುರುಷನ ಉದರ.

ಚಿತ್ರಾನಕ್ಷತ್ರ ಎರಡು ಪದಗಳು, ಸ್ವಾತಿ ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮೂರು ಪಾದಗಳು ತುಲಾರಾಶಿ. ಇದು ಶುಕ್ರನ ಎರಡನೇ ಗ್ರಹ. ಇದು ಕಾಲಪುರುಷನ ನಾಭಿ. ವಿಶಾಖೆಯ ಕೊನೆಯ ಪಾದ ಅನುರಾಧಾ, ಜೇಷ್ಠಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ವೃಶ್ಚಿಕರಾಶಿ. ಇದು ಅಂಗಾರಕನ ಎರಡನೇಯ ಗ್ರಹ. ಇದು ಕಾಲ ಪುರುಷನ ಲಿಂಗ.

ಮೂಲಾ ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾ ಉತ್ತರಾಷಾಢಾ ಒಂದು ಪಾದವೂ ಸೇರಿ ಧನೂರಾಶಿ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಗೃಹ. ಇದು ಕಾಲರೂಪಿಯ ಊರು (ತೊಡೆ) ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಷಾಢಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮೂರುಪಾದ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಧನಿಷ್ಠಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಅರ್ಧ ಇವು ಮಕರರಾಶಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಶನಿಯು ಅಧಿಪತಿ. ಇದು ಕಾಲಪುರುಷನ ಜಾನು (ಮಂಡಿಯ) ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಧನಿಷ್ಠೆಯ ಕಡೆಯ ಎರಡು ಪಾದಗಳು ಶತಭಿಷ, ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರ ಪಾದತ್ರಯ ಗಳೂ, ಕುಂಭರಾಶಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಶನಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಾನ. ಇದು ಕಾಲ ಪುರುಷನ ಮೊಣಕಾಲು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರೆಯ ಒಂದು ಪಾದ ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರ ರೇವತಿ ಗಳು ಮೀನರಾಶಿ, ಇದು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಎರಡನೇ ಗೃಹ. ಇದು ಕಾಲಪುರುಷನ ಪಾದಗಳು.

೧೨೧. ಏವಂ ಕೃತ್ವಾ ಕಾಲರೂಪಂ ತ್ರಿನೇತ್ರೋ
ಯಜ್ಞಂ ಕ್ರೋಧಾನ್ಮಾರ್ಗಣೈರಾಜಘಾನ ॥
ವಿದ್ಧಶ್ಚಾಸೌ ವೇದನಾ ಬುದ್ಧಿಮುಕ್ತಃ
ಖೇ ಸಂತಸ್ಥೌ ತಾರಕಾಭಿಶ್ಚಿತಾಂಗಃ

ಈ ರೀತಿಯಾದ ಕಾಲರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶಂಕರನು ಮೃಗರೂಪದಿಂದ ಓಡಿಹೋದ ಆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಆ ಮೃಗವು ಬುದ್ಧಿಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಜಡವಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತು. (ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರಾಂಶಗಳು ಜ್ಯೋತಿರೂಪವಾದ ಮೇಷಾದಿ ರಾಶಿಗಳು. ಇವುಗಳು ಕಾಲರೂಪವಲ್ಲ, ಆ ಮೇಷಾದಿ ರಾಶಿಗಳ ಉದಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುವ ಮೇಷಾದಿ ಲಗ್ನಗಳೇ ಕಾಲರೂಪ ವಾಗುತ್ತವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳೇ ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ತ್ರಿನೇತ್ರನ ಅವಯವಗಳೆಂದು ರೂಪಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.) ನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಮಹರ್ಷಿಯೇ ರಾಶಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀನು ಹೇಳಿಯಾಯಿತು. ಅವಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ

೧೨೨. ಸ್ವರೂಪಂ ತವ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ರಾಶೀನಾಂ ಶೃಣು ನಾರದ
ಯಾದೃಶಾ ಯತ್ರ ಸಂಚಾರಾ ಯಸ್ಮಿಂಸ್ಥಾನೆ ವಸಂತಿ ಚ ॥

೧೨೪. ಮೀನದ್ವಯ ಮಥಾಸಕ್ತಂ ಮೀನಸ್ತೀರ್ಥಾಬ್ದಿ ಸಂಚರಃ ॥
ವಸತೇ ಪುಣ್ಯದೇಶೇಷು ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣಸದ್ಮಸು ॥
ಲಕ್ಷಣಾ ಗದಿತಾಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೇಷಾದೀನಾಂ ಮಹಾಮುನೇ
ನ ಕಸ್ಯಚಿತ್ವಯಾಖ್ಯೇಯಂ ಗುಹ್ಯಮೇತತ್ಪುರಾತನಂ

೧೨೫. ಏತನ್ಮಯಾ ತೇ ಕಥಿತಂ ಸುರರ್ಷೇ
ಯಥಾ ತ್ರಿನೇತ್ರಃ ಪ್ರಮಮಂಥ ಯಜ್ಞಂ ॥
ಪುಣ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರ
ಮಾಖ್ಯಾನತಃಪಾಪಹರಂ ಶಿವಂ ಚ ॥

ಎಲೈ ನಾರದನೇ, ಆ ರಾಶಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅವು ಸಂಚರಿಸುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಅವುಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಮೇಷರಾಶಿಯು ಟಗರಿಗೆ ಸಮನವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ಅದು ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ, ನದೀ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲೂ, ಮರಳು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆಡು, ಕುರಿ ಮುಂತಾದ ಪಶುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವವರೇ ಅದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನ.

ವೃಷಭರಾಶಿಯು ಎತ್ತಿನ ಆಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರೂ ಪರ್ವತವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ. ಶಯ್ಯೆ(ಹಾಸಿಗೆ) ಆಸನ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಯುಗ್ಮಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವೀಣಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಮಿಥುನರಾಶಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಧನಿಕರೇ ಆಶ್ರಯ. ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕಲಾಭಿಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಇದು ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಪುರುಷರ ಉಭಯಾತ್ಮಕವಾದ ಹರನ ದೇಹ.

ಕರ್ಕಾಟವು ನಳ್ಳಿಗೆ (ಏಡಿ) ಸಮಾನವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ಜಲವು ಅದಕ್ಕೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ. ಗದ್ದೆ, ಬಾವಿ, ಮರಳು ಪ್ರದೇಶ, ಜನರಹಿತವಾದ ಭೂಮಿ ಇವು ಇದರ ಸಂಚಾರ ಸ್ಥಾನಗಳು, ಸಿಂಹವು ಪರ್ವತ ಅರಣ್ಯ, ದುರ್ಗ ಪ್ರದೇಶ, ಗುಹೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬೇಡರಹಳ್ಳಿ, ಗುಹೆ ಇವುಗಳ ಇದರ ಸಂಚಾರಸ್ಥಾನಗಳು. ಕನ್ಯಾ ರಾಶಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಭತ್ತ, ದೀಪಧಾರಣೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀ, ಮನುಷ್ಯರ ಅಂತಃಕರುಣ, ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶ ಇವು ಇದರ ಸಂಚಾರಸ್ಥಾನಗಳು. ತುಲಾರಾಶಿಯು ತಕ್ಕಡಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನ ಆಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಗರದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಅದರ ವಾಸ. ಮಾರ್ಗ ಅಂಗಡಿ ಇವಿ ಇದರ ಸಂಚಾರ ಸ್ಥಾನ. ವೃಶ್ಚಿಕವು ಚೇಳಿನ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ವಿಷ ಗೋಮಯ(ಸಗಣೀ) ಕ್ರಿಮಿಗಳು, ಕಲ್ಲುಗಳು ಇವು ಇದರ ಸ್ಥಾನ. ಹಳ್ಳ, ಹುತ್ತ ಇವುಗಳು ಸಂಚಾರಸ್ಥಾನ ಧನೂರಾಶಿಯು ಕುದುರೆಯಂತೆ ಸಣ್ಣ ಮಧ್ಯಭಾಗವುಳ್ಳ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಧನುರ್ದಾರಿಯ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ಆನೆ ರಥ ಮುಂತಾದವು ಇದರ ಸಂಚಾರಸ್ಥಾನ. ಕುದುರೆ ಶೂರ, ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷ ಇವರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಕರರಾಶಿಯು ಜಿಂಕೆಯ ಮೋರೆಯಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳ ಎತ್ತಿನ ಭುಜದಂತೆ ಭುಜವುಳ್ಳ ಎತ್ತಿನಂತಹ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆನೆಯಂತಿರುವದು. ಅದರ ಸಂಚಾರ ನದಿಯಲ್ಲಿ. ಅದರ ವಾಸಸ್ಥಾನವು ಮಹಾಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಕುಂಭರಾಶಿಯು ನೀರಿಲ್ಲದ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭುಜಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನಂತಿರುವದು. ನೀರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದು ಹೋದ ಶರೀರ, ಜೂಜಿನ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಚಾರ. ಪಡಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ವಾಸ.

ಮೀನರಾಶಿಯು ಪರಸ್ಪರ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೀನದ್ವಯದ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು. ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ವಾಸ. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಯೇ, ಈ ಮೇಷಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇವೆ. ಪರಮಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು

ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಕೂಡದು. ಇಂತಹ ತ್ರಿನೇತ್ರನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೂಚಕವಾದ ದಕ್ಷ ಯಜ್ಞ ಧ್ವಂಸ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪುರಾತನವಾದ ಕಥೆಯೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಮಂಗಲಪ್ರದವೂ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ನೀನೂ ಹೇಳಿದ ನಾನೂ ಧನ್ಯರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜೀವನರಾಶಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ಎಂಬ ಐದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—೦—

ಶಿವನ ಲಿಂಗಪತನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೬

ಪುಲಸ್ತ್ಯ-ಋಕ್ ಶಾಲೆಯ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವು ವೇದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದನು. ಕರ್ಮಠನಾದ ಆ ಭೂಸುರವು ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಧರ್ಮದಂತೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೨೬. ಬಹ್ವೃಚೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಯೋಽಸೌ ಧರ್ಮೋ ದಿವ್ಯವಪುಃ ಸದಾ
ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ತ್ವಹಿಂಸಾ ಚ ತಸ್ಯಾಮಜನಯತ್ಸುತಾನ್ ॥

ವಿಪ್ರವರ್ಯನಾದ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯ ಮಡದಿಯ ಹೆಸರು ಅಹಿಂಸೆ. ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಹರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳೇ ನರ ನಾರಾಯಣರು.

೧೨೭. ಹರಿಃ ಕೃಷ್ಣಶ್ಚ ಚ ದೇವರ್ಷೆ ನರ ನಾರಾಯಣೌ ತಥಾ ।
ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸರತೌ ನಿತ್ಯಂ ನಹರಿಕೃಷ್ಣೌ ಬಭುವತುಃ

ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಈ ಹರಿಕೃಷ್ಣರೆಂಬ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಪುರಾಣ ಋಷಿ ಪುಂಗವರಾದ ಆ ನರ ನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದಿಯ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ತಪೋನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

೧೨೮. ಪ್ರಾಲೇಯಾದ್ರಿಂ ಸಮಾಗಮ್ಯ ತೀರ್ಥೇ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮೇ ।
ಗೃಣಂತೌ ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಂಗಾಯಾ ವಿಪುಲೇ ತಟೇ ॥

ಅವರ ಈ ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಚರಾಚರವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಋಷಿವರೇಣ್ಯರೀರ್ವರ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡ ಸುರೇಂದ್ರನು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲಗೊಳಿಸಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ರಂಭಾ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ರಂಭೆ ಸ್ವರ್ಗದ ಅಪ್ಸರೆಯರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದವಳು. ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುರಲೋಕದ ಸುಂದರಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಸರಿದೂಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಚೆಲುವಿನ ಚೌರುಗಾತ್ರಿ ನರ ನಾರಾಯಣರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುನಿಂತಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಮಾಮರದ ಕುಡಿ-ಮಿಡಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾಮನು ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಡೆದ. ಅವನ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ವಸಂತ ಮಾಸವು ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿತು.

ಹೀಗೆ ಮನ್ಮಥ ಮಧುಮಾಸರು ಅಪ್ಸರೆಯರ ಅರಸಿಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದ ಬನದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟರು. ಅದೀಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಇಳಿದು ಬಂದ ಚೈತ್ರದ ಚುಂಬನದಿಂದಾಗಿ ಚಳಿಯಿಂದ ಮರಗಟ್ಟು ನಿಂತ ಮರಬೊಡ್ಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೆಲುವು, ಚಿಮ್ಮಿ ಬಂದಿತು. ಚಿಗುರು ಹೊಗರೇರಿ ಕುಡಿಮಿಡಿಗಳು ಚಲ್ಲರಿದು ದಾಗುಂಡಿ ಇಟ್ಟು ಬೆಳೆದವು. ಹೊಂದಳಿರಿನ ಹಂದರಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ತಲೆಎತ್ತಿ ತೂಗಾಡಿದವು. ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳು ತಮ್ಮ ಹಣ್ಣೆಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಚಿ ಹೊಸ ಕಿಸಲಯಗಳ ಕೆಂಗಡಿಯ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎಸೆದವು.

೧೨೯. ಶಿಶಿರಂನಾಮ ಮಾತಂಗಂ ವಿದಾರ್ಯ ನಖರೈರಿವ ।
ವಸಂತಕೇಸರೀ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪಲಾಶಕುಸುಮೈರ್ಮುನೇ ॥

ಚಳಿಗಾಲವೆಂಬ ಆನೆಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ವಸಂತಮಾಸವು ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿತು. ಪಕಳೆದೆರೆದು ಹೂಗಳಿಂದ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಗಣಿಗಲೆ, ಕದಂಬು, ಅಶೋಕ, ಬಂಧೂಕ, ಕುಂಧ ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳು ಅರಳಿ ಕಂಪಿಂಪಾಗಳನ್ನು ಸೂಸತೊಡಗಿದವು. ಮಧುಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತವಾದ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಮಧುಕರಗಳ ಮಂಜುಳಗೀತ ಗುಂಜಾರವದಿಂದ ಆ ಏಕಾಂತವನಾಂತರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಧುರ ಮುಖರಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಅರಳಿನಿಂತ ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕೌತುಕಪಟ್ಟನು.

೧೩೦. ತತೋ ನಾರಾಯಣೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಆಶ್ರಮಸ್ಯಾನವದ್ಯತಾಂ !
ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಸ ದಿಶಃ ಸರ್ವಾಸ್ತತೋಽನಂಗಮಪಶ್ಯತ ॥

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೇಎಲ್ಲೆಡೆಗೂರಂಜಿಸುತ್ತಿರುವಈರಮಣೀಯತೆಯಕಾರಣವು ಏನು ? ಎಂದು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದನು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣನಾದಮನ್ಮಥನುಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನದೃಷ್ಟಿಗೆಗೋಚರನಾದನು.

ನಾರದ-ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ, ಆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕಂಡ ಕಾಮ ಅಥವಾ ಮನ್ಮಥನು ಯಾರು ?

ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ

೧೩೧. ಕಂದರ್ಪೋ ಹರ್ಷತನಯೋ ಯೋಽಸೌ ಕಾಮೋ ನಿಗದ್ಯತೇ ।
ಸ ಶಂಕರೇಣ ಸಂದಗ್ಧೋ ಹ್ಯನಂಗತ್ವಮುಪಾಗತಃ ॥

ಪುಲಸ್ತ್ಯ - ಹರ್ಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಕಾಮನಿಗೆ ಕಂದರ್ಪ, ಮನ್ಮಥ ಕಾಮ - ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಿಂದೆ ಅವನನ್ನು ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಕಾಮನು ಅನಂಗ ಅಂದರೆ ಅಂಗಹೀನನಾದನು.

ನಾರದ-ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವರೆನಿಸಿದ ಮಹಾದೇವನು ಕಾಮನನ್ನು ಏಕೆ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದನು ? ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮನ್ಮಥನ ದೇಹ ದಾಹವಾಯಿತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ - ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ಶಂಕರನು ದಕ್ಷ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ಏಕಾಕಿ ಆಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿದನು. ಅಂಗನೆಯಿಂದ ಅಗಲಿದ ಆ ಶಂಭುವನ್ನು ಕಾಮನು ತನ್ನ ಕುಸುಮಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು.

೧೩೨. ತತೋ ಹರಃ ಶರೇಣಾಥ ಉನ್ಮಾದೇನಾಶು ತಾಡಿತಃ ।
ವಿಚಚಾರ ತದೋನ್ಮತ್ತಃ ಕಾನನಾನಿ ಸರಾಂಸಿ ಚ ॥

೧೩೩. ಸ್ಮರನ್ಸತೀಂ ಮಹಾದೇವಸ್ತಥೋನ್ಮಾದೇನ ತಾಡಿತಃ ।
ನ ಶರ್ಮ ಲೇಭೇ ದೇವರ್ಷೇ ಬಾಣವಿದ್ಧ ಇವ ದ್ವಿಪಃ ॥

ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾದ ಕಾಮನ ಬಾಣದಿಂದ ಶಂಕರನ ಚಿತ್ತವು ಚಂಚಲಿಸಿ ತಲೆಕೆಟ್ಟಿತು. ಮನ ಮದಿಸಿತು. ಉನ್ಮಾದ ತುಂಬಿದವರಂತೆ ಆ ಪಶುಪತಿಯು ಮತಿಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದವನಾಗಿ ಬಾಣನಟ್ಟ ಗಂಡಾನೆಯಂತೆ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿದನು.

೧೩೪. ತತಃ ಪಪಾತ ದೇವೇಶಃ ಕಾಲಿಂದೀಸರಿತಂ ಮುನೇ ।
ನಿಮಗ್ನೇ ಶಂಕರೇ ಚಾಪೋ ದಗ್ಧಾಃ ಕೃಷ್ಣತ್ವಮಾರ್ಗತಃ ॥

೧೩೫. ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಕಾಲಿಂದ್ಯಾ ಭೃಗಾಂಜನನಿಭಂ ಜಲಂ ।
ಅಸ್ಯಂದತ್ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಾ ಸಾ ಕೇಶಪಾಶ ಇವಾವನೇಃ ॥

ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಎತ್ತೆತ್ತಲೋ ಸುತ್ತಡುತ್ತಾ ಆ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನು ಪಾಪ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ಯಮುನಾನದಿಗೆ ಬಂದು ದರ ಆ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಯಮುನೆಯ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಸುಟ್ಟು ಕರಕಾದಂತೆ ಕಪ್ಪುಬಡಿದು ಹೋಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಕಾಲಿಂದೀ ನದಿಯ ನೀರು ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆ, ಕತ್ತಲೆಯಂತೆ, ಗುಂಗೀಹುಳದಂತೆ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ್ದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಭೂದೇವಿಯ ಕೇಶಪಾಶದಂತೆ ಆ ಯಮುನೆಯು ಈಗಲೂ ಕರಿನೀರಿನ ತೊರೆಯಾಗಿಯೇ ಹರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ.

೧೩೬. ತತೋ ನದೀಷು ಪುಣ್ಯಾಸು ಸರಸ್ಸು ಚ ಸರಸ್ಸು ಚ ।
ಪುಲಿನೇಷು ಚ ರಮ್ಯೇಷು ವಾಪೀಷು ನಲಿನೀಷು ಚ ॥

ಅನಂತರ ಅನೇಕ ಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ, ತೊರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಝರಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸರಗಳಲ್ಲಿ, ದರಿಗಳಲ್ಲಿ, ಹಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ, ಕೊಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ, ಮಳಲು ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಬನ ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾನುಕಾನುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದಲೆದು ತೆರಪಿಲ್ಲದೇ ತಿರುಗಾಡಿ ತೊಳಲಿ ಬಳಲಿದನು ಆ ಪರಶಿವ.

೧೩೭. ಕ್ಷಣಂ ಗಾಯತಿ ದೇವರ್ಷೇ ಕ್ಷಣಂ ರೋದಿತಿ ಶಂಕರಃ ।
ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ತನ್ವಂಗೀಂ ದಕ್ಷಕನ್ಯಾಂ ಮನೋರಮಾಂ ॥

ವನಿತೆಯ ವಿರಹದಿಂದ ವಿಹ್ವಲನಾದ ಆ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಹಾಡುವನು, ಮರುಚಣದಲ್ಲಿ ಆರ್ತನಾಗಿ ಅಳುವನು. ಮತ್ತೆ ಮರುಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನದಿಂದ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಮನದನ್ನೆಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವನು. ಅವಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲೇ

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕನಸು ಕಾಣುವನು. ಆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತನ್ನ ಆ ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ''ದಯೆ ಇಲ್ಲದ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೇ, ತುಸು ನಿಲ್ಲು. ಮೂಢಳೆ, ನನ್ನನ್ನೇಕೇ ತೊರೆದು ಹೋದೆ? ನೀನಿಲ್ಲದ್ದ ನನ್ನನ್ನೂ ಕಾಮನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ದೇವಿ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವಿಯಾ ? ಸುಂದರೀ, ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡ, ಇದೋ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಎರಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡು. ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನೀಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಿ, ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳುವಿ, ಮೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಿ, ತಲೆಯನ್ನು ತಟ್ಟುವಿ. ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸುವಿ, ನಾನು ನಿನಗೆ ನಮಿಸುವೆ. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ರಮಿಸುವೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ನೀನೇಕೆ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಮಾತನಾಡಲೊಲ್ಲಿ !

೧೪೦. ವಿಲಪಂತಂ ಜನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಪಾ ಕಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ।
ವಿಶೇಷತಃ ಪತಿಂ ಬಾಲೇ ನನು ತ್ವಮತಿನಿರ್ಘೃಣಾ ॥

ಅಳುವವರನ್ನು ಕಂಡು ಯಾರ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ನಾನಂತೂ, ನಿನ್ನ ಪತಿ ಜೀವನದ ಜ್ಯೋತಿ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ನೀನೇಕೆ ಅಷ್ಟು ನಿಷ್ಠುರಳಾಗಿರುವೆ ?

೧೪೧. ತ್ವಯೋಕ್ತಾನಿ ವಚಾಂಸ್ಯೇವಂ ಪೂರ್ವ ಮಮ ಕೃಶೋದರಿ ।
ತ್ವಯಾ ವನಾ ಚ ಜೀವೇಯಂ ತದಸತ್ಯಂ ತ್ವಯಾಶ್ರುತಂ ॥

ಚೆಲುವಿ, ''ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಬದುಕಲಾರೆ '' ಎಂದು ಹಿಂದೆ ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಸುಳ್ಳಾಯಿತೆ! ಪ್ರಿಯೇ, ಬಾ, ಕಾಮದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ನೊಂದುಹೋದ ನನ್ನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಲಂಗಿಸು. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪುಗೆ ಯಿಂದಲ್ಲದೇ ಈ ನನ್ನ ಎದೆಯ ಬೇಗೆಯು ಶಾಂತವಾಗಲಾರದು. ನೀನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಆಣೆ.''

೧೪೨. ಏಹ್ಯೇಹಿ ಕಾಮಸಂತಪ್ತಂ ಪರಿಷ್ವಜ ಸುಲೋಚನೇ ।
ನಾನ್ಯಥಾ ನಶ್ಯತೇ ತಾಪಃ ಸತ್ಯೇನಾಪಿ ಶಪೇ ಪ್ರಿಯೇ ॥

ಹೀಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕನವರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಎದ್ದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರು ಆ ಮುದ್ದು ಮಡದಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಶಂಕರನು ದೊಡ್ಡದನಿ ತೆಗೆದು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಅರಣ್ಯರೋದನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹೀಗೆ ಅಳುತ್ತ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಂಡುಕಂಡಲ್ಲಿ ಅಂಡಲೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಖಂಡಪರಶುವಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮನು ತನ್ನ ಹೂವಿನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯನ್ನು ಏರಿಸಿ ಸಂತಾಪನ ಎಂಬ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಶಿವನ ಅಂತಸ್ಸಂತಾಪವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಂತರಂಗವೆಲ್ಲವೂ ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಯಬಿಟ್ಟಂತೆ ಬೇಯತೊಡಗಿತು. ಸುಟ್ಟ ಹೃದಯದ ದಟ್ಟ ಹೊಗೆಯಂತೆ ನೀಳ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಅವನು ಕೆಟ್ಟ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಚೀರತೊಡಗಿದನು.

೧೪೩. ತಂ ಚಾಪಿ ಭೂಯೋ ಮದನೋ ಜಘಾನ
ವಿಜೃಂಭಣಾಸ್ತ್ರೇಣ ತತೋ ವಿಜೃಂಭೆ ।

ತತೋ ಭೃಶಂ ಕಾಮಶರೈರ್ವಿತುನ್ನೋ
ವಿಜೃಂಭಮಾಣಃ ಪರಿತೋ ಭ್ರಮಂಶ್ಚ ॥

ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹುರುಪುಗೊಂಡು ರಾಮನು ಜೃಂಭಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಮಸೆದು ಎಸೆದನು. ಅದರಿಂದ ತಾಡಿತ ಪೀಡಿತನೆದ ಪರಶಿವನು ಆ ಅಸ್ತ್ರದ ಮಬ್ಬು ಬಡಿದು, ಕಾಮದ ಗುಂಗು ಹಿಡಿದು, ತೂಕಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಳಿಸುತ್ತ ಜೋಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ತಿರುಗತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇಮದ ಗರಬಡಿದು ಹರನು ಹೌಹಾರಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕುಬೇರನ ಮಗನಾದ ಪಾಂಚಾಲಿಕ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ''ನನ್ನ ಸೋದರರನ ಕುಮಾರನಾದ ಪಾಂಚಾಲಿಕನು ನೀನು. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ ಯಾಗಿರುವಿ. ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡಬೇಕು.''

ಪಾಂಚಾಲಿಕ ಉವಾಚ

೧೪೪. ಯನ್ನಾಥ ಮಾಂ ವಕ್ಷ್ಯಸಿ ತತ್ಕರಿಷ್ಯೇ
ಸುದುಷ್ಕರಂ ಯದ್ಯಪಿ ದೇವಸಂಘೈಃ ।
ಆಜ್ಞಾಪಯಸ್ವಾತುವೀರ್ಯ ಶಂಭೋ
ದಾಸೋಸ್ಮಿ ತೇ ಭಕ್ತಿಯುತಸ್ತಥೇಶ ॥

ಪಾಂಚಾಲಿಕ - ''ಶಂಭು, ನೀನು ನಮಗೆ ಒಡೆಯ ನೀನು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಅದನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆ. ಅದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸ. ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಭಕ್ತಿ ಇದೆ. ದೇವ, ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡು.'' ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಈಶ್ವರನು ಆ ಪಾಂಚಾಲಿಕನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ

೧೪೫. ನಾಶಂ ಗತಾಯಾಂ ವರದಾಂಬಿಕಾಯಾಂ
ಕಾಮಾಗ್ನಿನಾಪ್ಲುಷ್ಟ ಸುವಿಗ್ರಹೋऽಸ್ಮಿ ।
ವಿಜೃಂಭಣೋನ್ಮಾದಶರೈರ್ವಿಭಿನ್ನೋ
ಧೃತಿಂ ನ ವಿಂದಾಮಿ ರತಿಂ ಸುಖಂ ಚ ॥

''ಮಗನೇ, ನನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಅಂಬಿಕೆಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯಿಂದ ನನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂದುಹೋಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸು ನೊಂದು ಹೋಗಿದೆ. ವಿಜೃಂಭಣ, ಉನ್ಮಾದ ಮುಂತಾದ ಕಾಮಬಾಣಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಸೀಳಿ ಹಾಳಾಗಿ-ಹೋಳಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ.

೧೪೬. ವಿಜೃಂಭಣಂ ಪುತ್ರ ತಥೈವ ತಾಪ
ಮುನ್ಮಾದಮುಗ್ರಂ ಮದನ ಪ್ರಣುನ್ನಂ ।
ನಾನ್ಯಃ ಪುಮಾನ್ಧಾರಯಿತುಂ ಹಿ ಶಕ್ತೋ
ಮುಕ್ತ್ವಾ ಭವಂತಂ ಹಿ ತತಃ ಪ್ರತೀಚ್ಛ ॥

ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಧೃತಿ ಇಲ್ಲ, ರತಿ ಇಲ್ಲ, ಸತಿ ಇಲ್ಲ, ಸೌಖ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಮತಿಗೆಟ್ಟು ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಮನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಆ ವಿಜೃಂಭಣ ಮತ್ತು ಉನ್ಮಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನೀನು ಧರಿಸು. ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲು ಬೇರಾರು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಆ ಘೋರಾಸ್ತ್ರ ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸು. ಎತ್ತನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಎತ್ತೆತ್ತಲೋ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಆ ಮಹಾದೇವನು ನುಡಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಂಚಾಲಿಕ ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹೃದಯವು ಕರಗಿತು. ಅವನು ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಶಿರಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ ಆ ಇಂದುಶೇಖರನಿಂದ ಆ ಘೋರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಮಹಾದೇವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರುಣಿಸಿದನು.

ರುದ್ರ - ವತ್ಸ, ಬೇರಾರೂ ಧರಿಸಲಾರದ ಘೋರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ವರ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಹರ ಉವಾಚ

೧೪೭. ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಯಾ ಪುತ್ರ ಸುದುರ್ಧರಾಣಿ
ವಿಜೃಂಭಣಾದೀನಿ ಪ್ರತೀಚ್ಛಿತಾನಿ ।
ತಸ್ಮಾದ್ವರಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಪೂಜನಾಯ
ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಚ ಹಾಸ್ಯಕಾರೀ ॥

ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡಲಿರುವ ಆ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಗೆ ಬರುವದು. ಕೌತುಕವೂ ಆಗುವುದು.

೧೪೮. ಯಸ್ತ್ವಾ ಯದಾ ಪಶ್ಯತಿ ಚೈತ್ರಮಾಸೇ
ಸ್ಪೃಶೇನ್ನರೋ ವಾರ್ಚಯತೇ ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ ।
ವೃದ್ಧೋಽಥ ಬಾಲೋಽಥ ಯುವಾಥ ಯೋಷಿ
ತ್ಸರ್ವೇ ತದೋನ್ಮಾದಧರಾ ಭವಂತಿ ॥

''ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಮುಟ್ಟುವರೋ ಅವರು ಹುಡುಗರೇ ಇರಲಿ, ಹೆಂಗಸರೇ ಇರಲಿ, ಹರೆಯದವರೇ ಇರಲಿ, ಯಾರೇ ಇದ್ದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸಾಕು ಅವರು ಹುಚ್ಚರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉನ್ಮತ್ತರಂತಾದ ಅವರು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನೆದುರು ನಕ್ಕು ನಗೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪಾಂಚಾಲಿಕೇಶ ಎಂಬ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲ ದಲ್ಲಿ ನೀನು ನರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಜಗತ್ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವಿ ಹೋಗು.''
ಹೀಗೆ ರುದ್ರದೇವರು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಆ ಪಾಂಚಾಲಿಕ ಯಕ್ಷನು ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡನು. ಕಾಲಂಜರ ಪರ್ವತದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಪಾಂಚಾಲಿಕ ಯಕ್ಷನು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಪಾಂಚಾಲಿಕೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈಗಲೂ ಆ ಯಕ್ಷಕನ್ನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ

ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆ ಪಾಂಚಾಲಿಕ ಯಕ್ಷನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದ ಬಳಿಕ ಮಹೇಶ್ವರನು ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ಆ ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಮನು ಆ ಸತೀಪತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ಕೈಲಾಸಪತಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಕಾಲು ಕಿತ್ತಿ ಘೋರವಾದ ದಾರು ವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಋಷಿಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಭೂತನಾಥನನ್ನು ಕಂಡು ಹಣೆ ಮಣಿದರು. ಆಗ ಶಿವನು ''ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಿ'' ಎಂದು ಆ ಎಲ್ಲ ಮುನೀಶ್ವರರ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿದನು.

೧೪೬. ತಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ತದಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಾರ್ಗವಾತ್ರೇಯಯೋಷಿತಃ ।
ಪ್ರಕ್ಷೋಭಮಗಮನ್ಸರ್ವಾ ಹೀನಸತ್ತ್ವಾಃ ಸಮಂತತಃ ॥

ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದ ಅಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಗಂಗಾಧರನ ಕಳೆ ಕಾಂತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲ ಮುನಿಮಾನಿನಿಯರ ಮನಸ್ಸು ಚಲವಿಚಲವಾಯಿತು. ಅರುಂಧತಿ ದೇವಿ ಹಾಗೂ ಅನಸೂಯಾದೇವಿ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಮಣಿಯರೂ ಕಾಮಾತುರರಾಗಿ ಆ ಕೈಲಾಸನಾಥನ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ತಿರುಗತೊಡಗಿದರು.

೧೪೭. ಋತೇ ತ್ವರುಂಧತೀಮೇಕಾಮನಸೂಯಾಂ ಚ ಭಾಮಿನೀಂ ।
ಏತಯೋರ್ಭರ್ತೃ ಪೂಜಾಸು ತಚ್ಚಿಂತಾಸು ಸ್ಥಿತಂ ಮನಃ ॥

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮಾತ್ರ ಹಗಲಿರುಳು ಪತಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರತರಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳು ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಗಂಡುಗಜವನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಮುನಿಗಳ ಮಡದಿಯರೆಲ್ಲರೂ ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಆ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನ ಹಿಂದೆ ಓಡಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೃಹಿಣಿಯರಿಲ್ಲದೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದವು.

೧೪೮. ತತಸ್ತು ಋಷಯೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಾರ್ಗವಾಂಗಿರಸೋ ಮುನೇ ।
ಕ್ರೋಧಾನ್ವಿತಾಽಬ್ರುವನ್ಸರ್ವೇ ಲಿಂಗಮಾಪತತಾಂ ಭುವಿ ॥

ಆಗ ಭಾರ್ಗವ, ಅಂಗೀರಸ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೌರುಷ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ರಮಣೀಯ ರೂಪವೇ ತಮ್ಮ ಮಡದಿಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಮನ ಮನೆಗಳನ್ನು ಶೂನ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬಗೆದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು.

''ಶಿವ, ನಿನ್ನ ಲಿಂಗವು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ.'' ಅನಂತರ ಮಹಾದೇವನ ಲಿಂಗವು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಭೂಮಿ ಬಿರಿಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಶಂಕರನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಅವನ ಲಿಂಗವು ನೆಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿತು. ಅದರ ರಭಸದಿಂದ ಭೂಮಿ ಬಿರಿಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಸೀಳಿ ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಲಿಂಗಪಾತದ ರಭಸದಿಂದ ನಡುಗಿ ಹೋಗಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡುಬರಲು ಹಾಲ್‌ಗಡಲಿನೆಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಮಿಸಿ ''ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಕಂಪನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

೧೫೭. ಅಥೋವಾಚ ಹರಿರ್ಬ್ರಹ್ಮನ್‌ಶಾರ್ವೋ ಲಿಂಗೋ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ ।
ಪಾತಿತಸ್ತಸ್ಯ ಭಾರಾರ್ತಾ ಸಂಚಚಾಲ ವಸುಂಧರಾ ॥

ಅದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ''ಈ ಭೀಕರವಾದ ಭೂಕಂಪ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಂಪಗಳಿಗೆ ಮಹಾಋಷಿಗಳು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಮಹಾದೇವನ ಲಿಂಗಪಾತವೇ ಕಾರಣ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದ ವಾಣೀಪತಿಯು ಆ ವೈಕುಂಠಪತಿಗೆ ''ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಹೋಗಿ ಆ ಕೌತುಕವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಬರೋಣ ಬನ್ನಿರಿ'' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಅವನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆ ಲಿಂಗವು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಲಿಂಗದ ತುದಿಮೊದಲುಗಳು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಹರಿಬ್ರಹ್ಮರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೂಲ ಮಧ್ಯಾಂತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕುತೂಹಲವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗರುಡನನ್ನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾತಾಳವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಇತ್ತ ಚತುರ್ಮುಖನಾದರೂ ಆ ಭವಲಿಂಗದ ಮೂಲ ಮೊದಲುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ತವಕದಿಂದ ತನ್ನ ಹಂಸವನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ನಡೆದನು. ಆ ವಾಣೀಪತಿಯು ಮೇಲಿನ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ ಕೊನೆಗೂ ಆ ಲಿಂಗದ ಮೂಲನಾಲಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಮರಳಿಬಂದನು. ಇದರಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಾದರೂ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ತೆಳಗಿನ ಪಾತಾಳಾದಿ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಶೋಧಿಸಿದರೂ ಆ ಮಹೇಶನ ಲಿಂಗದ ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಾಣದೇ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಹಿಂದುರುಗಿ ಬಂದನು. ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ (ಲೋಕಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ) ಆ ಹರನ ಲಿಂಗದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು.

ಹರಿಬ್ರಹ್ಮಾಣೌಊಚತುಃ

''ನಮೋಸ್ತುತೇ ಶೂಲಪಾಣೇ ನಮೋಸ್ತು ವೃಷಭಧ್ವಜ ।
ಜೀಮೂತವಾಹನ ಕವೇ ಶರ್ವತ್ರ್ಯಂಬಕ ಶಂಕರ ॥

ಮಹೇಶ್ವರ ಮಹೇಶಾನ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷ ವೃಷಾಕಪೇ ।
ದಕ್ಷಯಜ್ಞಕ್ಷಯಕರ ಕಾಲರೂಪ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ತ್ವಮಾದಿರಸ್ಯ ಜಗತಸ್ತ್ವಂ ಮಧ್ಯಂ ಪರಮೇಶ್ವರ ।
ಭವಾನಂತಶ್ಚ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವೇಗಸ್ತ್ವಂ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

ಹರ ಉವಾಚ

೧೫೩. ಕಿಮರ್ಥಂ ದೇವತಾನಾಥೌ ಪರಿಭೂತಶ್ರಮಂ ತ್ವಿಹ ।
ಮಾಂಸ್ತುವಾತೇ ಭೃಶಾಸ್ವಸ್ಥಂ ಕಾಮತಾಪಿತ ವಿಗ್ರಹಂ ॥

ಕಮಲಾಪತಿ ಮತ್ತೂ ಕಮಲಾಸನರ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮೇಶ್ವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವರೆದುರು ಆ ದಾರುವನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟನಾದನು ಮತ್ತೂ

ಸರ್ವೋತ್ತಮರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ನುಡಿದನು. ''ದೇವತಾಧುರೀಣರಾದ ಹರಿಬ್ರಹ್ಮರೇ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಮೇಲ್ಮೆ ಮಹತಿಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಪ್ರೇಮ ಪೀಡಿತನೂ, ಕಾಮಪೀಡಿತನೂ ಆಗಿ ತಲೆಕೆಟ್ಟು ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀವೇಕೆ ದೇವತಾ ತಾರತಮ್ಯ ವನ್ನು ಗಮನಿಸದೇ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ?'' ಶಂಕರನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರಿಬ್ರಹ್ಮರು ''ಶಂಭೋ, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅಧಃಪತಿತ ವಾದ ನಿನ್ನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಅದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ '' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾಚ್ಯುತರ ಆ ಆದೇಶವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ಮಾರ್ನುಡಿದನು. ''ದೇವ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಂತಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಅದನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.'' ಅದಕ್ಕೆ ಅಚ್ಯುತನು ಅಸ್ತು ಎಂದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಂತೂ ಸ್ವಯಂ, ಬಂಗಾರ ಬಣ್ಣದ ಆ ಭವಲಿಂಗವನ್ನು ತಾನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

೧೫೪. ತತಶ್ಚಕಾರ ಭಗವಾಂಶ್ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ ಹರಾರ್ಚನೇ ।
ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಚೈಷಾಂ ಮುಖ್ಯಾನಿ ನಾನೋಕ್ತವಿದಿತಾನಿ ಚ ॥

ಅನಂತರ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಆ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶಿವನ ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಲದಮನ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೫೫. ಆದ್ಯಂ ಶೈವಂ ಪರಿಖ್ಯಾತಮನ್ಯತ್ಪಾಶುಪತಂ ಮುನೇ ।
ತೃತೀಯಂ ಕಾಲದಮನಂ ಚತುರ್ಥಂ ಚ ಕಪಾಲಿಕಂ ॥

ವಶಿಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ ಶಕ್ತಿಮುನಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೇ ಈ ಶೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಚೋದಕನೂ, ಪ್ರಚಾರಕನೂ, ಪ್ರವರ್ತಕನೂ ಆದನು. ಆ ಶಕ್ತಿಋಷಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಗೋಪಾಯೆನನು ಈ ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೀಮಾ ಪುರುಷ ನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ತಪೋನಿಧಿಯಾದ ಭಾರದ್ವಾಜ ಋಷಿಯು ಈ ಪಾಶುಪತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಕನಾದನು. ಅವನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೋಮಕೇಶ್ವರ ರಾಜನೂ, ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಪಸ್ತಂಬ ಮುನಿಯು ಕಾಲ ದಮನ ಎಂಬ ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ದ್ರಷ್ಟಾರನಾದನು. ಅವನ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಕ್ರಾಥೇಶ್ವರನು ಆ ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದನು. ನಾಲ್ಕನೇಯ ಕಾಪಾಲಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕುಬೇರನು ಪ್ರವರ್ತಕನಾದನು. ಅವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಅರ್ಣೋದರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿಯು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಳಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆಪೂಜ್ಯರಾದಬ್ರಹ್ಮದೇವರುಶಿವಪೂಜೆಗೆನಾಲ್ಕುಬಗೆಯಾಗಿಏರ್ಪಾಡನ್ನುಮಾಡಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆತೆರಳಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರುಹೋದಬಳಿಕಭವಾನೀಪತಿಯುತನ್ನಲಿಂಗವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಿಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದಅದನ್ನುಚಿತ್ರವನದಲ್ಲಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿತಾನುಮತ್ತೆ ಸಂಚಾರಕೈಕೊಂಡನು. ಪುನಃಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಶಂಕರನನ್ನುಕಂಡುಕಾಮನುಮತ್ತೆಹೂಂಕರಿಸಿತನ್ನಧನುಷ್ಟಂಕಾರ ಗೈದನು. ಆ ಭವನಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇನಿಂತುತನ್ನಹೂವಿನಬಿಲ್ಲನ್ನುಬಾಗಿಸಿಕುಸುಮ ಬಾಣಗಳನ್ನುಹರನಹೃದಯಕ್ಕೆಗುರಿಇಟ್ಟುಎಸೆಯುತ್ತೊಡಗಿದನು.

೧೫೬. ತತಸ್ತಮಗ್ರತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ರೋಧಾಧ್ಮಾತದೃಶಾ ಹರಃ ।
ಸ್ಮರಮಾಲೋಕಯಾಮಾಸ ಶಿಖಾಗ್ರಾಚ್ಚರಣಾಂತಿಕಂ ॥

ತನ್ನ ಎದುರೇ ನಿಂತು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವ ಮನ್ಮಥನ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಕಣ್ಣು ಕೋಪ ಕಷಾಯಿತವಾದವು. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಶಿವನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯವರೆಗೆ ಕಿಡಿನೋಟದಿಂದ ಕಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೧೫೭. ಆಲೋಕಿತ ಸ್ತ್ರಿನೇತ್ರೇಣ ಮದನೋ ದ್ಯುತಿಮಾನಪಿ ।
ಪ್ರಾದಹ್ಯತ ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಪಾದಾದಾರಭ್ಯ ಕಕ್ಷವತ್ ॥

ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ಆ ಕಿಡಿನೋಟದಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಕಾಮನು ನಖಶಿಖಾಂತವಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಬೆಂದುಹೋದನು. ತನ್ನ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಹರನ ನಡುಹಣೆಯ ಸುಡುಗಣ್ಣಿನ ಕಿಡಿನೋಟದ ಸಿಡಿಲುರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡತೊಡಗಿದಾಗ ಹತಾಶನಾದ ಆ ಕಾಮನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಒಗೆದನು. ಆಗ ಅದು ಮುರಿದು ಐದು ಭಾಗವಾಯಿತು. ಚಿನ್ನದ ಕವಲುಳ್ಳ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆ ಧನುಸ್ಸಿನ ನಟ್ಟನಡುವಿನ ಹಿಡಿಕೆಯ ಭಾಗವು ಕಂಪಿಂಪುಗಳಿಂದ ಕಳಕಳಿಸುವ ಸಂಪಿಗೆಯ ಮರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ವಜ್ರಭೂಷಿತವಾದ ಆ ಧನುಸ್ಸಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಬಕುಲಬನವಾಯಿತು. ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ಕೊನೆಯ ಭಾಗ ದುಂಬಿ ದುಂಬಿದ ಪಾದರೀಪುಷ್ಪವಾಗಿ ಪರಿಣತವಾಯಿತು. ಮೌರ್ವೀಬಂಧನದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಯಂತೆ ಉಜ್ವಲವಾದ ಧನುರ್ಭಾಗವು ಐದು ಸುತ್ತಿನ ಜಾಜೀಹೂವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಎರಡೂ ತುದಿಗಳ ಕೆಳಗಿನ ಹವಳದ ಕುಡಿಯಿಂದ ಭೂಷಿತವಾದ ಆ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಉಪಾಂತ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪಕಳೆಪಕಳೆಯಾದ ಚಂಡಮಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಅರಳುಗಳು ಉಂಟಾದವು.

೧೫೮. ಮುಮೋಚ ಮಾರ್ಗಣಾನ್ರಮ್ಯಾಂಚ್ಛರೀರೇ ದಹ್ಯತಿ ಸ್ಮರಃ ।
ಫಲೋಪಗಾನಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಂಭೂತಾನಿ ಸಹಸ್ರಶಃ ॥

ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸುಗಂಧಿ ಸುಂದರ ಹೂಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂನಿರ್ಮಿಸಿ ಕಾಮನು ತನ್ನ ಶರೀರವು ಸುಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಅರಳುಗಳನ್ನೇ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಾಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಪರಶಿವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಮಾವು, ಹೂವು, ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿದವು. ತಮ್ಮ ರುಚಿ, ರಸ, ಗಂಧ, ಅಂದ, ಚಂದ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರ ಭೋಗೋಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಭು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಕಾಮನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಂತೂ ಇಂತು ಕಂತು ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಆ ಕಾಮನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಶಂಕರನಿಂದ ಬಿಲ್ಲು - ಬಾಣ ಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ದಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹರನ ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾಗಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅನಂಗನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನೂ ಆದನು. ಅವನ ಸಾಹಸವನ್ನು ಸುರರು ಈಗಲೂ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣ ಶಿವನ ಲಿಂಗಪತನ ಎಂಬ ಆರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಊರ್ವಶಿಯ ಹುಟ್ಟು - ವೃತ್ತಾಂತ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭

೧೪೫. ತದಕ್ಷುಬ್ಧತ್ವಮೀಕ್ಷ್ಯಾಸ್ಯ ಕಾಮೋ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಃ ।
ವಸಂತೋಽಪಿ ಮಹಾಚಿಂತಾಂ ಜಗಾಮಾಶು ಮಹಾಮುನೇ ॥

ಪುಲಸ್ತ್ಯ :- ಹೀಗೆ ಹರನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಸೀಕರಿಗೊಂಡು ಅನಂಗನಾದ ಆ ಮನ್ಮಥನು ಮತ್ತೀಗ ತಪಂಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕೆಣಕಿದನು. ನರನರನಾರಾಯಣ ರೂಪದಿಂದ ತಪಂಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತಾಪಸ ಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಉಜ್ಜುಗಿಸಿದಾಗ ಅವನ ದಗ್ಧ ಮುಗ್ಧ ಸ್ವರೂಪವು ಆ ಭಗವಂತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನಸು ನಗುತ್ತ ಆ ಕಾಮನನ್ನು ಕೈಮಾಡಿ ಕರೆದನು. ''ಕಂದರ್ಪನೇ, ಇಲ್ಲಿ ಬಾ. ಇತ್ತ ಕುಳಿತುಕೋ'' ಎಂದು ಕರುಣೆದುಂಬಿ ಹೇಳಿದನು. ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ತ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಸತ್ವಮಯನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಕ್ಷುಬ್ಧ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಚೇತಸ್ಕತೆಯನ್ನೂ ಮನಗಂಡು ಆ ಮದನನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆ ಕಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಬಂದ ವಸಂತನಿಗೂ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡ ಸ್ವರ್ಗದ ಮುಗುಳುಮೊಗ್ಗೆಗಳಂತಿರುವ ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಕಂಡು ನಾರಾಯಣನು ಉಪಹಾಸಗರ್ಭಿತವಾಗಿ, ಮೆಲುವಾಗಿ ನಕ್ಕು, ಮಿದುವಾಗಿ ನುಡಿದು, ಮಧುರ ಭಾವದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮಧು ಮಾಸವನ್ನು ಕರೆದು, ''ವಸಂತ, ಇತ್ತ ಬಾ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೊಕೋ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೧೪೦. ತತೋ ವಿಹಸ್ಯ ಭಗವಾನ್ಮಂಜರೀಂ ಕುಸುಮಾವೃತಾಂ ।
ಆದಾಯ ಪ್ರಾಕ್ಸುವರ್ಣಾಂಗೀಮೂರ್ವೋರ್ಬಾಲಾಂ ವಿನಿರ್ಮಮೇ॥

ಅನಂತರ ಆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮನದ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಕದಡ ಬಂದ ಆ ಕಾಮನನ್ನು ನಖದಿಂದ ಶಿಖೆಯವರೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನು, ಹವಳದುಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಗುರಾಗಿಯೇ ನಕ್ಕು ಆ ಹರಿಯು ಕುಸುಮ ಕಿಸಲಯಿತವಾದ ಒಂದು ಹೂಗೊಂಚಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತೊಡೆಗೆ ಬಡೆದು ಅದರಿಂದ ಬಂಗಾರ ಬಣ್ಣದ ಓರ್ವ ಅಂಗನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ನಾರಾಯಣನ ತೊಡೆಯಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಆ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮನಿಗೆ ಎನಿಸಿತು ''ಇವಳ ಎದುರು ನನ್ನ ಮಡದಿಯಾದ ರತಿಯು ಏನು ಮಹಾ! ಇವಳನ್ನು ಕಂಡ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಸತಿಯಾದ ರತಿಯ ಮೇಲಿನ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಲಿದೆ. ಇವಳ ಮಾತು ಅವಳಂತೆಯೇ ಮಧುರ-ಮಧುರ ವಾಗಿದೆ. ಹುಬ್ಬಿನ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬಿದ ಆ ಹಣೆಯ ಮಣೆ, ಆ ಕುಟಿಲ ಕುಂತಲ, ಆ ನಿಡಿದಾದ ಮೂಗು, ಹವಳದ ಕುಡಿಯಂತಿರುವ ಇವಳ ತುಟಿ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಒತ್ತಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡ ಎದೆ, ಆ ನಡು, ನಡೆ, ಅಡಿ, ಎಲ್ಲವೂ ರತಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲು. ಸತಿಗಿಂತ ಸುಂದರ, ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟರೆ ಕಮಲ ಕಿಂಜಲ್ಕದ ಕಾಂತಿಯು ರಂಜಿಸಿ ತೋರ್ಪುದು.'' ಹೀಗೆ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಕಾಮನೂ ಕೂಡ ಕಾಮಾತುರನಾದನು.

೧೬೧. ಮಾಧವೋಽಪ್ಯೂರ್ವಶೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಚಿಂತಯತಿ ನಾರದ ।
ಕಿಂ ಸ್ವಿತ್ಕಾಮನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಜಧಾನೀ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಥಿತಾ ॥

ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ವಸಂತನಿಗೂ ಕೂಡ ''ಕಾಮನ ರಾಜಧಾನಿಯೇ ಕಾಮಿನೀ ರೂಪದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ'' ಎನಿಸಿತು. ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯಿಂದ ಬೆದರಿದ ಚಂದ್ರನ ಚಂದ್ರಿಕೆಯೇ ಈ ಚಂದ್ರಮುಖಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಹರಿಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿರ ಬಹುದೇ ? ಎಂದಿತು ಆ ಮಧುಮಾಸಾಭಿಮಾನಿಯ ಮನಸ್ಸು. ಆಗ ನಾರಾಯಣನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಆಲೋಚನೆಗೈದು ಊರ್ವಶಿಯ ರೂಪರಾಶಿಯಿಂದ ಧರ್ಷಿತಾಕರ್ಷಿತನಾಗಿ ನಿಂತ ಕಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂದಹಾಸ ಮಾಡಿ ನುಡಿದನು.

೧೬೨. ಇಯಂ ಮಮೋರುಸಂಭೂತಾ ಕಾಮಾಪ್ಸರಸ ಮಾಧವೀ ।
ನೀಯತಾಂ ಸುರಲೋಕಾಯ ದೀಯತಾಂ ವಾಸವಾಯ ಚ ॥

''ಮನ್ಮಥ, ಇವಳು ನನ್ನ ತೊಡೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಇವಳ ಹೆಸರು ಊರ್ವಶಿ. ಇವಳನ್ನು ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆ ಸುರರಾಜನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು.''

ನಾರಾಯಣನ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ನಾಕಲೋಕದ ಆ ನಾರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ನಡುಗತೊಡಗಿದರು. ಮರುಮಾತನಾಡದೇ ಅವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಮತ್ತು ಕಾಮನು ಆ ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಇಂದ್ರದೇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ನರಲೋಕದ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೌತುಕ ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ ವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ನರನಾರಾಯಣರ ಈ ಚರಿತ್ರವು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಂಡಿತು.

೧೬೩. ಏಕದಾ ನಿಹತೇ ರೌದ್ರೇ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪೌ ಮುನೇ ।
ಅಭಿಷಿಕ್ತಸ್ತದಾ ರಾಜ್ಯೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದೋ ನಾಮ ದಾನವಃ ॥

ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಸಂಹಾರವಾದ ಬಳಿಕ ದಾನವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಗ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು. ದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಲಿರುವಾಗ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞಯಾಗ ಗಳಲ್ಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಪೋನುಷ್ಠಾನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯರು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಲನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಶೂದ್ರರು ಸೇವಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು.

೧೬೪. ತತಸ್ತು ಚ್ಯವನೋ ನಾಮ ಭಾರ್ಗವೇಂದ್ರೋ ಮಹತಪಾಃ ।
ಜಗಾಮ ನರ್ಮದಾಂ ಸ್ನಾತುಂ ತೀರ್ಥಂ ವೈನಾಕುಲೇಶ್ವರಂ ॥

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಭಾರ್ಗವ ವಂಶದ ಚ್ಯವನ ಎಂಬ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯು ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ವೈಣಾಕುಲೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಈಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ನದಿಯ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೇಕರಲೋಹಿತ ಎಂಬ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ

ಹಿಡಿಯಿತು. ಹಾವು ಹಿಡಿದ ಆ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ನಾರಾಯಣನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಹಾವಿನ ಬಲವೇ ಕುಗ್ಗಿತು. ಹಲ್ಲುಗಳು ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾದವು. ಅದರ ಘೋರ ವಿಷವು ನಿಸ್ಸತ್ವವಾಯಿತು.

ಆದರೂ ಆ ಚ್ಯವನ ಋಷಿಯು ಶ್ರೀಹರಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವಾಗಲೇ ಆ ಕ್ರೂರ ಸರ್ಪವು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಅವನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹರಿಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಿದ ಆ ಮುನಿಯ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಹಾವಿನ ಬಿಗಿಯಾದ ನಾಗಬಂಧವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಡಿಲಾಯಿತು. ಹಾವು ಕಚ್ಚಿದ ವಿಷದ ಬಾಧೆಯು ಇನಿತೂ ಆಗದೇ ಆ ಋಷಿಯು ಕೂಡಲೇ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿರುವ ನಾಗ ಕನ್ನಿಕೆಯರು ಹರಿಧ್ಯಾನದಿಂದ ಬಂಧಮುಕ್ತನಾದ ಆ ತಾರುಣ ತಾಪಸನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ನಾಗಲೋಕದ ನಾಗರಿಕರು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಆ ಚ್ಯವನಮಹರ್ಷಿಯು ನಿರಾತಂಕನಾಗಿ ಆ ನಾಗರ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದೈತ್ಯಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಪ್ರಲ್ಹಾದರಾಜನು ಭೂಲೋದಿಂದ ಬಂದ ಈ ಭೃಗುಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಪರಮ ಭಗವದ್‌ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನನ್ನು ನೋಡಿ ಚ್ಯವನಋಷಿಗೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಾಂಕುರವು ಉದಯಿಸಿತು. ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ವೈನಾಕುಲೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ತಾನು ಸರ್ಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಈ ನಾಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಅನಂತರ ಪ್ರಲ್ಹಾದ ರಾಜನು ಚ್ಯವನ ಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದನು.

''ಪೂಜ್ಯರೇ, ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದರಂತೆ ಪಾತಾಳ ತಳದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥಗಳು ಯಾವುವು? ದಯವಿಟ್ಟು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.'' ದಾನವೇಶ್ವರನ ಆ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಭೃಗುಕುಮಾರರಾದ ಚ್ಯವನ ಮುನಿಗಳು ಹರ್ಷಭರಿತರಾಗಿ ''ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೈಮಿಷ ತೀರ್ಥವೂ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ ತೀರ್ಥವೂ ಮಹಾತೀರ್ಥವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ'' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಚ್ಯವನ ಋಷಿಯ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ದೈತ್ಯರಾಜನಿಗೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾತೀರ್ಥವೆನಿಸಿದ ನೈಮಿಷತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಕೆಯಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಆ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು : ''ಪೂಜ್ಯರೇ, ಏಳಿರಿ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ. ಆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡೋಣ. ಅಲ್ಲಿಯ ಪೀತಾಂಬರ ಧಾರಿಯಾದ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನು ಕಣ್ಣತುಂಬ ನೋಡೋಣ'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಪಾತಾಳದಿಂದ ಹೊರಟು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯವಾದ ನೈಮಿಷಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಐತಂದನು.

ದೈತ್ಯದಾನವರೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಥಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದನು. ಅನಂತರ ಆ ದಾನವ ಪತಿಯಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಒಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ

ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರು ಅತ್ಯಂತ ದಾರುಣವಾದ ಅಸ್ತ್ರಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನರನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನರನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬಿಟ್ಟ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ ಮಾಹೇಶ್ವರಾಸ್ತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಅಸ್ತ್ರಗಳು ಕಂದಿ, ಕುಂದಿ ನಂದಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ರೋಷಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ರಥದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಧುಮುಕಿ ಗದೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಡೆದನು. ಗದಾಪಾಣಿಯಾದ ಆ ಅಸುರ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾರಾಯಣನು ನರನನ್ನು ತುಸು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಿ ತಾನೇ ಆ ದಾನವ ವೀರಧೀರನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣ ಊರ್ವಶಿಯ ಹುಟ್ಟು ಎಂಬ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೆಲುವು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೮

ಪುಲಸ್ತ್ಯ :- ಶಾರ್ಙ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದು ಬರುವ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ದೈತ್ಯದೊರೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ನೋಡಿದನು. ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ಗಿಮಿಗಿಮಿ ತಿರುಗಿಸಿ ನಾರಾಯಣನ ನಡುನೆತ್ತಿಗೆ ಏಟುಕೊಟ್ಟನು. ಬಲವಾಗಿತ್ತು ಆ ಪೆಟ್ಟು. ಅದರಿಂದ ಧರ್ಮನ ಮಗನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಕಂಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯಿತು. ಬೆಂಕಿಯ ಮಳೆ ಕರೆದಂತಿತ್ತು ಆ ಕಂಬನಿಯ ಕೋಡಿ. ಆದರೆ ಹರಿಯ ಶಿರದಲ್ಲಿ ತೂರಿದ ಆ ದೈತ್ಯಗದೆ ನೂರು ಹೋಳಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಕಗ್ಗಾಡಿನ ಕೋಡುಗಲ್ಲಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಾಗಿತ್ತು ಅದರ ಪಾಡು. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದ ರಥ ಏರಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಗಿಸಿದ. ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಣ ಹಿರಿದ. ಹದ್ದಿನ ಗರಿಹಚ್ಚಿದ ಆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ನಾರಾಯಣನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ.

ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾರಾಯಣನು ಅರೆದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಪ್ರಲ್ಹಾದನನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಅವನು ಇವನನ್ನೂ ಇವನು ಅವನನ್ನೂ ಶರಗಳ ಎಸೆದಾಟದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ದಣಿಸಿದರು. ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಈ ತುಮುಲದಲ್ಲಿ ಆ ಭಕ್ತಭಗವಂತರೀರ್ವರ ಕೈಚಳಕವು ನೋಡುವಂತಹದಿತ್ತು. ಅವರ ಈ ಸಮರಾಂಗಣದ ಶರಚಾತುರ್ಯ ಹಾಗೂ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಆಗಸದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಗುಂಪುಗೂಡಿದರು.

ಕದನವು ಕೌಶಲದ ಕಳಶವೇರಿದಾಗ ಆ ಸುರರು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂಮಳೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದೈತ್ಯಜಗದೀಶರ ಮೇಲೆ ನೋಡುವ ದೇವತೆಗಳು ಹೊಗಳಿ ಹಾಡುವಂತೆ ಈ ನರನಾರಾಯಣರೀರ್ವರೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಡಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟವನ್ನು. ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆ ಸುರಿಸಿ ಆಗಸವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದರು. ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟರು.

ಸರಸ್ವತೀ ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ನದೀ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಲವೃಕ್ಷವು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದರ ತುಂಬ ಬಾಣಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು. ಆ ಶಾಲವೃಕ್ಷದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಜಟಾಮಂಡಲಧಾರಿಗಳಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಪೋನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಎರಡು ಬಿಲ್ಲುಗಳು ಎರಡೂ ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳು ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತರುಣ ತೇಜಸ್ವಿ ತಾಪಸರ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯು ಬರಿ ಒಂದು ಸೋಗು ಎನಿಸಿತು ಆ ದೈತ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೆ. ''ನಿಜವಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಏಕೆ? ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಏಕೆ? ಇದೆಲ್ಲವೂ ಇವರೀರ್ವರ ತಪೋಡಂಭ. ಒಣ ಜಂಭ!'' ಎಂದು ಅವನ ಭಾವನೆಯಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ದೈತ್ಯಪತಿಯು ಆ ನರನಾರಾಯಣರನ್ನು ಬೆದರಿಸುತ್ತ ಕೇಳಿದನು—

''ಧರ್ಮ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಈ ಡಂಭಾಚಾರವನ್ನು ನೀವೇಕೆ ಶುರು ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಜಡೆಯಲ್ಲಿ ? ತಪಸ್ಸೆಲ್ಲಿ ? ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಘೋರ ಆಯುಧವೆಲ್ಲಿ! ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ಭಿಲ್ಲರಂತಿದ್ದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸುಳ್ಳು ತಪ, ಟೊಳ್ಳು ಜಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಜನರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಇಂಥ ವಿಡಂಬನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀವೇಕೆ ಕೈಕೊಂಡಿರುವಿರಿ...?'' ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನರನು ನಕ್ಕು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. ''ದಾನವರ ದೊರೆಯೆ, ನಮ್ಮ ಗೊಡವೆ ನಿಮಗೇಕೆ? ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತಪವನ್ನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲ. ತಲವಾರವನ್ನು ಬೀಸಬಲ್ಲ. ಜಯಿಸಲೂ ಬಲ್ಲ. ಜಪಿಸಲೂ ಬಲ್ಲ. ನಿನಗೇಕೆ ಇದೆಲ್ಲದರ ಚಿಂತೆ?'' ನರನ ದಿಟ್ಟತನದ ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ದೈತ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ಅವನು ದಾನವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ದರ್ಪದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಗುಡುಗಿದ—

''ದೈತ್ಯ ದಾನವರಿಗೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರನಾದ ನಾನು ಇರುವುದು ಧರ್ಮಚಕ್ರ ಪ್ರವರ್ತನೆಗಾಗಿಯೇ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವವರನ್ನು ದಂಡಿಸುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಯಲು ಕಂಕಣಬದ್ಧನಾದ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿ ಇರುವಾಗ ತಪೋಧರ್ಮವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುವ ಅದಟು ಬೀರಗಳು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟೇ!''

ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಈ ಕಿಡಿನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನರನ ಪಿತ್ತವು ಕೆರಳಿತು. '' ಈ ನರನನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ವೀರನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಈವರೆಗೆ ಉದಯಿಸಿಲ್ಲ. ನರನಾರಾಯಣರನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯು ಯಾರಿಗೆ ಇದೆ?'' ನರನ ಈ ಮಾತು ದಾನವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಆಹ್ವಾನವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಆ ನರ ನಾರಾಯಣರನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದ.

ಇತ್ತ ಈ ನರವೀರನೂ ತನ್ನ ಆಜಗವ ಎಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಬಗ್ಗಿಸಿ, ಹೆದೆ ಏರಿಸಿ, ಧನುಷ್ಟಂಕಾರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಳಗದ ವೀಳ್ಯೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿದನು. ಅವರೀರ್ವರಲ್ಲಿ ಘೋರವಾದ ದ್ವಂದ್ವವು ಮಸಗಿತು.

ನಂತರ ನಾರಾಯಣನು ಚೂಪಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮರ್ಮಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿದನು. ಆಗ ಕುಪಿತನಾದ ಆ ದಾನವ ದೊರೆಯು ಹರಿಯ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿದನು. ಎದೆಗೆ ಏಟು ಕೊಟ್ಟನು. ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟನು.

ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಾಣ ಬಿಡುವ ಆ ದೈತ್ಯರಾಜನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತನ್ನ ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಅಂಬುವಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೊಂದು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣ ಹೂಡಿ ಮತ್ತು ನಡೆಯಿತು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಶರಜಾಲಗಳ ಜಡಿಮಳೆ. ಪುನಃ ಹರಿಯ ಮರುಬಾಣ ಗಳಿಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಛಿನ್ನ ವಿಛಿನ್ನವಾದವು. ಧನಸ್ಸು ಕೂಡ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಳಗೆ ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹರಿಯ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಆಘಾತದಿಂದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಿಲ್ಲು ದಾರಗಳೆಲ್ಲ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತಾದವು.

ಆಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿದನು. ಅದನ್ನು ಬೀಸಬೇಕೆಂದು ವೇಗದಿಂದ ತಿರುಗಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗಲೇ ಹರಿಯು ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಗೆದನು. ಬಳಿಕ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಒಂದು ಉಕ್ಕಿನ ಸಳಾಕೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆತ್ತು ನಾರಾಯಣನು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಅದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅನಂತರ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪಾಶಾಯುಧ ಪ್ರಯೋಗ. ಅದಕ್ಕೂ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಖಡ್ಗ ಪೂಜೆಯಾಯಿತು. ಪಾಶನಾಶದ ನಂತರ ಶಕ್ತಿ ಆಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ. ಅದನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಮುರಿದು ಹಾಕಿದ ನಾರಾಯಣ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಹಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾದವು. ಶಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾದವು. ಆದರೂ ಧೈರ್ಯಗುಂದಲಿಲ್ಲ ಆ ಕಡುಗಲಿ. ಮತ್ತೊಂದು ದೈತ್ಯ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಎತ್ತಿದ. ಪುನಃ ಬಾಣವೃಷ್ಟಿ. ಎಡೆಬಿಡದೇ ಶರಸಂಪಾತ. ಆಗ ಜಗದ್ಗುರು ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಚಾಪದಿಂದ ಅತೀ ಚೂಪಾದ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟ. ಆ ಶರ ಗುರಿ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಎದೆ ಸೀಳಿತು. ತೇರಿನ ನಟ್ಟನಡುವೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟ ಪ್ರಹ್ಲಾದ. ಸಾರಥಿ ತೇರನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ. ಎಚ್ಚರ ಬಂದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ ಕಂಡು ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ಮತ್ತೊಂದು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾದ. ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದೆದ್ದು ಮತ್ತು ಕಾದಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆ ಅಸುರ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ನಾರಾಯಣನು ನುಡಿದನು —

''ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಆಹ್ನಿಕದ ವೇಳೆಯಾಗಿಲ್ಲವೇ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನೀಗ ಹೋಗ ಬಹುದು. ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸೋಣ.'' ಹರಿಯ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಆ ಅಸುರರ ಅರಸು ರಣರಂಗದಿಂದ ಮರಳಿದ. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪೂಜೆ ಆಹ್ನಿಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಿದ.

ಮರುದಿನ ಹೊತ್ತೇರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಣಾಹಣೀ ಹೋರಾಟ. ಹೊತ್ತು ಇಳಿದಾಗ ವಿರಾಮ. ಪೂಜೆ, ಆಹ್ನಿಕ. ಪುನಃ ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಘೋರ ಯುದ್ಧ. ಹೀಗೆ ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದ್ದೆಷ್ಟೋ? ಕಾಲ ಹೊರಳಿದ್ದೆಷ್ಟೋ! ಹಗ್ಗ ಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೋಲು ಮುರಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಸಂದಿವೆ. ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಕೈಕಾಲು ಕಂದಿವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಳೆಗುಂದಿವೆ. ಅವನು ನೇರವಾಗಿ ಮೂಲರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಸಾರಿದ. ಅವನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದ. ಕೈಜೋಡಿಸಿ ದೀನನಾಗಿ ನುಡಿದ —

''ದೇವ ದೇವಾ, ನಾನು ಎಷ್ಟು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರೂ ನೆಲದಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮ ಮುನಿಯ ಮಗನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿ''. ಆಗ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ನಸುನಕ್ಕು ನುಡಿದನು —

''ಪ್ರಲ್ಹಾದ ಈ ಧರ್ಮಕುಮಾರನನ್ನು ನೀನು ಗೆಲ್ಲಲಾರಿ. ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಏಕೆ ದೇವದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರರು''.

ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಅಚ್ಚರಿಗೆ ಅಂತವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬೆರಗುವಡೆದು ಮತ್ತೆ ಬೆಸಗೊಂಡನು.

''ದೇವರೊಡೆಯ ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗಾದರೆ ನಾನಿಟ್ಟ ಆಣೆ ಹುಸಿಯಾಗುವದು ಎಂದಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ನಾನೇಕೆ ಬದುಕಲಿ ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನೆದುರು ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆ. ಈ ದೇಹವು ನಿನ್ನ ಮುಂದೇ ಒಣಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿ ಹೋಗಲಿ.''

ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ತನ್ನ ತಲೆಗೆ ನೀರಿನಿಂದ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಿರಸ್ನಾನವಾಯಿತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದುರೇ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪರಮ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು —

''ಏಳು ಮಗು ಪ್ರಲ್ಹಾದ ನೀನು ಗೆಲ್ಲುವಿ.'' ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಆಸೆದುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣುವು ಮಾರ್ನುಡಿದನು —

''ವತ್ಸ, ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವದು ಯುದ್ಧದಿಂದಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಕದನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲಲಾರರು. ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಗೆಲ್ಲಬಹುದು.''

''ಪ್ರಲ್ಹಾದ - ದೇವೋತ್ತಮನೇ. ಆ ಧರ್ಮಪುತ್ರನು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯನೇ ಆಗಿರಲಿ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ಇರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಅ ತಪ್ಪಿ ಅನುಗ್ರಹದ ಬದಲು ನೀನೇ ನಿಗ್ರಹಮಾಡಲು ಹೊರಟರೆ ಯಾವದು ತಾನೇ ಅಶಕ್ಯ! ಭಗವನ್, ನಾನು ಈಗ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನು ಗೆದ್ದಿಲ್ಲವೇ ? ಇಂದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ? ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಯಮಧರ್ಮನನ್ನೂ ಕೂಡ ಸೋಲಿಸಲಿಲ್ಲವೇ! ಇದೆಲ್ಲವೂ ಯಾವುದರಿಂದ ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಅದೇ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಾಡು. ಆದರಿಂದ ನಾನು ಆ ನಾರಾಯಣ ಮುನಿಯನ್ನೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲೆನು.'' ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವು ನಗು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದನು.

''ದೈತ್ಯೇಶ್ವರ, ಆ ಧರ್ಮಪುತ್ರನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರಿ ? ಜನರ ಮೇಲಿನ ದಯೆಯಿಂದ ನಾನೇ ಅವನಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ

ಈ ಮೂಲ ನಾರಾಯಣನೇ ಆ ನರರೂಪಿ ನಾರಾಯಣನಾಗಿ ತಪಂಗೈಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿ. ನಾನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ಅವನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನಾನೇ ಅವನು, ಅವನೇ ನಾನು. ಆ ನಾರಾಯಣನೇ ಈ ನಾರಾಯಣ. ಈ ನಾರಾಯಣನೇ ಆ ನಾರಾಯಣ. ನಿನಗೆ ಗೆಲುವಿನ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ನೀನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಭಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲಿ ?'' ಆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲೆ.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ - ಭಗವಂತನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಕ್ತ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದನು. ಅಂಧಕಾಸುರನನ್ನು ಕರೆದು ಸಂತಸದಿಂದ ನುಡಿದನು-

''ಅಂಧಕ, ನಾನು ಇಂದಿನಿಂದ ಈ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನೇ ಸಮುದ್ರ ಸೀಮೆಯ ಈ ಧರೆಗೆಲ್ಲ ದೊರೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದ ಶಾಸನದ ಭಾರವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ನೀನು ವಹಿಸಿಕೋ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರನ್ನೂ ದಾನವರನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಅಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಪಾಲಿಸ ಬೇಕು.''

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಪುತ್ರನಾದ ಅಂಧಕಾಸುರನು ದೈತ್ಯಸಾರ್ವಭೌಮ ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಮಾತಿನಂತೆ ದಾನವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಇತ್ತ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಬದರೀ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನರನಾರಾಯಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕೈ ಮುಗಿದನು. ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಾರಾಯಣನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾಶರಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ದೈತ್ಯರಾಜ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವಿ ?

ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬಾಗಿ ನುಡಿದನು-

''ಪ್ರಭು, ನಿನ್ನನ್ನಾರು ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲರು! ನಿನಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಮಾನವರು ಯಾರು ? ನೀನು ಜಗದೀಶ್ವರನಾದ ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣನೇ ಆಗಿರುವಿ, ಶಾಂರ್ಗಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಆ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ನೀನೇ. ಪುರುಷೋತ್ತಮಾ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಾಶವೆಲ್ಲಿ ! ಯೋಗಿಗಳು ಚಿಂತಿಸುವದು ನಿನ್ನನ್ನೇ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪೂಜಿಸುವದು ನಿನ್ನನ್ನೇ. ತಪಸ್ವಿಗಳು ಜಪಿಸುವದು ನಿನ್ನನ್ನೇ. ಯಾಜ್ಞಿಕರು ಹೋಮ ಹವನಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವದು ನಿನ್ನನ್ನೇ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದ ನೀನು ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಧರಿಸಿರುವಿ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ನಿಯಾಮಕ. ಅಂದು ಪ್ರಳಯಾಕಾಲದ ಹೆಗ್ಗಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಮೀನನಾಗಿ ಹರಿದಾಡಿದವನು ನೀನೇ. ಹಯಗ್ರೀವ ರೂಪದಿಂದ ವೇದೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ನೀನೇ. ಅಂದು ಮಂದರ ಗಿರಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತ ಆದಿಕೂರ್ಮನು ನೀನೇ. ವರಾಹ ವೇಷದಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀನೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ, ನರಸಿಂಹ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದ ನರಹರಿಯು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೇ?

ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ವರುಣ, ವಾಯು, ರವಿ, ಚಂದ್ರ, ಮೊದಲಾದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನರವ್ಯಾಗಾದಿ ಜೀವ ಜಂತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತು ನಿಯಮಿಸುವ, ಕಂತು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಸುವ ಪರಾತ್ಪರ ಶಕ್ತಿ, ವ್ಯಕ್ತಿ, ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೇ. ಭೂಮಿ ಆಕಾಶ, ಅಗ್ನಿ, ನೀರು ಮುಂತಾದ ಪಂಚ ಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿಸುವ ಮಹಾಪ್ರಭು ನೀನೇ ಆಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲವರಾರು ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನೇ, ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ. ಪರಾಭಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ವಶನಾಗುವಿ. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾಶರಹಿತ. ನಿನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವದು ಅತ್ಯಂತ ಅಸಂಭಾವಿತ. ನಿನ್ನ ಗೆಲುವಿಗಿಂತ ನಿನ್ನ ಒಲುವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ. ಭಗವನ್ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು, ದಯೆದೋರು.'' ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಆಗ ಕರುಣೆದುಂಬಿ ಆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು -

''ವ್ರತಾಚಾರ ನಿಷ್ಠನಾದ ದೈತ್ಯರಾಜನೇ, ನಿನ್ನ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಗೆದ್ದುಬಿಟ್ಟಿರುವಿ. ಸೋತ ಮನುಷ್ಯನು ಗೆದ್ದವನಿಗೆ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದು ನ್ಯಾಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ದಂಡರೂಪವಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ಏನು ಹೇಳು. ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ?'' ಭಗವಂತನ ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು -

''ಜಗದೊಡೆಯನೇ, ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಒಂದು ವರವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸುವೆನು. ದಯವಿಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಭಗವನ್, ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸು. ನಿನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವಾಗ ನನ್ನಿಂದಾದ ಕಾಯಿಕ, ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ. ಇದರಂತೆ ನರನ ಜೊತೆಗೆ ನಡೆದ ನನ್ನ ಕಲಹ ಕದನಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ತನು ಮನ ಹಾಗೂ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕವಾದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೂರವಾಗಲಿ.'' ಅದಕ್ಕೆ ''ಅಸ್ತು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ''ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಆಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ. ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರವನ್ನು ನಾನು ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಎರಡನೆಯ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ'' ಎಂದು ಆಗ್ರಹಪಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು-

''ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ, ನನಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗಿ ಇರಲಿ. ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ, ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿರಂತರ ನಿರತವಾಗಿರಲಿ.'' ಇದಕ್ಕೂ ''ತಥಾಸ್ತು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಾರಾಯಣನು ಮತ್ತೆ ನುಡಿದನು- ''ವೀರ ವರನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನೇ, ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಆಗಲಿ. ಇನ್ನೊಂದು ವರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ಮೂರನೇ ವರವನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೋ. ಯಾವ ವಿಚಾರವೂ ಇಲ್ಲದೇ ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು.'' ಆಗ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು-

''ಅಧೋಕ್ಷಜನೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ದೊರೆತಂತೆ ಆಗಿದೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಏನೂ ಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ರತಿ ಇರಲಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮತಿ ಇರಲಿ. ಇದೇ ನನಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ವರವು.'' ''ಭಕ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಆಗಲಿ. ಮತ್ತೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶೇಷದಿಂದ ನಿನಗೆ ಮುಪ್ಪು ತಪ್ಪಲಿ. ಮರಣವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಸಂಪತ್ತು ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಅಕ್ಷಯವಾಗಿರಲಿ. ನೀನು ಚಿರಂಜೀವಿ ಆಗಿರು. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಸ್ವಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನೂ ಆಚರಿಸು. ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊತ್ತ ನನ್ನ ಭಕ್ತವಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಕರ್ಮಪಾಶವೂ ಬಂಧಿಸಲಾರವು.

ನಿರಂತರವೂ ಈ ದೈತ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸು. ನಿನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಜಾತಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡು.'' ಜಗದೀಶನ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬೆಸಗೊಂಡನು-

''ಜಗದ್ಗುರುವೇ, ನಾನು ಅಸುರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅಂಧಕಾಸುರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ದತ್ತವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಮರಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ! ದತ್ತಾಪಹಾರ ಮಾಡಲಾರೆ.'' ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಿದನು. ''ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ನೀನು ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ದೈತ್ಯ ದಾನವರಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡು.''

ನಾರಾಯಣನ ಈ ಅಣತಿಯನ್ನು ಶಿರದೊಲಾಂತು ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಿಸಿದನು. ಪುನಃ ಪುನಃ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಅವನ ದರುಶನ, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದಗಳಿಂದ ಪರಿತುಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು. ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಧನ್ಯನಾಗಿ ಬಂದ ಆ ದೈತ್ಯಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತ ಸತ್ಕಾರ ಗೈದರು. ಆ ದೈತ್ಯರ ಒಡೆಯನಾದ ಅಂಧಕಾಸುರನು ಕೂಡ ಬಂದು ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಅಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪುನಃ ನೀನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ವಿರಕ್ತನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಅದಾವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಭೋಗ ಯಾವುದನ್ನೂ ಮುಟ್ಟದೇ ಅವನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಾರಾಧನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿದನು. ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ನಿರಂತರವೂ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ನಾರದ, ಹಿಂದೆ ಹರಿಯಿಂದ ಸೋತರೂ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಬಲದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದ ಮಹಾನುಭಾವನೆಂದರೆ ಆ ಪ್ರಲ್ಹಾದರಾಜನೇ. ರಾಜೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಅವನು ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿ ಯೋಗದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಲೀನನಾಗಿದ್ದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೆಲುವು ಎಂಬ ಎಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಭೀಕರ ಸಂಗ್ರಾಮ - ದೇವ ದಾನವರ ಯುದ್ಧ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೯

೧೬೫. ರಾಜ್ಯೇಭಿಷಿಕ್ತೋ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರೋ ಹೈರಣ್ಯಾಕ್ಷಸ್ತದಾಂಧಕಃ ॥
ತಪಸಾರಾಧ್ಯ ದೇವೇಶಂ ಶೂಲಪಾಣೇಂ ತ್ರಿಲೋಚನಂ ॥೧॥

೧೬೬. ಅಜೇಯತ್ವಮವಧ್ಯತ್ವಂ ಸುರಸಿದ್ಧರ್ಷಿ ಪನ್ನಗೈಃ
ಅದಾಹ್ಯತ್ವಂ ಹುತಾಶೇನ ಅಕ್ಲೇದ್ಯತ್ವಂ ಜಲೇನ ಚ ॥೨॥

೧೬೭. ಏವಂ ಸ ವರಲಬ್ಧಸ್ತು ದೈತ್ಯೋ ರಾಜ್ಯಮಪಾಲಯತ್
ಶುಕ್ರಂ ಪುರೋಹಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಧ್ಯಾಸ್ತೇ ತತೋಂಧಕಃ ॥೩॥

೧೬೮. ತತಶ್ಚಕ್ರೇ ಸಮುದ್ಯೋಗಂ ದೇವಾನಾಮಂಧಕೋಸುರಃ
ಆಕ್ರಮ್ಯ ವಸುಧಾಂ ಸರ್ವಾನ್ಮನುಜೇಂದ್ರಾನ್ ಪರಾಜಯತ್॥೪॥

೧೬೯. ಪರಾಜಿತ್ಯ ಮಹೀಪಾಲಾನ್ ಸಹಾಯಾರ್ಥಂ ನಿಯೋಜ್ಯ ಚ
ತತಸ್ತು ಮೇರುಶಿಖರಂ ಜಗಾಮಾದ್ಭುತ ದರ್ಶನಮ್ ॥೫॥

೧೭೦. ಶಕ್ರೋಽಪಿ ಸುರಸೈನ್ಯಾನಿ ಸಮುದ್ಯೋಜ್ಯ ಮಹಾಗಜಮ್ ।
ಸಮಾರುಹ್ಯಾಮರಾವತ್ಯಾ ಗುಪ್ತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪುನರ್ಯಯೌ ॥೬॥

೧೭೧. ಶಕ್ರಸ್ಯಾನು ತಥೈವಾನ್ಯೇ ಲೋಕಪಾಲಾ ಮಹೌಜಸಃ ।
ಆರುಹ್ಯವಾಹನಂ ಸ್ವಂ ಸ್ವಂ ಸಾಯುಧಾ ನಿರ್ಯಯುರ್ಬಹಿಃ ॥೭॥

ಪುಲಸ್ಯ:- ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಅನಂತರ ದೈತ್ಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಧಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು. ಈ ಅಂಧಕ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮಗ. ಅವನು ತಾನೇ ದಾನವರ ದೊರೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಕೆಲವು ದಿವ್ಯವಾದ ವರಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡನು- ''ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲಬಾರದು. ಯಾರೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು. ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡಬಾರದು. ನೀರು ಮುಳುಗಿಸಬಾರದು. ದೇವ, ಮಾನವ, ಸಿದ್ಧ, ಋಷಿ, ಸರ್ಪ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಸಾವು-ನೋವು-ಸೋಲುಗಳು ಉಂಟಾಗಬಾರದು'' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಹರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಮೋಘವಾದ ವರಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಶಂಕರನ ವರಗಳಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಆ ದೈತ್ಯರ ಅಧಿನಾಯಕನು ದಾನವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದನು. ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಂಧಕಾಸುರನಿಗೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೇ ಪುರೋಹಿತರು.

ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನೇತೃತ್ವ ತನ್ನ ಕರ್ತೃತ್ವ ಹಾಗೂ ಕಲಿತನದಿಂದ ಅವನು ಮೊದಲು ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಎನಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಭೂತಲದ ಭೂಪರನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕಿಂಕರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿದನು. ಇಂತು ಭೂಮಂಡಲದ ವಿಜಯದ

ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಪೂರೈಸಿದ ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ದಾಳಿಇಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಸೇನಾ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದ್ಭುತವಾಗಿಕಾಣುವಮೇರುಪರ್ವತದಶಿಖರಪ್ರಾಂತದವರೆಗೆಸಾಗಿದನು.

ಇತ್ತ ದೇವೇಂದ್ರನಾದರೂ ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಮರಾವತಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಐರಾವತವನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಇಂದ್ರನ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ವೀರರಾದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆ ದೈವೀ ಸೈನ್ಯವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚತುರಂಗ ಬಲಸಹಿತವಾಗಿ ಮೇರುಶಿಖರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ನಾರದ ಉವಾಚ

೧೭೨. ರುದ್ರಾದೀನಾಂ ವದಸ್ವೇಹ ವಾಹನಾನಿ ಚ ಸರ್ವಶಃ
ಏಕೈಕಸ್ಯಾಪಿ ಧರ್ಮಜ್ಞ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಮಮ

ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ

೧೭೩. ಶೃಣುಷ್ವ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ನಾರದ
ವಾಹನಾನಿ ಸಮಾಸೇನ ಏಕೈಕಸ್ಯಾನುಪೂರ್ವಶಃ ॥

೧೭೪. ದನುಹಸ್ತ ತಲೋತ್ಪನ್ನಂ ಮಹಾ ಸತ್ವಂ ಮಹಾಗಜಮ್ ।
ಶ್ವೇತ ವರ್ಣಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ದೇವರಾಜಸ್ಯ ವಾಹನಮ್ ॥

೧೭೫. ರುದ್ರೌಜಃ ಸಂಭವಂ ಭೀಮಂ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಂ ಮನೋಜವಂ
ಪೌಂಡ್ರಕಂ ನಾಮ ಮಹಿಷಂ ಧರ್ಮರಾಜಸ್ಯ ನಾರದ ॥

೧೭೬. ರುದ್ರ ಕರ್ಣಮಲೋದ್ಭೂತಂ ಶ್ಯಾಮಂ ಜಲಧಿ ಸಂಜ್ಞಕಮ್ ।
ಶಿಶುಮಾರಂ ದಿವ್ಯಗತಿಂ ವಾಹನಂ ವರುಣಸ್ಯ ಚ ॥

೧೭೭. ರೌದ್ರಂ ಶಕಟ ಚಕ್ರಾಕ್ಷಂ ಶೈಲಾಕಾರಂ ನರೋತ್ತಮಮಂ ।
ಅಂಬಿಕಾ ಪಾದ ಸಂಭೂತಂ ವಾಹನಂ ಧನದಸ್ಯ ತು ।

೧೭೮. ರಥಂ ಚಂದ್ರಮಸಶ್ಚಾರ್ಧಸಹಸ್ರಂ ಹಂಸ ವಾಹನಂ
ಹಯೋಷ್ಟ್ರ ರಥ ವಾಹಾಶ್ಚ ಆದಿತ್ಯಾ ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ ॥

೧೭೯. ಕುಂಜರಸ್ಥಾಶ್ಚ ವಸವೋ ಯಕ್ಷಾಶ್ಚ ನರವಾಹನಾಃ ।
ಕಿನ್ನರಾ ಭುಜಗಾರೂಢಾ ಹಯಾರೂಢೌ ತಥಾಶ್ವಿನೌ ॥

೧೮೦. ಸಾರಂಗಾಧಿಷ್ಠಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮರುತೋ ಘೋರ ದರ್ಶನಾಃ ।
ಶುಕಾರೂಢಾಶ್ಚ ಕವಯೋ ಗಂಧರ್ವಾಶ್ಚ ಪದಾತಿನಃ ॥

೧೮೧. ಆರುಹ್ಯ ವಾಹನಾನ್ಯೇವಂ ಸ್ವಾನಿ ಸ್ವಾನ್ಯಮರೋತ್ತಮಾಃ ।
ಸನ್ನಹ್ಯ ನಿರ್ಯಯುಃ ಹೃಷ್ಟಾ ಯುದ್ಧಾಯ ಸುಮಹೌಜಸಃ ॥

೧೮೨. ಪ್ರಹ್ಲಾದಸ್ಯ ರಥೋ ದಿವ್ಯಶ್ಚಂದ್ರವರ್ಣೈರ್ಹಯೋತ್ತಮೈಃ
ಉಹ್ಯಮಾನಸ್ತಥಾಷ್ಟಾಭಿಃ ಶ್ವೇತರುಕ್ಮಮಯಃ ಶುಭಃ ॥

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಡುವೆ ನಡೆದಿದ್ದರು ಎಲ್ಲ ದೇವಕುಲ ಧುರೀಣರು. ಆ ದೇವಸೇನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿವಾಸನಾದ ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ಎತ್ತನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು.

ನಾರದ - ಮುನಿಗಳೇ, ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರು ಯಾವ ಯಾವ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಹೋರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು ? ಯಾವ ದೇವತೆಗೆ ಯಾವ ವಾಹನವಿರುತ್ತದೆ ? ಎಂಬುದನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ - ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರ ವಾಹನಗಳ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. ಇಂದ್ರನ ವಾಹನವು ಐರಾವತ, ಅದರ ಬಣ್ಣ ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿ. ಅದರ ಶಕ್ತಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತ. ಅದು ದನುವಿನ ಹಸ್ತತಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತಂತೆ. ಯಮನ ವಾಹನ ಕೋಣ. ಅದರ ಹೆಸರು ಪೌಂಡ್ರಕ. ಅದು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಮಹಾದೇವರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ. ಮನಸ್ಸಿನಷ್ಟು ವೇಗ ಅದರ ಓಟ. ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪು. ನೋಡಲು ಭೀಕರ ಆಕಾರ. ವರುಣನ ವಾಹನವು ಮೊಸಳೆ. ಅದು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಮಹಾದೇವರ ಕಿವಿಯ ಕಿಟ್ಟದಿಂದ. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಆ ವರುಣ ವಾಹನದ ಹೆಸರು ಜಲಧಿ. ಅದರ ಓಟ ನಾಗಾಲೋಟ. ಕುಬೇರನ ವಾಹನನಾದ ನರೋತ್ತಮನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಆಕಾರವು ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಕಣ್ಣೂ ಬಂಡೀ ಗಾಲಿಯಂತೆ ಭೀಕರವಾಗಿವೆ. ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರಿಗೆ ಹಾವು, ಹಸು, ಎತ್ತು ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಗಂಧರ್ವರು ವಾಹನಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದ್ರನು ಕೂಡುವ ರಥವನ್ನು ಐದು ನೂರು ಹಂಸಗಳು ಎಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆದಿತ್ಯರು ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ರಥಗಳನ್ನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂಟು ವಸುಗಳು ಆನೆಗಳನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಕ್ಷರಿಗೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರೇ ವಾಹನ. ಕಿನ್ನರರು ಹಾವುಗಳ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಹರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕುದುರೆ ವಾಹನ. ಮರುದ್ಗಣಗಳಿಗೆ ಚಿಗರೆ, ಕವಿ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗಿಳಿ, ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲಾಳುಗಳು ವಾಹನವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಂತೆ ದೈತ್ಯರ ವಾಹನಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು.

ದೈತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ರಥ ದಿವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂಗಾರ ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುದುರೆಯೂ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛ ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವದು.

೧೮೩. ಅಂಧಕಸ್ಯ ರಥೋ ದಿವ್ಯೋ ಯುಕ್ತಃ ಪರಮವಾಜಿಭಿಃ
ಕೃಷ್ಣ ವರ್ಣಃ ಸಹಸ್ರಾರ ಸ್ತ್ರೀನಲ್ವ ಪರಿಮಾಣವಾನ್ ॥

೧೮೪. ವಿರೋಚನಸ್ಯತು ಗಜಃ ಕುಂಭಜಸ್ಯ ತುರಂಗಮಃ
ಜಂಭಸ್ಯತು ರಥೋ ದಿವ್ಯೋ ಹಯೈಃ ಕಾಂಚನ ಸನ್ನಿಭೈಃ ॥

೧೮೫. ಶಂಕು ಕರ್ಣಸ್ಯ ತುಂಗೋ ಹಯಗ್ರೀವಸ್ಯ ಕುಂಜರಃ
ರಥೋ ಮಯಸ್ಯ ವಿಖ್ಯಾತೋ ದುಂದುಭೇಶ್ಚ ಮಹೋರಗಃ ॥

೧೮೬. ಶಂಬರಸ್ಯ ವಿಮಾನೋಽಭೂದಯಃ ಶಂಕೋರ್ಮೃಗಾಧಿಪಃ
ತತೋ ರಣೋಽಭೂತ್ತುಮುಲಃ ಸಂಕುಲೋಽತಿ ಭಯಂಕರಃ॥

೧೮೭. ಪರಸ್ಪರಂ ಪ್ರತ್ಯಘ್ನನ್ನನ್ಯೋನ್ಯ ಜಯಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ
ತತಸ್ತು ಸಂಕುಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ಯುದ್ಧೇ ದೈವಾಸುರೇ ಮುನೇ ॥

೧೮೮. ಪ್ರಾವರ್ತತ ನದೀ ಘೋರಾ ಶಮಯಂತೀ ರಣೇ ರಜಃ ।
ಅಸೃಕ್ ತೋಯಾ ರಥಾವರ್ತಾ ಯೋಧ ಸಂಘಟ್ಟ ವಾಹಿನೀ॥

೧೮೯. ಗಜಕುಂಭ ಮಹಾ ಕೂರ್ಮಾ ಶರಮೀನಾ ದುರತ್ಯಯಾ
ತೀವ್ರಾಗ್ರ ಪ್ರಾಸ ಮಕರಾ ಮಹಾಸಿ ಗ್ರಾಹವಾಹಿನೀ ॥

೧೯೦. ಅಂತ್ರಶೇವಾಲ ಸಂಕೀರ್ಣಾ ಪತಾಕಾ ಫೇನ ಮಾಲಿನೀ
ಗೃಧ್ರಕಂಕ ಮಹಾ ಹಂಸಾ ಶ್ಯೇನ ಚಕ್ರಾವ್ಹ ಮಂಡಿತಾ ॥

ಅಂಧಕಾಸುರನ ರಥವು ಕಪ್ಪಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ ಗಾಲಿಗಳಿಂದ ಮುನ್ನೂರು ಗಜ ದೀರ್ಘವಾದ ಉದ್ದಳತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ವಿರೋಚನನಿಗೆ ಆನೆ, ಕಂಭಜನಿಗೆ ಹುಲಿ, ಶಂಕು ಕರ್ಣರಿಗೆ ಕುದುರೆ, ಜಂಭನಿಗೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ತುರಂಗಗಳುಳ್ಳ ದಿವ್ಯ ರಥ, ಹಯಗ್ರೀವನಿಗೆ ಆನೆ, ದುಂದುಭಿಗೆ ಸರ್ಪ, ಶಂಬರನಿಗೆ ವಿಮಾನ, ಅಯಶ್ಯಂಕುವಿಗೆ ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ವಾಹನ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಹನಾರೂಢರಾಗಿ ಬಂದ ದೇವದಾನವರ ನಡುವೆ ಘನಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಉಭಯ ಸೇನೆಗಳಲ್ಲಿಯ ವೀರಾಧಿ ವೀರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಪಣಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಹೇವದಿಂದ ಹೋರಿದರು, ರುಂಡಗಳನ್ನು ಚಂಡಾಡಿದರು. ಹೆಣಗಳ ಹಡದಿ ಹಾಸಿದರು. ರಕ್ತದ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಸಿದರು. ಸುತ್ತಲೂ ನೆತ್ತರವು ಮಡವು ಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿತು. ರುಂಡದಂಡಗಳು ತೆಪ್ಪಗಳಂತೆ ತೇಲಾಡಿದವು. ಬಾಣಗಳು ಮೀನಗಳಂತೆ, ಖಡ್ಗಗಳು ಮೊಸಳೆಗಳಂತೆ, ಹದ್ದುಗಳು ಹಂಸಗಳಂತೆ, ಗಿಡುಗಗಳು ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ, ಆ ನೆತ್ತರದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ ತೇಲಾಡಿದವು. ಆ ಭೀಕರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೂ, ದಾನವೇಂಧ್ರನಿಗೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಇಂದ್ರನಿಗೂ-ಅಂಧಕನಿಗೂ, ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೂ-ಯಮಧರ್ಮನಿಗೂ, ವರುಣ ನಿಗೂ-ವಿರೋಚನನಿಗೂ, ಅಗ್ನಿಗೂ-ಮಯಾಸುರನಿಗೂ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಿಗೂ ಶಂಬರಾಸುರನಿಗೂ ಘೋರವಾದ ಕದನ ನಡೆಯಿತು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭೀಕರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಂಧಕ ಇಂದ್ರರ ಯುದ್ಧ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೦

ಅನಂತರ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಯುದ್ಧವು ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಂದ್ರನು ಮಹಾ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅಂಧಕನ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿದನು. ಅಂಧಕನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಉಜ್ವಲವಾದ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ನವಿಲುಗರಿಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವಾದ ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹರಿತಗಳಾದ ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ರುಕ್ಮಪುಂಖಗಳುಳ್ಳ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಹೋರಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಕುಪಿತನಾದ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಅಂಧಕನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅಂಧಕನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಆದರೂ ಆ ವಜ್ರವು ಆ ಬಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಖಾಂಡವಾಗ್ನಿಯು ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿದಂತೆ ದಹಿಸಿತು. ಅನಂತರ ಆ ವಜ್ರದ ವೇಗವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿ ಬಾಹುಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಅಂಧಕ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತನು. ನಂತರ ಆ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಅವನ ರಥವನ್ನು ಕುದುರೆ, ಧ್ವಜ, ಮೂಕಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಭಾಗಗಳೊಡನೆ ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿ ಅಂಧಕನನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಅವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಆ ಪ್ರಕಾರ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಅಸುರನು ಹೊಡೆದು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿದನು. ಅದನ್ನು ಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅಂಧಕನು ಗರ್ಜನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಹಾಗೆ ವಜ್ರದ ವಿಜಯದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಧಕನನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರಹರಿಸಲು ಅಂಧಕನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಇಂದ್ರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಅಂಗೈನಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಆನೆಯನ್ನು ಕುಂಭಸ್ಥಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಮಂಡಿಯಿಂದ ಅದರ ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ನೋಯಿಸಿ ಕೊಂಬನ್ನೂ ಮುರಿದು ಹಾಕಿದನು. ವೇಗದಿಂದ ಆ ಆನೆಯ ಎಡಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು ಏಟಿನಿಂದ ತರತರಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಆನೆಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೂ ಕೆಡವಿದನು.

ಅನಂತರ ಹಾಗೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಆನೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಹಾರಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನು ಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ನಿರಾಶ್ರಯವಾದ ಆ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅಂಧಕನು ಪಾದ, ಮುಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅಂಗೈ ಇವುಗಳ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಅನಂತರ ಯಮನು ಕಾಲದಂಡವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ತನಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಓಡಿದನು.

ಹಾಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಯಮದಂಡವನ್ನು ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ತನ್ನ ಬಾಣ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎದುರಿಸಿ ಗರ್ಜಿಸಿದನು. ಆಗ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಂಡಾಯುಧದಿಂದ ತಡೆದು ಯಮನು ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ದಂಡಾಯುಧವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಯಮನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ದಂಡಾಯುಧವು ಆಕಾಶ

ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸಿತು. ಹಾಗೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ದಂಡವನ್ನು ನೋಡಿ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ''ಅಯ್ಯೋ ಕಷ್ಟ. ಕಷ್ಟ. ಈ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಯಮನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು'' ಎಂದು ಕೂಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಪುತ್ರನಾದ ಅಂಧಕನು ''ಭಯಪಡಬೇಡಿ ನಾನಿರುವಾಗ ಯಾವ ಸುರಾಧಮವೂ ಪ್ರಲ್ಹಾದನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ''ವೆಂದು ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ಆ ಯಮದಂಡವನ್ನು ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಎಡಗೈಯ್ಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವೇಗವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಅಂಧಕನು ವರ್ಷಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನು. ಅರಸು ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಯಮದಂಡದಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿದು ದೈತ್ಯದಾನವ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ 'ಭಲೆಭಾಪು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹರ್ಷಗೊಂಡರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಿರುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ ದಂಡವನ್ನು ನೋಡಿ. ಯಮನು ''ಇದು ದುಸ್ಸಹವೆಂದೂ ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ'' ತಿಳಿದು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. ಯಮನು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಅಶ್ರಯವಿಲ್ಲದ ಆ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೂ ಘಾಸಿಪಡಿಸಿದನು.

ಆಗ ಮೊಸಳೆ ವಾಹನನಾದ ವರುಣನು ಆಸುರರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪಾಶಾಯುಧದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಗದೆಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ ಉಪದ್ರವಪಡಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿರೋಚನನು ವರುಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಕಠಿಣವಾಗಿರುವ ಭರ್ಚಿಭಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಶಕ್ತಿ, ಬಾಣ, ಮುದ್ಗರ ಈ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ ವರುಣನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಗದಾಪಾಣಿಯಾದ ವರುಣನು ಅವನನ್ನು ಬಂದು ಎದುರಿಸಿ ಗದೆಯಿಂದಲೇ ಹೊಡೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು ಮತ್ತು ಅವನ ವಾಹನವಾದ ಆನೆಯನ್ನು ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಬೀಳಿಸಿದನು. ವಿರೋಚನನು ಆ ಪಾಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ವರುಣನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಪಾಶಬಂಧವು ತಪ್ಪಿದ ನಂತರ ಅವನ ಆನೆಯೂ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ವರುಣನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆಯಿತು. ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ವರುಣನನ್ನು ಪುನಃ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಗದೆಯೊಡನೆ ಮರ್ದಿಸಿತು. ಆ ರೀತಿ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ವರುಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನು ಬಂದು ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಆ ಆನೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಚಂದ್ರನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಏಟು ತಿಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿದ ಆ ಆನೆಯು ವೇಗದಿಂದ ವರುಣನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಮರ್ದಿಸಿತು. ಆ ರೀತಿ ಮರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವರುಣನು ಕಾಲುಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಆನೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನನಾಗಿ ಕೈಗಳಿಂದ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಆ ಆನೆಯ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸರ್ಪದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಆ ವಿರೋಚನನನ್ನು ಅವನ ಆನೆಯೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಎಸೆದನು. ವರುಣನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ವಿರೋಚನನು ವಾಹನವಾದ ಆನೆಯೊಡನೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಬಿದ್ದ ವಿರೋಚನನು ಸೂರ್ಯನಿಂದ

ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಕೇಶಿಯ ನಗರದಂತೆ ತೋರಿದನು. ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ವಿರೋಚನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಗದಾ ಪಾಶಸಹಿತನಾಗಿ ವರುಣನು ಓಡಿ ಬಂದನು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ''ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ. ದಾನವ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ವಿರೋಚನನು ವರುಣನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎಲೈ ಪ್ರಲ್ಹಾದನೇ, ಜಂಭನೇ, ಕುಜಂಭನೇ, ನೀವು ಎಲ್ಲಿರುವಿರಿ! ಅಂಧಕನೊಡನೆ ಬೇಗ ಬಂದು ಇವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವರುಣನು ದೈತ್ಯಭಟರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವಾಹನ ಸಮೇತರನ್ನಾಗಿ ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡುತ್ತ ಪಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ಅಶ್ವಮೇಧದಲ್ಲಿ ಪಶುಗಳನ್ನು ಕೊಂದಂತೆ ಗದೆಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಾನೆ''. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ದೈತ್ಯರ ಆರ್ತನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಂಭನೇ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯ ಪ್ರಮುಖರು ವೇಗದಿಂದ ಪತಂಗದ ಹುಳುಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮುತ್ತುವಂತೆ ಓಡಿಬಂದು ವರುಣನನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಹಾಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಬಂದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಜಲೇಶ್ವರನಾದ ವರುಣನು ಪ್ರಲ್ಹಾದ ಪುತ್ರನಾದ ವಿರೋಚನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಜಂಭನನ್ನು ಪಾಶದಿಂದಲೂ ತಾರನನ್ನು ವಜ್ರ ಸದೃಶವಾದ ಅಂಗೈಮುಂಗೈ ಏಟುಗಳಿಂದಲೂ, ವೃತ್ರನನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದಲೂ, ಕುಜಂಭನನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಹರಿಸಿ ವರುಣನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಡವಿದನು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ವರುಣನಿಂದ ಮರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಧಕನು ವೇಗದಿಂದ ವರುಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಓಡಿ ಬಂದನು.

ಅವನನ್ನೂ ವರುಣನು ಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಗದೆಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಅಂಧಕನು ಆ ಪಾಶವನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ಹಾಕಿ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ವರುಣನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಪಾಶವನ್ನೂ, ಗದೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಪುತ್ರನಾದ ವರುಣನು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗತೋರದೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಅನಂತರ ಅಂಧಕನು ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಘಾಸಿಪಡಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುಸಮೇತವಾಗಿ ದಾನವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸುಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೊಡನೆ ಮಯನು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಗ್ನಿಯು ಹಾಗೆ ಬಂದ ಮಯನನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ ಶಂಬರನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ದಹಿಸಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕವಚವು ಸೀಳಲ್ಪಡಲಾಗಿ ದೇಹಭಂಗದಿಂದ ಮಯನು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಅಗ್ನಿಯು ಅವನನ್ನು ಜ್ವಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಶಂಬರನೂ ಸಹ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿದ ಅಗ್ನಿಯು ದಂದಹಿಸಲಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು.

ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಕಾರ ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಶಂಬರನು ಸಿಂಹದಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆನೆಯಂತೆ ಘೋರವಾಗಿ ಕಿರುಚಿದನು. ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಗಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತ ''ಆಃ! ಇದೇನು? ಯಮನನ್ನೂ ಶಂಬರನನ್ನೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದವರಾರು?'' ಎಂದು ಕೇಳಲು ದೈತ್ಯಭಟರು ಈ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಇವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಈ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲು

ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ'' ಎಂದು ಮೊರೆ ಇಟ್ಟರು. ಈ ರೀತಿ ದೈತ್ಯರಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಧಕನು ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ''ನಿಲ್ಲುನಿಲ್ಲು'' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅಂಧಕನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಸಾಹಸಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ಶಂಬರನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಮರ್ದಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅಂಧಕನು ಅಗ್ನಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಲವಾದ ತನ್ನ ಆಯುಧದಿಂದ ತಲೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದನು. ಹಾಗೆ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಯು ಶಂಬರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂಧಕನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾದನು. ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಂಧಕನು ಪುನಃ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದನು. ಹಾಗೆ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಯು ಭಯದಿಂದ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿದನು. ಅನಂತರ ಅಂಧಕನು, ವಾಯು, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಸಾಧ್ಯರು, ವಸುಗಳು, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಇವರನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಅಂಧಕನ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ವಾದೊಡನೆಯೇ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಓಡಿದರು. ಅನಂತರ ಅಂಧಕನು, ಇಂದ್ರ, ರುದ್ರ, ಯಮ, ಚಂದ್ರ ಇವರೊಡನೆ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ದನುಜರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದನು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಲೇರ್ಪಡಿಸಿ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ಮಕವೆಂಬ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಗಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾಧರರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಅಪ್ಸರಾಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳೊಡನೆ ಮಹಾಸುರನಾದ ಅಂಧಕನ ಪರಿಚರಣೆಗಾಗಿ ಪಾತಾಳಲೋಕದ ಅಶ್ಮಕ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅಂಧಕನೊಡನೆಯೇ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣ ಅಂಧಕ ಇಂದ್ರರ ಯುದ್ಧ ಎಂಬ
ಹತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ಧರ್ಮ- ಯಾವುದು ? - ಯಾರಿಗೆ ?

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೧

೧೯೧. ಯದೇತದ್ಭವತಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸುಕೇಶಿ ಪುರಮಂಬರಾತ್ ।
ಪಾತಿತಂ ಭುವಿಂ ಸೂರ್ಯೇಣ ತದಾಚಕ್ಷ್ವದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥

೧೯೨. ಆಸೀನ್ನಿಶಾಚರಪತಿರ್ವಿದ್ಯುತ್ಕೇಶೀತಿ ವಿಶ್ರುತಃ ।
ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಗಣಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಸುಕೇಶಿರಭವನ್ಮುನೇ ॥

೧೯೩. ತಸ್ಯ ತುಷ್ಟಸ್ತಥೇಶಾನಃ ಪುರಮಾಕಾಶಚಾರಿ ಯತ್ ।
ಪ್ರಾದಾದಜೇಯತ್ವಮಪಿ ಶತ್ರುಭಿಶ್ಚಾಪ್ಯವಧ್ಯತಾಂ ॥

೧೯೪. ಸ ಚಾಪಿ ಶಂಕಾರಾತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ವರಂ ಗಗನಗಂ ಪುರಂ ।
ರೇಮೇ ನಿಶಾಚರೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಸದಾ ಧರ್ಮಪಥೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥

೧೯೫. ಸ ಕದಾಚಿದ್ಗತೋಽರಣ್ಯಂ ಮಾಗಧಂ ದಾನವೇಶ್ವರಃ ।
ತತ್ರಾಶ್ರಮಾಂಸ್ತು ದದೃಶೇ ಋಷೀಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ ।

೧೯೬. ಮಹರ್ಷೀನ್ಸ ತದಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಭಿವಂದ್ಯ ಚ ।
ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಋಷೀನ್ಸರ್ವಾನ್ಕೃತಾಸನ ಪರಿಗ್ರಹಃ ॥

೧೯೭. ಕಿಂ ಸ್ವಿಚ್ಛ್ರೇಯಃ ಪರೇ ಲೋಕೇ ಕಿಮುಚೇಹ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ।
ಕೇನ ಪೂಜ್ಯಸ್ತಥಾ ಸತ್ಸು ಕೇನಾಸೌ ಸುಖಮೇಧತೇ ॥

೧೯೮. ಶ್ರೇಯೋ ಧರ್ಮಃ ಹರೇ ಲೋಕೇ ಇಹ ಚ ಕ್ಷಣದಾಚರ ।
ತಸ್ಮಿನ್ಸಮಾಶ್ರಿತೇ ಸತ್ಸು ಪೂಜ್ಯಸ್ತೇನ ಸುಖೀ ಭವೇತ್ ॥

೧೯೯. ಕಿಂ ಲಕ್ಷಣೋ ಭವೇದ್ಧರ್ಮಃ ಕಿಮಾಚರಣ ಸತ್ಕ್ರಿಯಃ ।
ಯಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ವ ಸೀದಂತಿ ದೇವಾದ್ಯಾಸ್ತು ತದುಚ್ಯತಾಂ ॥

ನಾರದ - ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರೇ, ನೀವು ವರುಣ ವಿರೋಚನರ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ''ಸೂರ್ಯನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಸುಕೇಶಿಪುರವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳಿದಂತೆ ವರುಣನಿಂದ ತೂರಲ್ಪಟ್ಟ ವಿರೋಚನನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ, ಆ ಸುಕೇಶಿಯು ಯಾರು ? ಅವನ ಪುರವನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಏಕೆ ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳಿದನು? ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ - ಮುನಿವರನೇ, ಅದೊಂದು ಹಳೆಯ ಕಥೆ. ನಾನು ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕೇಳಿದಂತೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇತ್ತ ಚಿತ್ತವಿತ್ತು ಆಲಿಸು. ''ಹಿಂದೆ ವಿದ್ಯುತ್ಕೇಶಿ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ಇದ್ದನು. ಅವನು ವೀರನೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಮಗ ಸುಕೇಶಿ. ಅವನೂ ಗುಣವಂತನಿದ್ದನು. ಅವನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಗಂಗಾಧರನು ಅವನಿಗೆ ನೆಲ ಮುಗಿಲು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲ ಒಂದು ನಗರವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದನು. ''ಈ

ನಗರವನ್ನು ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲಬಾರದು. ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು'' ಎಂದು ಎರಡು ವರಗಳನ್ನಿತ್ತು ಅವನನ್ನು ಶಂಕರನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನಿಂದ ವರವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪುರವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಸಂಚಾರೀ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮನ ಬಂದತ್ತ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಗಗನಯಾತ್ರೆ ಗೈಯುತ್ತ ಅವನು ಸುಖದಿಂದ ಇದ್ದನು. ಅವನೆಂದೂ ಧರ್ಮದ ದಾರಿಯನ್ನು ಮೀರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ದಾನವರ ದೊರೆಯು ಮಗಧ ದೇಶದ ಒಂದು ಗೊಂಡಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯದ ವನಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳು ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಣ್ಯಕ ಅಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಗೈದ ಮುನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದನು. ವಿನಯದಿಂದ ಕರಜೋಡಿಸಿ ಶಿರಬಾಗಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ''ಋಷಿವರ್ಯರೇ, ಬಹುದಿನದಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂದೇಹವು ಮನೆಮಾಡಿದೆ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ತಾವು ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆರೂಪವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಾನವನಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾಗಲೀ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದು ಯಾವದು ? ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಜ್ಜನರ ವೃಂದದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೆ ಗೌರವಾದರ ಪೂಜ್ಯತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುವು ? ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನು ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕುವಂತಾಗಬೇಕಾದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?''

೨೦೦. ದೇವಾನಾಂ ಪರಮೋ ಧರ್ಮಃ ಸದಾ ಯಜ್ಞಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ।
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ತತ್ವವೇದಿತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ ॥

೨೦೧. ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಬಾಹುಶಾಲಿತ್ವಂ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ಯುದ್ಧ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ
ವಂದನಂ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಹರಭಕ್ತಿರುದಾಹೃತಾ ॥

೨೦೨. ಸಿದ್ಧಾನಾಮುದಿತೋ ಧರ್ಮೋ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿರನುತ್ತಮಾ ।
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಜ್ಞಾನಂ ಭಕ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣೌ ಹರೇ ಸ್ತಥಾ ॥

೨೦೩. ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋಪಾಸನಂ ಜ್ಞೇಯಂ ನೃತ್ಯವಾದ್ಯೇಷು ವೇದಿತಾ ।
ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿರಾ ಭಕ್ತಿರ್ಗಾಂಧರ್ವೋ ಧರ್ಮ ಉಚ್ಯತೇ ॥

೨೦೪. ವಿದ್ಯಾಧಾರಿತ್ವಮತುಲಂ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪೌರುಷೇ ಮತಿಃ ।
ವಿದ್ಯಾಧರಾಣಾಂ ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಭವಾನ್ಯಾಂ ಭಕ್ತಿರೇವ ಚ ॥

ಆ ಸುಕೇಶಿ ದಾನವನ ಈ ಮಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಋಷಿಗಳು — ''ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಾ ! ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಬದುಕಿ ಇದ್ದಾಗ ಮತ್ತು ಮರಣದ ನಂತರ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ, ಕೇಳು.'' —

''ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವೇ ಮಾನವನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಲೋಕ ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಸುಖಶಾಂತಿಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಸುಕೇಶಿ - ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣವೇನು ? ಯಾವ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಆ ಧರ್ಮವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು ? ಮತ್ತೂ ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು ? ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಅವನತಿ ಆಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮವಾವುದು ?

ಋಷಿಗಳು - ಧರ್ಮವು ಅಧಿಕಾರಿ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ ತದುಪಯುಕ್ತವಾದ ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ, ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ, ದಿವ್ಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳು ದೇವತೆಗಳ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮ, ಧರ್ಮಯುದ್ಧ, ಹಿರಿಯರ ವಂದನೆ, ನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅನುಸರಣ ಮತ್ತೂ ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇವು ದೈತ್ಯರ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿ, ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಮತ್ತೂ ಹರಿ ಹರ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇವು ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಧರ್ಮಗಳು ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ದೇವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಪಾಸನೆ, ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಭಕ್ತಿ ಇದು ಗಂಧರ್ವರ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾ ಸಂಪಾದನೆ, ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಭರವಸೆ ಮತ್ತು ಅಂಬಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಇವು ವಿದ್ಯಾಧರರ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೨೦೫. ಗಾಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾ ವೇದಿತ್ವಂ ಭಕ್ತಿರ್ಭಾನೌ ತಥಾ ಸ್ಥಿರಾ ।
ಕೌಶಲ್ಯಂ ಸರ್ವ ಶಿಲ್ಪಾನಾಂ ಧರ್ಮಃ ಕಿಂಪುರುಷಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥

೨೦೬. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮಮಾನಿತ್ವಂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸರತಿರ್ದೃಢಾ ।
ಸರ್ವತ್ರ ಕಾಮಚಾರಿತ್ವಂ ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಪೈತ್ರಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥

೨೦೭. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಸದಾ ಸತ್ಯಂ ಜಪ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ರಾಕ್ಷಸ ।
ನಿಯಮೋ ಧರ್ಮವೇದಿತ್ವಮಾರ್ಷೋ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಕ್ಷ್ಯತೇ ॥

೨೦೮. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚ ದಾನಂ ಯಜನಮೇವ ಚ
ಅಕಾರ್ಪಣ್ಯಮನಾಯಾಸೋ ದಯಾ ಹಿಂಸಾ ಕ್ಷಮಾದಯಃ ॥

೨೦೯. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವಂ ಶೌಚಂ ಚ ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಭಕ್ತಿರುಚ್ಯತೇ ।
ಶಂಕರೇಭಾಸ್ಕರೇ ದೇವ್ಯಾಂ ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಮಾನವ ಸ್ಮೃತಃ ॥

೨೧೦. ಧನಾಧಿಪತ್ಯಂ ಭೋಗಾಶ್ಚ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ ಶಂಕರಾರ್ಚನಂ ।
ಅಹಂಕಾರ ಮಶೌಂಡೀರ್ಯಂ ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಗುಹ್ಯಕೇಷ್ವಿತಿ ॥

೨೧೧. ಪರದಾರಾವಮರ್ಶಿತ್ವಂ ಪಾರಕ್ಯಾರ್ಥೇ ಚ ಲೋಲುಪಾಃ ।
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ಭಕ್ತಿಧರ್ಮೋಽಯಂ ರಾಕ್ಷಸಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥

೨೧೨. ಅವಿವೇಕಸ್ತಥಾಽ ಜ್ಞಾನಂ ಶೌಚಹಾನಿರಸತ್ಯತಾ ।
ಪಿಶಾಚಾನಾಮಯಂ ಧರ್ಮ ಸದಾಚಾಮಿಷ ಗೃಧ್ರತಾ ॥

೨೧೩. ಯೋನಯೋ ದ್ವಾದಶೈವೈತಾಸ್ತಾಸು ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಕಥಿತಾಃ ಪುಣ್ಯಃ ದ್ವಾದಶೈವ ಗತಿಪ್ರದಾಃ ॥

೨೧೪. ಭವದ್ಭಿರುಕ್ತಾ ಯೇ ಧರ್ಮಾಃ ಶಾಶ್ವತಾ ದ್ವಾದಶಾವ್ಯಯಾಃ ।
ತತ್ರ ಯೇ ಮಾನವಾ ಧರ್ಮಾಸ್ತಾನ್ಭೂಯೋ ವಕ್ತುಮರ್ಹಥ ।

೨೧೫. ಶೃಣಷ್ವ ಮನುಜಾದೀನಾಂ ಧರ್ಮಾಂಸ್ತು ಕ್ಷಣದಾಚರ ।
ಯೇ ವಸಂತಿ ಮಹೀಪೃಷ್ಠೇ ನರಾ ದ್ವೀಪೇಷು ಸಪ್ತಸು ॥

ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಾದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಕಿಂಪುರುಷರ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ನಿರಭಿಮಾನಿತ್ವ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವತ್ರ ಸೇವಾ ಸಂಚಾರ ಇವು ಪಿತೃಗಳ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಸತ್ಯನಿಷ್ಠತೆ, ಜಪ, ದಿವ್ಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ವ್ರತಾಚರಣ ಯಮ ನಿಯಮಗಳೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಇವು ಋಷಿಗಳ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ದಾನ, ಯಜ್ಞ, ಔದಾರ್ಯ, ದಯಾ, ಅಹಿಂಸೆ ಕ್ಷಮಾ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆ, ಶುಭಕಾರ್ಯ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀಹರನಲ್ಲಿ ಆದರಂತೆ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ದೇವಿಯರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇವು ಮನುಷ್ಯರ ಧರ್ಮಗಳು ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಐಶ್ವರ್ಯ, ಭೋಗ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಶಿವಾರ್ಚನೆ, ಅಹಂಕಾರ, ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಇವು ಯಕ್ಷರ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪರಸ್ತ್ರೀ ಬಲಾತ್ಕಾರ, ಹೆರವರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಯಸುವದು ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಹರಭಕ್ತಿ ಇವು ರಾಕ್ಷಸ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವಿವೇಕ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅಶುಚಿತ್ವ, ಅಸತ್ಯ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಇವು ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಧರ್ಮ.

ಹೀಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವಿಧವಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಬಗೆಯ ಜೀವ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಆ ಯೋನಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಹರಭಕ್ತಿ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಸದಾಚಾರ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಸುಕೇಶಿ - ಪೂಜ್ಯರೇ, ನೀವು ಹನ್ನೆರಡು ಬಗೆಯಾದ ಜೀವಗಳ ಶಾಶ್ವತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮಾನವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಬೇಕು.

ಋಷಿಗಳು - ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ, ಮಹೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮನುಷ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

''ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಭೂಮಂಡಲವು ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಾವಿನಂತೆ ಜಲರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ತೇಲುತ್ತಲಿರುತ್ತದೆ. ಆ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗೆಯಂತೆ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨೧೬. ಯೋಜನಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿರಾಯತಾ ।
ಜಲೋಪರಿ ಮಹೀಯಂ ಹಿ ನೌರಿವಾಸ್ತೇ ಸರಿಜ್ಜಲೇ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ಚ ದೇವೇಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಶೈಲೇಂದ್ರಮುತ್ತಮಂ ॥

೨೧೭. ಕರ್ಣಿಕಾಕಾರಮತ್ಯುಚ್ಚಂ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಸತ್ತಮಃ ।
ಸ ಚೇಮಾಂ ನಿರ್ಮಮೇ ಪುಣ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಂ ದೇವಶ್ಚತುರ್ದಿಶಂ

೨೧೮. ಸ್ಥಾನಾನಿ ದ್ವೀಪಸಂಜ್ಞಾನಿ ಕೃತವಾಂಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ತತ್ರ ಮಧ್ಯೇ ಚ ಕೃತವಾನ್ಜಂಬೂದ್ವೀಪಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ ।

೨೧೯. ತಲ್ಲಕ್ಷಂ ಯೋಜನಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಮಾಣೇನ ನಿಗದ್ಯತೇ ।
ತತೋ ಜಲನಿಧಿಃ ಕ್ಷಾರೋ ಬಾಹ್ಯತೋ ದ್ವಿಗುಣಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥

೨೨೦. ತಸ್ಯಾಪಿ ದ್ವಿಗುಣಃ ಪ್ಲಕ್ಷೋ ಬಾಹ್ಯತಃ ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ।
ತತಸ್ತ್ವಿಕ್ಷುರಸೋದಶ್ಚ ಬಾಹ್ಯತೋ ವಲಯಾಕೃತಿಃ ॥

೨೨೧. ದ್ವಿಗುಣಃ ಶಾಲ್ಮಲಿದ್ವೀಪೋ ದ್ವಿಗುಣೋಽಸ್ಯ ಮಹೋದಧಿಃ ।
ಸುರೋದೋ ದ್ವಿಗುಣಸ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ದ್ವಿಗುಣಃ ಕುಶಃ ॥

೨೨೨. ಘೃತೋದೋ ದ್ವಿಗುಣಶ್ಚೈವ ಕುಶದ್ವೀಪಾತ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಘೃತೋದಾದ್ದ್ವಿ ಗುಣಃ ಕ್ರೌಂಚೋ ದದ್ಯೋದೊ ದ್ವಿಗುಣಸ್ತತಃ

೨೨೩. ಸಮುದ್ರಾದ್ವಿಗುಣಃ ಶಾಕಃ ಶಾಕಾದ್ದುಗ್ಧಾಬ್ಧಿರುತ್ತಮಃ ।
ದ್ವಿಗುಣಃ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ಯತ್ರ ಶೇಷಪರ್ಯಂಕಗೋ ಹರಿಃ ॥

೨೨೪. ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪಃ ಸ್ವಾದೂದಸ್ತದನಂತರಂ ।
ಏತೇ ಚ ದ್ವಿಗುಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಪರಸ್ಪರಮವಸ್ಥಿತಾಃ ॥

೨೨೫. ಚತ್ವಾರಿಂಶದಿಮಾಃ ಕೋಟ್ಯೋ ಲಕ್ಷಾಶ್ಚ ನವತಿಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ।
ಯೋಜನಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಪಂಚ ಜಾತಿ ಸುವಿಸ್ತೃತಾಃ ॥

೨೨೬. ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪಾತ್ಸಮಾರಭ್ಯ ಯಾವಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿರಂತತಃ ।
ಕೋಟ್ಯಶ್ಚತಸ್ರೋ ಲಕ್ಷಾಣಾಂ ದ್ವಾಪಂಚಾಶಚ್ಚ ರಾಕ್ಷಸ ॥

೨೨೭. ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪ ಮಾನೋಽಯಂ ತಾವಾನಂತೇ ಮಹೋದಧೀಃ
ಲಕ್ಷಮಂಡಕಟಾಹೇನ ಸಮಂತಾದಭಿ ಪೂರಿತಂ । ೩೭।

೨೨೮. ಏವಂ ದ್ವೀಪಾಸ್ತ್ವಿಮೇ ಸಪ್ತ ಪೃಥಗ್ಧರ್ಮಾ ಪೃಥಕ್ಕ್ರಿಯಾಃ
ಗದಿಷ್ಯಾಮಸ್ತವ ವಯಂ ಶೃಣುಷ್ವ ತ್ವಂ ನಿಶಾಚರ

ಇದರ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು 'ದ್ವೀಪ' ಎಂದು ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕರೆದನು. ಅವುಗಳ ನಟ್ಟನಡುವಿನ ದ್ವೀಪವೇ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪ

ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದ ಪರಿಮಾಣವು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಉದ್ದಳತೆಯುಳ್ಳ ಉಪ್ಪಿನ ಸಮುದ್ರವು ಅಪ್ಪಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿದೆ. ಈ ಲವಣ ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಗೆ ಅದರ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ಪ್ಲಕ್ಷ ದ್ವೀಪ ತಲೆ ಎತ್ತಿದೆ. ಆ ಪ್ಲಕ್ಷ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಅದರ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳ ಕಬ್ಬಿನರಸದ ಕಡಲು ದುಂಡಾಗಿ ಸುತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರಾಚೆಗೆ ಶಾಲ್ಮಲೀ ದ್ವೀಪವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿದ್ದು ಮಧ್ಯದ ಸಮುದ್ರ.

ಅದರ ಆಚೆಗೆ ಇರುವುದೇ ಕುಶದ್ವೀಪ. ಅದರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ತುಪ್ಪದ ಸಮುದ್ರವು ತನ್ನ ಘೃತಮಯವಾದ ತೆರೆಗಳನ್ನು ತೂರಾಡುತ್ತಲಿದೆ. ಅದರ ಮುಂದಿರುವ ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಮೊರೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ಈ ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಶಾಕದ್ವೀಪವನ್ನು ಹಾಲ್ಗಡಲು ಸುತ್ತುವರಿದಿದೆ. ಆ ಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ಯೋಗ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಿಹಿನೀರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳೂ, ಇವುಗಳ ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ದ್ವಿಗುಣ ಪರಿಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ನಲವತ್ತು ಕೋಟಿ ತೊಂಬತ್ತೈದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಐವತ್ತು ಯೋಜನ ಪರಿಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಷ್ಟೇ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದ ಪರಿಮಾಣವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ಮಹಾ ಸಮುದ್ರವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಪಾಲದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಏಳು ವಿಧವಾದ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಧರ್ಮಗಳೇ ಬೇರೆ. ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಮಗಳೇ ಬೇರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಚಾರವೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ. ವಿಚಾರವೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು - ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಶಾಕ ದ್ವೀಪದವರೆಗಿನ ದ್ವೀಪ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಜನರಿಗೆ ಯುಗಭೇದದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಧರ್ಮದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೨೨೯. ಪ್ಲಕ್ಷಾದಿಷು ನರಾ ವೀರ ಯೇ ವಸಂತಿ ಸನಾತನಾಃ ।
ಮೋದಂತೆ ದೇವವತ್ತೇಷಾಂ ಧರ್ಮೋ ದಿವ್ಯ ಉದಾಹೃತಃ ॥

೨೩೦. ಕಿಮರ್ಥಂ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪೋ ಭವದ್ಭಿಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ ।
ದುರ್ದಶಃ ಶೌಚರಹಿತೋ ಘೋರಃ ಕರ್ಮಾರ್ಥ ನಾಶಕೃತ್ ॥

೨೩೧. ತಸ್ಮಿನ್ನಿಶಾಚರದ್ವೀಪೇ ನರಕಾಃ ಸಂತಿ ದಾರುಣಾಃ ।
ರೌರವಾದ್ಯಾಸ್ತತೋ ರೌದ್ರಃ ಪುಷ್ಕರೋ ಘೋರದರ್ಶನಃ ॥

೨೩೨. ಕಿಯಂತ್ಯೇತಾನಿ ರೌದ್ರಾಣಿ ನರಕಾಣಿ ತಪೋಧನಾಃ ।
ಕಿಯನ್ಮಾತ್ರಾಣಿ ಮಾರ್ಗೇಣ ಕಾ ಚ ತೇಷು ಸ್ವರೂಪತಾ ॥

೨೩೩. ದ್ವೇಸಹಸ್ರೇ ಯೋಜನಾನಾಂ ಜ್ವಲಿತಾಂಗಾರ ವಿಸ್ತೃತಃ ।
ರೌರವೋ ನಾಮ ನರಕಃ ಪ್ರಥಮಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥

೨೩೪. ತಪ್ತತಾಮ್ರಮಯಿ ಭೂಮಿರಧಸ್ತಧ್ವಹ್ನಿತಾಪಿತಾ ।
ದ್ವಿತೀಯೋ ದ್ವಿಗುಣಸ್ತಸ್ಮಾನ್ಮಹಾರೌರವ ಉಚ್ಯತೇ ॥

೨೩೫. ತತೋಽಪಿ ವಿಸ್ತೃತಶ್ಚಾನ್ಯಸ್ತಾಮಿಸ್ರೋ ನರಕಃ ಸ್ಮೃತಃ ।
ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರಕೋ ನಾಮ ಚತುರ್ಥೋ ದ್ವಿಗುಣಃ ಪರಃ ॥

೨೩೬. ತತಸ್ತು ಕಾಲಸೂತ್ರೇತಿ ಪಂಚಮಃ ಪರಿಗೀಯತೇ ।
ಅಪ್ರತಿಷ್ಠಂ ತಥಾ ಷಷ್ಠಂ ಘಟೀ ಯಂತ್ರಂ ಚ ಸಪ್ತಮಂ ॥

೨೩೭. ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಚಾನ್ಯತ್ಸಹಸ್ರಾಣಿ ದ್ವಿಸಪ್ತತಿಃ ।
ಯೋಜನಾನಾಂ ಪರಿಖ್ಯಾತಮಷ್ಟಮಂ ನರಕೋತ್ತಮಂ ॥

೨೩೮. ನವಮಂ ತಪ್ತಕುಂಭಂ ಚ ದಶಮಂ ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲಿಃ ।
ಕರಪತ್ರಸ್ತಥೈವೋಕ್ತಸ್ತಥಾನ್ಯಃ ಶ್ವಾನ ಭೋಜನಃ ॥

೨೩೯. ಸಂದಂಶೋ ಲೋಹ ಪಿಂಡಶ್ಚ ಕರಂಭ ಸಿಕತಾ ತಥಾ ।
ಘೋರಾ ಕ್ಷಾರನದೀ ಚಾನ್ಯಾ ತಥಾಽನ್ಯಾ ಕೃಮಿ ಭೋಜನಾ ।
ತಥಾಷ್ಟಾದಶಮೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಘೋರಾ ವೈತರಣೀ ನದೀ ॥

೨೪೦. ತಥಾಪರಃ ಶೋಣಿತಪೂಯ ಭೋಜನಃ ।
ಕ್ಷುರಾಗ್ರಧಾರೋ ನಿಶಿತಶ್ಚ ಚಕ್ರಕಃ ।
ಸಂಶೋಷಣೋ ನಾಮತಥಾಪಿ ಚಾಂತೇ ।
ಪ್ರೋಕ್ತಾಸ್ತವೈತೇ ನರಕಾಃ ಸುಕೇಶಿನ್ ॥

ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ನಿತ್ಯಾನಂದ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ. ಅವರ ಧರ್ಮವು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾದ ದಿವ್ಯ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಪಾಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೂ ಪ್ರಳಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಘೋರವಾದ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಪಿಶಾಚ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖ ಹ್ರಾಸವಿನಾಶಗಳು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಸುಕೇಶಿ - ಪೂಜ್ಯರೇ, ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪವು ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಪವಿತ್ರವೂ, ಘೋರವೂ, ವಿನಾಶಕಾರಿಯೂ ಏಕೆ ಆಗಿದೆ?

ಋಷಿಗಳು - ಆ ದೈತ್ಯ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ರೌರವವೇ ಮೊದಲಾದ ಘೋರ ನರಕಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪವು ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಭಯಂಕರ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಘೋರ ದರ್ಶನ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಸುಕೇಶಿ - ಆ ನರಕಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿವೆ? ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಪ್ರಮಾಣವೇನು? ಮಾರ್ಗವಾವುದು?

ಋಷಿಗಳು - ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ. ಸ್ವರೂಪ, ಪ್ರಮಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು-

''ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ರೌರವವು ಎರಡು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಗಿ ನಿಗಿ ಕೆಂಡಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಿಚ್ಚಾಡುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಮಹಾ ರೌರವ. ಇದು ಮೊದಲನೇಯದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದು. ಇದರ ಕೆಳಗೆ ಬೆಂಕಿಯ ಬಣಿವೆಗಳೇ ದಗದಗಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ತಾಮ್ರದ ನೆಲಗಟ್ಟಣೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಯ್ದು ಕೆಂಡವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತಾಮಿಶ್ರ ಎಂಬ ಮೂರನೇ ನರಕವು ಅತ್ಯಂತ ಘೋರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ನರಕಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಘೋರವಾಗಿದ್ದು ಪಾಪಿಗಳ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ತಾಮಿಸ್ರದಂತೆ ಭೀಕರವಾದ ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ಕಾಲಸೂತ್ರ, ಅಪ್ರತಿಷ್ಠ ಘಟೀಯಂತ್ರ, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ತಪ್ತಕುಂಭ, ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲಿ, ಕರಪತ್ರ, ಶ್ವಾನಭೋಜನ, ಸಂದಂಶ, ಲೋಹ ಪಿಂಡ, ಕರಂಭಸಿಕತಾ, ಕ್ರಿಮಿಭೋಜನ, ಕ್ಷಾರನದಿ, ವೈತರಣೀ, ಶೋಣಿತಪೂಯ, ಸಂಶೋಷಣ, ಚಕ್ರಕ ಮುಂತಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ನರಕಗಳು ಆ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ- ಯಾವುದು ? - ಯಾರಿಗೆ ? ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ನರಕಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೨

೨೪೧. ಕರ್ಮಣಾ ನರಕಾನೇತಾಂಸ್ತೇನ ಗಚ್ಛಂತಿ ವೈ ಕಥಂ ।
ಏತದ್ವದತ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾಃ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಮಮ ॥

೨೪೨. ದೇವ ದೇವ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಯೈರ್ನಿಂದಾ ಸತತಂ ಕಲಾ ।
ಯೇ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಾರ್ಥಾನ್ನಾಭಿನಂದಂತಿ ಪಾಪಿನಃ ॥

೨೪೩. ಗುರುನಿಂದಾಕರಾ ಯೇ ಚ ಮುಖವಿಘ್ನ ಕರಾಶ್ಚಯೇ ।
ದಾತುರ್ನಿವಾರಕಾ ಯೇ ಚ ತೇಷು ತೇ ನಿಪತಂತಿ ಹಿ ॥

೨೪೪. ಸುಹೃದಂ ಪತಿಸೋದರ್ಯಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯಪಿತಾ ಸುತೈಃ ।
ಯಾಜ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕಯೋಶ್ಚೈವ ಕೃತೋ ಭೇದೋಥ ವೈರ್ಮಿಥಃ ॥

೨೪೫. ಕನ್ಯಾಮೇಕಸ್ಯ ದತ್ವಾ ಚ ದದತ್ಯನ್ಯಸ್ಯ ಯೇಽಧಮಾಃ ।
ಪರೋಪತಾಪಜನಕಾಶ್ಚಂದನೋ ಶಿರಹಾರಿಣಃ ॥

೨೪೬. ನಿಮಂತ್ರಿತೋಽನ್ಯತೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ದೈವೇಥ ಪೈತೃಕೇ ।
ಮರ್ಮಾಣಿ ಯಸ್ತು ಸಾಧೂನಾಂ ತುದನಾಗ್ಭಿರ್ನಿಕೃಂತತಿ ॥

೨೪೭. ಯಃ ಕರೋತಿ ಚ ಪೈಶುನ್ಯಂ ಸಾಧೂನಾಮನ್ಯಥಾ ಮತಿಃ ।
ಪಿತೃ ಮಾತೃ ಗುರೂಣಾಂ ಚ ಯೇಽವಜ್ಞಾಂ ಚಕ್ರುರುದ್ಧತಾಃ ॥

೨೪೮. ದೇವತಾತಿಥಿ ಭೃತ್ಯೇಷು ಭೂತೇಷ್ವಭ್ಯಾಗತೇಷು ಚ ।
ಅಭುಕ್ತವತ್ಸು ಯೇಶ್ನಂತಿ ಬಾಲಪಿತ್ರಗ್ನಿ ಮಾತೃಷು ॥

೨೪೯. ದುಷ್ಪಾಪಸೃಕ್ಪೂಯನಿರ್ಯಾಸಂ ಭುಂಜತೇ ತ್ವಧಮಾ ಇಮೇ ।
ಸೂಚೀಮುಖಾಶ್ಚ ಜಾಯಂತೇ ಕ್ಷುಧಾರ್ತಾ ಗಿರಿವಿಗ್ರಹಾಃ ॥

೨೫೦. ಏಕಪಂಕ್ತ್ಯುಪವಿಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಷಮಂ ಭೋಜಯಂತಿ ಯೇ ।
ಏಕ ಸಾರ್ಥಪ್ರಯಾತಾಶ್ಚ ಪಶ್ಯಾಂತಶ್ಚಾರ್ಥಿನಂ ನರಾಃ ॥
ಅಸಂವಿಭಜ್ಯ ಭುಂಜಂತಿ ತೇ ಯಾಂತಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಭೋಜನಂ ॥

೨೫೧. ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಗ್ನಯಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ಯೈರುಚ್ಛಿಷ್ಟೈಶ್ಚ ಕಾಮತಃ ।
ಸೂರ್ಯೇಂದು ತಾರಕ ದಷ್ಟಾಯೈರುಚ್ಛಿಷ್ಟೈಶ್ಚ ಕಾಮತಃ ॥

೨೫೨. ಮಿತ್ರಜಾಯಾಥಾ ಜನನೀ ಜೇಷ್ಠೋ ಭ್ರಾತಾ ಪಿತಾ ಸ್ವಸಾ ।
ಜಾಮಯೋ ಗುರುವೋ ವೃದ್ಧಾ ಯೈ ಸಂಸ್ಪೃಷಾಃ ಪದಾ ನೃಭಿಃ ॥

೨೫೩. ಬಧ್ವಾಂಘ್ರಿತಸ್ತೆ ನಿಗಡೈರ್ಲೋಹೈರ್ವಹ್ನಿ ತಾಪಿತೈಃ ।
ಪಾಯಸಂ ಕೃಸರಂಮಾಂಸಂ ದೃಥಾ ಭುಕ್ತಾನಿ ಯೈರ್ನರೈ ಃ ।

೨೫೪. ಗುರು ದೇವ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ವೇದನಾಂ ಚ ನರಾಧಮೈಃ ।
ನಿಂದಾನಿಶಲ ಶ್ರುತಾ ಯೈಸ್ತು ಪಾಪನಾಮಭಿ ಕುರ್ವತಾಂ ॥
ತೇಷಾಂ ಲೋಹಮಯಾಃ ಕೀಲಾ ವಹ್ನಿವರ್ಣಾಃ ಪುನಃ ಪುನಃ

ಸುಕೇಶಿ - ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ನರಕಗಳಿಗೆ ಜೀವಿಗಳು ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ? ಇಂಥ ದಾರುಣವಾದ ನರಕಗಳಿಗೆ ನರರನ್ನು ನೂಕುವ ನೀಚ ಕರ್ಮಗಳು ಯಾವುವು?

ಋಷಿಗಳು - ಶಾನ ಕಟಂಕಟ ಎಂಬ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸುಕೇಶಿ ದಾನವನೇ! ಯಾವ ಯಾವ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಎಂಥ ಎಂಥ ನರಕಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ಕೇಳು-

''ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವರಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವ ನಾಸ್ತಿಕರು, ಬ್ರಹ್ಮ ದ್ವೇಷಿಗಳೂ, ವೇದ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೈಯ್ಯುವವರೂ, ಗುರುಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವರೂ, ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನ ಒಡ್ಡುವವರೂ, ದಾನ ಕೊಡುವವನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವವರೂ, ದೇವರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವರೂ ಈ ಭೀಕರ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೊಳೆಯುವರು. ಗೆಳೆಯಂದಿರಲ್ಲಿ, ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ, ಯಜಮಾನ-ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನ-ಯಾಜ್ಞಿಕರಲ್ಲಿ, ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ, ಗುರು-ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಬುದ್ಧಿ ಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರನ್ನು ಯಮದೂತರು ಈ ನರಕಕ್ಕೆ ತಂದು ಅವರ ನಡುನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವಾಗ್ದಾನ ಕೊಟ್ಟು ಅನಂತರ ದುಡ್ಡಿನ ಆಸೆಗೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರಿಗೂ ಇದೇ ದುರ್ಗತಿ. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ತಾಪ

ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಬಾಲಕರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಕದೀಮರನ್ನೂ ಕರಂಭಸಿ- ಕತಾ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಘೋರಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಾದ್ಧ ಅಥವಾ ದೇವತಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಆಮಂತ್ರಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆಡೆ ಊಟ ಮಾಡುವವರು, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಬಿರುನುಡಿಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸುವವರು ಮತ್ತು ಸಾಧುಜನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಾಡಿ ಹೇಳುವವರೂ, ಈ ನಾಟಕೀಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯ ಪಕ್ಷಿಗಳ ವಜ್ರ ಸಮಾನವಾದ ಕೊಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕುಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದರಂತೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಗುರು-ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಅನಾದರಿಸುವವರನ್ನೂ, ನೈವೇದ್ಯ ವೈಶ್ವ ದೇವ ಅತಿಥಿ ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಇವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಊಟ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಪಂಕ್ತಿ ಭೇದ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಅಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಮುಟ್ಟುವವರನ್ನೂ, ಮಧ್ಯ ಮಾಂಸ ಸೇವಿಸುವವರನ್ನೂ, ಗುರುದೇವತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅರವಟ್ಟಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ಯಾನ ಸಭೆ, ಮಠ, ಕೆರೆ-ಬಾವಿ ಮುಂತಾದ ಲೋಕೋಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಕೆಡವಿ ಹಾಳು ಮಾಡುವವರನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಆಪತ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳು, ಸೇವಕರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋಗುವವರನ್ನೂ ಈ ನರಕ ಯಾತನೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವರು.

ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಂದಿಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಡದವರನ್ನೂ, ಮೈನೆರೆಯದ ಕನ್ನಿಕೆಯರೊಡನೆ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಪರಸ್ಪರ ಸತ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಆಮಂತ್ರಣದ ಕರಾರಿನಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುವವರನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಳಂಕ ಹಚ್ಚುವವರನ್ನೂ, ಗರ್ಭಪಾತ ಮಾಡಿಸುವವರನ್ನೂ, ಹಸುಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವವರನ್ನೂ, ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ವ್ರಾತ್ಯರಾದವರನ್ನೂ ಯಮದೂತರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಎಳೆದುತಂದು ಈ ಮಹಾ ರೌರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವರು. ಇಂಥ ಮಹಾಪಾಪಿಗಳು ರೌರವ ಮತ್ತು ಮಹಾ ರೌರವ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಘಟೀಯಂತ್ರ, ತಪ್ತಕುಂಭ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬೇಯುವರು. ಬೆಂದು ಒದ್ದಾಡುವರು.

ಈಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಘೋರಪಾಪವೆಂದರೆಕೃತಘ್ನತೆ. ಉಳಿದಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಲಕೆಲವುನರಕಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಳಿಕಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನುಮರೆತು, ಉಪಕಾರಿಯಾದವನಿಗೆಪ್ರತಿಅಪಕಾರಮಾಡುವಕೃತಘ್ನನುಮಾತ್ರ ಈಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುನರಕಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಬಳಿಕವೂಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಲಾರನು.

ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನುಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅದರಂತೆಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ. ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ಸುದರ್ಶನ, ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ, ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲ, ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸ, ವನಗಳಲ್ಲಿ ನಂದನ, ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ

ಅಶ್ವಮೇಧ, ತಪಸ್ವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ, ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಸ್ಮೃತಿ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ, ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ, ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸು, ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತೀಕುಸುಮ, ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಬೇರಪಟ್ಟಣ, ನಾರಿಯರಲ್ಲಿ ರಂಭೆ, ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಜೀರ್ಣ, ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿತ, ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಲವಣ, ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಆಲದಮರ, ಪತಿವ್ರತೆಯರಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಹೇಗೆಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠರೋ ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಘ್ನತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಘೋರವಾದ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಮಹಾಪಾಪವುಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೂಇಲ್ಲ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನರಕಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಪರ್ವತ ಹಾಗೂ ನದಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೩

ಸುಕೇಶ - ಋಷಿ ಋಷಭರೇ! ಘೋರವಾದ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಈವರೆಗೆ ಅರುಹಿದಿರಿ. ಈಗ ನಾವಿದ್ದ ಈ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಋಷಿಗಳು - ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನೇ! ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಬಿಸ್ತರದ ಭೂಖಂಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಧನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾದರೂ ಸೇರಬಹುದು, ಮೋಕ್ಷವನ್ನಾದರೂ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇಂಥ ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವು ಒಂಭತ್ತು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರ ನಟ್ಟ ನಡುವಿನ ಪ್ರದೇಶವು ಇಲಾವೃತ ವರ್ಷ. ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾಶ್ವ ವರ್ಷ. ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ಹಿರಣ್ಮಾನ ವರ್ಷ. ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವರ್ಷ. ನೈಋತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿ ವರ್ಷ. ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಕೇತುಮಾಲವರ್ಷ. ವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಂಪಕ ವರ್ಷ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕುರುವರ್ಷ. ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಿಂಪುರುಷ ವರ್ಷ. ಹೀಗೆ ಈ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ನವದ್ವೀಪಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವರ್ಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಇಲಾವೃತವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ (ಭೂಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ) ವಾಸಿಸುವವರಿಗೆ ಯುಗವೈಷಮ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅವಸ್ಥಾ ಪರಿವೃತ್ತಿ ವಿಶೇಷಗಳಾವವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಇಲ್ಲ. ಮರಣ ಇಲ್ಲ. ಬಯಸಿದ ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕರಗತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನೇ ಈ ನಮ್ಮ ಭಾರತವರ್ಷವೂ ನವದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದೆ. ಇಂದ್ರ ದ್ವೀಪ, ಕಶೇರೂಣ, ತಾಮ್ರವರ್ಷ ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್, ನಾಗದ್ವೀಪ, ಕಟಾಹದ್ವೀಪ, ಸಿಂಹಳದ್ವೀಪ, ವಾರುಣದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಕುಮಾರದ್ವೀಪ ಎಂಬ ಆ ಒಂಭತ್ತು ದ್ವೀಪಗಳೂ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಒಂದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಚರಿಸುವದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಾನು ನೀವು ಇರುವ ಈ ದ್ವೀಪವೇ ಕುಮಾರ ದ್ವೀಪವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕುಮಾರದ್ವೀಪದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಿರಾತರು, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯವನರು, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರರು, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ತುರುಕರು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದ್ವೀಪದ ನಡುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಶೂದ್ರ, ವೈಶ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದ್ವೀಪದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಲಯ, ಮಹೇಂದ್ರ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ಶಕ್ತಿಮಾನ್, ಋಕ್ಷಪರ್ವತ, ವಿಂಧ್ಯ, ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಎಂಬ ಏಳು ಕುಲಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಇದರಂತೆ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರದಿಂದ ರಮ್ಯಾಗಮ್ಯವಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸಾನುಕಾನು ಶೈಲ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ವೈಭ್ರಾಜ, ಮಂದರ ದರ್ದುರಾಚಲ, ವಾತಧೂಮ, ವೈದ್ಯುತ, ಮೈನಾಕ, ಸರಸ, ತುಂಗಪ್ರಸ್ಥ, ನಾಗಗಿರಿ, ಗೋವರ್ಧನ ಉಜ್ಜಯಂತ, ಪುಷ್ಪಗಿರಿ, ಅರ್ಬುದ, ರೈವತ, ಋಷ್ಯಮೂಕ, ಗೋಮಂತ, ಚಿತ್ರಕೂಟ, ಶ್ರೀಪರ್ವತ, ಕೊಂಕಣಕ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾವಿರಾರು ಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಶಗಳು ಮ್ಲೇಂಛದೇಶ, ಆರ್ಯದೇಶ ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ದೇಶದ ಜನರ ಸ್ನಾನಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ತುಂಬಿ ಹರಿಯುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದಿಂದ ಸರಸ್ವತೀ, ಕಾಲಿಂದೀ, ಹಿರಣ್ವತೀ, ಶತದ್ರು, ಚಂದ್ರಿಕಾ, ನೀಲಾ, ವಿತಸ್ತಾ, ಇರಾವತೀ, ಧಾತಕೀ, ಗೋಮತೀ ಧೂತಪಾಪಾ, ಬಾಹುದಾ, ದೃಷದ್ವತೀ, ಗಂಡಕೀ, ಚಿತ್ರಾ, ಕೌಶಿಕೀ, ಸರಯೂ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ನದಿಗಳು ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಪರ್ವತದಿಂದ ವೇದಸ್ಮೃತಿ, ಸಿಂಧು, ನಂದಿನೀ, ಪಾವನೀ, ಶರಾವತೀ, ಚರ್ಮಣ್ವತೀ, ವಿದಿಶಾ, ನರ್ಮದಾ, ಶೋಣಾ, ಮಂದಾಕಿನೀ, ಚಿತ್ರಕೂಟ, ತಮಸಾ, ಕರತೋಯಾ, ವಿಪಾಶಾ, ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟೋ ನದಿಗಳು ಹರಿದು ಕಾಡು ನಾಡುಗಳನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿವಾರ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಪಯೋಷ್ಣೀ ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯಾ, ತಾಪೀ, ವೇಣಾ, ವೈತರಣೀ, ಕುಮುದ್ವತೀ ರೇವಾ, ವಾಕಿಲಾ ಮುಂತಾದ ಪುಣ್ಯ ಪಯಸ್ವಿನಿಗಳು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತದಿಂದ ಗೋದಾವರೀ, ಭೀಮರಥೀ, ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ, ಕಾವೇರೀ ನಲಿನೀ, ದುಗ್ಧೋದಾ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಶಕ್ತಿಪರ್ವತದಿಂದ ಕೃತಮಾಲಾ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ, ವಂಜುಲಾ, ಸುದಾಮ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿವೆ.

ಈ ನದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವೂ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಇವು ಅನೇಕ ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆಗಳಿಗೆ ಸೆಲೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಜನ ಜನಾವರಗಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಂತೆ ಪೋಷಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರನಾಥನ ಮಡದಿಯರು. ಇವಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸಾವಿರಾರು ಕ್ಷುದ್ರ ನದಿಗಳೂ ಉಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಲವು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೀರು ತುಂಬಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಕುಮಾರ ದ್ವೀಪದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವ ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಜಾತಿಗಳು ಇಂತಿವೆ. ಕುಶೂದ್ರ, ಕುಂಡಲ, ಪಾಂಚಾಲಕ, ಕೌಶಿಕ, ಶಕ, ಕೌರವ, ಕಲಿಂಗ, ವಂಶ, ಅಂಗ ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಆ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜಾತಿ ಗಳಿಗೂ ವಾಚಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಕಾಂಭೋಜ, ದರದ, ಬರ್ಬರ, ಆತ್ರೇಯ, ಭಾರದ್ವಾಜ, ಕಶೇರಕ, ಲಂಪಕ, ತಂಗಣ, ಚೂಡಿಕ, ಆಲಿಭದ್ರ, ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಕಿರಾತ ಜಾತಿಗಳೂ

ತಾಮಸ, ಸುಪಾರ್ಶ್ವ, ಕುಕ್ಕುಟ, ಪಾಣವೀಯ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಜಾತಿಯ ಜನರೂ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದ್ವೀಪದ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗ ವಂಗ ಭಾರ್ಗವ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷ ವಿಧೆಯಮಘದ ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ವೈದರ್ಭ ದಂಡಕ ಅಶ್ಮಕ ಕುಂದಲ ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಶೂರ್ಪಾರಕ, ಅಶಿನೀಲ, ವಾರಿದಾನ, ಸಾರಸ್ವತ, ದಾರುಕಚ್ಛ, ಅವಂತಿ, ಅರ್ಬುದ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳೂ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾರೂಷ ಉತ್ಕಲ, ದಶಾರ್ಣ, ತೋಶಲ, ಕೋಶಲ, ನೈಷಧ, ಅನೂಪ ಮುಂತಾದ ನಾಡುಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿನ ಜನರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳ ತಪ್ಪಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ದೇಶಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನಿರಾಹಾರ, ಹಂಸಮಾರ್ಗ, ಖಶ, ಕುಥಪ್ರಾವರಣ, ತ್ರಿಗರ್ತ, ಊರ್ಣಾಪೃಷ್ಠ ತೋಮರ, ಶಶಿಖಾದ್ರಿಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳು ಪರ್ವತಗಳ ಅಂತರ ಪ್ರಾಂತ ಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾಡುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ದೇಶ ಧರ್ಮ ಜಾತಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಪರ್ವತ ಹಾಗೂ ನದಿಗಳು ಎಂಬ ಹದಿಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ಶುದ್ಧಿ - ಅಶುದ್ಧಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೪

ಋಷಿಗಳು : ದೈತ್ಯ ಧುರೀಣನೇ, ಧರ್ಮವು ಎರಡು ವಿಧ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮ ವಿಶೇಷಧರ್ಮ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸತ್ಯ, ಕಳವು ಮಾಡದಿರುವದು. ದಾನ ಕ್ಷಮೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ, ಸಿಕ್ಕಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ, ಶುಚಿಭೂತತನ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು, ಇವು ಹತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಸುಕೇಶಿ : ತಪೋಧನರೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮವಾದ ಆಶ್ರಮ ವಿಭಾಗವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ.

ಋಷಿಗಳು : ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದವನು ಮುಂಜಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿನೀತನಾಗಿ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂಥ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದವನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ''ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯ, ಸ್ನಾನ, ಮಧುಕರೀ ವೃತ್ತಿ ಆ ಮಧುಕರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಊಟ ಮಾಡುವದು ಹಾಗೂ ಗುರುಗಳ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಹೇಳಿದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಏಕಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕಲಿಯುವುದು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ವೇದದ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಗುರುವಿನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪಂಡಿತನಾಗಬೇಕು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ವನ್ನಾಗಲೀ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನಾಗಲೀ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಸನ್ಯಾಸಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕೂಡ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ

ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಗುರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಗುರುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅವರ ಮರಣದ ನಂತರ ಅವರ ಮಗನನ್ನಾಗಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಗುರುಗಳ ಮಗಳ ಸೇವೆಗೆಂದು ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಇರಕೂಡದು. ಹೀಗೆ ಗುರು ಮತ್ತು ತತ್ಸಂತಾನದ ಸತ್ಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾನವನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಿವಾಹವಾಗುವ ಕನ್ನೆಯು ಭಿನ್ನ ಗೋತ್ರದ ಭಿನ್ನಪ್ರವರದ ಋಷಿವಂಶದವಳು ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಲೇ ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಪಿತೃಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ದೇವತಾಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರಬೇಕು. ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸುಕೇಶಿ : ಪೂಜ್ಯರೇ, ಗೃಹಸ್ಥನು ಸದಾಚಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲವೇ ! ಆ ಸದಾಚಾರವೆಂದರೆ ಏನು ? ಅದರ ಲಕ್ಷಣವೇನು ? ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಋಷಿಗಳು : ಗೃಹಸ್ಥನಾದವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಚಾರವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಆಚಾರ ಹೀನನಾದವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸದ್ಗತಿ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಮಾನವನು ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥ. ದಾನ ಮಾಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಈ ಸದಾಚಾರದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಸದಾಚಾರವು ಒಂದು ಮರವಿದ್ದಂತೆ. ಧರ್ಮವೇ ಅದರ ಬೊಡ್ಡೆ. ದ್ರವ್ಯವು ಅದರ ಟೊಂಗೆ. ಕಾಮವೇ ಹೂವು. ಮೋಕ್ಷವೇ ಅದರ ಹಣ್ಣು. ಇಂಥ ಸದಾಚಾರ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವರು ಅದರ ಪುಣ್ಯದ ಹಣ್ಣಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮುಹೂರ್ತ ಎನಿಸಿದ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಋಷಿಗಳನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಹಾದೇವರು ಹೇಳಿದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪ್ರಭಾತಗೀತವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಸುಕೇಶಿ :- ಮುನಿಗಳೇ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಹಾದೇವರು ಹೇಳಿದ ಆ ಸುಪ್ರಭಾತ ಗೀತವು ಯಾವದು?

ಋಷಿಗಳು : ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮನೇ, ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದ ಆ ಸುಪ್ರಭಾತ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳು. ಅದರ ಶ್ರವಣ ಸ್ಮರಣ ಪಠನಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ತೊಳೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಋಷಯ ಊಚುಃ

೨೫೫. ಶ್ರೂಯತಾಂ ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಪ್ರಭಾತಂ ಹರೋದಿತಂ ।
ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಪಠಿತ್ವಾಚ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

೨೫೬. ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮುರಾರಿಸ್ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಾರೀ
ಭಾನುಃ ಶಶೀ ಭೂಮಿಸುತೋ ಬುಧಶ್ಚ ।
ಗುರುಶ್ಚ ಶುಕ್ರಃಸಹ ಭಾನುಜೇನ
ಕುರ್ವಂತು ಸರ್ವೇ ಮಮ ಸುಪ್ರಭಾತಂ ॥

೨೫೭. ಭೃಗುರ್ವಸಿಷ್ಠಃ ಕ್ರತುರಂಗಿರಾಶ್ಚ
ಮುನಿಃ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಹಃ ಸಗೌತಮಃ ।
ರೈಭ್ಯೋ ಮರೀಚಿಶ್ಚ್ಯವನೋ ಋಬುಶ್ಚ
ಕುರ್ವಂತು ಸರ್ವೇ ಮಮ ಸುಪ್ರಭಾತಂ ॥

೨೫೮. ಸನತ್ಕುಮಾರಸ್ಸನಕ ಸ್ಸನಂದನಃ
ಸನಾತನೋಥಾಸುರಿಪಿಂಗಲೌಚ ।
ಸಪ್ತಸ್ವರಾಃ ಸಪ್ತರಸಾತಲಾಶ್ಚ
ಕುರ್ವಂತು ಸರ್ವೇ ಮಮ ಸುಪ್ರಭಾತಂ ॥

೨೫೯. ಪೃಥ್ವೀ ಸಗಂಧಾ ಸರಸಾಪ್ತಥಾಪಃ
ಸಸ್ಪರ್ಶ, ವಾಯುರ್ಜ್ವಲನಃ ಸುತೇಜಾಃ ।
ನಭಃ ಸಶಬ್ದಂ ಮಹತಾ ಸಹೈವ
ಯಚ್ಛಂತು ಸರ್ವೇ ಮಮ ಸುಪ್ರಭಾತಂ

೨೬೦. ಸಪ್ತಾರ್ಣವಾಃ ಸಪ್ತ ಕುಲಾಚಲಾಶ್ಚ
ಸಪ್ತರ್ಷಯೋ ದ್ವೀಪವರಾಶ್ಚ ಸಪ್ತ ।
ಭುವಾದಯಃ ಸಪ್ತ ತಥೈವ ಲೋಕಾ
ಯಚ್ಛಂತು ಸರ್ವೇ ಮಮ ಸುಪ್ರಭಾತಂ

ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ ಈ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತೂ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ, ಗುರು, ಮಂಗಳ, ಬುಧ, ಶುಕ್ರ, ಶನಿ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಹಗಳೂ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಮುಂಜಾವನ್ನು ತರಲಿ. ಭೃಗು, ವಶಿಷ್ಠ, ಕ್ರತು, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಗೌತಮ, ರೈಭ್ಯ, ಮರೀಚಿ, ಚ್ಯವನ, ಋಭು ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸನಕ ಸನಂದನ ಸನಾತನ ಅಸುರಿ, ಪಿಂಗಲ ಮುಂತಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಋಷಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳೂ ಭೂರಾದಿ ಸಪ್ತ ಲೋಕಗಳೂ ನಮಗೆ ಸುಪ್ರಭಾತವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಲಿ. ಗಂಧದಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಪೃಥ್ವಿ, ಸರಸವಾದ ನೀರು, ಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳ ವಾಯು, ಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿ, ಶಬ್ದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದ ಪಂಚ ಮಹಾ ಭೂತಗಳು ಮತ್ತು ಮಹತ್ತತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೂ ನಮಗೆ ಸುಪ್ರಭಾತವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲಿ. ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳು, ಸಪ್ತ ಕುಲಪರ್ವತಗಳು, ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳು, ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಗಳು ಭೂರಾದಿ ಸಪ್ತ ಲೋಕಗಳು ನಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಲಿ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಹಾದೇವರು ಹೇಳಿದ ಈ ಪ್ರಭಾತ ಮಂಗಳ ಗೀತವನ್ನು ಪಠಿಸುವದರಿಂದ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ನಾಶ ವಾಗುವದಲ್ಲದೇ ಪ್ರತಿ ಮುಂಜಾವವೂ ಮಂಗಳದಾಯಕವಾಗಿ ಶುಭಕಾರಕ ವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಈ ಸುಪ್ರಭಾತ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ

ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದು ಅನಂತರ ಶೌಚ ವಿಧಿಗಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಜನರು ಓಡಾಡುವ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ, ದೇವಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಂಚರಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಹಸುಕಟ್ಟುವ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೨೬೧. ತಥಸ್ತು ಶೌಚಾರ್ಥಮುಪಾಹರೇನ್ಮೃದಂ ।
ಗುದೇತ್ರಯಂ ಪಾಣಿ ತಲೇ ತಥೈವ ॥
ತಥೋಭಯೋಃ ಸಪ್ತ ತಥೈವ ಪಾದಯೋಃ ।
ಲಿಂಗೇ ತಥೈಕಾಂ ಮೃದ ಮಾಹರೇತ ॥

ಅನಂತರ ಮೃತ್ತಿಕಾ ಶೌಚವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೃತ್ತಿಕಾ ಶೌಚ ಎಂದರೆ ಮಾನವರು ಮಲ ಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅದರಿಂದ ಅಪವಿತ್ರವಾದ ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಹಚ್ಚಿ ನೀರಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂಗಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗುದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಲ, ಕೈಗೆ ಹತ್ತು ಸಲ, ಎರಡೂ ಕಾಲು ಗಳಿಗೆ ಏಳೇಳು ಸಲ, ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೃತ್ತಿಕಾ ಶೌಚವಿಧಿಗೆ ಹಾವು, ಇಲಿ, ಏಡಿಗಳು ಕಟ್ಟಿದ ಹುತ್ತಿನ ಮಣ್ಣನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ನೀರೊಳಗಿನ ಮಣ್ಣಾಗಬಾರದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೃತ್ತಿಕಾ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

೧೬೨. ದೂರ್ವಾದಧಿಂ ಸರ್ಪಿ ರಥೋದ ಕುಂಭಂ ।
ಧೇನುಂ ಸವತ್ಸಾಂ ವೃಷಭಂ ಸುವರ್ಣಂ ॥
ಮೃದ್ಗೋಮಯಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಮಕ್ಷತಾನಿ ।
ಲಾಜಾ ಮಧು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯಾಕಾಶ್ಚ ॥

೨೬೩. ಶ್ವೇತಾನಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಚ ಶೋಭನಾನಿ ।
ಹುತಾಶನಂ ಚಂದನಮರ್ಕಬಿಂದುಂ ॥

ಅನಂತರ ಹಲ್ಲುಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸಂಧ್ಯಾ ವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯಾನ್ಹಿಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕರಿಕೆ, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಉದಕುಂಭ, ಕರು ಸಹಿತವಾದ ಹಸು, ಎತ್ತು, ಬಂಗಾರ, ಮೃತ್ತಿಕೆ, ಗೋಮಯ, ಅಕ್ಷತೆ, ಅರಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಕನ್ಯೆಯರು, ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಹೂ, ಅಗ್ನಿ, ಚಂದನ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬ ಅಥವಾ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶುಭ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಂಜಾನೆ ನೋಡಿದರೆ ಮಂಗಳಪ್ರದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುಲಾಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣ ವಾಗಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

೨೬೪. ದೇಶಾನು ಶಿಷ್ಟಂ ಕುಧರ್ಮ ಮಗ್ರ್ಯಂ ।
ಸ್ವಗೋತ್ರ ಧರ್ಮಂ ನಹಿ ಸಂತ್ಯಜೇತ ॥
ನನಿಷ್ಠುರಂ ನಾಗಮಶಾಸ್ತ್ರ ಹೀನಂ ವಾಕ್ಯಂ ವದೇತ್......

ತಮ್ಮ ದೇಶಾಚಾರ ಕುಲಾಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಎಂದೂ ಮೀರಿ ನಡೆಯಬಾರದು, ಸುಳ್ಳು ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ನುಡಿಯಬಾರದು.

೨೬೫. ಸಂಗಂ ನಚಾಸತ್ಸು ನರೇಷು ಕುರ್ಯಾತ್
ಸಂಧ್ಯಾಸು ವರ್ಜ್ಯಂ ಸುರತಂ ದಿವಾ ಚ ।
ಸರ್ವಾಸು ಯೋನಿಷು ಪರಾಬಲಾಸು ।
ಸರ್ವ್ಯಾಯೋನಿಸ್ವಪರಾಬಲಾಸು ರಜಸ್ವಲಾಸ್ವೇವ ಜಲೇಷು ವೀರ

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯಬಾರದು. ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಪರಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಸ್ವಸ್ತ್ರೀಯಾದರೂ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ, ಎರಡೂ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ರಜಸ್ವಲೆಯಾದಾಗ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೨೬೭. ವೃಥಾಟನಂ ವೃಥಾ ದಾನಂ ವೃಥಾ ಚ ಪಶುಮಾರಣಂ ।
ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಗೃಹಸ್ಥೇನ ವೃಥಾದಾರ ಪರಿಗ್ರಹಃ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಬಾರದು. ಯಜ್ಞೋದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೇ ಪಶುಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಕೇವಲ ಕಾಮವಾಸನಾ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

೨೬೮. ಪರಸ್ವೇ ಪರ ದಾರೇಷು ನ ಕಾರ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿರುತ್ತಮೈಃ ।
ಪರಸ್ವಂ ನರಕಾಯೈವ ಪರದಾರಾಶ್ಚಮೃತ್ಯವೇ ॥

ಪರರ ಹೆಣ್ಣು, ಪರರ ಹೊನ್ನು ಎರಡಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಹೆರವರ ಹಣವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆ ನರಕ. ಹೆರವರ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೂಡಿದರೆ ಮರಣ.

೨೬೯. ನೇಕ್ಷೇತ್ವರ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ನಗ್ನಾಂ ಸಂಭಾಷೇತ ತಸ್ಕರಾನ್ ।
ಉದಕ್ಯಾ ದರ್ಶನಂ ಸ್ಪರ್ಶಂ ಸಂಭಾಷಾಂ ಚ ವಿವರ್ಜಯೇತ್॥

ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿರದ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಕಳ್ಳರೊಡನೆ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಆಡಬಾರದು. ಮುಟ್ಟಾದ ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಅವರ ದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಾ ಮಾಡಬಾರದು.

೨೭೦. ನೈಕಾಸನೇ ತಥಾಸ್ಥೇಯಂ ಸೋದರ್ಯಾ ಪರಜಾಯಯಾ ।
ತಥಾ ಸಾಪತ್ನಮಾತುಶ್ಚ ತಥಾಸ್ವದುಹಿತೃಷ್ವಪಿ ॥

ಪುರುಷನಾದವನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ, ತಂಗಿಯಾಗಲಿ, ಮಲತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ಮಗಳಾಗಲಿ ಯಾವದೇ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಒಂದೇ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

೨೭೧. ನ ಚ ಸ್ನಾಯೀತ ವೈ ನಗ್ನೋ ವಾ ಶಯೀತ ಕದಾಚನ ।
ದಿಗ್ವಾಸಸೋಪಿನ ತಥಾ ಪರಿಭ್ರಮಣಮಿಷ್ಯತೇ ॥

ಗಂಡಸು ತಾನಾದರೂ ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಮೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಹಾಗೇ ಮಲಗಲೂಬಾರದು, ದಿಗಂಬರನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಿರುಗಬಾರದು.

ಉತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ತಲೆಇಟ್ಟು ಮಲಗಬಾರದು. ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ದೇವಾಲಯ, ಅರಳೀಕಟ್ಟೆ, ನಾಲ್ಕು ದಾರಿ ಕೂಡುವ ಕೂಟಸ್ಥಲ (ಸರ್ಕಲ) ಮತ್ತು ಗುರು ಇವರನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಂಡರೂ ಬಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿಯೇ ಹೋಗಬೇಕು.

೨೭೨. ಮಾಲ್ಯಾನ್ನ ಪಾನಂ ವಸನಾನಿ ಯತ್ನತೋ ।
ಧೃತಾನಿ ಚಾನ್ಯೈರ್ನಹಿ ಧಾರಯೇದ್ಬುಧಃ

ಹೂವಿನ ಮಾಲೆ, ಅನ್ನ, ನೀರು, ವಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆರವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ದ್ದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ನಿತ್ಯವೂ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣ ಮರಣಾದಿ ಹೊರತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಕೂಡದು.

೨೭೩. ಅಕ್ರೋಧನಾ ನ್ಯಾಯ ಪರಾ ವಿಮತ್ಸರಾಃ
ಕೃಷೀವಲಾ ಹ್ಯೌಷಧ ಜಾತಯಶ್ಚ ॥
ಸ್ವಾಪಸ್ತು ವೈದ್ಯೋ ಧನಿಕಶ್ಚ ಯತ್ರ ।
ಸಚ್ಛ್ರೋತ್ರಿಯ ಸ್ತತ್ರ ವಸೇತ ನಿತ್ಯಂ ॥

''ಜನರು ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರಾಗಿರಬೇಕು. ಮುಂಗೋಪಿಗಳಿರಬಾರದು. ಅಸೂಯೆ ಪಡಬಾರದು. ಒಳ್ಳೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರೂ, ಉತ್ತಮ ಔಷಧಗಳೂ ದೊರಕಬೇಕು. ಬೇಕಾದಾಗ ವೈದ್ಯರು ಬರುವಂತಿರಬೇಕು. ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಸಿರಿವಂತರಿರಬೇಕು. ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಬೇಕು.'' ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಯವಿದ್ದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ವಸತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೭೪. ನ ತೇಷು ದೇಶೇಷು ವಸೇತ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ।
ಸದಾನೃಪೋ ದಂಡರುಚಿಸ್ತ್ವ ಶಕ್ತಃ ॥
ಜನೋಪಿ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ ಬದ್ಧ ವೈರಃ ।
ಸದಾ ಜಿಗೀಷುಶ್ಚ ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರ ॥

ದುರ್ಬಲನಾದ ರಾಜ, ದಂಡ ಹಾಕುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಯಾವಾಗಲೂ ಯದ್ಧದ ತೀಟೆಯಲ್ಲಿ ತೋಳೇರಿಸುವ ಜನತೆ, ಉತ್ಸವ ಹಬ್ಬಗಳೆಂದರೆ ಮೂಗು ಮುರಿಯುವ ಜನ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವರೋ ಅಂಥ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರು ವಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆಹಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನವನು ಮಿತ ನಿಯಮಿತನಾಗಿರಬೇಕು. ತಂಗಳ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು.

೨೭೫. ಭೋಜ್ಯಮನ್ನಂ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಸ್ನೇಹಾಕ್ತಂ ಚಿರಸಾಭೃತಂ ॥

ಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿದಿದ್ದರೆ ತಿಂಗಳಾದರೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಬೇಳೆ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ.

೨೭೬. ಮಣಿವಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಾಲಾನಾಂ ತದ್ವನ್ಮುಕ್ತಾ ಫಲಸ್ಯಚ ।
ಶೈಲದಾ ರುಮಯಾನಾಂಚ ತೃಣಮೂತಾಷ ಧಾನಿಚ ॥
ಶೂರ್ಪಧಾನ್ಯ ತೃಣಾನಾಂಚ ಸಂ ಹತಾನಾಂ ಚ ವಾಸ-
ಸಾಂ। ವಲ್ಕಲಾನಾಮಶೇಷಾಣಾಮಂಬುನಾ ಶುದ್ಧಿರಿಷ್ಯತೇ ॥

ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮುತ್ತು, ರತ್ನ, ಹವಳ, ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಹುಲ್ಲು, ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸು, ಔಷಧ, ಧಾನ್ಯ, ಮೊರದಿಂದ ಕೇರಿದ ಧಾನ್ಯ ನಾರುಬಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನೀರಿನಿಂದ ಶುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

೨೭೭. ನಾಗದಂತಾಸ್ಥಿಶೃಂಗಾಣಾಂ ತತ್‌ಕ್ಷಣಾತ್ ಶುದ್ಧಿರಿಷ್ಯತೆ
ಪುನಃಪಾಕೇನ ಭಾಂಡಾನಾಂ ಮೃಣ್ಮಯಾನಾಂ ಚ ಮೇಧ್ಯತಾ

ಆನೆಯ ಹಲ್ಲು, ಮೂಳೆ, ಕೋಡುಗಳು ಕೂಡಲೇ ಶುದ್ಧವಾಗಿಬಿಡುವವು. ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಬೆಂಕಿಗಿರಿಸಿದರೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೨೭೮. ಶುಚಿಭೈಕ್ಷ್ಯಂ ಕಾರುಹಸ್ತಃ ಪಣ್ಯಯೋಷಿನ್ಮುಖಂ ತಥಾ
ರಥ್ಯಾಗತಮ ವಿಜ್ಞಾತಂ ದಾಸವರ್ಗೇಣ ಯತ್ಕೃತಂ ॥

ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ತಂದ ವಸ್ತು, ಅಗಸನ ಕೈ, ವೇಶ್ಯೆಯರ ಮುಖ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಾರಸದಾರರಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥ, ಆಪ್ತರ ನುಡಿ, ದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಇವೆಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೨೭೯. ಕರ್ಮಾಂತಾಂಗಾರಶಾಲಾಸು ಸ್ತನಂಧಯಸುತಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ।
ವಾಗ್ವಿ ಪ್ರುಷೋದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಸಂತಪ್ತಾಶ್ಚಾಂಬು ಬಿಂದವಃ ॥

ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಮ್ಮಾರ, ಕುಂಬಾರ, ಪತ್ತಾರ ಮುಂತಾದವರ ಮನೆಗಳು, ಕೂಸಿನ ತಾಯಂದಿರು, ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುವ ಕೂಸುಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತಿನ ಹನಿಗಳು, ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಶುದ್ಧವಾಗಿವೆ.

೨೮೦. ಭೂಮಿರ್ವಿಶುದ್ಧ್ಯತೇ ಖಾತದಾಹಮಾರ್ಜನ ಗೋಕ್ರಮೈಃ ।
ಲೇಪಾದುಲ್ಲೇಖನಾತ್ಸೇಕಾದ್ವೇಶ್ಮಸಂಮಾರ್ಜನಾರ್ಚನಾತ್ ॥

ಅಶುದ್ಧವಾದ ಭೂಮಿಯು ಅಗೆತ, ಸುಡುವದು, ಸಾರಣೆ, ಹಸುವಿನ ಸಂಚಾರ ಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುವದು. ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಕೆರೆಯುವುದು, ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸುವುದು, ವಾಸ್ತು ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದ ಮನೆಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗುವವು.

೨೮೧. ಔದುಂಬರಾಣಾಂಚಾಮ್ಲೇನ ಕ್ಷಾರೇಣ ತ್ರಪುಸೀಸಯೋಃ ।
ಭಸ್ಮಾದ್ಭಿಶ್ಚೈವ ಕಾಂಸ್ಯಾನಾಂಶುದ್ಧಿಃ ಪ್ಲಾವೋದ್ರವಸ್ಯಚ ॥

ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹುಣಸೇ ಹಣ್ಣಿನಿಂದ, ತವರು ಸೀಸಗಳಿಗೆ ಉಪ್ಪಿನಿಂದ, ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಬೂದಿ ನೀರುಗಳಿಂದ, ಅಮೇಧ್ಯ ಹತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಣ್ಣು ನೀರುಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವದು.

೨೮೨. ಮಾತುಃ ಪ್ರಸ್ರವಣೇವತ್ಸಃ ಶಕುನಿಃ ಫಲಪಾತನೇ ।
ಗರ್ದಭೋಭಾರವಾಹಿತ್ವೇ ಶ್ವಾ ಮೃಗ ಗ್ರಹಣೇ ಶುಚಿಃ ॥

ಕರುವಿನ ಎಂಜಲಾದ ಹಾಲು, ಹಕ್ಕಿಕಚ್ಚಿದ ಹಣ್ಣು, ಕತ್ತೆ ಹೊತ್ತು ತಂದ ಭಾರ ವಸ್ತು, ನಾಯಿ ಹಿಡಿದ ಜಿಗರೆ ಅಶುದ್ಧ ಎನ್ನಕೂಡದು.

೨೮೩. ಪಕ್ವಂದ್ರೋಣಾಧಿಕಂ ಚಾನ್ನಮಮೇಧ್ಯಾಭಿಪ್ಲುತಂಭವೇತ್ ।
ಅಗ್ರಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಸಂತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಶೇಷಸ್ಯಪ್ರೋಕ್ಷಣಂಭವೇತ್ ॥

ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನೀರು, ಕೆಸರು ಗಾಳಿಯಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹಳ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾದರೆ ಅಶುಚಿವಸ್ತು ತಗಲಿದ ಮೇಲಿನ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೆದರಿ ತೆಗೆದು ಉಳಿದುದನ್ನು ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ದೂಷಿತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ತಿಂದರೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದು ದುಷ್ಟ ಅಥವಾ ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಅನ್ನ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಬಳಿಕವೂ ಅದನ್ನು ಉಂಡರೆ ಪಾಪವುಂಟು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ರಜಸ್ವಲೆ, ಅಶೌಚ, ಶವಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೂಳೆಯು ಮಾಂಸ ಮೆತ್ತಿದ್ದರೆ ನೆತ್ತರು ಹತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೈಲಿಗೆ. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಗೋವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ದಾಟಬಾರದು. ಉಗುಳು, ಮಲಮೂತ್ರ, ಕಾಲು ತೊಳೆದ ನೀರು ಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೊರಗೆ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು. ಸೂತಿಕಾ, ಷಂಡ, ಬೆಕ್ಕು, ಇಲಿ, ಕೋಳಿ, ಪತಿತ, ಅಪವಿದ್ಧ, ನಗ್ನ, ಚಂಡಾಲ ಇವರ ಅನ್ನವನ್ನು ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಈ ಎಂಟು ಜನರ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು.

೨೮೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ಚೈವ ಯಾವಚ್ಛೇಷತ್ವ ಮಾಗತೌ ।
ತಾವುಭೌ ಸೂತಿಕೇತ್ಯುಕ್ತೌ ತಯೋರನ್ನಂ ವಿಗರ್ಹಿತಂ ॥
ನ ಜುಹೋತ್ಯುಚಿತೇ ಕಾಲೇ ನ ಸ್ನಾತಿ ನ ದದಾತಿ ಚ ।
ಪಿತೃದೇವಾರ್ಚನಾದಿಹೀನಃ ಸ ಷಂಢಃ ಪರಿಗೀಯತೇ ॥

ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಹೆಂಡತಿ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಗಂಡ ಇವರು ಸೂತಕ ದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ. ಅವರ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣಬಾರದು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡದೆ, ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರವ ನಾಸ್ತಿಕನಿಗೆ ಷಂಢ ಎಂದು ಹೆಸರು.

೨೮೫. ದಂಭಾರ್ಥಂ ಜಪತೇ ಯಶ್ಚ ತಪ್ಯತೇ ಪಠತೇ ತಥಾ ।
ನ ಪರತ್ರಾರ್ಥ ಮುದ್ಯುಕ್ತೋ ಮಾರ್ಜಾರಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಧರ್ಮಪುಣ್ಯಾದಿಗಳ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೇ ಕೇವಲ ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜಪತಪ ಪೂಜಾಪಾರಾಯಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮಾರ್ಜಾರ ಅಥವಾ ಬೆಕ್ಕು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

೨೮೬. ವಿಭವೇ ಸತಿ ನೈ ವಾತ್ತಿ ನ ದದಾತಿ ಜುಹೋತಿ ಚ ।
ತಮಾಹುರಾಖುಂ ತಸ್ಯಾನ್ನಂ ಭುಕ್ತ್ವಾಕೃಚ್ಛ್ರೇಣ ಶುದ್ಧ್ಯತಿ ॥

ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಭಗವಂತನು ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ತಾನೂ ತಿನ್ನದೇ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕೊಡದೇ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಜಿಪುಣನಿಗೆ ಇಲಿ ಎಂದುಹೆಸರು.

೨೮೭. ಸ್ವಧರ್ಮಂ ಯಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪರಧರ್ಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ಅನಾಪದಿ ಸ ವಿದ್ವದ್ಭಿಃ ಪತಿತಃ ಪರಿಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥

ಸಭ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮಾಡಿದವನು ಕೋಳಿ, ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನು, ಪತಿತ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಗುರು-ಹಿರಿಯರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟವ ಅಪವಿದ್ದ, ವೇದ ಮಾಡುವವ ನಗ್ನ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

೨೮೮. ಆಶಾರ್ತಾನಾಮದಾತಾಚ ದಾತುಶ್ಚ ಪ್ರತಿಷೇಧಕಃ ।
ಶರಣಾಗತಂ ಯಸ್ತ್ಯಜತಿ ಸ ಚಂಡಾಲೋಽಧಮೋ ಮತಃ ॥

ಆಶೆಯಿಂದ ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಏನೂ ಕೊಡದೆ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಕಳಿಸುವವನೂ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರು ದಾನಕೊಡುವಾಗ ಬೇಡ ಎಂದು ನಿಷೇದ ಮಾಡುವವನೂ, ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಕಾಪಾಡದೇ ಕೈಬಿಡುವವನು ಚಂಡಾಲ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಿಗಳ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಂಡರೆ ಮಹಾಪಾಪವುಂಟು. ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕವಾದ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಬಿಟ್ಟವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡರೆ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಬೇಕು.

ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ತಂದೆಯು ಸಚೈಲ (ಬಟ್ಟೆಸಹಿತ) ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಗೋತ್ರನು ಮೃತನಾದರೆ ಅವನ ದಹನವಾದ ಬಳಿಕ ನಾಕು ಅಥವಾ ಏಳನೇ ದಿನ ಅಸ್ಥಿಸಂಚಯವಾದ ಬಳಿಕವೇ ಜ್ಞಾತಿಗಳು (ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ) ಸ್ಪರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ವಿಷಪಾನ, ಉರುಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ನೀರು, ಶಸ್ತ್ರ, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮರಣ ಹೊಂದುವದು, ಕೂಸಿನ ಮರಣ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮರಣ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದಿನದ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನದಿಂದ ಆಗಲೇ ಶುದ್ಧಿ. ಮರಣಾಶೌಚವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿನ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ, ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ದಿನ, ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ದಿನವಿದ್ದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುಲಾಚಾರಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೃತನಿಗಾಗಿ ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿನ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ, ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ನಂತರ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮೂರು ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿ, ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರೌಢರಾದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ಮನೆತನದ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ

ದೊರಕುವ ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು ತಿಂದು ತಪಂ ಗೈಯ್ಯಬೇಕು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು. ತ್ರಿಕಾಲ ಸ್ನಾನ, ಜಟಾಧಾರಣ, ನಾರು ಬಟ್ಟೆ, ಹೋಮಹವನ, ಪಿತೃದೇವತಾ ಅತಿಥಿ ಪೂಜೆ ಇವೇ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರು ಸರ್ವ ಸಂಗವನ್ನೂ ತೊರೆಯಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ನಿರಭಿಮಾನ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ. ಯತಿಯಾದವರು ಒಂದೆಡೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಸಬಾರದು. ಯಾವ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ತಾನಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಾರದು. ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಬದುಕಬೇಕು. ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಾರದು, ಪರ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವದಾಪಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಇವು ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದು ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಮಾತ್ರ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು. ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ತಮ್ಮ ವರ್ಣ ಹಾಗೂ ಆಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವೇದ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಕುಲನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಧರ್ಮ ತ್ಯಾಗವು ಕುಲನಾಶವೆಂದು ಋಷಿಗಳೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.''

ಹೀಗೆ ಋಷಿಗಳು ಸುಕೇಶಿ ದಾನವನಿಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಮುನಿಮಂಡಲದ ದಿವ್ಯ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃತಕೃತ್ಯನೂ, ಧನ್ಯನೂ ಆದ ಸುಕೇಶಿದೈತ್ಯನು ಅದರಂತೆ ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸಾ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಆ ಎಲ್ಲ ಮುನಿವೃಂದಕ್ಕೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾರಿ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತನ್ನ ನಗರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುಗಾಣದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿ - ಅಶುದ್ಧಿಗಳು ಎಂಬ
ಹದಿನಾಲ್ಕನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—o—

ಸುಕೇಶಿಯ ಆಕ್ರಂದನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೫

ಅನಂತರ ಸುಕೇಶಿ ದಾನವನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ದೈತ್ಯ ದಾನವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ಧರ್ಮ ಸಮ್ಮತ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು-

''ನಾಗರಿಕರೇ, ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಅಹಿಂಸಾ, ಸತ್ಯ, ಕಳವು ಮಾಡದಿರುವದು, ಶುಚಿರ್ಭೂತತನ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ದಾನ, ದಯೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗರ್ವ ರಾಹಿತ್ಯ, ಸತ್ಯ, ಹಿತನುಡಿ ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೆ ಗೌರವ, ಸದಾಚಾರ, ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿದ ಆ ಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜರೂ ತಪ್ಪದೇ ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ರಾಜಾಜ್ಞೆ'' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು. ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಪ್ರಜಾಜನರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪಾಲಿಸ ತೊಡಗಿದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಉನ್ನತಿಯಾಯಿತು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಆಪ್ತೇಷ್ಟ ಮಿತ್ರ ಪರಿವಾರದವರೆಲ್ಲರೂ ಧಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಸ್ವೋಚಿತವಾದ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದುದರಿಂದ ಸುಖ ಸಂಪದ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಸಂತಸದಿಂದ ಬಾಳತೊಡಗಿದರು. ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ದೈತ್ಯ ದಾನವರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರಿಗೂ ಕೂಡ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ವರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗಗನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗತೊಡಗಿತು. ಜನರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಹಗಲಾವುದು, ರಾತ್ರಿ ಯಾವುದು ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ಹಗಲು ಆ ದೈತ್ಯಪುರಿಯು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದರೆ ರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಹಗಲು ಜನರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಗತಿಯು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇರುಳ ಚಂದ್ರನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಗಲೆಂದು ಕಮಲಗಳೂ, ನಿಶೆಯೆಂದು ನೈದಿಲೆಗಳು ಅರಳಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಗೂಗೆ ಕಾಗೆಗಳೆರಡೂ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಚಕ್ರವಾಕ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶ ದೊರೆತು ವಿಯೋಗವಿಲ್ಲದೇ ಆನಂದದಿಂದ ನಮಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತನಾಗದೇ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಋತ್ವಿಜರು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಗಲೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕಾಮುಕರು ನಿರಂತರ ಬೆಳದಿಂಗಳೂ ತಮಗೆ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ದೊರಕಿತೆಂದು ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೆಣೆವಕ್ಕಿಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆ ಹೊಳೆಯುವ ಆ ನಗರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದು ಹಗಲು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ನಗರದ ನೇಸರಿನ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಆ ಜೋಡಿಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ವಿಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಅವು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಆಡುವ ಮಾತು ಶ್ರವಣೀಯವಾಗಿವೆ. ''ನಮ್ಮ ಚಕ್ರವಾಕ ಕುಲಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಸುದೈವವು ತೆರೆದಿದೆ! ಈಗ ರಾತ್ರಿ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಸ್ತಮಿಸುವದೇ

ಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಹಗಲು. ರವಿ ತುಂಬಿದ ಮುಗಿಲು ಸೂರ್ಯದೇವನ ಈ ನಿರಂತರ ಬೆಳಗುವದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು ? ಬಹುಶಃ ಯಾವದೋ ಒಂದು ಗೆಣೆವಕ್ಕಿಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯೆಯ ವಿರಹದಿಂದ ಸತ್ತಿರಬೇಕು. ನಲ್ಲೆಯ ವಿರಹದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸುರಿಟ್ಟು ಯಾವದೋ ಒಂದು ನದಿಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಆ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯದೇವನೂ ಕನಿಕರ ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಇನ್ನ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂದ ವಿನಾಶಪಡುವ ಅವಸ್ಥೆ ಬರಬಾರದು ಎಂದು ಕರುಣೆದುಂಬಿ ತಾನು ಅಸ್ತವನ್ನೇ ಹೊಂದದೆ ಕಿಡಿಗಿರಣಗಳಿಂದ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರಬೇಕು'' ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮಾತುಕತೆ ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ.

''ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಣ್ಣುಹಕ್ಕಿಯ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದಿರುಳು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗಂಡುಹಕ್ಕಿ ಮೃತಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆಗ ಅದರ ಒಲುವಿನ ಮಡದಿಹಕ್ಕಿ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಗೋಗರೆದು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆ ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಕಾಮಿನಿಯ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಆರಾಧಿತನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಾನು ಅಸ್ತನಾಗದೇ ಹಗಲಿರುಳು ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿರಬೇಕು.'' ಹೀಗೆ ಪಕ್ಷಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸದ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಮಿಂಚಿ ಮೂಡಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು.

ಯಜ್ಞವಾಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞಿಕರು ಋತ್ವಿಜರೊಂದಿಗೆ ಒಡಗೂಡಿ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಮ ಹವನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ನಿಶಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮುಂತಾದ ಹಗಲಿನ ಕರ್ತವ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಇದರಂತೆ ಅನೇಕ ಭಾವುಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಷ್ಣು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಸ್ವ ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳ ಪೂಜಾರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಕಾಮಿ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹರಿದು ಸೂಸುವ ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಹರಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾಮಕೇಳೀ ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲ ಭಾವಜೀವಿಗಳು ''ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆಗ ಶ್ರೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಯನ ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸುಗಂಧಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಫಲವೇ ಇದು ಆಗಿರಬಹುದು. ಅಶೂನ್ಯ ಶಯನ ದಿನದಂದು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಶಯನವು ನಮ್ಮ ಮಡದಿಯರಿಂದ ಎಂದೂ ಶೂನ್ಯವಾಗದೇ ಆ ಅಶೂನ್ಯ ಶಯನದ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಮಗೂ ಕರುಣಿಸಿದ್ದಾನೆ'' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಾಮುಕರ ಕಲ್ಪನಾ ಲಹರಿಯೇ ಬೇರೆ. ''ಚಂದ್ರನ ಕ್ಷೀಣದೆಶೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಲುಗಿದ ನಲ್ಲೆ ರೋಹಿಣಿಯು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದು.

ಅಥವಾ ವೇದೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ ವ್ರತವನ್ನು ಗೈದಿರಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಪರಿತುಷ್ಟನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಈ ಅಕ್ಷಯ

ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು.'' ಮತ್ತೆ ಹಲವು ಹರಿಭಕ್ತರ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಬಗೆಯೇ ಬೇರೆ.

''ಆ ಚಂದ್ರನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವಾರಾಧನೆಯ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅಖಂಡ ವ್ರತದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಹರಿಪ್ರಸಾದದ ಪುಣ್ಯದಿನದಿಂದ ಅಖಂಡವಾಗಿಯೇ ಗಗನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ.'' ಕೆಲವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಂದ್ರನ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಹರಿಪ್ರಸಾದವೇ ಸರಿ. ಉತ್ತಾನಪಾದದ ವರಪುತ್ರನಿಗೆ ಧ್ರುವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರುಣೆಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಈ ಚಂದ್ರನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಸೇವೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಧ್ರುವ ದೀಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೂಡ ಕುಂದಿಸಿ, ಗ್ರಹಾಂತರಗಳ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂದಿಸಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಹಗಲಿರುಳೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ.

ಸೂರ್ಯನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುಡುಬಿಸಿಲನ್ನು ಬೀರದೆ ಸೌಮ್ಯನಾಗಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಾಜಯವೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಕೆಲವರು ತರ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಆ ದೈತ್ಯನಗರಿಯ ಪ್ರಕಾಶಪುಂಜವನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡ ಜನರಿಗೆ ''ಇದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಎನ್ನಬೇಕೋ? ಚಂದ್ರೋದಯ ಎನ್ನಬೇಕೋ'' ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗ ಕಮಲಗಳೂ ಅರಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಳೂ ಪಕಳೆದೆರೆದು ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ದುಂಬಿಗಳು ಬಂಡನುಂಡು ಝೇಂಕಾರನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಇಬ್ಬರ ಉದಯವು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದಂತೆ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಜನರ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಂಜಕವಾದ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಸೂರ್ಯದೇವನ ಕಿವಿಯವರೆಗೂ ತಲುಪಿದವು.

''ಲೋಕದ ಜನರು ನಮ್ಮ ಬಗೆಗೆ ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಏನು ಸಂದರ್ಭ?'' ಎಂದು ಸೂರ್ಯದೇವನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆ ಗೈದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರವು ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ನೋಡಿದತ್ತ ರಾಕ್ಷಸರದೇ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ರಕ್ಕಸರಿಂದ ಆಕ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದವು. ದೈತ್ಯರ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ತೇಜೋ ದೀಪ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಯಂ ಸೂರ್ಯನಿಗೇ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ದುಷ್ಟದಾನವರ ಆ ತೇಜೋವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದಿವಾಕರನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು. ದೈತ್ಯರ ಈ ತೇಜೋಽ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಏನು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು! ಓ! ತಿಳಿಯಿತು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜಪ ಉಪವಾಸ ಗಳಿಂದ ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಗಳಾದ ದಾನವರ ವಿನಾಶವು ಆಗುವುದೆಂತು? ಎಂದು [illegible]ಣಿಯು ಆಲೋಚನೆ ಗೈಯತೊಡಗಿದನು. ಕತ್ತಲೆ ಎಂಬ ಆನೆಯನ್ನು ತನ್ನ

ಕಿರಣಗಳೆಂಬ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ನಾಶ ಗೈಯುವ ಸೂರ್ಯಸಿಂಹನು ತೇಜೋವಂತರಾಗಿ ತೊಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಆ ದೈತ್ಯದಾನವರ ವೃತ್ತಚರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುಕಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದಾಗ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಪನ್ನ ಜೀವನದ ಕ್ಷುದ್ರಛಿದ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದವು. ಸುಖಲೋಲುಪರಾದ ಆ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಧರ್ಮದಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗಿದ್ದರು. ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಅವರನ್ನು ಸಾವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಸ್ವಧರ್ಮ ಲೋಪವು ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಬಲ್ಲ ಆ ದಿವಾಕರನು ಆ ರಾಕ್ಷಸ ನಗರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಗೈದನು.

ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂದ ಉರಿಯುವ ಭಾಸ್ಕರನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ನಗರವು ಹೆದರಿ ಹೌಹಾರಿತು. ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣಿನ ಕಿಡಿಗಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ತೀರಿದ ಗ್ರಹದಂತೆ ಆ ದೈತ್ಯಪುರಿಯು ಉರಿದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಉರುಳಿಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಕಟಗ್ರಸ್ತನಾದ ಸುಕೇಶಿಯು ''ಅಯ್ಯೋ! ಶಿವನ ವರವು ಸುಳ್ಳಾಯಿತೇ?'' ಎಂದು ಮಮ್ಮಲಮರುಗಿ ''ನಮೋ ಹರಾಯ ಶರ್ವಾಯ'' ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಭವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಆಕ್ರಂದನ ಚೀತ್ಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಗಿಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಚಾರಣರು ''ಹಾಯ್, ಹಾಯ್ ಹರಭಕ್ತನು ಧರೆಗೆ ಉರುಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಕಟಕಟಾ'' ಎಂದು ಆರ್ತರಾಗಿ ಆಕ್ರೋಶಗೈದರು. ಗಗನಚಾರಿಗಳಾದ ಚಾರಣರ ಆ ಚೀತ್ಕಾರ ವಚನವು ಶಿವನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು. ನಾಶರಹಿತನಾದ ಆ ಪರಶಿವನು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಲ್ಲವೇ! ಚಾರಣರ ನುಡಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಅವನಿಗೆ ಚಿಂತೆ ಸುರುವಾಯಿತು. ''ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಈ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಉರುಳಿಸಿದವರಾರು?''

ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ ಈ ರಾಕ್ಷಸ ನಗರವನ್ನು ಕೆಳಗುರುಳಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪೊಡೆದವು. ಕೋಪ ಕಷಾಯಿತನಾಗಿ ಅವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಸಿಟ್ಟಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದಿವಾಕರನು ಆಕಾಶ ದಿಂದ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟನಾದನು. ಯಂತ್ರವು ಎಸೆದೊಗೆದ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಭಾಸ್ಕರನು ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಉರುಳಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವ ವಾಯುಮಂಡಲದ ವೀಥಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ಆ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗುರುಳಿದನು. ಹೀಗೆ ಉರುಳುವ ಆ ಅಂಬರಮಣಿಯ ಹೊಂಬಣ್ಣವು ಕಿಂಶುಕದ ಕಾಂತಿಯನಾಂತು ಮೆರೆಯಿತು. ನಭೋಮಂಡಲದಿಂದ ಕಿರಣಗಳ ಮುಚ್ಚಳದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಳಗುರುಳುತ್ತಲಿರುವ ಆ ದಿವಾಕರನು ಅರ್ಧಪಕ್ವವಾದ ತಾಲೀಫಲವು ಕೆಳಗೆ ಉರುಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿದನು. ಹೀಗೆ ಆಗಸದಿಂದ ಹೊರಳಿ ಉರುಳುತ್ತಲಿರುವ ಆ ರವಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಲವು ತೇಜಸ್ವಿ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು. ''ಸೂರ್ಯದೇವಾ, ನೀನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳುವದೇ ನಿಜವಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬೀಳು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುವದು.''

ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂತವಿಲ್ಲದ ಆಗಸದಿಂದ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅಧಃಪಾತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಆದಿತ್ಯದೇವನು ತನಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಆ ತಪಸ್ವಿಗಳನ್ನೇ ಕೇಳಿದನು. ''ಸ್ವಾಮಿ, ಪೂಜ್ಯರೇ, ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹರಿಕ್ಷೇತ್ರವು ಯಾವದು? ಅದನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೇಳಿರಿ, ಕೂಡಲೇ ತಿಳಿಸಿರಿ. ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳಬೇಕು?''

ಆಗ ಆ ಮುಗಿಲ ಮುನಿಗಳೂ ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. ''ಕೇಳು, ನಾವು ಹೇಳಿದ ಹರಿಕ್ಷೇತ್ರವು ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರ. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೂ ಅನಲ್ಪ ಫಲ ಉಂಟು. ಅದುವೇ ಮಹಾಫಲ. ಈಗ ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಶ್ರೀಹರನಿಗೂ ಅಭಿಮಾನ ಪಾತ್ರವಾದ ವಾರಣಾಸೀ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಹರಿಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ ಯೋಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಕೇಶವನ ದರ್ಶನ ಪರ್ಯಂತವಿರುವ ವಾರಣಾಸಿಯವರೆಗೆ ಚಾಚಿದೆ ಈ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಹರಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಿದ್ದರೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು. ನೀನು ಇಂಥ ದಿವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬೀಳು.''

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಕೈಲಾಸಪತಿಯ ಕಿಡಿಗಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿದು ವರಣಾ ಮತ್ತು ಅಸಿ ಎಂಬ ಎರಡು ನದಿಗಳ ನಟ್ಟ ನಡುವಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತನಾದ ಆ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಒಮ್ಮೆ ವರಣಾದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅಸಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದನು.

ಆ ಎರಡು ನದಿಗಳ ತರಂಗಾಂತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಆ ರವಿಮಂಡಲವು ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ತಿರುಗುವ ಕೊಳ್ಳಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿತ್ತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳೂ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರೂ, ನಾಗ ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಹಕ್ಕಿ ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯರಥದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರುಹಬೇಕೆಂದು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸುರಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯನಿಗಾಗಿ ಮಂದರಗಿರಿಗೆ ಬಂದರು. ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಂದಿರ ಎನಿಸಿದ ಆ ಮಂದರಗಿರಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಶೂಲಪಾಣಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಆ ಶಿವನನ್ನು ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಾತಿನಂತೆ ಶಂಕರನು ವರಣಾ ನದಿಯಿಂದ ಅಸಿಗೂ, ಅಸಿ ನದಿಯಿಂದ ವರಣೆಗೂ ಉರುಳಿ ಹೊರಳಿ ಶಿವನೇತ್ರಜ್ವಾಲೆಯ ತಾಪವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಮುಳುಮುಳುಗಿ ಏಳುತ್ತಲಿರುವ ಆ ದಿನಕರನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದನು. ಎರಡು ತೊರೆಗಳ ತೆರೆನೆರೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಲೋಲ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಶಂಕರನು ಕೈಹಿಡಿದು ತಂದು ರಥದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಶಿವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸುಕೇಶಿಯನ್ನೂ ಅವನ ಬಂಧು-ಬಳಗವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವನ ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ನಗರವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಏರಿಸಿದನು. ಇಂತು ಸುಕೇಶಿಯನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಬಂದು ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ

ಕೇಶವ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ವೈರಾಜ ಎಂಬ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನು ಸುಕೇಶಿಯ ನಗರವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವನು ಆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕ್ರುದ್ಧದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಶಂಕರನು ಮತ್ತೆ ಭುವನದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಸಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ಸುಕೇಶಿ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಅವನ ನಗರ ಹಾಗೂ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೊಂದಿಗೆ ಮುಗಿಲು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಯಥಾ ಪೂರ್ವ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸುಕೇಶಿಯ ಆಕ್ರಂದನ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಹರಿಹರರನ್ನು ಒಲಿಸುವ ವ್ರತಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೬

ನಾರದ - ಪೂಜ್ಯ ಮಹಾಋಷಿಗಳೇ, ಹರಿಹರರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ರತಗಳು ಯಾವುವು? ಆರಾಧನೆಯ ಕ್ರಮವು ಏನು ? ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರಾದಿಗಳು ಅಂಥ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹರಿಹರರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ವರ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾಮಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿದರು ಎಂದು ತಾವು ಬಣ್ಣಿಸಿದಿರಿ. ಅಂಥ ವ್ರತಗಳು ಯಾವುವು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ಕಲಹ ಕೇಲೀ ಪ್ರಿಯ ನಾರದನೇ, ಶಿವ ಹಾಗೂ ಕೇಶವರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಇರುವ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಆ ಕಾಮಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಇವೇ ವ್ರತಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ. ಆಷಾಢಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾಯಣದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ದಕ್ಷಿಣಾಯಣ ಪರಿಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿರಿದೇವಿಯ ಅರಸನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನು ಶೇಷಶಯ್ಯೆ ಅಂದರೆ ಆದಿಶೇಷ ಎಂಬ ಹಾವಿನ ಮೈಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಜಗದೀಶನು ಶಯನ ಮಾಡಲು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಯಕ್ಷರೂ ದೇವತಾಮಾತೆಯರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾರದ : ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಾವೂ ಮಲಗುವ ದೇವತೆಗಳ ಶಯನದ ಕ್ರಮಿಕ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ತಪೋಧನನೇ, ಸೂರ್ಯನು ಮಿಥುನರಾಶಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಷಾಢ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ವಿಷ್ಣು ಶಯನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷ ಎಂಬ ಹಾವಿನ ಮೈಯನ್ನೇ ಮಂಚವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ ಕೇಶವನನ್ನು ದರ್ಭ ಪವಿತ್ರಗಳಿಂದ ರಚಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಒರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ತಾನು ಮಲಗಬೇಕು.

ತ್ರಯೋದಶೀ ದಿನದಂದು ಒಳ್ಳೇ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಕದಂಬಹೂಗಳ ಹಾಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮನು ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಚತುರ್ದಶೀ ತಿಥಿಯಂದು ಬಂಗಾರ ಕಮಲಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮೆತ್ತಗಿನ ದಿಂಬುಳ್ಳ ಸುಖಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರು ಹಾಯಾಗಿ ಒರಗುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ತಿಥಿಯಂದು ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯಾದ ಶಂಕರನು ಹುಲಿದೊಗಲಿನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹುಲಿ ಚರ್ಮದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ತನ್ನ ಜಟಾಜೂಟವನ್ನೇ ದಿಂಬನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯನು ಕರ್ಕಾಟಕ ರಾಶಿಗೆ ಹೊರಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ದೇವತೆಗಳ ರಾತ್ರಿಯಾದ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶಯನ ಸಮಯ. ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಳ ಹಾಸಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ಪವಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ದ್ವಿತೀಯಾತಿಥಿಯಂದು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೂ, ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಪಾರ್ವತಿಯೂ, ಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಗಣಪತಿಯೂ, ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಯಮಧರ್ಮನೂ ಶಯನ ಮಾಡುವರು. ಇದರಂತೆ ಸ್ಕಂದನು ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ, ಸೂರ್ಯ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ, ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯು ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ನವಮಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ಪಗಳು ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ, ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪು ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ಏಕಾದಶೀ ದಿನದಂದು ಶಯನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ವರ್ಷ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಶಯನ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಮಲಗುವ ಈ ಕಾಲವೇ ಪ್ರಾವೃಟ್ ಕಾಲ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವರ್ಷಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಕ್ಕರೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಲಾಕೆಗಳೊಡನೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾಗೆಗಳು ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣು ಕಾಗೆಗಳು ಗರ್ಭಭಾರದಿಂದ ಶಯನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಶಯನ ಮಾಡುವ ದ್ವಿತಿಯಾ ತಿಥಿಯು 'ಪುಣ್ಯಶಯನ ತಿಥಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಶುಭಕರ ಮತ್ತೂ ಪುಣ್ಯಕರ.

ಆ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತೋಳು ಹಾಗೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಚಿಹ್ನದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ರುಚಿಕರವಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಹೂಗಳನ್ನೂ ಆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೮೪. ಯಥಾಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾನ ವಿಯುಜ್ಯಸೇ ತ್ವಂ
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾನಂತ ಜಗನ್ನಿವಾಸ ॥
ತಥಾತ್ವ ಶೂನ್ಯಂ ಶಯನಂ ಸದೈವ
ಚಾಸ್ಮಾಕಮಪ್ಯಸ್ತು ತವ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ॥

೨೮೫. ಯಥಾತ್ವಶೂನ್ಯಂ ತವ ದೇವ ಲಬ್ಧಂ
ಸಮಂ ಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಶಯನಂ ಸುರೇಶ ॥
ಸತ್ಯೇನ ತೇನಾಮಿತ ವೀರ್ಯ ವಿಷ್ಣೋ
ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ನಾಶೋವ ಮಮಾಸ್ತುದೇವ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ದಂಪತಿಗಳು ಅಗಲದಂತಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗದಿರಲಿ. ಈ ರೀತಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹ ಹೊಂದಿ ಹಗಲು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತೈಲಕ್ಷಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ ಫಲದಾನ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಆ ರೀತಿ ದಾನ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನು ಇದರಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನು ವೃಶ್ಚಿಕರಾಶಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಬೋಧ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಅಂದರೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸೂರ್ಯನು ತುಲಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ವಿಷ್ಣುವು ಮೊದಲು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ದ್ವಿತೀಯಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊದಿಕೆ, ದಿಂಬು ಮೊದಲಾದ ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ವ್ರತಗಳಲ್ಲೂ ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದವನಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಯೋಗವೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯು ಶುಭಕರವಾದದ್ದು. ಮೃಗಶಿರಾನಕ್ಷತ್ರ ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಅಷ್ಟಮಿಯು ಕಾಲಾಷ್ಟಮೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಆ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲೂ ಶಂಕರನು ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವಾಗ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಫಲದಾಯಕವು. ಆ ದಿವಸ ವ್ರತಾಚರಣದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳ ಪಂಡಿತನು ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದಲೂ, ಜಲದಿಂದಲೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದತ್ತೂರಿ ಹೂಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ನಾಗಕೇಸರ ವೃಕ್ಷದ ಮೇಣದಿಂದ ಧೂಪ ಮತ್ತು ಜೇನುತುಪ್ಪ, ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳ ನೈವೇದ್ಯ. ಇವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಸಹಿತವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದಲ್ಲೂ ಉಪವಾಸಿಯಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ನಾಗಿದ್ದು ನವಮೀ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಮಯದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಕಮಲಗಳಿಂದಲೂ ಸಲ್ಲಕೀ ಮಡ್ಡಿಯ ಧೂಪದಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿ, ಮಧು ಮತ್ತು ಕಡಬುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಲಮಿಶ್ರವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ''ಪ್ರಿಯತಾಂ ಮೇ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಃ'' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನಿಂಧ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಣಗಲೆ ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸರಳ ವೃಕ್ಷದ ಹಾಲು ಮಡ್ಡಿಯಿಂದ ಧೂಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಯೊಡನೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ದಾನ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ಸ್ಥಾಣುವು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನುಡಿಯಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಸರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ, ಬಿಲ್ವಮೇಣದ ಧೂಪ,

ಜೇನುಮಿಶ್ರವಾದ ಅನ್ನದ ನೈವೇದ್ಯದೊಡನೆ ಕೆಂಪುಭತ್ತವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಾನಮಾಡುವಾಗ ''ಶರ್ವನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ. ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ''ವೆಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಂದ್ಯಾವರ್ತ ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ, ಹಿಪ್ಪೆಯ ಮೇಣದಿಂದ ಧೂಪವನ್ನೂ ಜೇನುಮಿಶ್ರವಾದ ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನೂ ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ದಕ್ಷಿಣೆಯು ರೂಪಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಮೊಹರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ರುದ್ರನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ''ದೇವೇಶ, ತ್ರ್ಯಂಬಕ ನಿನಗೆ, ನಮ್ಮ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು'' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ದರ್ಭಾಗ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶುದ್ಧ ಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನ, ಕುಮುದ (ನೈದಿಲೆ ಹೂವು) ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆ, ಕಡಬೆಮರದ ಹಾಲಿನ ಮಡ್ಡಿಯ ಧೂಪ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಜಲಮಿಶ್ರವಾದ ಅನ್ನ, ಹಾಲು, ಅನ್ನದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಸಹಿತ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ದಾನ ಮಾಡುವಾಗ ''ಉಮಾಪತಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ'' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಪಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾರಣೆಯಾದ ನಂತರ ತ್ರಿನೇತ್ರನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಅನಂತರ ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ದಿವಸ ನಿಯಮದೊಡನೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಘ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಚಂದನದಿಂದ ಧೂಪವನ್ನರ್ಪಿಸಬೇಕು. ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಿದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಬೆಲ್ಲದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತವಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯದೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿ ರುದ್ರನನ್ನು ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ, ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ ಹೂವಿನಿಂದ ಅರ್ಚನ, ಮತ್ತು ಮಹಿಷವೆಂಬ ಗುಗ್ಗುಲವನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆನಿಸಿ ಧೂಪ, ಘೃತಪಕ್ವ ಮತ್ತು ಕಡಬು ಇವುಗಳ ನೈವೇದ್ಯ. ನೈವೇದ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವೇ ದಕ್ಷಿಣೆ. ''ನಗೇಶ್ವರನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೊಡನೆ ರುದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.

ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧಿಯಾದ ಕುಸುಮೋದಕದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಹೊಸದಾದ ಮಾವಿನ ಹೂವಿನ ಗೊಂಚಲಿನಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸರ್ಜ ವೃಕ್ಷದ ಹಾಲಿನ ಮಡ್ಡಿಯಿಂದ ಧೂಪವನ್ನೂ ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಫಲವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಶಾಲಿಘ್ನ ಎಂಬ ಈಶ್ವರನ ನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅನ್ನಾದಿ ನೈವೇದ್ಯ ದೊಡನೆ ಜಲಕುಂಭವನ್ನೂ, ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಈಶ್ವರ ತತ್ಪರನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಮಲಕ (ನೆಲ್ಲಿ) ದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಕ್ಕೆಯ ಹೂಗಳಿಂದ ರುದ್ರದೇವರ ಜಗತ್ಸಂಹಾರಕಾರಿಯಾದ ನೇತ್ರವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ, ಮೊಸರಿನಿಂದಲೂ ಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಹುರಿಹಿಟ್ಟನ್ನು ನಿವೇದನ ಮಾಡ ಬೇಕು, ಪಾದುಕಾಯುಗ್ಮ ಮತ್ತು ಛತ್ರಿ ಇವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯದೊಡನೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ದಾನಮಾಡುವಾಗ ರುದ್ರದೇವರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ''ಎಲೈ, ಭಗನೇತ್ರ ನಾಶಕನೇ, ಪೂಷಣನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದವನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು'' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಆಷಾಢ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವದ ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಬಿಳಿದತ್ತೂರಿ ಹೂವಿನಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಸಲ್ಲಕಿಯ ಮಡ್ಡಿಯಿಂದ ಧೂಪಿಸಬೇಕು. ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳೇ ನೈವೇದ್ಯ ಮತ್ತು ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಗೋಧಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡ ಬೇಕು. ದಕ್ಷಜಯಘ್ನವೆಂಬ ರುದ್ರದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭೃಂಗರಾಜ (ಭೃಂಗಾಮಲಕಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಔಷಧಿ) ದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು ಬಿಲ್ವದಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಫಲಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಾಲು ಮಡ್ಡಿಯ ಧೂಪ, ತುಪ್ಪದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳೇ ನೈವೇದ್ಯ. ಮೊಸರಿನೊಡನೆ ಕಡಬುಗಳನ್ನು, ಚಿಗಳಿಯೊಡನೆ ಮೊಸರನ್ನವನ್ನೂ, ಉದ್ದಿನ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಚಕ್ಕುಲಿ ಇವುಗಳನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಿಳಿಯ ಎತ್ತು, ಕಪಿಲವರ್ಣದ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಸು, ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಗಾಧರ ಎಂಬ ಶಂಭುವಿನ ನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಈ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಪಾರಣೆ ಮಾಡುವದು ಉತ್ತಮ. (ಆಯಾಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ, ಮಾರನೇ ದಿನ ಪಾರಣೆಯೆಂದರ್ಥ) ಈ ರೀತಿ ಸಂವತ್ಸರ ಪೂರ್ತಿ ವೃಷಭ ಧ್ವಜನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಮಹೇಶ್ವರನ ವಚನದಿಂದಲೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಯೇ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸರ್ವಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಯಥಾರ್ಥವೇ ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರನ್ನು ಒಲಿಸುವ ವ್ರತಗಳು
ಎಂಬ ಹದಿನಾರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—೦—

ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ಚರಿತೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೭

ಪುಲಸ್ತ್ಯರು : ಎಲೈ, ಮಹರ್ಷಿಯೇ, ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಚತುರ್ಮುಖನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪದ್ಮವು ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾದ ಉದ್ಯಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನ್ಮಥನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ವೃಕ್ಷವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ರಮಣೀಯವಾದ ಆ ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಮನ್ಮಥನು ಸಂತೋಷ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಯಕ್ಷರಾಜನಾದ ಮಣಿಭದ್ರನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಆಲದಮರವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ಹೀಗೆಯೇ ಈಶ್ವರನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದತ್ತೂರಿ ಗಿಡವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಶುಭಕರವಾದ ಆ ಗಿಡದಿಂದ ಶಂಕರನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ದೇಹದ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಪಟ್ಟೆಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಖದಿರ (ಕಗ್ಗಲಿ) ವೃಕ್ಷವು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ, ಅದು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಮೊಲ್ಲೇಗಿಡವೂ, ಗಜಾನನ ಕುಂಭಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗುಂಡೀಗಿಡವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಯಮನ ದಕ್ಷಿಣ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗದ ಗಿಡವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಹು ಕ್ಷೋಭಕರವಾದದ್ದು. ಷಣ್ಮುಖನ ಕೈಯಿಂದ ಬಂಧೂಕ ಪುಷ್ಪದ ಗಿಡವೂ (ಕೆಂಪು ದಾಸವಾಳ), ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷವೂ, ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿಯ ಮರವೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವದ ಗಿಡವೂ ಕೈಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಸರ್ಪಗಳ ಮುಖಭಾಗದಿಂದ ಶರವೆಂಬ ತೃಣವೂ (ಉದ್ದವಾದ ಜೊಂಡು), ವಾಸುಕಿಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪುಚ್ಛಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ, ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗರಿಕೆಯ ಹುಲ್ಲೂ, ಸಾಧ್ಯರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಚಂದನ ವೃಕ್ಷವೂ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಉಂಟಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಉಂಟಾದ ಫಲಪುಷ್ಪ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ರಮಣೀಯವಾದ ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಯಾವನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅವನು ಅಖಂಡಸುಖಿಯೂ ಬಲಿಷ್ಠ (ತೇಜಸ್ವಿ)ನಾಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಗಂಧಿಯಾಗಿಯೂ, ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ರಸವತ್ತರವಾದ ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಔಷಧಿ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ, ತುಪ್ಪ, ಎಳ್ಳು, ಭತ್ತ, ಗೋಧಿ, ಸಿಹಿ, ಕಾರ, ಹುಳಿ, ಉಪ್ಪು, ಒಗರು ಮೊದಲಾದ ರಸಾನ್ವಿತವಾದ ಅಖಂಡ ವಸ್ತುಗಳ ನಿವೇದನದಿಂದಲೂ ಶರದೃತು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಲಬ್ಧವಾದ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅವನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ವರ್ಷಪರ್ಯಂತವೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವವು. ಆ ಏಕಾದಶಿ

ಯಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ, ಮಾರನೇದಿನ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವ್ರತ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹ ಪದಾರ್ಥವು ವರ್ಷಪರ್ಯಂತ ಅಖಂಡ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಬಿಳಿಸಾಸುವೆ ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಎಳ್ಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಮಲಾಪಕರ್ಷಣ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೈಯನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪದ್ಮನಾಭ ನಿಗೂ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ (ಘೃತ) ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪಾದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲೂ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಕೇಶವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ವಿವಿಧ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಧೂಪ ಮಾಡಿ ಸುವರ್ಣ, ರತ್ನ, ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆ ವರ್ಷವೇ ಇವನಿಗೆ ಸುಖಕರವಾದೀತು. ದೇವತಾ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮೋದಕವನ್ನೂ ಚೋಷ್ಯವನ್ನೂ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಎಲೈ ಪದ್ಮನಾಭನೇ, ಪದ್ಮಾಪ್ರಿಯನೇ, ಮಹಾಜ್ಯೋತಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಎಲೈ ಕೇಶವನೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ, ಅರಳಿದ ಕಮಲದಂತೆ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ, ಪದ್ಮನಾಭನೇ, ನೀನು ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅಖಂಡ ನಾಗಿರುವೆಯೋ, ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನನ್ನ ಧರ್ಮಾದಿಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಅಖಂಡವಾಗಲಿ. ಹೀಗೆಯೇ ಸಂವತ್ಸರ ಪರ್ಯಂತವೂ ಉಪವಾಸ ನಿಯಮದಿಂದ ಇದ್ದು ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಅಖಂಡತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಲು ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ವ್ರತಗಳೇ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾಮಿಗಳು ಊಹಿಸಿದ ವ್ರತಗಳು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ವೈಷ್ಣವ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಜರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. (ಈ ಪಂಜರದ ಧ್ಯಾನವೂ, ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೂ ಶುಭಕರವೂ ರಕ್ಷಕವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ). ಎಲೈ, ದೇವೇಶನೇ, ನಿನಗೆ ಅನೇಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಸುದರ್ಶನವೆಂಬ ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಎಲೈ ಪದ್ಮನಾಭನೇ, ಕೌಮೋದರೀ ಎಂಬ ಗದೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ನೀನು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ, ಪದ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೇ, ಶತ್ರು ನಾಶಕವಾದ ಮುಸಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಜಗನ್ನಾಥನೇ, ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು.

ಎಲೈ, ರಾಕ್ಷಸನಾಶಕನೇ, ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಂಬ ಧನಸ್ಸನ್ನೂ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಹರಿಯೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಗಳು.

ಎಲೈ, ಆದಿವರಾಹರೂಪಿಯೇ, ಪಾಂಚ ಜನ್ಯವೆಂಬ ಮಹಾಶಂಖವನ್ನೂ ವಿಕಸಿತ ವಾದ ಪದ್ಮವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಎಲೈ ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ನೃಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯೇ, ಅನೇಕ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕವಚವನ್ನೂ ಖಡ್ಗ, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ಎಲೈ, ಹಯಗ್ರೀವನೇ, ವೈಜಯಂತೀ ಎಂಬ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನೂ, ಧರಿಸಿವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನಗೆ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರ ಗಳು. ಎಲೈ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಡದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಮಂಗಲಮೂರ್ತಿಯೇ, ಜನಾರ್ಧನನೇ, ಗರುಡವಾಹನನಾದ ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಎಲೈ, ಅಜಿತ ಮೂರ್ತಿಯೇ, ಅಪರಾಜಿತನೇ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಸಮುದ್ರರೂಪನಾದ ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯೇ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷವೆಂಬ ವಾಹನವನ್ನೇರಿ ಪಾತಾಳದಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಎಲೈ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ, ಕೈಗಳು, ತಲೆ, ಪಾದ ಸರ್ವಾವಯವ ಇವುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಕವಾದ ಬಾಹುಪಂಜರವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸರ್ವದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನಗೆ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಎಲೈ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನಾದ ನಾರದನೇ, ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಿದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಜರವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ಶಂಕರನಿಂದಲೇ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯು ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನೂ ನಮರ, ರಕ್ತಬೀಜ ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸಿದಳು.

ನಾರದ : ಮಹರ್ಷಿಯೇ ಮಹಿಷನೆಂಬುವನಾರು? ರಕ್ತಬೀಜಾದಿಗಳು ಯಾರು? ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಎಂಬುವಳಾರು? ಮತ್ತು ಸಮರ, ಮಹಿಷ, ರಕ್ತಬೀಜ ಇವರು ಯಾರ ಮಕ್ಕಳು? ಎಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ ? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯರು : ಎಲೈ, ದೇವರ್ಷಿಯೇ, ಸರ್ವ ಪಾಪ ನಾಶಕವಾದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಬೇಕು. ಸರ್ವ ವರಪ್ರದಳಾದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯೇ, ಇಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾದ ರಂಭಕರಂಭರೆಂಬ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಾಲವಟನೆಂಬ ಯಕ್ಷನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಪುತ್ರವಂತರಾದುದರಿಂದ ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪಂಚನದವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹುವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕರಂಭನು ಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ರಂಭನು ಅಗ್ನಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ (ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಜ್ವಾಲೆಗೊಳಿಸಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿಂತು ಮಾಡುವ ತಪಸ್ಸು) ನಿಂತು ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರಂಭನನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಮೊಸಳೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮನಬಂದಂತೆ ಹಿಂಸಿಸಿಕೊಂದು ಹಾಕಿದನು. ಅಂತಹ ಸಹೋದರನ ನಾಶದಿಂದ ಬಹಳ ದುಃಖ ಹೊಂದಿದ ರಂಭನು

ಸಾಹಸಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕತ್ತನ್ನು ತಾನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಲು ಅಪೇಕ್ಷೆಪಟ್ಟನು. ಅಪೇಕ್ಷೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೇಶಪಾಶಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸೆಳೆದು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಈ ರಂಭನನ್ನು ಅಗ್ನಿಪುರುಷನೇ ತಡೆದನು.

ಆ ರಂಭನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಗ್ನಿಯು 'ಎಲೈ ದೈತ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಪರರ ವಧೆಯೂ ದಾಟಲಶ್ಯಕವಾದ ಮಹಾಪಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವಧೆಯಂತೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾದ ಮಹಾಪಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಯಾವ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಇಂತಹ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿರುವೆಯೋ ಅಂತಹ ವರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಕೇಳಿಕೋ, ಕೊಡುವೆನು. ಮರಣ ಹೊಂದ ಬೇಡ. ಮೃತನಾದವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದ ಕಥೆಯೇ ನಷ್ಟವಾದೀತು. (ಪರಲೋಕದ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹಸಪಡುವವನಿಗೆ ಮರಣ ಉಂಟಾದರೂ ಪರಲೋಕದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕುಂದಿಲ್ಲ. ಪಶು ಪುತ್ರಾದಿ ಇಹಲೋಕದ ಸುಖ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹಸಪಡುವವನಿಗೆ ತಾನು ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಸುಖವೇ ಹೊರತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಸುಖಸಾಧನಗಳಿಂದ ತನಗೇನೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಇರುವವನು ಮರಣವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೊಂದಬಾರದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ).

ಅನಂತರ ರಂಭನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ''ನನಗೆ ಅಂತಹ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಪುತ್ರನು ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವನು ಅಜೇಯನಾಗಿರ ಬೇಕು. ವಾಯುವಿನಂತೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ, ಕಾಮರೂಪಿಯಾಗಿಯೂ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತನಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು'' ಎಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯು ಅವನಿಗೆ ''ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ'' ಎಂದು ವರವಿತ್ತನು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಅಸುರನು ''ಕಾಮಾತುರನಾಗಿ ಯಾವಳಲ್ಲಿ ಮನಸೋಲುವನೋ, ಅವಳಿಂದಲೇ ಅವನು ಮೃತನಾಗುವನು'' ಎಂದು ಆ ವರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮವನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ರಂಭನು ಅನೇಕ ಯಕ್ಷರಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಮೂಲವಟ ನೆಂಬ ಯಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೊರಟನು. ಆ ಯಕ್ಷರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪದ್ಮನಿಧಿಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧಿ ಯಾದ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಎಮ್ಮೆ, ಹಸು, ಕುರಿ, ಆಡು ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವವಿಧವಾದ ಪಶುಸಮೃದ್ಧಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ದಾನವೇಶ್ವರನಾದ ಈ ರಂಭನು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಒಂದು ಎಮ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮಾತುರನಾದನು. ಆ ಎಮ್ಮೆಯೂ ಕೂಡ ಕಾಮಪರವಶತೆಯಿಂದ ರಂಭನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಓಡಿಬಂದಿತು. ರಂಭನೂ ಸಹ ಭವಿತವ್ಯತೆಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಆ ಮಹಿಷಿಯಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿದನು.

ಆಗ ಆ ಮಹಿಷಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವು ಮೂಡಿತು. ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಂಭನು ಪಾತಾಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಧುವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು. ವಿಷಯವು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇವನು (ಮಹಿಷೀ ಗಮನದಿಂದ) ಅಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರುವನೆಂದೂ, ನಿಂದ್ಯನೆಂದೂ ಇವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು. ಬಂಧುಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ರಂಭನು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಶ್ರಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪುನಃ ಮಾಲ ವಟನನ್ನೇ ಸೇರಿದನು. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಇವನ ಮಹಿಷಿಯೂ ಪತಿಯೊಡನೆ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಯಕ್ಷರ ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನೇ ಸೇರಿದಳು.

ಆ ಯಕ್ಷಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರಂಭನು ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಸಾಧು ವನದಲ್ಲಿ ಯೌವನವತಿಯಾದ ಆ ಮಹಿಷಿಯು ಶುಭ್ರನಾಗಿಯೂ, ಕಾಮರೂಪಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. ಪ್ರಸವವಾದ ನಂತರ ಋತುಮತಿಯಾದ ಈ ಮಹಿಷಿಯನ್ನು ಕಾಮಾತುರವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹಿಷವು ನೋಡಿತು. ಮಹಿಷಿಯು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಶೀಲರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪತಿಯಾದ ರಂಭನನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಕಾಮಪರವಶತೆಯಿಂದ ಮೋರೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಮಹಿಷವನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಬನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿದುಕೊಂಡು ವೇಗದಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಧಾವಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ಹೋದ ರಂಭನು ಆ ಮಹಿಷದಿಂದಲೇ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತಿವಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಹೃದಯಭೇದನದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತನು. ಪತ್ನಿಯಾದ ಆ ಮಹಿಷಿಯು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯಕ್ಷರಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಳಾದಳು. ಆ ಯಕ್ಷರು ಗುಹ್ಯಕರೊಡಗೂಡಿ ಆ ಮಹಿಷವನ್ನು ತಡೆದೋಡಿಸಿ ರಂಭನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಿಷಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು. ಯಕ್ಷರಿಂದ ಆ ಪ್ರಕಾರ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಮಾತುರನಾದ ಆ ಮಹಿಷವು ಸಂತಾಪ ಹೊಂದಿ ಒಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ದಿವ್ಯ ಸರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಒಡನೆಯೇ ಅದು ಮೃತವಾಗಿ ದೈತ್ಯರೂಪದಿಂದ ಆವಿರ್ಭಾವ ಹೊಂದಿತು. ಈ ದೈತ್ಯನೇ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ನಮರನು.

ಯಕ್ಷರನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಭಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಿಷಿಯು ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಪನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೂಲವಟನೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ಯಕ್ಷರು ಮೃತನಾದ ದೈತ್ಯನನ್ನು (ರಂಭಿ) ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಚಿತೆಯನ್ನು ಏರಿಸಿದರು. ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಿಷಿಯು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾನೇ ಚಿತೆಯನ್ನು ಏರಿದಳು.

ಆಗ ಅವರ ಚಿತಾಗ್ನಿಯ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ರೌದ್ರಾಕಾರನಾದ ಆ ದೈತ್ಯನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಿಷಾಸುರನೊಬ್ಬನೇ ಉಳಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಚಿತಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದೈತ್ಯನೇ ರಕ್ತಬೀಜನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಇಂದ್ರ, ರುದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವಾಯು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು.

ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಮಹಿಷಾಸುರನೆಂಬ ಈ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಇವನಿಂದಲೇ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಂಬರ, ತಾರಕ ಮೊದಲಾದ ಅಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಸುರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಇವನ ಹಾವಳಿಯನ್ನು

ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಲೋಕಪಾಲಕರು, ಸೂರ್ಯನು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರು. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ಚರಿತೆ ಎಂಬ ಹದಿನೇಳನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದಗತ್ತನ್ನ ತಗ್ಗಿಸಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೮

ಅನಂತರ ಮಹಿಷಾಸುರನು ಸೋಲಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಂಕ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊರಟರು. ಆಯುಧ ಹಿಡಿದು ವಾಹನ ಏರಿ ಬಂದ ಆ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶಂಕರನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣೆಗೈಯುತ್ತ ಸುಖಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವೋತ್ತಮರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕಂಡ ಸುರರ ಹೃದಯವು ಸಂತಸದುಂಬಿತು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮ, ಪರಮೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೇವತೆಗಳು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಾಧಕರು ಎಂಬ ಭರವಸೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದಿತು. ಆ ದೇವತಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾಸುರನ ದುಷ್ಚೇಷ್ಟೆ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಆ ದೇವದ್ವಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

''ಪ್ರಭು, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ರವಿ, ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮ, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ಆ ಮಹಿಷನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವರ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ತಳ್ಳಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟರಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದೇವೆ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮೀರ್ವರಿಗೂ ನಾವು ಶರಣು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಈ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಅವಧರಿಸಿ ಸೂಕ್ತವಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ನಮಗೆ ಹಿತವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಅಭಯ ನೀಡಿರಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ದಾನವನು ಸಮರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಧಿ ಕಟ್ಟುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ. ನಮಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಧೋ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಧಃ ಪಾತವೇ ಗತಿಯಾದೀತು.''

ದೇವತೆಗಳ ಈ ದಯನೀಯ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ದೀನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಶಂಕರ ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು. ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿ. ಅದರಂತೆ ಶಂಕರನಿಗೂ ಭಯಂಕರ ರೋಷ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸಿಟ್ಟು. ಹೀಗೆ ಕೋಪಾಕ್ರಾಂತರಾದ ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಕೋಪಾಟೋಪವನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಟ್ಟು ಉಕ್ಕಿತು. ಇಂತು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಮೈಮನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಹರಿದ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಒಂದು ತೇಜಃ ಪಿಂಡವು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.

ಎಲ್ಲ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳ ರೋಷದಿಂದ ಆ ರಕ್ತವಾದ ಕ್ರುದ್ಧ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಹೊರಬಂದ ಆ ತೇಜಸ್ಸು ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಧಗ ಧಗಿಸಿತು. ಒಂದೆಡೆಗೆ ಒಟ್ಟೈಸಿ ರಾಶಿಯಾದ ಆ ಉರಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾತ್ಯಾಯನ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಹರಿಯಿತು.

ಆ ಮಹಾಮಹರ್ಷಿಯು ದೇವತಾ ವೃಂದದ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯ ಸಾಮೂಹಿಕ ಅವಿಷ್ಕಾರದಂತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಪಸ್ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಆ ದೈವೀ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಸಾವಿರ ಉರಿಯುವ ಸೂರ್ಯರ ತಂಡಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದ ಅದರ ದೀಪ್ತಿ. ಆ ತೇಜಃಪುಂಜದಿಂದ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಎಂಬ ಚಿಗರೆಗಂಗಳ ಚೆಲುವೆಯು ಉದಿಸಿ ನಿಂತಳು. ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವಳ ದೇಹವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ಮುನಿಯ ಮುಖಾಂತರ ದೇವೋತ್ತಮರ ಕೋಪರಸಾವೇಶದಿಂದ ಮೈದಾಳಿದ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ದೇಹ ವಿನ್ಯಾಸದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

''ಮಹಾದೇವರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವಳ ಮುಖವು ಉದಿಸಿತು. ಅವರ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯ ಕೈವಾಡ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಕೇಶಪಾಶದಲ್ಲಿ ಯಮನ ಕೃಷ್ಣ ಕರಾಲತೆ ಹೊಮ್ಮಿತ್ತು. ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ಭುಜಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅವಳ ಉಬ್ಬಿದ ಎರಡು ಎರಡು ಎವೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ತೇಜಸ್ಸು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದರಂತೆ ಇಂದ್ರನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡು, ವರುಣನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ತೊಡೆ ತೋಳು ಕಾಲು ಹಾಗೂ ಕಟಿಯ ಹಿಂಬದಿ ಭಾಗಗಳು ರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಪ್ರಪಂಚದ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವಳ ಕಮಲ ಕೋಮಲವಾದ ಕಾಲುಗಳು ಮೈದಾಳಿದ್ದವು. ಹನ್ನೆರಡು ಸೂರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಪಾದದ ಬೆರಳುಗಳು ಉಂಟಾದರೆ, ಇಂದ್ರನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೈಬೆರಳುಗಳು ಚಿಗುರಿದ್ದವು. ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ರಮ್ಯಾನಮ್ಯವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಅವಳ ಎರಡು ಹುಬ್ಬುಗಳು ಸಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾಂತಿಯ ನಾಂತು ಮೆರೆದವು.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ಯಕ್ಷರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಪಿಗೆಯ ಮೂಗೂ ವಾಯುದೇವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಿವಿಗಳೂ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ದೇವೋತ್ತಮರ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸಾರಾರ್ಕದಿಂದ ಸಾಕಾರಗೊಂಡ ಆ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯು ಕಾತ್ಯಾಯನ ಮುನಿಯ ಮೂಲಕ ಮಹೀಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮೈದಳೆದು ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವಳು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಬೇಡಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ವರ ಕೊಡುವ ಮಹಾದೇವನು ಅವಳಿಗೆ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಇಟ್ಟನು. ವರುಣನು ಒಂದು ಶಂಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅಗ್ನಿಯು ಶಕ್ತಿ ಆಯುಧವನ್ನು ಕೊಡಮಾಡಿದರೆ, ವಾಯು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಸೂರ್ಯನು ಬಾಣ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷಯ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದನು. ವಜ್ರವೇ ಇಂದ್ರನ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಯಮ ಯಮದಂಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಗಂಟೆಯು ಢಣ ಢಣಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಭೀಕರವಾದ

ಗದೆಯೊಂದನ್ನು ಕುಬೇರನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳುವಳಿ ಜಪಸರ ಮತ್ತು ಕಮಂಡಲು. ಮೃತ್ಯವು ಒಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಗುರಾನಿಯೊಂದಿಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿತು. ಚಂದ್ರನು ಒಂದು ಚಾಮರವನ್ನೂ, ಚಾರುಹಾರವನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಅವಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಹಿಮಾಲಯವು ಅವಳಿಗೆ ಏರಲಿಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ಸಿಂಹವನ್ನು ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಅವಳ ಮುಡಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನೂ, ಕಿವಿಗೆ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ, ಕತ್ತಿಗೆ ಚಂದ್ರಹಾರವನ್ನೂ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಕುಠಾರವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿದನು. ಗಂಧರ್ವರಾಜನು ಪಾನಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪೂರ್ಣಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಸರ್ಪರಾಜನು ಹಾವಿನ ಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಋತುಗಳು ಎಂದೂ ಬಾಡದ ಹೂವಿನಹಾರಗಳನ್ನೂ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಸಂತಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ದೇವತೆಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಆ ಎಲ್ಲ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದ ತುಷ್ಟಪುಷ್ಟಳಾದ ಆ ಮಹಾದೇವಿ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯು ತನ್ನ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಆನಂದದಿಂದ ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈದಳು. ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ ಧುರೀಣರು ಅವಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದರು. ವಿಷ್ಣು, ಮಹಾದೇವ, ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಸೂರ್ಯರೂ ಅವಳ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ದನಿ ಕೂಡಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತಳಾದ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿದೇವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯೋಗದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಪವಿತ್ರಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಂದನೆ.

ನಿದ್ರೆಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆ, ನಾಚಿಕೆ, ಅಂಜಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾಂತಿರೂಪಿಣಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ವಿರಲಿ. ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸ್ಮರಣ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಮೆ, ಅನುಕೂಲ, ಶಕ್ತಿ, ಶೌರ್ಯ, ಬುದ್ಧಿ, ಶಾಂತಿ, ಅಜ್ಞಾನ, ಜ್ಞಾನ, ಅನುಭವ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಪಂಚದ ಭವಿತವ್ಯವನ್ನೇ ರೂಪಿಸುವ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ನಮೋನಮಃ. ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ದೇವಿಯು ಹಿಮವಂತನು ಕೊಟ್ಟ ಸಿಂಹವಾಹನವನ್ನು ಏರಿದಳು. ಅನೇಕ ಶೈಲ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ವಿಂಧ್ಯ ಮಹಾಪರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದಳು. ಆ ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದ ಶೃಂಗಗಳು ಮುಗಿಲಿನಷ್ಟೇ ಉತ್ತುಂಗ. ಬಾನೆತ್ತರ ಅವುಗಳಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರ. ಆದರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯು ಆ ವಿಂಧ್ಯಾದ್ರಿಯ ಉತ್ತುಂಗ ಶೃಂಗಗಳು ಇನ್ನೂ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯದಂತೆ ತಡೆದು ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ನಾರದ : ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದ ಉತ್ತುಂಗ ಶೃಂಗಗಳ ಎತ್ತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಕುಳ್ಳ ಶಿಖರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು? ಯಾರಿಗಾಗಿ ಇದೆಲ್ಲ ಘಟಾಟೋಪ? ಅದರ ಮೂಲ ಕಾರಣವೇನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶುದ್ಧಸತ್ವರಾದ ತಾವು ಅರುಹಬೇಕು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತವು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಗನ ಸಂಚಾರಿಯಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಗತಿಯೇ ಪ್ರತಿಬದ್ಧವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ನಭದ ನಡೆಗೆ ತಡೆಯಾದನ್ನು ನೋಡಿ ನೊಂದ ನೇಸರನು ನೇರವಾಗಿ ಕೊಡದ ಕೂಸು ಎನಿಸಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಅವರು ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅದು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ರವಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಾದು ಕುಳಿತು ಕೊನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಮುನಿಮಂಡಲದ ಮಹೇಂದ್ರರಂತಿರುವ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ನಾನು ದೂರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ. ನೀವೀಗ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾನು ಬೇಡುವ ದಾನವನ್ನು ನೀವು ನೀಡಿರಿ, ಅದರಿಂದ ನಾನು ಸುರವೃಂದದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬಾಳಿ ಬದುಕುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.'' ಆದಿತ್ಯನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ವಚನವಿತ್ತರು.

''ದಿವಾಕರ ನಿನ್ನ ಮಾತು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಾನು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನೆಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಇಂದಿವರೆಗೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬೇಡ ಬಂದ ಯಾವ ಯಾಚಕನೂ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಮರಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನಾದರೂ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.'' ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಈ ನುಡಿ ಆದಿತ್ಯನಿಗೆ ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಶಿರದ ಮೇಲೆ ಕರಜೋಡಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ಹೇಳಿದನು-

''ಸ್ವಾಮಿ, ಹಿರಿಯ ಗಿರಿಯಾದ ಈ ವಿಂಧ್ಯವು ತನ್ನ ಖರಶಿಖರಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನನ್ನ ಮುಗಿಲು ಪಯಣದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ತಾವು ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆದು ಅದರ ಶೈಲಶಿಖರಗಳನ್ನು ಕುಳ್ಳಗೈಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.'' ಭಾಸ್ಕರನ ಈ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಕೊಡದ ಕುಮಾರ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಆ ಮಾರ್ತಾಂಡನಿಗೆ ಭರವಸೆಯನ್ನಿತ್ತರು.

''ಸೂರ್ಯ ಈ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವು ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ ಆ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗಲೇ ಕುಳ್ಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸು. ನಿನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಆ ಮಹಾರಣ್ಯವೂ ಸೋತು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ವ್ಯಥೆಯುಂಟೆ? ನನಗೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ ನಿನಗೆ ವೃಥಾ ಚಿಂತೆ ಏಕೆ?

ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಆ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದನು. ದಂಡಕಾರಣ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿ ಆ ಮುದುಕ ಮಹರ್ಷಿಯು ವಿಂಧ್ಯಾಚಲಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬಂದನು. ವಿಂಧ್ಯಾದ್ರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಈ ಬಾನೆತ್ತರ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದನು.

''ಗಿರಿವರ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಶೈಲಶ್ರೇಣಿಗಳಾಚೆ ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮಹಾತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ. ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಈ ತುಂಗ ಶೃಂಗ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಆಚೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳ್ಳಗಾಗು.'' ಆ ಮಹಾಮಹರ್ಷಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತವು ತನ್ನ ಶೈಲ ಶೃಂಗಗಳ ಎತ್ತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಕುಳ್ಳಗಾಗಿ ನಿಂತಿತು.

ಆ ಮುನಿ ಮನಿಷ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಮುದಿವೇಷದಿಂದ ತಾತ್ಪೂರ್ತಿಕವಾಗಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಗಿಡ್ಡವಾದ ಆ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ದಾಟಿ ಈಚೆಗೆ ಬಂದನು. ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು.

''ಗಿರಿರಾಜನೇ, ನಾನು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಆ ಮಹಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೈತೊಳೆದು ಮಿಂದು ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬರುವವರೆಗೆ ನೀನು ಬೆಳೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬೆಟ್ಟದ ತಲೆಮಲೆಗಳು ಬಾನೆತ್ತರ ಬೆಳೆದು ನಿಂತರೆ ನನ್ನ ಮೀರಿದಂತೆ. ಅದು ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಅವಮಾನ.'' ನಾನು ಶಾಪ ಕೊಡುವೆ.

ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅತ್ತ ಹೋಗಿ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಒಂದು ರಮ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಆ ಎಲೆಮನೆಗೆ ಚಿನ್ನದ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಡದಿಯಾದ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿ ಮಡದಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ತಾವು ಮುಗಿಲು ಮಾರ್ಗ ದಿಂದಲೇ ಬೇಕಾದಾಗ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಋತುಕಾಲ ಪರ್ವಕಾಲ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪದೇ ತಮ್ಮ ಈ ಹೊಸ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಮಿತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಗಳ ಈ ಯಾತಾಯಾತವು ನಭೋಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದ ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತವು ತಾನು ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆದರೆ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರಲು ಆತಂಕ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಬೆಳೆಯದೇ ಕುಗ್ಗಿ ಕುಳ್ಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಮಹಾಮುನಿ ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಂದ ವಿಂಧ್ಯಾಚಲವು ತನ್ನ ಶೈಲಶ್ರೇಣಿಗಳ ಮಲೆತಲೆಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತದೆ, ನಮ್ರವಾಗಿ ಕುಳ್ಳನಾಗಿ ಕೆಳಗೇ ಉಳಿಯಿತು. ಅದರ ಅನಿಮ್ನೋನ್ನತ ಶೃಂಗಾರಗಣದಲ್ಲಿ ಆ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ನೆಲೆನಿಂತಳು. ಅವಳ ಉದ್ದೇಶ ದುಷ್ಟದಾನವರ ವಿನಾಶ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವಳನ್ನು ಮುನಿಗಳು ಹೊಗಳಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಹಾವುಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದವು. ವಿದ್ಯಾಧರರು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ಭೂತಪರಿವಾರದವರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಆ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಪಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ದೇವಿಯ ಸೇವೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದ ವಾಸಿಸಿದರು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದಗತ್ತನ್ನ ತಗ್ಗಿಸಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಎಂಬ ಹದಿನೆಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಮಹಿಷಾಸುರ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯರ ಸಮರ ವಿಷ್ಣು ಪಂಜರ ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೯

ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯ ಶೈಲಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅದರ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯ ನಿವಾಸ. ಆ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾದ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಚಂಡ ಮುಂಡ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ದಾನವರು ನೋಡಿದರು. ಚಂಡ ಮುಂಡ ಇಬ್ಬರೂ ಮಹಿಷಾಸುರನ ದೂತರು. ಮಹಿಷಾಸುರನು ದೈತ್ಯದಾನವರಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯ. ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರೀ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ಯನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಚಂಡಮುಂಡರಿಬ್ಬರೂ ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾದರು. ಕೂಡಲೇ ಆ ಶೈಲ ಶಿಖರದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಮಹಿಷಾಸುರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು.

''ಅಸುರರ ಅರಸನೇ, ನೀನೇನೋ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದೀಯಾ. ಆದರೆ ಈಗ ವಿಂಧ್ಯಾ ಚಲಕ್ಕೆ ನಡೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಓರ್ವ ದೇವಿ ಇದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಕನ್ಯೆ. ಅವಳ ರೂಪವು ದೇವಸುಂದರಿಯರಿಗಿಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಮುಂಗುರುಳು ತನ್ನ ನೀಲುಮೆಯಿಂದ ಮೋಡಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದಿವೆ. ಆ ಚಲುವಿಯ ಮುಖದ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳ ಆ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿವೆ. ಅವಳ ಕಂಠದಿಂದ ಶಂಖವು ಪರಾಜಿತವಾಗಿದೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಕಾಂತಿಯನಾಂತ ಅವಳ ದುಂಡು ಮೊಲೆಗಳು ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳವನ್ನು ಎಂದೋ ಗೆದ್ದಿವೆ. ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಗೆದ್ದ ವೀರ. ನಿನ್ನನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಆ ಕಾಮನು ಎರಡು ಗಟ್ಟಿ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಿವೆ ಅವಳ ಆ ಬೊಟ್ಟು ಮೊಲೆಗಳು.

ನಿನ್ನ ವೀರ ವಿಕ್ರಮಗಳು ಕಾಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಚಲುವಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಬಾಹುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಿದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಭುಜದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಅಸ್ತ್ರ. ನಿನ್ನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಯಂತ್ರಗಳಂತೆ ಪರಿಘಗಳಂತೆ ಪರಿಪುಷ್ಟವಾಗಿವೆ ಅವು. ಆ ಸುಂದರಿ ಉದರ ತಳದಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕಡಿಗಳು ತರಂಗಗಳಂತೆ ಕಮನೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಳೆಗೂದಲಿನ ಅಂಕುರವು ಇನ್ನೂ ಚೆಲುವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ನಿನಗೆ ಹೆದರಿದ ಕಾಮನು ಅವಳ ಕುಚ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಏರಲು ಮಾಡಿದ ಮೂರು ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿವೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವಲಿತ್ರಯ. ಆ ತಳೋದರಿಯ ಎದೆಯ ಬದಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದಂತಿರುವ ಎಳೆಗೂದಲಿನ ಸಾಲು ನಿನಗೆ ಬೆದರಿದ ಕಾಮನ ಬೆವರಿನ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಅವಳ ಆಳವಾದ ಹೊಕ್ಕಳವೂ, ಅದರ ಬಲ ಸುಳಿಯೂ ಕಾಮ ಮಹಾರಾಜನು ಈ ಲಾವಣ್ಯ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಬೀಗಮುದ್ರೆ ಅಥವಾ ಸೀಲಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಚಿಗರೆಗಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವಿಯ ನಡುವಿನ ಹಿಂಬದಿಯ ಸುತ್ತಲು ಒಡ್ಯಾಣವು ಸುತ್ತುವರಿದಿದೆ. ಅದೊಂದು ಕಾಮ ನರೇಶನ ಕೋಟೆಗೋಡೆಯಿಂದ ಭದ್ರವಾದ ದುರ್ಗಮನಗರದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕೂದಲಿಲ್ಲದ ಕೋಮಲವಾದ ಆ ಕುಮಾರಿಯ ದುಂಡುದೊಡೆಗಳ ಶೋಭೆಗೆ ಸಮನಾದದು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಜನರ ಪ್ರೇಮವಾಸನೆಯ ನೆಲೆ ನಿಲುವಿಗಾಗಿ ಕಾಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸುಕುಮಾರ ನಿಲ್ದಾಣದಂತೆ ಎಸೆಯುತ್ತವೆ ಅವಳ ಆ ಎರಡು ಅಂಕ ಪರ್ಯಂಕಗಳು.

ಮಹಿಷಾಸುರೇಂದ್ರನೇ, ಆ ಮಾನಿನಿಯ ಮಂಡೆಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಇವಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಮ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಶ್ರಮಿಸಿ ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಊರಿರುವನೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ದುಂಡಗಿನ ಕೂದಲವಿಲ್ಲದೇ ಕಮನೀಯವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಅವಳ ಎರಡು ಮೊಳಕಾಲುಗಳು ಜಗತ್ತನ್ನು ಗೆದ್ದ ಕಾಮನ ಬಾಣವನ್ನೂ ಜಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕಮಲಕೋಶದಂತಿರುವ ಅವಳ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ತಿದ್ದಿ ಮುದ್ದಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತಿವೆ. ರತ್ನಮಾಲೆಯಂತಿರುವ ಅವಳ ಉಗುರಿನ ಸಾಲು ಗಗನದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಕಾಂತ ಕೋಮಲ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ನೋಡಲಿಕ್ಕೇನೋ ಸೌಂದರ್ಯದ ಖಣಿ. ಆದರೆ ಅವಳು ಧರಿಸಿದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾಗಿವೆ. ನಾವು ಆ ಮಾನಿನಿಯನ್ನು ಮನದಣಿ ನೋಡಿದೆವು. ಆದರೆ ಅವಳು ಯಾರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಮಗಳು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಸುರ ಕುಲದ ಇಂದ್ರನೇ ಒಟ್ಟಾರೆ ನಾವು ಕಂಡ ಹೆಣ್ಣು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದ ಸ್ವರ್ಗದ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ರತ್ನ. ಬೇಕಾದರೆ ನೀನೇ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ನೋಡು. ಅನಂತರ ನಿನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ, ಸರಿ ಕಂಡಂತೆ ಮಾಡು.''

ಮಹಿಷಾಸುರನು ರುಂಡಮುಂಡರ ಬಾಯಿಂದ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮವಾಸನೆಯು ತಲೆಎತ್ತಿತು. ''ಅವಳು ಇಷ್ಟು ಚೆಲುವೆ ಇದ್ದ ಬಳಿಕ ವಿಚಾರವೇನು?'' ಎಂದು ಆ ದುರುಳನು ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮಾನವರ ಶುಭ ಅಶುಭಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲೇ ಬರೆದು ನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಧಿ ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸ್ವಪ್ರೇರಣೆ ಯಿಂದಾಗಲೀ, ಪರ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಸಾಗುತ್ತವೆ.

ಅನಂತರ ಆ ದೈತ್ಯಕುಲ ಸಾಮ್ರಾಟನು ನಮುಂಡ, ನಮರ, ಸಚಂಡ, ಬಿಡಾಲ ನೇತ್ರ, ಕಪಿಲ, ಬಾಷ್ಕಲ, ವಿಕ್ಷುರ, ರಕ್ತಬೀಜ ಮೊದಲಾದ ಘೋರ ಆಯುಧಗಳುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡಿದನು. 'ಅವನ ಆ ಸೇನಾಪತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕದನ ಕಲಿಗಳು, ರಣ ಕರ್ಕಶರು. ತಾವು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ತೊರೆದು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸೇನಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಹೂಡಿ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತರು. ಅನಂತರ ಮಹಿಷಾಸುರನು ಮಹಾಸುರನ ಮಗನಾದ ದುದುಂಭಿಯನ್ನು ದೇವಿ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ಬಳಿಗೆ ದೂತನನ್ನಾಗಿ ಕಳಿಸಿದನು. ದುಂದುಭಿಯ ದನಿ ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತು. ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ರಕ್ಕಸರ ಗುಂಪಿಗೆ ಅವನು ಒಡೆಯ. ವೈರಿ ಗಳ ಸೇನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪುಡಿಗಟ್ಟುವ ಗಟ್ಟಿತನದ ವೀರ ವಿಕ್ರಮಗಳು ಅವನ ಸೊತ್ತಾಗಿದ್ದವು. ಆ ದುಂದುಭಿಯು ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ದೇವಿಯು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತೇ ಮಾತನಾಡಿದನು.

''ಕುಮಾರಿಯೇ, ನಾನು ರಂಭಕುಮಾರ ಮಹಿಷಾಸುರನ ದೂತ. ಸಮರದಲ್ಲಿ ಆ ಅಸುರ ವೀರನಿಗೆ ಸಮರಾರು?''

ಅವನ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯು ದುಂದುಭಿ ದಾನವನಿಗೆ ಇಂತು ನುಡಿದಳು - ''ದಾನವೇಂದ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ಭಯವೇಕೆ? ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಇತ್ತ ಬನ್ನಿ. ಆ ರಂಭ ಕುಮಾರನು ಏನು ಹೇಳಿದನು? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಆ ರಂಭನ ಮಗನು ಮೋಹ ವಿಲ್ಲದವನು ತಾನೇ!''

ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ ದೇವಿಯ ಆದರದ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ದುಂದುಭಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ದೇವಿಯ ಹತ್ತಿರ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ದಿವ್ಯ ಆಸನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸುಖಾಸೀನರಾದ ಬಳಿಕ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

''ದೇವಿ ಇದು ಮಹಿಷಾಸುರನ ಅಪ್ಪಣೆ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವರ್ಗ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಅಂಡಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನಿಂದ ಅವರ ಬಲವೆಲ್ಲವೂ ಉಡುಗಿದಂತಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಸ್ವರ್ಗವು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂಮಿಯು ನನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದೆ.

ಅಂತರಿಕ್ಷವು ನನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಪಾತಾಳವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳೂ ನನ್ನ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿವೆ. ರಾಜಾಧಿ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ನನ್ನ ದಾಸಾನುದಾಸರು. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ನಾನೇ ಒಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದ ಇಂದ್ರನೂ ನಾನೇ, ಕೈಲಾಸಪತಿ ರುದ್ರನೂ ನಾನೆ ! ಅಂಬರಮಣಿ ಸೂರ್ಯನೂ ನಾನೇ. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನೂ ನಾನೇ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ನನ್ನನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಸೋತು ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಾನಗಳೂ ನನ್ನ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಗೆಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟು ನನ್ನ ಸೊತ್ತಾಗಿವೆ. ಅಗಲಗಣ್ಣಿನ ಅಂಗನೆಯಾದ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ನಾರಿಯರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ನೀನೊಂದು ರತ್ನ. ಮೇಲೆ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಕನ್ಯೆ. ನಾನು ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದುಕೋ. ನಾನೇ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪತಿ, ಸಮರ್ಥವಾದ ಪ್ರಭು ಆಗಿರುತ್ತೇನೆ.''

ದುಂದುಭಿ ದಾನವನ ಮುಖಾಂತರ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಮನೋಭೀಷ್ಟವನ್ನೂ, ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಆ ಮಯ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದಳು.

''ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ದಾನವ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಈ ಪೃಥ್ವಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಯಾದ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಇದ್ದುದು ನಿಜ. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದು ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ದೈತ್ಯರ ನಮ್ಮ ಕನ್ಯೆಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಶುಲ್ಕ ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಕೊಡುವದು ನಮ್ಮ ಕುಲಧರ್ಮ. ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಈ ಕನ್ಯಾ ತೆರಿಗೆಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಅಗಿದೆ. ಆ ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಪಣದಂತೆ ಮಹಿಷಾಸುರನು ನನಗೆ ಆ ಕನ್ಯಾ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕೊಡಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವನನ್ನು ವರಿಸಿ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.''

ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಂದುಭಿಯು ನುಡಿದನು - ತಾವರೆಗಣ್ಣಿನ ದೇವಿಯೇ ನಿನ್ನ ಶುಲ್ಕವು ಯಾವುದು ? ಎಂಥದು ? ಅವನಿಗಾಗಿ ಮಹಿಷಾಸುರನು ತನ್ನ

ತಲೆಯನ್ನೇ ಬಲಿಯಾಗಿ ನೀಡಲು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಳು, ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾದ ಶುಲ್ಕವು ಯಾವುದಿದೆ!'' ದೈತ್ಯಧುರೀಣವಾದ ದುಂದುಭಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆ ದೇವಿಗೆ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವಳು ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಿಂದ ನಕ್ಕಳು. ಅದು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಯಿತು. ಆ ದೈತ್ಯನ ನುಡಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಪಹಾಸ್ಯಗೈಯುತ್ತ ಆ ದೇವಿಯು ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಿತ, ಎಲ್ಲರ ಕಲ್ಯಾಣ.

''ದಾನವನೇ ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಕನ್ಯಾ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕೇಳು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರು ಈ ವಂಶದ ಕನ್ಯಾ ವಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಕುಲದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವೀರನೇ ಆ ಕನ್ಯೆಗೆ ಪತಿಯಾಗುವನು.'' ದುಂದುಭಿದಾನವನು ದೇವಿಯ ಆ ದಿಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದನು. ಮಹಿಷಾಸುರನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ನುಡಿದ ಮಾತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಡದೇ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಹಿಷಾಸುರನು ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯ ಸೇನೆಗೆ ತಾನೇ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅವನ ಸೈನಿಕರು ಆ ಗಿರಿ ಶಿಖರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹತ್ತಿ ಮುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ನಿಂತರು.

ಅನಂತರ ವಿಕ್ಷುರ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧದ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು. ನಮರ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನಿಗೆ ಮುಂಚೂಣಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಮರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ನಮರ ದೈತ್ಯನು ತನಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದನು. ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ತುಕಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ದ್ರುತಗತಿಯಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದನು.

ಆ ದುಷ್ಟದಾನವನ ಸಮರ ಸಂಭ್ರಮ ಹಾಗೂ ಆಗಮನದ ಅಬ್ಬರವನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತುಸು ಚಿಂತೆಯೆನಿಸಿತು. ಅವರು ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ದೇವಿಗೆ ಕದನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಕವಚವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಇತ್ತರು. ಆದರೆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ದೇವಿಯು ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ವೈರಿಗಳ ಶಸ್ತ್ರಾಘಾತವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಕವಚವನ್ನೂ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ದುರ್ಗೆಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು-

''ದೇವತೆಗಳೇ, ನಾನು ಕವಚವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾರೆ. ನನ್ನೆದುರು ಹೋರಾಡುವ ಬಲ ಯಾವ ದೈತ್ಯಾಧಮನಿಗೆ ಇದೆ!'' ಎಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೇ ನಿಂತಳು. ಆ ಭೀಕರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕವಚವಿಲ್ಲದೇ ಬರೀ ಮೈಯಿಂದ ನಿಂತ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಪಂಜರ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಹಾದೇವರು ಅವಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ಅಮೋಘವಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುಪಂಜರ ಸ್ತೋತ್ರವು ಆ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಕ್ಷತ ವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿತು. ಅದರ ಮಹಿಮೆಯ ಬಲದಿಂದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಯಾವ ದೇವತೆ ಗಳಿಂದಲೂ ಕೊಲ್ಲಲೂ ಅಶಕ್ಯನಾದ ಮಹಿಷಾಸುರರನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ ಹೊಸೆದು ಹಾಕಿದಳು.

ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾದೇವನು ಆ ವಿಷ್ಣು ಪಂಜರದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಬೊಗಸೆಗಣ್ಣಿನ ಭಾಮಿನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನು ತನ್ನ ಚರಣಾಘಾತದಿಂದ ಒದೆದು ಕೊಂದಳು.

ನಾರದ ಹೀಗಿದೆ - ಆ ವಿಷ್ಣು ಪಂಜರದ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭಾವ. ಎಲ್ಲ ರಕ್ಷಾಮಂತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಇದು ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊತ್ತ ಭಕ್ತನ ಬಲವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಲು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ಉಂಟು!

ಮಹಾದೇವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಷ್ಣು ಪಂಜರ ಸ್ತುತಿ

ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಧುನಾ ತ್ವೇತದ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪಂಜರಂ ಶುಭಂ ।
ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ದೇವೇಶ ಚಕ್ರಂ ಗೃಹ್ಯ ಸುದರ್ಶನಂ ।
ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ರಕ್ಷಸ್ವ ಮಾಂ ವಿಷ್ಣೋ ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ।
ಗದಾಂ ಕೌಮೋದಕೀಂ ಗೃಹ್ಯ ಪದ್ಮನಾಭಾಮಿತದ್ಯುತೇ ।
ಯಾಮ್ಯಾಂ ರಕ್ಷಸ್ವ ಮಾಮ್ ವಿಷ್ಣೋ ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ।
ಪದ್ಮಮಾದಾಯ ಸಗದಂ ನಮಸ್ತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ರಕ್ಷ ಮಾಂ ವಿಷ್ಣೋ ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ।
ಮುಸಲಂ ಶಾತನಂ ಗೃಹ್ಯ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ರಕ್ಷಮಾಂ ॥
ಉತ್ತರಸ್ಯಾಂ ಜಗನ್ನಾಥ ಭವಂತಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ।
ಶಾರ್ಙ್ಗಮಾದಾಯ ಚ ಧನುರಸ್ತ್ರಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರೇ ॥
ನಮಸ್ಯೇ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷೋಘ್ನ ಈಶಾನ್ಯಾಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ।
ಪಾಂಚಜನ್ಯಂ ಮಹಾಶಂಖಮನುಬೋಧ್ಯ ಚ ಪಂಕಜಂ ।
ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ರಕ್ಷ ಮಾಂ ವಿಷ್ಣೋ ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞಸೂಕರ ।
ವರ್ಮ ಸೂರ್ಯಶತಂ ಗೃಹ್ಯ ಖಡ್ಗಂ ಪರ್ವಸಮಂ ತಥಾ ।
ನೈಋತ್ಯಾಂ ಮಾಂ ಚ ರಕ್ಷಸ್ವ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತೇ ನೃಕೇಸರಿನ್ ।
ವೈಜಯಂತೀಂ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ತ್ವಂ ಶ್ರೀ ವತ್ಸಂ ಕಂಠಭೂಷಣಂ ॥
ವಾಯುವ್ಯಾಂ ರಕ್ಷಮಾಂ ದೇವ ಅಶ್ವಶೀರ್ಷ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।
ವೈನತೇಯಂ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಅಂತರಿಕ್ಷೇ ಜನಾರ್ದನ ॥
ಮಾಂ ತ್ವಂ ರಕ್ಷಾಜಿತ ಸದಾ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತ್ವಪರಾಜಿತ ।
ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಂ ಸಮಾರುಹ್ಯ ರಕ್ಷ ಮಾಂ ತ್ವಂ ರಸಾತಲೇ ।
ಅಕೂಪಾರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾಮೀನ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।
ಕರಶೀರ್ಷಾಂಘ್ರಿ ಸರ್ವೇಷು ತಥಾಷ್ಟ ಬಾಹು ಪಂಜರಂ ।
ಕೃತ್ವಾ ರಕ್ಷಸ್ವ ಮಾಂ ದೇವ ನಮಸ್ತೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಏತದುಕ್ತಂ ಭಗವತಾ ವೈಷ್ಣವಂ ಪಂಜರಂ ಮಹತ್ ।

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಷಾಸುರ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯರ ಸಮರ
ವಿಷ್ಣು ಪಂಜರ ಎಂಬ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೦

ನಾರದ : ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯು ಮನಹಿಷಾಸುರನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಂದಳು? ಅವನ ಅನುಚರರನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರ್ದಿಸಿದಳು? ಅವನ ವಾಹನವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದಳು ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೊಂದು ಸಂಶಯವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿದ್ದರೂ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಈ ಮಹಿಷ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದಲೇ ಒದೆದು ಏಕೆ ಮರ್ದಿಸಿದಳು?

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ನಾರದ, ಈ ಕಥೆ ಬಹಳ ಹಳೆಯದು. ದೇವಯುಗದ ಆದಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳು. ಅದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಬರುವದು. ಪಾಪ ಕಳೆಯುವದು. ಭೀತಿ ತೊಲಗುವದು. ಕ್ರೋಧಾಂಧನಾದ ಆ ಮಹಿಷಾಸುರನು ಚತುರಂಗ ಬಲ ಸಮೇತನಾಗಿ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಬಂದನು. ಇದನ್ನು ದೇವಿಯು ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು. ದೇವ ಸಂಘವು ಅವಳ ಬೆಂಬಲಿಗಿದ್ದಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅವಳು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಗೆರೆದಳು. ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಜಡಿಮಳೆ ಸುರಿದಂತಿತ್ತು ಅವಳ ಸಂತತ ಶರಪಾತ. ದೈತ್ಯ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಗಿಸಿದ ಬಂಗಾರದ ಹೂಗಳುಳ್ಳ ಆ ದೇವಿಯು ದಿವ್ಯ ಧನುಸ್ಸು ಮೋಡದ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುವ ಮಿಂಚಿನ ಗೊಂಚಲದಂತೆ ಮಿನುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವಳ ಹದನವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ದೈತ್ಯರು ಮಡಿದರು. ಹಲವರು ಅವಳ ಗದೆಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದರು. ಅವಳ ಕೈ ಒನಕೆಯ ಏಟ ತಿಂದು ತಾವು ನಿಂತ ತಾಣದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ ದೈತ್ಯರು ಅನೇಕಾನೇಕ ದೇವಿ ಹಾಗೂ ದೈತ್ಯರ ನಡುವಿನ ಗಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಅವಳ ವಾಹನದ ಸಿಂಹ. ಅದೊಂದು ಯಮನ ಮರಿ. ಅದು ತನ್ನ ನಿಮಿರಿದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕೊಡವಿದರೆ ಸಾಕು. ಅನೇಕ ದೈತ್ಯರು ಸತ್ತು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಿಂಹವು ಇದ್ದುದು ಒಂದು. ಆದರೆ ಅದು ಕೊಂದ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಲ್ಲ.

ಆ ದೇವಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರದಿಂದ ಕೆಲವರು ಹೊಡೆತ ತಿಂದು ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದರು. ಹಲವು ದಾನವರ ಎದೆಗಳು ಶಕ್ತಿ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಎಷ್ಟೋ ದೈತ್ಯರ ಕುತ್ತಿಗೆಗಳೇ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ದೇವಿಯ ಕೈ ನೇಗಿಲದಿಂದ ಅವಳ ಕೈ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಎರಡು ತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಅಸಂಖ್ಯ. ಅವಳ ಬಡಿಗೆ ಬೀಸಿ ಹಲವರ ತಲೆ ಒಡೆಯಿತು. ಹಲವಾರು ರಕ್ಕಸರ ದೇಹದ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳು ಅವಳು ಬೀಸಿದ ಚಕ್ರದಿಂದ ಛಿನ್ನವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದವು. ಕೆಲವರು ಬಿದ್ದರು. ಹಲವರ ರುಂಡಮುಂಡ ಗಳು ಎದ್ದವು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಆ ರಣ ಕಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಸರಿದರು. ಹೀಗೆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಕರಾಳವಾದ ರುದ್ರರೂಪದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ದಾನವರು ಅವಳು ಒಂದು ಕಾಳ ರಾತ್ರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಭಯಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಓಡ ತೊಡಗಿದರು.

ಸೇನಾಪತಿ ವಿಕ್ಷುರನು ಹತನಾಗಿ ದುರ್ಗೆಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣೆದುರು ನಿಂತುದನ್ನು ಉನ್ಮತ್ತ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿಯಾದ ನಮದನು ನೋಡಿದನು. ಅವನು ವೇಗದಿಂದ

ಬಂದು ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಶಕ್ತಿ ಆಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅವಳ ವಾಹನವಾದ ಸಿಂಹದ ಮೇಲೆ ಹದನವಾದ ತನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಬೀಸಿದನು.

ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಲು ನಮರಾಸುರನು ಬಹಳ ವೇಗದಿಂದ ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಎಸೆದನು. ಅವಳ ವಾಹನವಾದ ಸಿಂಹದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಬೀಸಿದನು. ಆಗ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಬಂದ ಆ ಎರಡೂ ಭೀಕರ ಆಯುಧಗಳು ದೇವಿಯ ಹುಂಕಾರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ಉರಿದು ಬೂದಿಯಾದವು. ಆಗ ನಮರನ ವಾಹನವಾದ ಮದ್ದಾನೆಯು ದೇವಿಯ ಸಿಂಹವಾಹನ ವನ್ನು ಸೊಂಡೆಯಿಂದ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಆಗ ದೇವಿಯ ವಾಹನವಾದ ಆ ಸಿಂಹವು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು. ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ನಮರ ದೈತ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಕೈ ಉಗುರಿನಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದಿತು. ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ಒಡತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿತು. ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ರೋಷ ಕಷಾಯಿತಳಾದ ಆ ಕಾಳೀದೇವಿಯು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಆ ನಮರ ದೈತ್ಯನ ದೇಹವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಬಡೆದು ವಗಾರಿಯಂತೆ ಬಾರಿಸಿದಳು. ರಣಭೈರವಿಯಂತಿದ್ದ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ದೇವಿಯು ಈ ಸಮರದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಈ ನಮರ ಎಂಬ ಹೊಸವಾದ್ಯವು ದೊರೆತದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾನಂದ ಎನಿಸಿ ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈದಳು.

ಹೀಗೆ ನಮರ ಎಂಬ ಸಮರ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಬಾರಿಸಿ ಹರ್ಷೋದ್ರಿಕ್ತಳಾದ ದೇವಿಯು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈದಳು. ಅವಳ ಆ ಉಪಹಾಸ ಗರ್ಭಿತವಾದ ಭೀಕರ ನಗೆಯಿಂದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಭೂತಗಳು ಮೈದಾಳಿ ನಿಂತವು. ಹುಲಿಯ ಮೋರೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕೆಲವು. ತೋಳದ ಆಕಾರದವು ಹಲವು. ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಯ ಮೋರೆ. ಹಲವಕ್ಕೆ ಕೋಣದಂತೆ ಗೋಣು. ಹಂದಿಯ ಮೋರೆಯವರೂ ಹಲವರು. ಇಲಿ ಕುಕ್ಕುಟದ ಮೂತಿಯವರು ಅನೇಕರು. ಆಡು, ಎತ್ತು, ಕುರಿಗಳಂತೆ ವಿಕಾರಮುಖದ ಉಗ್ರ ಆಕಾರದ ಅಸಹ್ಯ ರೂಪದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಭೂತ ಪ್ರೇತ ಪಿಶಾಚಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತರತರಹದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತರು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರು ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಟದ ಹುಚ್ಚು ಕೆಲವರಿಗೆ. ಡೋಲು ಬಡಿಯುವವರು ಕೆಲವರು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಈ ಅಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಭೂತಗಣದೊಂದಿಗೆ ಕಾತ್ಯಾಯನೀದೇವಿಯು ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಸೈನ್ಯದ ತುಂಬ ಓಡಾಡಿ ದಾನವರ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡಿದು ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದಳು. ಒಣಹುಲ್ಲಿನ ಮೆದೆಯ ಮೇಲೆ ಬರಸಿಡಿಲು ಎರಗಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ನಮರ ಸೇನಾಪತಿಯು ಮಣ್ಣುಮುಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ವೀರರು ದೇವಿಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಎರವಾದರು. ಅಳಿದುಳಿದ ಸೇನೆಗೆ ಚಿಕ್ಷುರ ಎಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯು ಧುರೀಣನಾಗಿ ದೇವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದನು. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಠೇಂಕರಿಸಿ ಹೆದೆ ಏರಿಸಿ ಬಾಣಗಳ ಸೂಡುಗಳನ್ನು ಮೇಘದಂತೆ ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದನು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯು ತನ್ನ ಹದನವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕಡಿದೊಗೆದು ಬಂಗಾರದ ಗರಿಹಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಹದಿನಾರು

ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ದಳು. ದಾನವ ಸೇನೆಯು ಚತುರಂಗಬಲದ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಂಗಗೊಳಿಸಲು ದೇವಿಯ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಬಾಣಗಳೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ದಾನವ ಸೇನೆಯ ಆನೆಯ ಬಲವನ್ನು ಅಳಿದು, ಕುದುರೆಯ ಸವಾರರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿ, ರಥಿಕರ ಪಡೆಯನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಕಾಲಾಳುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಬಳಿಸಿ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದಳು ಆ ಕಾತ್ಯಾಯನೀದೇವಿ.

ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಣದಿಂದ ದೇವಿಯು ಚಿಕ್ಷುರ ಸೇನಾಪತಿಯ ತೇರಿನ ಕಳಸವನ್ನು ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಿದಳು. ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಕೊಂದಳು. ಮಗದೊಂದರಿಂದ ಅವನ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಿದಳು. ಬಿಲ್ಲು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಬಳಿಕ ವೀರವಾದ ಚಿಕ್ಷುರನು ಖಡ್ಗ ಗುರಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು. ಅವೆರಡನ್ನೂ ಕೂಡಲೇ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯು ನಾಲ್ಕು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕಡಿದು ಹಾಕಿದಳು.

ಅನಂತರ ಆ ದಾನವನು ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ ಶೂಲವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ನರಿಯ ಮರಿ ಸಿಂಹವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದಂತೆ ಇತ್ತು. ದೇವಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅವಳು ಕೂಡಲೇ ಐದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ಸೇನಾಪತಿಯ ಎರಡು ಕೈ, ಎರಡು ಕಾಲು, ಒಂದು ತಲೆ ಈ ಪಂಚಾಂಗಗಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿದ್ದವು. ಆ ದೈತ್ಯ ಪಂಚತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅನಂತರ ಉಗ್ರಾಸ್ಯ ಎಂಬ ವೀರ ಸೇನಾಪತಿಯ ಪಾಳಿ. ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕರಾಲಾಸ್ಯ. ಇವರೀರ್ವರನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಷ್ಕಲ, ಉದ್ಧತ, ದರ್ದುರ, ದುರ್ಮುಖ, ಬಿಡಾಲಾಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ದೈತ್ಯರು ವಿವಿಧ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಂದರು.

ಅವರ ಈ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆಕ್ರಮಣದ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯು ಕಂಗೆಡಲಿಲ್ಲ, ಕಾತರಳೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ತಂತಿಯನ್ನು ಮಿಡಿಯತೊಡಗಿದಳು. ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನಗುತ್ತ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಿಂದ ಡಮರುವನ್ನು ಬಾರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳು ಆ ರುದ್ರ ವೀಣೆಯ ತಂತಿಯನ್ನು ಮಿಡಿ ಮಿಡಿದಂತೆ ಮತ್ತೂ ಡಮರು ವನ್ನೂ ಹುಮ್ಮಸದಿಂದ ಬಾರಿಸಿದಂತೆ ಅವಳ ಬೆಂಬಲಿಗರಾದ ಭೂತಪರಿವಾರವು ಅಟ್ಟಹಾಸದೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತು.

ಆಗ ಆ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರು ಸರಸ್ವತಿಯಂತೆ ವೀಣಾಪಾಣಿಯಾದ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೀಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಸಿಂಹದಿಂದ ಜಿಗಿದು ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರ ಕೂದಲು ಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಗೆ ಹಾರಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿ ದಳು. ಅವಳ ರುದ್ರವೀಣೆಯ ತಂತಿಗಳು ಮಸಣರಾಗವನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೇ ಅಪೋಶನ ಮಾಡಹೊರಟ ಆ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ದೈತ್ಯವೀರರು ಬಲಿಯಾದರು. ಅವರ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾದವು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಶವಗಳು ಉರುಳಿದವು.

ರಾಕ್ಷಸಕುಲದ ಈ ಅದ್ಭುತ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಿಷಾಸುರನ ಕೋಪ ಕೆರಳಿತು. ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಕೋಣನು ತನ್ನ ಗೊರಸಿನ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಹೊಡೆದು ಭೂತಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ, ಬಾಲದಿಂದಲೂ ಉಸುರಿನಿಂದಲೂ, ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಹೊಡೆತ ತಿಂದು ಅನೇಕ ಭೂತಗಳ ಗುಂಪು ಪಲಾಯನ ಹೇಳಿತು.

ಆ ಮಹಿಷಾಸುರನು ಅಳಿದುಳಿದ ಆ ಭೂತಗಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಂಬಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿ ದೇವಿಯ ವಾಹನವಾದ ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಬಾದೇವಿಗೆ ತುಂಬ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ದಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟಳು. ಇದರಿಂದ ಕೆರಳಿ ಹೋದ ಆ ಕೋಣ ದೈತ್ಯನು ಕ್ರೋಧಾಂಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಚೂಪಾದ ಕೋಡುಗಳಿಂದ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದನು. ಗುಡ್ಡ ಒಡೆಯಿತು. ಭೂಮಿ ಬಿರಿಯಿತು. ಸಮುದ್ರಗಳು ಕುದಿದು ಕೆಡೆದವು. ಮೋಡಗಳು ಗುಡುಗುಡುಸಿದವು. ಆ ಭೀಕರ ಆಕಾರದ ದೈತ್ಯನು ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅವಳೆದುರು ಧಾವಿಸಿದನು.

ಆಗ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಆ ದುಷ್ಟ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿದಳು. ಕೂಡಲೇ ಆ ದಾನವನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮದ್ದಾನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ದೇವಿಯು ಮಸ್ತಿಗೇರಿದ ಆ ಮದ್ದಾನೆಯ ಮುಂದಿನ ಸೊಂಡೆಯನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದಳು. ಆಗ ಆ ದಾನವನು ಒಡನೆಯೇ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಮಹಿಷರೂಪವನ್ನೇ ಹೊಂದಿ ಹೋರಾಡಲು ಅಣಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಭವಾನಿಯು ತನ್ನ ಶೂಲಾಯುಧವನ್ನು ಆ ಕೋಣನ ಮೇಲೆ ತೂರಿದಳು. ಅದು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿತು. ಅನಂತರ ಅವಳು ಬೆಂಕಿ ಕಾರುವ ಶಕ್ತಿ ಆಯುಧವನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಳು.

ಆದರದೂ ತುದಿ ಮುರಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ದೇವಿಯು ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರವನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ತೂರಿಬಿಟ್ಟಳು. ಹಿಂದೆ ದಾನವ ಕುಲದ ಕಗ್ಗೊಲೆಗೈದ ಆ ಚಕ್ರವೂ ಇಂದು ಮೊಂಡಾಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವಳು ಕೋಣಾಸುರನ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿದ ಕುಬೇರನ ಗದೆಯು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಉದುರಿತು. ದೇವಿಯು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ವರುಣಪಾಶವೂ ಕೂಡ ಆ ಕೋಣ ಖೂಳನ ಕೋಡಿನ ತುದಿಯ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಮತ್ತೂ ಕಾಲಿನ ಗೊರಸುಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಹರಿದು ತುಂಡಾಯಿತು. ದೇವಿಯು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಯಮದಂಡವೂ ಕೂಡ ಆ ಕೆರಳಿದ ಕೋಣದಿಂದ ಕಡಿದು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದೇವೇಂದ್ರನ ಭಯಂಕರವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧವೂ ಕೂಡ ಆ ದೈತ್ಯನ ಮೈಗೆ ಬಡಿದು ಮೆತ್ತಗಾಗಿಹೋಯಿತು.

ಆಗ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ಸಿಂಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಹಾರಿ ಆ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆಯೇ ಹೋಗಿ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಳು.

ತನ್ನ ಡುಬ್ಬಕ್ಕೆ ಅಡರಿ ತನ್ನ ಬೆನ್ನ ಸವಾರಿ ಮಾಡಹೊರಟ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಿಷಾಸುರನಿಗೆ ಭಾರಿ ಅವಮಾನದಿಂದ ಆಘಾತವಾದಂತಾಯಿತು.

ವೀರ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ಕೋಣ ದೈತ್ಯನು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಭವಾನಿಯನ್ನು ಬೀಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಬಂದಂತೆ ಕುಣಿದನು. ಕಂಡಕಂಡಂತೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೆಗೆದಾಡಿದನು. ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಜಿಗಿದಾಡಿದನು. ಎಡ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಹೊರಳಿ ತಿರುವು ಮುರುವು ಆಗಿ ಹಾಲಾಗಿ ಹರಿದಾಡಿದನು. ಏನಾದರೂ ದೇವಿಯು ತನ್ನ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಡಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಿನಂತೆ ಹಗುರವಾದ ತನ್ನ ಕೆಂಗಾಲುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅದುಮಿದಳು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದ ತೊಗಲನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಆ ದೈತ್ಯನ ದೇಹವನ್ನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿದಳು.

ಆ ಕೋಣ ರಾಕ್ಷಸನ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವು ಒಂದು ಗುಡ್ಡದ ಪ್ರಮಾಣ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಕುಸುಮ ಕೋಮಲೆಯಾದ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ಕಾಲಿನ ತುಳಿತದಿಂದ ಆ ದೈತ್ಯಾಧಮನ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ಅನಂತರ ದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಆ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಕೊರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದಳು. ಕೂಡಲೇ ಆ ದೈತ್ಯದೇಹದಿಂದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಹೊರಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ದೇವಿಯು ಎದೆಗೆ ಒಂದು ಏಟು ಕೊಟ್ಟು ಕೂದಲ ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲ ಹೌಹಾರಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

ದೇವತೆಗಳು ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯ ಈ ಗೆಲುವನ್ನು ಕಂಡು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಸುರರು ಸಿದ್ಧರು ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಆ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯು ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿದಳು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ದೇವಿಯು ದೈತ್ಯರಿಗೆಲ್ಲ ಘೋರರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ಕಂಡಳು.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಲಿರುವಾಗ ''ದೇವತೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಅವತಾರತಾಳಿ ಬರುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ನಿರೋಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ದೇವಿಯು ಶಂಕರನ ಪಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದನ ಎಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಸಂವರಣನ ಪ್ರಣಯ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೧

ನಾರದ : ಪುಲಸ್ತ್ಯರೇ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ದೇವಿಯ ಮರು ಅವತಾರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಆ ದೇವಿಯು ಮತ್ತೆ ಜನಿಸಿ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿದೆ. ವಿವರವಾಗಿ ಅರುಹಿರಿ.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ನಾರದಮುನಿಯೇ, ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಶುಂಭಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಜನರಿಗೆ ಹಿತಗೈಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪುನಃ ಸಂಭೂತಳಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು-

''ಹಿಮವಂತನ ಮಗಳಾದ ಉಮಾದೇವಿಯು ಶಂಕರನನ್ನು ವಿವಾಹವಾದದ್ದು ಸರಿಯಷ್ಟೇ? ಹಿಮಶೈಲದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಅವಳಿಗೆ ಕೌಶಿಕೀ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಸಂಭವಿಸಿ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೂತಗಣದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶುಂಭ ನಿಶುಂಭ ಎಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ತನ್ನ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಸಂಹರಿಸುವಳು.''

ನಾರದ : ಪೂಜ್ಯರೇ, ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಮತ್ತೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ತಾವು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದಿರಿ. ಆದರೆ ಆ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯು ಕೋಶದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಕೌಶಕೀ ಹೇಗಾದಳು. ಅವಳು ಶುಂಭನನ್ನು ಕೊಂದುದೆಂತು? ವೀರದಾನವರಾದ ಆ ನಿಶುಂಭನನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ್ದೆಂತು? ಈ ಶುಂಭ ನಿಶುಂಭರು ಯಾರ ಮಕ್ಕಳು, ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ತಾವು ನನಗೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ದಯೆಯಿಂದ ನಾನು ಆ ದೇವಿಯ ದಿವ್ಯವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ಆ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪುನಃ ಸಂಭವದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಯ ಆ ಹೊಸಹುಟ್ಟಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವಧಾನವಿಟ್ಟು ಆಲಿಸು. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಯಜ್ಞದ ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಸತೀದೇವಿಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದಳು. ಆಗ ರುದ್ರನು ಮೊದಲಿನ ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಮದುವೆ ಆಗಿಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಅಲ್ಲ. ಮಡದಿ ಸತ್ತದ್ದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿ ಅಲ್ಲ, ಹಾಗಾದರೆ ಅವನ ಆಶ್ರಮ ಯಾವುದು? ಇದೂ ಅಲ್ಲ, ಅದೂ ಅಲ್ಲ. ನೀಲಕಂಠನು ನಿರಾಶ್ರಮಿಯಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಹಾದೇವನೇ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದಾನವರ ಗರ್ವವನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಸಮರ್ಥನೆಂದರೆ ಆ ಶಂಕರನೊಬ್ಬನೇ. ಅವನು ಇಂದು ದೇವಸೇನೆಯ ಸೇನಾಪತಿತ್ವವನ್ನು ತೊರೆದು ಶಿವರೂಪಿಯಾಗಿ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಶಂಕರನಿಲ್ಲದ ದೇವತೆಗಳ ಸೇನೆಯು ಬಹಳ ಅನಾಥವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ದಾನವರ ದೊರೆ ನಿಶುಂಭನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಸುರರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿದನು. ದೀನ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಆ ಸುರರ ಒಡೆಯನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ

ಧವಳ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ ಗದೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಹರಿಯು ರಾಜಹಂಸದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಶರಣ ಹೋದರು. ಭಗವಂತನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಶರಣು ಬಂದ ಸುವೃಂದದ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ನಾರಾಯಣ ನಸು ನಕ್ಕು ನುಡಿದ. ಮೋಡ ಗುಡುಗಿದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದನಿ-

''ದೈತ್ಯರ ದೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಟ ನಿಶುಂಭನು ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿದನಷ್ಟೇ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಈಗ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ. ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವದು ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ. ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನೀವು ನಡೆಯಿರಿ. ಗೆಲುವು ನೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಒಲಿದುಬರುತ್ತದೆ. ದೇವತಾಗಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಿತೃಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಾನಸ ಕನ್ಯೆಯೇ ಮೇನಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೇವತೆ. ಒಳ್ಳೇ ಪವಿತ್ರವಾದ ತಿಥಿಯಂದು ಆ ಮಾನಸದೇವಿಯನ್ನು ನೀವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿರಿ. ಮಹಾಪ್ರಯೋಜನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತವನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಿನ್ನಹದಂತೆ ಆ ಪಿತೃಗಳ ಮಾನಸ ಕನ್ಯೆಯು ಪರ್ವತೋತ್ತಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯು ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವಳು. ದಕ್ಷನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಮಲವನ್ನು ಬಿಡದಂತೆ ಮೈಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಆ ಸತೀದೇವಿಯು ಈ ಹಿಮಾಲಯದ ಮಡದಿ ಮೇನೆಯಿಂದ ಮರಳಿ ಮೈದಾಳಿ ಬರುವಳು. ಮುಂದೆ ಅವಳನ್ನು ಶಂಕರನು ವರಿಸುವನು. ಅನಂತರ ಶಿವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಮಹಾ ತಾಯಿಯು ಒಬ್ಬ ಗಂಡುಮಗುವನ್ನೂ ಪ್ರಸವಿಸುವಳು.

ಆ ಪಾರ್ವತೀ ಪುತ್ರನೇ ಅಸುರರ ಇಂದ್ರನಾದ ಶಂಭುವನ್ನೂ ಕೊಂದುಹಾಕು ವನು. ಅವನ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಕೊಚ್ಚಿಹಾಕುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಪೃಥೂದಕ ಎಂಬ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿರಿ. ಆ ಪಿತೃಗಳು ನಾಶರಹಿತರು. ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ವೈರಿಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ದಿನದಂದು ಶಂಕರನನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿರಿ. ವೈರಿಗಳ ಪರಾಭವಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ. ಶಂಕರನನ್ನೇ ನಮ್ಮ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಪೂಜಿಸಿರಿ.'' ವಾಸುದೇವನು ಮೇಲಿನಂತೆ ನುಡಿಯಲು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೈಮುಗಿದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ದೇವತೆ : ''ಭಗವಾನ್ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾವದು ? ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಪೃಥೂದಕ ತೀರ್ಥವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದಷ್ಟೇ? ಆ ತೀರ್ಥದ ಹುಟ್ಟು ಹರವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ನೀವು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತಿಥಿಯೆಂದರೆ ಮಹಾತಿಥಿ. ಅಂದು ದಿವಂಗತರಾದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಂಥ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮಹಾ ತಿಥಿಯು ಯಾವುದು? ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.'' ಕೈಟಭಾಸುರನನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿದ ಮುರ ವೈರಿಯು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀಹರಿ : ಕೃತಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲ. ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಋಕ್ಷ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಅರಸು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನು ಬಹಳ ಬಲಿಷ್ಠ. ಆ ಋಕ್ಷರಾಜನ ಮಗನೇ ಸಂವರಣ. ಅವನು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಅವನ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಆ ಎಳೆ ಮಗನನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗದ್ದುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿದನು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೂ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಆ ಸಂವರಣನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಳು. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಭಕ್ತ ಆ ಸಂವರಣ ರಾಜನಿಗೆ ವರುಣಪುತ್ರರಾದ ವಶಿಷ್ಠರೇ ಪುರೋಹಿತರು. ಆ ಮಹಾನುಭಾವರು ಈ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳ ಪಾಠ ಹೇಳಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಅನಧ್ಯಾಯ. ಅಂದು ಅವನಿಗೆ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದುರಿಂದ ಅವನು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಭಿನ್ನಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆ ತಪೋನಿಧಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದನು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಗರೆಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ವೈಭ್ರಾಜ ಎಂಬ ವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ತೇಜಿಯನ್ನೂ ಏರಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಆ ಏಕಾಂತ ವನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ಅಲ್ಲಿಯ ವನಶ್ರೀಯನ್ನು ಕಂಡು ಉನ್ಮಾದಗೊಂಡನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಆರೂ ಋತುಗಳ ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಹೂಗಳು ಅರಳಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅದೊಂದು ಸುಗಂಧದ ಸುಗ್ಗಿ. ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕುಸುಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಉಸಿರೆಳೆದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಗಂಧ ಸೌರಭ, ಕಂಡಷ್ಟೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಮೂಸಿದಷ್ಟೂ ಮೂಗಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಆ ವನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾವರೆಗಳು ಹೂತು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಳು ಬಿರಿದಿದ್ದವು. ಕಲ್ಹಾರುಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಪದ್ಮಗಳು ಪಕಳೆದೆರೆದಿದ್ದವು.

ಸುಂದರವಾದ ಆ ವನಕಂದರದಲ್ಲಿ ದೇವ ಕನ್ನಿಕೆಯರೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತರಾದ ಕಾಮಿನಿಯರನಡುವೆ ಸಂವರಣನು ಓರ್ವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಸುರಸುಂದರಿಯರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿತ್ತು ಅವಳ ಚೆಲುವುಚಾರಿಮೆ, ಅವಳನ್ನು ಕಂಡುದೊಂದೇ ತಡ ಆ ಅರಸನು ಕಾಮ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದ ಆ ಕನ್ಯೆಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಂವರಣವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೊಂದೇ ನೆಪ. ಅವಳ ಹೃದಯವು ಹೂಬಾಣನ ಶರಘಾತದಿಂದ ಗಾಸಿಗೊಂಡಿತು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ನೋಡಿ ಮದನನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರು. ರಾಜನ ಆಸನ ಅಲುಗಾಡಿತು. ಅವನು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಬಯಸಿದಾಗ ಬೇಕಾದ ರೂಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ಗಂಧರ್ವರು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಮೂರ್ಛಾಕ್ರಾಂತನಾದ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಆ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ಗಂಧರ್ವರು ತಣ್ಣೀರು ಚಿಮುಕಿಸಿ ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರು. ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿವುತಿರುಗಿತ್ತು. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದಿತು.

೨೮೬. ಸೋಮವಂಶೋದ್ಭವೋ ರಾಜಾ ಋಕ್ಷೋ ನಾಮ ಮಹಾಬಲಃ।
ಕೃತಸ್ಯಾದೌ ಸಮಭವದೃಕ್ಷಾತ್ಸಂವರಣೋಽಭವತ್ ।

೨೮೭. ಸ ಚ ಪಿತ್ರಾ ನಿಜೇ ರಾಜ್ಯೇ ಬಾಲ ಏವಾಭಿಷೇಚಿತಃ ।
ಬಾಲ್ಯೇಽಪಿ ಧರ್ಮನಿರತೋ ಮದ್ಭಕ್ತಶ್ಚ ಸದಾಭವತ್ ।

೨೮೮. ಪುರೋಹಿತಸ್ತು ತಸ್ಯಾಸೀದ್ವಸಿಷ್ಠೋ ವರುಣಾತ್ಮಜಃ ।
ಸ ತಮಧ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ಸಾಂಗಾನ್ವೇದಾನುದಾರಧೀಃ ॥

೨೮೯. ತತೋ ಜಗಾಮ ಚಾರಣ್ಯೇ ತ್ವನಧ್ಯಾಯೇ ನೃಪಾತ್ಮಜಃ ।
ಸರ್ವಕರ್ಮಸು ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ವಸಿಷ್ಠಂ ತಪಸಾಂ ನಿಧಿಂ ।

೨೯೦. ತತೋ ಮೃಗಸ್ಯ ವ್ಯಾಕ್ಷೇಪಾದೇಕಾಕೀ ವಾಜಿನಾ ವನಂ ।
ವೈಭ್ರಾಜಂ ಚ ಜಗಾಮಾಥ ಮನೋನ್ಮಾದೇನ ತನ್ಮನೇ ।

೨೯೧. ತತಸ್ತು ಕೌತುಕಾವಿಷ್ಟಃ ಸರ್ವರ್ತುಕುಸುಮೇ ವನೇ ।
ಅವಿತೃಪ್ತಃ ಸುಗಂಧಸ್ಯ ಸಮಂತಾದ್ವ್ಯಚರದ್ವನಂ ।

೨೯೨. ಸ ವನಾಂತಂ ದದರ್ಶಾಥ ಫುಲ್ಲಕೋಕನದಾವೃತಂ ।
ಕಲ್ಹಾರ ಪದ್ಮಕುಮುದೈಃ ಕಮಲೇಂದೀಚರೈರಪಿ ।

೨೯೩. ತತ್ರ ಕ್ರೀಡಂತಿ ಸತತಮಪ್ಸರೋಽಮರ ಕನ್ಯಕಾಃ ।
ತಾಸಾಂ ಮಧ್ಯೇ ದದರ್ಶಾಥ ಕನ್ಯಾಂ ಸಂವರಣೋಽಧಿಕಾಂ ॥

೨೯೪. ದರ್ಶನಾದೇವ ಚ ನೃಪಃ ಕಾಮಮಾರ್ಗಣ ಪೀಡಿತಃ ।
ತಥಾ ಸಾ ತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯೈವ ಕಾಮಬಾಣಾತುರಾಽಭವತ್

೨೯೫. ಉಭೌ ತೌ ಪೀಡಿತೌ ಮೋಹಂ ಜಗ್ಮತುಃ ಕಾಮಮಾರ್ಗಣೈಃ।
ರಾಜಾ ಚಲಾಸನೋ ಭೂಮ್ಯಾಂ ನಿಪಪಾತ ತುರಂಗಮಾತ್ ।

೨೯೬. ತಮಭ್ಯೇತ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಕಾಮರೂಪಿಣಃ ।
ಸಿಕ್ಷಿಚುರ್ವಾರಿಣಾ ತೇನ ಲಬ್ಧಸಂಜ್ಞೋಽಭವತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ॥

೨೯೭. ಸಾ ಚಾಪ್ಸರೋಭಿರುತ್ಪಾಟ್ಯ ನೀತಾ ಪಿತೃಕುಲಂ ನಿಜಂ ।
ತಾಭಿರಾಶ್ವಾಸಿತಾ ಚಾಪಿ ಮಧುರೈರ್ವಚನಾಂಬುಭಿಃ ॥

೨೯೮. ಸ ಚಾಪ್ಯಾರುಹ್ಯ ತುರಗಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಂ ಪುರೋತ್ತಮಂ ।
ಗತಸ್ತು ಮೇರುಶಿಖರಂ ಕಾಮಚಾರೀ ಯಥಾಮರಃ ।

೨೯೯. ಯದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಚಾದೃಷ್ಟಾ ಚಕ್ಷುಷಾ ತಪತೀ ಗಿರೌ ।
ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ನಾಶ್ನಾತಿ ದಿವಾ ಸ್ವಪಿತಿ ವಾ ನಿಶಿ ।

೩೦೦. ತತಃ ಸರ್ವವಿದವ್ಯಗ್ರೋ ವಿಧಿತ್ವಾ ವರುಣಾತ್ಮಜಃ ।
ತಪತೀತಾಪಿತಂ ವೀರಂ ಪಾರ್ಥಿವಂ ತಪಸಾಂ ವಿಧಿಃ ।

೩೧೦. ಸಮುತ್ಪತ್ಯ ಮಹಾಯೋಗೀ ಗಗನಂ ರವಿ ಮಂಡಲಂ ।
ವಿವೇಶ ದೇವಂ ತಿಗ್ಮಾಂಶುಂ ದದರ್ಶ ಸ್ಯಂದನೇ ಸ್ಥಿತಂ ॥

೩೦೨. ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಾಸ್ಕರಂ ದೇವಂ ನನಾಮ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಃ ।
ಪ್ರತಿಪ್ರಣಮಿತಶ್ಚಾಸೌ ಭಾಸ್ಕರೇಣಾಪ್ಯಸಾ ಋಷಿಃ ।

೩೦೩. ಜ್ವಲಜ್ಜಟಾಕಲಾಪೋಽಸೌ ದಿವಾಕರ ಸಮೀಪಗಃ ।
ಶೋಭತೇ ವಾರುಣಿಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ದ್ವಿತೀಯ ಇವ ಭಾಸ್ಕರಃ ।

೩೦೪. ತತಸ್ಸಂಪೂಜಿತೋಽರ್ಘಾದ್ಯೈಃ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ತಪೋಧನಃ ।
ಪೃಷ್ಟಶ್ಚಾಗಮನೇ ಹೋತುಂ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ದಿವಾಕರಂ ॥

೩೦೫. ಸಮಾಯಾತೋಽಸ್ಮಿ ದೇವೇಶ ಯಾಚಿತುಂ ತ್ವಾಂ ಮಹಾದ್ಯುತೇ।
ಸುತಾಂ ಸಂವರಣಸ್ಯಾರ್ಥೇ ತ್ವಂ ಚ ತಾಂ ದಾತುಮರ್ಹಸಿ ॥

ಇತ್ತ ಆ ಕನ್ಯೆಯದಾದರೂ ಇದೇ ಅವಸ್ಥೆ. ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ ಆ ರಾಜಕುವರಿಯನ್ನು ಅವಳ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಆ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಸವಿ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿದರು. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ದೊರೆಯು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮನ 'ಬಂದತ್ತ ನಡೆಯಬಲ್ಲ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಸ್ವೈರಸಂಚಾರಗೈಯುತ್ತ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನು ಏರಿದನು. ಸಂವರಣನು ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕನ್ಯೆ ತಪತೀ. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದಂದಿನಿಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಹಗಲು ಊಟವಿಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲ. ರಾಜಕುಮಾರನ ಈ ಪ್ರಣಯದ ಸಮಾಚಾರವು ಗುರು ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವರು ಸರ್ವಜ್ಞರಲ್ಲವೇ ? ಆ ತಪೋನಿಧಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ರಾಜಕುಮಾರನು ತಪತಿ ಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ತಾಪಪಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು.

ಅವರು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದರು. ಮುಗಿಲಿಗೇ ಸಾರಿದರು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮಾರ್ತಂಡ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಏರಿದರು. ಆ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹೊಂದೇರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಸೂರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಭಗವಾನ್ ಭಾಸ್ಕರನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ತಿರುಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಇಬ್ಬರು ಸೂರ್ಯರು ಸಮ್ಮಿಲಿತರಾದಂತಿತ್ತು.

ಸೂರ್ಯದೇವನು ತಪೋನಿಧಿ ವಶಿಷ್ಠರನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಸೂರ್ಯನು ಅವರ ಆಗಮನದ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠರ ಉತ್ತರವು ಇಂತಿದ್ದಿತು- ''ದೇವತಾಧುರೀಣನಾದ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯೇ, ನಾನು ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ರಾಜಕುಮಾರ ಸಂವರಣನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡು''.

೩೦೬. ತತೋ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ದಿವಾಕರೇ ।
ನಿವೇದಿತಾ ಸಾ ತಪತೀ ತನೂಜಾ ।
ಗೃಹಾಗತಾಯ ದ್ವಿಜ ಪುಂಗವಾಯ ।
ರಾಜ್ಞೋಽರ್ಥತಸ್ಸಂವರಣಸ್ಯ ಚೈವ ।

೩೦೭. ಸಾವಿತ್ರಮಾಸಾದ್ಯವಚೋ ವಸಿಷ್ಠಃ ।
ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಂ ಪುಣ್ಯಮುಪಾಜಗಾಮ
ಸಾ ಚಾಪಿ ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ನೃಪಾತ್ಮಜಂ ತಂ
ಕೃತಾಂಜಲಿ ರ್ವಾರುಣಿಮಾಹ ದೇವೀ ।

ತಪತ್ಯುವಾಚ

೩೦೮. ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಯಾ ಖೇದಮುಪೇತ್ಯ ಯೋ ಹಿ ।
ಸಹಾಪ್ಸರೋಭಿಃ ಪರಿಚಾರಿಕಾಭಿಃ ।
ದೃಷ್ಟೋಹ್ಯರಣ್ಯೇऽ ಮರಗರ್ಭತುಲ್ಯೋ ।
ನೃಪಾತ್ಮಜೋ ಲಕ್ಷಣ ತೋऽಪಿ ಜಾನೇ ।

೩೦೯. ಪಾದೌ ಶುಭೌ ಚಕ್ರಗದಾಸಿಚಿಹ್ನೌ ।
ಜಂಘೇ ತಥೋರೂ ಕರಿಹಸ್ತತುತ್ಯಾ ।
ಕಟಿರ್ಯಥಾ ಕೇಸರಿಣಸ್ತಥೈವ ।
ಕ್ಷಾಮಂ ಚ ಮಧ್ಯಂ ತ್ರಿವಲೀ ನಿಬದ್ಧಂ ।

೩೧೦. ಗ್ರೀವಾಸ್ಯ ಶಂಖಾಕೃತಿ ಮಾದಧಾತಿ ।
ಭುಜೌ ಚ ಪೀನೌ ಕಠಿಣೌ ಸುದೀರ್ಘೌ ।
ಹಸ್ತೌ ತಥಾ ಪದ್ಮದಲೋದ್ಭವಾಂಕೌ ।
ಛತ್ರಾಕೃತಿಸ್ತಸ್ಯ ಶಿರೋ ವಿಭಾತಿ ।

೩೧೧. ನೀಲಾಶ್ಚ ಕೇಶಾಃ ಕುಟಿಲಾಶ್ಚ ತಸ್ಯ ।
ಕರ್ಣೌ ಸಮಾಂಸೌ ಸುಸಮಾ ಚ ನಾಸಾ ।
ದೀರ್ಘಾಶ್ಚ ತಸ್ಯಾಂಗುಲಯಃ ಸುಪರ್ವಾಃ ।
ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ದಶನಾಶ್ಚ ಶುಭ್ರಾಃ ॥

೩೧೨. ಸಮುನ್ನತಃ ಷಡ್ಭಿರುದಾರ ವೀರ್ಯಃ ।
ತ್ರಿಭಿರ್ಗಭೀರಃ ತ್ರಿಷು ಚ ಪ್ರಲಂಬಃ ॥
ರಕ್ತಸ್ತಥಾ ಸಪ್ತಸು ರಾಜಪುತ್ರಃ
ಕೃಷ್ಣಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ತ್ರಿಭಿರಾನತೋऽಪಿ ।

ಆಗ ಆ ಸವಿತೃದೇವನು ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ತಪತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ರಾಜಕುಮಾರ ಸಂವರಣನ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆವರೆಗೆ ಬಂದ ವಶಿಷ್ಠರ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಪೂರ್ಣಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದಿತು. ದಿವಾಕರನ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದರು ವಸಿಷ್ಠರು. ಸೂರ್ಯಕುಮಾರಿಯಾದ ಆ ತಪತೀದೇವಿಯು ಕೈಮುಗಿದು ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಸಂವರಣನನ್ನೇ ಕನವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ತಪತಿ : ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೇ, ನಾನು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟದ್ದು ಆ ಸಂವರಣ ಮಹಾರಾಜನ ಸಲುವಾಗಿ. ಅಪ್ಸರೆ ಹಾಗೂ ಸೇವಕಿಯರೊಡನೆ ನಾನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವನನ್ನು ಕಂಡೆ. ದೈವೀಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರ ದಿವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳು ಅವನಲ್ಲಿವೆ. ಅವನ ಇತರ ಒಳ್ಳೇ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ಮಹಾಪುರುಷರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅವನಲ್ಲಿವೆ. ಅವನ ಚರಣಗಳು ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಖಡ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಚಿನ್ಹಗಳಿಂದ ಚಾರುತರವಾಗಿವೆ. ಮೊಣಕಾಲು ಮತ್ತು ತೊಡೆಗಳು ಆನೆಯ ಸೊಂಡೆಯಂತಿವೆ. ಸಿಂಹದ ನಡುವಿನಂತೆ ಸಣ್ಣದಾದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕಡಿಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ಅವನ ಕೊರಳು ಶಂಖದ ಆಕಾರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ನೀಳ ತೋಳುಗಳೂ ಪರಿಪುಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಕಠಿಣ ವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಕೈಗಳು ಕಮಲದ ದಳದ ಚಿನ್ಹದಿಂದ ಅಂಕಿತವಾಗಿದೆ. ತಲೆಯು ಛತ್ರದ ಆಕಾರದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಪ್ಪಾದ ಗುಂಗುರುಗೂದಲು, ಸುಳಿಗಿವಿ, ಉನ್ನತ ಭುಜ, ನಿಡಿದಾದ ಮೂಗು, ನೀಳ ಬೆರಳು, ಹೊಳೆಯುವ ಹಲ್ಲು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆ, ಎದೆ, ಮೂಗು, ಭುಜ, ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವ ಇವು ಆರು ಉನ್ನತವಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಧ್ವನಿ, ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹೊಕ್ಕಳ ಇವು ಮೂರು ಗಂಭೀರವಾಗಿವೆ. ಹುಬ್ಬು ತೋಳು ಮತ್ತು ಕೆಳಭಾಗ ಇವು ಮೂರು ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೩೧೩. ದ್ವಾಭ್ಯಾಂಚ ಶುಕ್ಲಃ ಸುರಭಿಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ
ಸಂತ್ಯೇವ ಪದ್ಮಾನಿ ದಶೈವ ಚಾಸ್ಯ ।
ವೃತಸ್ಸ ಭರ್ತಾ ಭಗವಾನ್‌ಹಿ ಪೂರ್ವಂ ।
ತಂ ರಾಜ ಪುತ್ರಂ ಪರಮಂ ವಿಚಿಂತ್ಯ ॥

೩೧೪. ದದಸ್ವ ಮಾಂ ನಾಥ ತಪಸ್ವಿಮುಖ್ಯ
ಗುಣೋಪಪನ್ನಾಯ ಸಮೀಹಿತಾಯ ।
ಸ್ನೇಹಾತ್ಪ್ರಕಾಮಂ ಪ್ರವದಂತಿ ಸಂತೋ ।
ದಾತುಂ ತಥಾನ್ಯಸ್ಯ ವಿಭೋ ಕ್ಷಮಸ್ವ ।

ದೇವ ದೇವ ಉವಾಚ

೩೧೫. ಇತ್ಯೇವ ಮುಕ್ತಸ್ಸವಿತುಶ್ಚ ಪುತ್ರ್ಯಾ
ಋಷಿಸ್ತದಾ ಧ್ಯಾನಪರೋ ಬಭೂವ
ಜಾನೇ ತಮೇವರ್ಕ್ಷಸುತಂ ಸಕಾಮಂ ।
ಮುದಾ ಯತೋ ವಾಕ್ಯಮಿದಂ ಜಗಾದ ।

ಅಂಗಾಲು, ಅಂಗೈ, ಕಡೆಗಣ್ಣು, ಉಗುರು, ದವಡೆಗಳ ಭಾಗ, ನಾಲಿಗೆ, ತುಟಿ ಇವು ಏಳು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ. ಕೂದಲು, ಹುಬ್ಬು, ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಕಪ್ಪಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಎದೆ, ಮೊಲೆ, ಪಾದರೇಖೆ ಇವು ಮೂರು ನಮ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ

ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎರಡು ಅವಯವಗಳು ಬೆಳ್ಳಗೆ, ನಾಲ್ಕು ಸುಗಂಧಿ, ಹತ್ತು ಕಮಲದಾಕಾರದಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿವೆ. ಹಲ್ಲು, ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಎರಡು ಶುಭ್ರ ವರ್ಣದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಲಿವೆ. ಸುಗಂಧಿ ನಾಲ್ಕು ಎಂದರೆ ಮುಖ, ಉಸಿರು, ಕಂಕುಳ, ಬೆವರು. ಕಮಲದಂತಿರುವ ಹತ್ತು ಶಾರೀರ ಘಟಕಗಳೆಂದರೆ ನಾಲಿಗೆ, ಮೇಲುದುಟಿ, ಮುಖ, ಕಂಗಳು, ದವಡೆ, ಒಳಭಾಗ, ಎರಡೂ ಮೊಲೆಗಳು, ಉಗುರು, ಕೈಕಾಲು ಇವು ಕಮಲದ ಕಾಂತಿಯನಾಂತು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ ವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇವನೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷ ಮತ್ತೂ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಮಹಾನುಭಾವ ಎಂದು ಆ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ತಿಳಿದು ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ತಪೋಧನರಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿಗಳೇ, ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಹಾಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲದೇ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ತಾಪಸೋತ್ತಮರ ಸದ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಒಗ್ಗೂಡಿವೆ. ಈ ಅವನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಲುಬ್ಧಳಾಗಿಯೇ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಮನಸೋತು ಮಾರುಹೋದದ್ದು. ತಾವೇನೋ ನನ್ನನ್ನು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಸ್ವತಂತ್ರರೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಲಿದು ವರಿಸಿದ ವರನಿಗೇ ಕೊಡುವದು ವಿಹಿತ ಮತ್ತೂ ಹಿತ ಎಂದು ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ವರಿಸಿದ ಆ ಸಂವರಣ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೇ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು ಬಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.''

ಸೂರ್ಯಕುಮಾರಿಯ ಈ ನಲುಮೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಶಿಷ್ಠ ಋಷಿಗಳು ಧ್ಯಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾದರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಋಕ್ಷ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ಸಂವರಣನು ಕಾಮಿಸಿದ ಕಾಮಿನಿ ಇವಳೇ. ಈ ತಪತಿಯು ಒಲಿದು ವರಿಸಿದ ವರ ಆ ಸಂವರಣನೇ. ಇವೆರಡೂ ಅನುರೂಪ ಜೋಡಿ ಎಂದು ಅವರ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಹೊಳೆದು ತಿಳಿದು ಅವರಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಆ ದಿವಾಕರದುಹಿತೆಗೆ ಹೇಳಿದರು.

೩೧೬. ಸ ಏವ ಪುತ್ರಿ ಕ್ಷಿತಿಪಾತ್ಮಜಸ್ತ್ವಯಾ ।
ದೃಷ್ಟಃ ಪುರಾ ಕಾಮಯಸೇ ಯಮದ್ಯ ।
ಸ ಏಷ ಚಾಯಾತಿ ಮಮಾಶ್ರಮಂ ವೈ ।
ಋಕ್ಷಾತ್ಮಜಸ್ಸಂವರಣೋಹಿ ನಾಮ್ನಾ ।

೩೧೭. ಅಥಾಜಗಾಮೈವ ನೃಪಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ
ತದಾಶ್ರಮಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುಂಗವಸ್ಯ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಶಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ।
ಸ್ಥಿತಾಂ ತ್ವಪಶ್ಯತ್ತಪತೀಂ ನರೇಂದ್ರಃ ।

೩೧೮. ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ತಾಂ ಪದ್ಮ ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರಾಂ ।
ಸಂದೃಷ್ಟಪೂರ್ವೇಯಮಿತಿ ವ್ಯಚಿಂತಯತ್ ।
ಪಪ್ರಚ್ಛ ಕೇಯಂ ಲಲನಾ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರ ।
ಸ ವಾರುಣಿಃ ಪ್ರಾಹ ನರಾಧಿಪೇಂದ್ರಂ

೩೧೯. ಇಯಂ ವಿವಸ್ವದ್ದುಹಿತಾ ನರೇಂದ್ರ ।
ನಾಮ್ನಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ತಪತೀ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ।
ಮಯಾ ತವಾರ್ಥಾಯ ದಿವಾಕರೋರ್ಥಿತಃ ।
ಪ್ರಾದಾನ್ಮಯಾತ್ವಾಶ್ರಮಮಾಪಿತೇಯಂ ।

೩೨೦. ತಸ್ಮಾತ್ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠ ನರೇಂದ್ರ ದೇವ್ಯಾಃ
ಪಾಣಿಂ ತಪತ್ಯಾ ವಿಧಿವದ್ಗೃಹಾಣ
ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತೋ ನೃಪತಿಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೋ ।
ಜಗ್ರಾಹ ಪಾಣಿಂ ವಿಧಿವತ್ತಪತ್ಯಾಃ ।

೩೨೧. ಸಾ ತಂ ಪತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನೋಭಿರಾಮಂ ।
ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಜಾ ಶಕ್ರಸಮ ಪ್ರಭಾವಂ ।
ರೇಮೇ ಚ ತೇನೈವ ಗೃಹೋತ್ತಮೇಷು ।
ಯಥಾ ಮಹೇಂದ್ರೇಣ ಪುಲೋಮಜಾ ದಿವಿ

''ಸೂರ್ಯಪುತ್ರಿ, ನೀನು ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಅವನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಮೆಚ್ಚಿ ಮೋಹಿಸಿದ್ದಿಯಲ್ಲವೇ? ಅಕೋ! ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು. ಆ ತರುಣನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಋಕ್ಷರಾಜನ ಮಗ. ಹೆಸರು ಸಂವರಣ.''

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಅರಸು ಮಗ ಬಂದನು. ವಶಿಷ್ಠರನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಹಣೆ ಮಣಿಯಿತು. ತಲೆ ತಗ್ಗಿತು. ಗುರುಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿ ನಿಂತ ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ ತಪನ ತನುಜಳಾದ ತಪತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು. ತಾವರೆಗಣ್ಣಿನ ತುಂಬುಮೊಗದ ಆ ತರಳೆಯನ್ನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತಾನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದ್ದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಕೇಳಿದನು.

''ದ್ವಿಜವರ್ಯರೇ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಈ ಲಲನೆ ಯಾರು?''

ಆಗ ವಶಿಷ್ಠರು ಅರಸು ಕುಲದ ಇಂದ್ರನಾದ ಆ ಸಂವರಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು- ''ನರನಾಥ, ಇವಳು ಸೂರ್ಯದೇವನ ಮಗಳು. ತಪತೀ ಎಂದು ಇವಳ ಹೆಸರು. ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇವಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಇವಳನ್ನು ನಿನಗಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ದಿನಮಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಆದಿತ್ಯನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ತನ್ನ ಈ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಡಲು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಇವಳನ್ನು ಆ ಮಾರ್ತಂಡಮಂಡಲದಿಂದ ಮಹೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅರಸರ ಇಂದ್ರನೇ ಕೇಳು. ಈ ತಪತೀ ದೇವಿಯನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೀನು ವರಿಸು. ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಹೋತ್ಸವವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಲಿ.'' ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂವರಣನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗು ಗರಿಗೆದರಿತು. ಗುರುಗಳ ಆದೇಶದಂತೆ ಅವನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಆ ಸೂರ್ಯ ಕುಮಾರೀ ತಪತೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

ತಪತಿಗೆ ಪರಮಾನಂದ. ಅವಳಿಗೆ ತಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಮನದನ್ನನೊಂದಿಗೇ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ಆ ನೆಚ್ಚಿನ ನಲ್ಲ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣತೃಪ್ತಿ. ಆ ತನ್ನ ಎದೆಯರಸನೊಂದಿಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಅರಮನೆ ಸಿರಿಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ವಿಹರಿಸಿದಳು. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಶಚೀ ಸುರೇಂದ್ರರ ಜೋಡಿಯಂತೆ ಇತ್ತು ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಈ ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆಯರ ಜೋಡಿ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂವರಣನ ಪ್ರಣಯ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—o—

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೨

೩೨೨. ತಸ್ಯಾಂ ತಪತ್ಯಾಂ ನರಸತ್ತಮೇನ ।
ಜಾತಃ ಸುತಃ ಪಾರ್ಥಿವಲಕ್ಷಣಸ್ತು ।
ಸ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿಭಿರೇವ ಸಂಸ್ಕೃತೋ ।
ಹ್ಯವರ್ಧತಾಜ್ಯೇನ ಹುತೋ ಯಥಾಗ್ನಿಃ ।

೩೨೩. ಕೃತಂಚಕ ಚೂಡಾಶರಣಂ ತು ದೇವಾ ।
ವಿಪ್ರೇಣ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾತ್ಮಜೇನ ।
ನವಾಬ್ದಕಸ್ಯ ವ್ರತಬಂಧನಂಚ ।
ವೇದೇ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ವಿಧಿಪಾರಗೋಽಭೂತ್ ॥

೩೨೪. ತತಶ್ಚತುಷ್ಪಡ್ಭಿರಪೀಹ ವರ್ಷೈಃ
ಸರ್ವಜ್ಞತಾಮಭ್ಯಗಮತ್ತದಾಸೌ ॥
ಖ್ಯಾತಃ ಪೃಥ್ವಿವ್ಯಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮೋಽಸೌ ।
ನಾಮ್ನಾ ಕುರುಃ ಸಂವರಣಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ

೩೨೫. ತತೋ ನರಪತಿರ್ದೃಷ್ವಾ ಪುತ್ರಂ ತಂ ಷೋಡಶಾಬ್ದಿಕಂ ।
ದಾರಕ್ರಿಯಾರ್ಥ ಮಕರೋದ್ಯತ್ನಂ ಶುಭಕುಲೇ ತತಃ ।

೩೨೬. ಸೌದಾಮ್ನೀಂಚ ಸುದಾಮ್ನಸ್ತು ಸುತಾಂ ರೂಪಾಧಿಕಾಂ ನೃಪಃ
ಕುರೋರರ್ಥಾಯ ವೃತವಾನ್ಸಪ್ರಾದಾತ್ಕುರ ವೇಽಪಿ ತಾಂ ।

೩೨೭. ಸತಾಮ ನೃಪಸುತಾಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸ್ವಧರ್ಮಾನವಿರೋಧಯನ್. ।
ರೇಮೇ ತನ್ವ್ಯಾ ಸಹ ತಯಾ ಪೌಲೋಮ್ಯಾ ಮಘವಾನಿವ

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು : ಆ ತಪತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವರಕುಲದ ದೊರೆ ಸಂವರಣನಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಚಾರುತರ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಸುಕುಮಾರನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಜಾತಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ವೇದೋಕ್ತ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕಂತೂ ಕೇಳುವದೇನು! ತುಪ್ಪ ಹೊಯ್ದ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು ಅವನ ಮೈಮಿಂಚು.

ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಮಕ್ಕಳಾದ ವಶಿಷ್ಠರು ಅವನಿಗೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚೂಡಾಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷ ತುಂಬುವದರೊಳಗಾಗಿ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ರತ ಬಂಧನವಾಯಿತು. ಸ್ವಯಂ ವಶಿಷ್ಠರೇ ಅವನಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿದರು. ವೇದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿತ್ತು ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವನೊಬ್ಬ ಸರ್ವಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡ. ಜ್ಞಾನದ ತವರುನಿಧಿಯಾದ. ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ತನ್ನ ಎಳೆಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ. ಇಂಥ ಈ ಸಂವರಣ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಕುರು ಎಂದು ಇದ್ದಿತು.

ಆ ಕುರು ಕುಮಾರನು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದವನಾದನು. ಆಗ ಅವನ ತಂದೆ ಸಂವರಣನು ಮಗನ ಮದುವೆಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಒಳ್ಳೇ ಕುಲದಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ವಿಚಾರ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತುಸು ಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಸುದಾಮನ ಮಗಳಾದ ಸೌದಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಮಗ ಕುರುವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಕನ್ಯೆ ಎಂದು ಸಂವರಣನಿಗೆ ಎನಿಸಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಚೆಲುವೆಯರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುರು ಕುಮಾರನಿಗಾಗಿ ಸಂವರಣನು ಸುದಾಮನನ್ನು ಕನ್ಯೆ ಕೊಡಲು ಕೇಳಿದನು. ಆನಂದದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕುರುರಾಜನಿಗೆ ಇತ್ತು ಸುದಾಮನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಸೌದಾಮಿನಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕುರುಕುಮಾರನು ವಯೋನುಗುಣವಾದ ವಿವಿಧ ಕೇಳಿ ವಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅವನ ವಿಹಾರ ವಿಲಾಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಶಚಿಯೊಡನೆ ಸುರನಾಥನು ವಿಹರಿಸುವಂತೆ ಆ ಮಾನಿನಿಯೊಂದಿಗೆ ರಾಜಕುಮಾರನ ಮಧುಚಂದ್ರ ವಿಹಾರವು ನಡೆದಿತ್ತು.

೩೨೮. ತತೋ ನರಪತಿಃ ಪುತ್ರಂ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ಷಮಂ ಬಲೀ ।
ವಿದಿತ್ವಾ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಯ ವಿಧಾನೇನಾಭ್ಯಷೇಚಯತ್ ॥

೩೨೯. ತತೋ ರಾಜ್ಯೇಭಿಷಿಕ್ತಸ್ತು ಕುರುಃ ಪಿತ್ರಾ ನಿಜೇ ಪದೇ ।
ಸ ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಮಹೀಂ ಪುತ್ರವಚ್ಚ ಪ್ರಜಾಃ ಸ್ವಯಂ ॥

೩೩೦. ಸ ಏವ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲೋಭೂತ್ಪಶುಪಾಲಸ್ಸ ಏವ ಹಿ ।
ಸ ಏವ ರಾಜಪಾಲಶ್ಚ ಅಜಾಪಾಲೋ ಮಹಾಬಲಃ ॥

೩೩೧. ತತೋಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿರುತ್ಪನ್ನಾಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ಗರೀಯಸೀ ।
ಯಾವತ್ಕೀರ್ತಿ ಸ್ಸುಸಂಸ್ಥಾಹಿ ತಾವದ್ವಾಸಸ್ತಯಾ ಸಹ ॥

೩೩೨. ಅಸ್ತ್ವೇವಂ ನೃಪತಿಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಯಥಾತಥ್ಯಮಮನ್ಯತ ।
ವಿಚಚಾರ ಮಹೀಂ ಸರ್ವಾಂ ಕೀರ್ತ್ಯರ್ಥಂ ತು ನರಾಧಿಪಃ ॥

೩೩೩. ತತೋ ದ್ವೈತವನಂ ನಾಮ ಪುಣ್ಯಂ ಲೋಕಚರೋ ವಶೀ ॥
ತದಾಸಾವತಿಸಂತುಷ್ಟೋ ವಿವೇಶಾಭ್ಯಂತರಂ ತತಃ ॥

೩೩೪. ತತ್ರ ದೇವೀಂ ದದರ್ಶಾಥ ಪುಣ್ಯಾಂ ಪಾಪವಿಮೋಚನೀಂ ।
ಪ್ಲಕ್ಷಜಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರೀಂ ಹರಿಜಿಹ್ವಾಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ॥

ಅವನು ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡವನಾದ. ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಲು ತಕ್ಕ ದಕ್ಷತೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅನುಭವಗಳು ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂವರಣ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಆ ಮಗನನ್ನು ಯೌವ ರಾಜ್ಯದ ಗದ್ದುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಗೈದನು. ಯುವರಾಜನಾದ ಆ ಕುರು ಕುಮಾರನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪುತ್ರರಂತೆ ಪಾಲಿಸಿದನು. ಮೇದಿನಿಯನ್ನು ಮಾತೆಯಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಆ ಕುರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನಾಗಿ ಹೊಲ ನೆಲಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವಯಂ ಪಶುಪಾಲನಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಪಶುಧನವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಕಂಬಳಿಗೆ ಉಣ್ಣೆ, ಕುಡಿಯಲು ಹಾಲು, ಹೊಲ ಗಳಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರ ಒದಗಿಸುವ ಆಡು ಕುರಿಗಳ ಹಿಂಡುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವಯಂ ಅಜಪಾಲ ಎನಿಸಿದನು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿಟ್ಟು ನಾಡುಗಳ ಒಡೆಯರಾದ ಸಾಮಂತ ಭೂಪಾಲರಿಗೆಲ್ಲ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಶಾಸಕನಾಗಿ ರಾಜಪಾಲ ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಎನಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ಆ ಕುರು ಭೂಪಾಲನಿಗೆ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಬಂದಿತು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಸರು ಅರ್ಥಾತ್ ಮಿಗಿಲಾದ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಪಸರಿಸಿ ಯಶೋಭಾಸುರನಾಗಿ ಇರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಭೂತಳದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ರಾಜೇಶ್ವರನ ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಯಥಾರ್ಥವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠನು ಕೀರ್ತಿ ಬರುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮೇದಿನಿಯ ತುಂಬ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಲೋಕ ಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಪವಿತ್ರವಾದ ದ್ವೈತವನ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಬನವನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಹರ್ಷಭರಿತನಾಗಿ ಅವನು ಆ ವಿಪಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಳನಡೆದನು. ಆ ಏಕಾಂತ ವನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೈಯಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಪ್ಲಕ್ಷಜಾ ಎಂಬ ಹೊಳೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯೂ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹರಿಜಿಹ್ವಾ ಎಂಬ ಮಗದೊಂದು ಹಿರಿತೊರೆಯು ಜುಳು ಜುಳು ಮಂಜುಳನಾದದೊಂದಿಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

೩೩೫. ಸುದರ್ಶನಸ್ಯ ಜನನೀಂ ಹ್ರದಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುವಿಸ್ತೃತಂ ।
ತಸ್ಯಾಸ್ತಜ್ಜಲಮಾಸಾದ್ಯ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರೀತೋಽಭವನ್ನೃಪಃ ।

೩೩೬. ಸಮಾಜಗಾಮ ಚ ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವೇದಿಮುತ್ತರಾಂ ।
ಸಮನ್ತ ಪಂಚಕಂ ನಾಮ ಧರ್ಮಸ್ಥಾನಮನುತ್ತಮಂ ॥

೩೩೭. ಆಸಮಂತಾತ್ ಯೋಜನಾನಿ ಪಂಚ ಪಂಚಚ ಸರ್ವತಃ ।

ದೇವಾ ಊಚುಃ

೩೩೮. ಕಿಮನ್ಯಾ ವೇದಯೋ ದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮ
ಯೇನೋತ್ತರ ತಯಾ ವೇದೀ ಗದಿತಾ ಸರ್ವಪಂಚಕೇ ॥

ಹರಿರುವಾಚ

೩೩೯. ವೇದಯೋ ಲೋಕನಾಥಸ್ಯ ಪಂಚ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸರ್ವತಃ ।

೩೪೦. ಯಾಸು ಚೇಷ್ಟಂ ಸುರೇಶೇನ ಲೋಕನಾಥೇನ ಶಂಭುನಾ ।
ಪ್ರಯಾಗೋ ಮಧ್ಯಮಾ ವೇದಿಃ ಪೂರ್ವಾ ವೇದಿರ್ಗಯಾ ಶಿರಃ ॥

೨೪೧. ವಿರಜಾ ದಕ್ಷಿಣಾ ವೇದಿಃ ಅನಂತ ಫಲದಾಯಿನೀ ।
ಪ್ರತೀಚೀ ಪುಷ್ಕರಾವೇದಿಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ಕುಂಡ್ಯೈರಲಂಕೃತಾ ।

೩೪೨. ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕೇ ಚೋಕ್ತಾ ವೇದಿರೇವೋತ್ತರಾ ತಥಾ ।
ತದಮನ್ಯತ ರಾಜರ್ಷಿರಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಮಹಾಫಲಂ ॥

೩೪೩. ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಕೃಷಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನ್ಯಥೇಪ್ಸಿತಂ ।
ಇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸ್ಯಂದನಮುತ್ತಮಂ ।

ಮಹಾರಾಜನು ಆ ನಾಡಿನ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಈ ಮೂರು ಹೊಳೆಗಳ ನೀರುಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಶೇಖರಿಸಿ ಸುದರ್ಶನ ಎಂಬ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಜಲಾಶಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆ ಹೊಸ ಸರೋವರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದನು. ಮಹಾರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ತಣಿವು ತೋರಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮವೇದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕಕ್ಕೆ ಐತಂದನು. ಅದು ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದು ಐದೈದು ಯೋಜನ ಅಗಲ ಉದ್ದಳತೆಯುಳ್ಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ವೇದಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿದ್ದಿತು.

ದೇವತೆಗಳು: ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ, ಈ ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕವು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಉತ್ತರವೇದಿ ಎಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉಳಿದ ಬೇರೆ ವೇದಿಗಳು ಯಾವುವು?

ಹರಿ : ಒಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವೇದಿಕೆಗಳು ಐದು. ಈ ಪಂಚ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭಗಳು ನಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ಇವು ಪಂಚ ವೇದಿಕೆಗಳೆಂದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿವೆ. ಜಗದೊಡೆಯನಾಗಿ ಮಹಾದೇವ ಎನಿಸಿದ ಶಂಕರನೂ ಈ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಮಧ್ಯಮವೇದಿಕಾ ಎನಿಸುವದು. ಗಯಾಶಿರ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪೂರ್ವವೇದಿಕೆ. ಅನಂತ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವ ವಿರಜಾ ನದಿಯೇ ದಕ್ಷಿಣ ವೇದಿಕೆ. ಮೂರು ಕುಂಡಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಪಶ್ಚಿಮ ವೇದಿಕೆ. ಈ ಮೊದಲು ನಾನು ಹೇಳಿದ ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕವೇ ಉತ್ತರ ವೇದಿಕೆ.

ಆ ಉತ್ತರ ವೇದಿಕೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಕುರು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿದ್ದಿತು. ''ಇದು ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರ. ಇದರಿಂದ ಮಹಾಪುಣ್ಯ ಜನರಿಗೆ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದರೆ ಹೊಲ. ಈ ಪುಣ್ಯದ-ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಉತ್ತಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು'' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಕಲ್ಪಗೈದನು.

ತನ್ನ ದಿವ್ಯವಾದ ರಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಮೈಮುರಿದು ದುಡಿದನು. ಆ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬಂದ ಆ ರಾಜಾಧಿರಾಜನು ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು. ಮಹಾದೇವರ ಎತ್ತನ್ನು ಬೇಡಿ ತಂದನು. ಯಮನ ಕೋಣವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ದೇವೋತ್ತಮರ ವಾಹನವಾದ ಆ ಎತ್ತು ಕೋಣ ಎರಡನ್ನೂ ಒಂದು ನೊಗಕ್ಕೆ ಹೂಡಿದನು. ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ನೇಗಿಲನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೇ ಆ ಹೊಲವನ್ನು ಹರಗಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

೩೪೪. ಚಕ್ರೇ ಕೀರ್ತ್ಯರ್ಥಮತುಲಂ ಸ್ಥಾನಂ ತತ್ಪಾರ್ಥಿವರ್ಷಭಃ ॥
ಕೃತ್ವಾ ಸೀರಂ ಸಸೌವರ್ಣಂ ಗೃಹ್ಯ ರುದ್ರವೃಷಂ ಪ್ರಭುಃ ॥

೩೪೫. ಪೋಢಾರಂ ಯಾಮ್ಯಮಹಿಷಂ ಸ್ವಯಂ ಕರ್ಷಿತು ಮುದ್ಯತಃ ।
ತಂ ಕರ್ಷಂತಂ ನರವರಂ ಸಮಭ್ಯೇತ್ಯ ಶತಕ್ರತುಃ ॥

೩೪೬. ಪ್ರೋವಾಚ ರಾಜನ್ ಕಿಮಿದಂ ಭವಾನ್ ಕರ್ತುಮಿಹೋದ್ಯತಃ ।
ರಾಜಾಬ್ರವೀತ್ಸುರವರಂ ತಪಃ ಸತ್ಯಂ ಕ್ಷಮಾಂ ದಯಾಂ ।

೩೪೭. ಕೃಷಾಮಿ ಶೌಚದಾನೇ ಚ ಯೋಗಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಾಂ ।
ತಂ ಚೋವಾಚ ಹರಿರ್ದೇವಃ ಕಸ್ಮಾದ್ಬೀಜಂ ನರೇಶ್ವರ ॥

೩೪೮. ಲಬ್ಧಂ ತ್ವಯೇತಿ ಸಾಹನೌ ಹ್ಯವಹಸ್ಯ ಗತಸ್ತತಃ ।
ಗತೇಪಿ ಶಕ್ರೇ ನೃಪತಿರಹನ್ಯಹನಿ ಸೀರಧೃಕ್ ॥

೩೪೯. ಕೃಷತೇನ್ಯತ್ಸಮಂತಾಚ್ಚ ಸಪ್ತಕ್ರೋಶಾನ್ಮಹೀಪತಿಃ
ತತೋಹಮಬ್ರವಂ ಗತ್ವಾ ಕುರೋ ಕಿಮಿದಮಿತ್ಯಥ ।

ಆ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಊಳುತ್ತಲಿರುವ ದೊರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ''ರಾಜನೇ, ಇದೇನು ನೀನು ಮಾಡಹೊರಟಿರುವೆ! ಇದರ ಉದ್ದೇಶವೇನು?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಆ ಸುರವರನಿಗೆ ಕುರುರಾಜ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರವು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದ್ದಿತು.

''ಸುರೇಶ್ವರ! ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯ, ಕ್ಷಮೆ, ದಯೆ, ಸುಚಿತ್ವ, ಯೋಗ, ದಾನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಬೆಳೆಯನ್ನು ನಾನು ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಉಳುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.''

''ನರೇಶ್ವರ, ಈ ಧರ್ಮದ ಬೆಳೆಗೆ ನೀನು ಬೀಜವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದಿರುವೆ? ಇಂಥ ಪುಣ್ಯದ ಬೆಳೆಗೆ ನಿನಗೆ ಬೀಜ ಕೊಟ್ಟವರು ಯಾರು?''

ದೇವೇಂದ್ರನ ಈ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಮಾತಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಣಕವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಈ ಉಪಹಾಸ ಗರ್ಭಿತ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲಿರುಳೂ ನೇಗಿಲ ಹಿಡಿದು ಆ ಹೊಲವನ್ನು ಹರಗುತ್ತಲೇ

ಇದ್ದನು. ಆ ಸಮಂತ ಪಂಚಕದ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಏಳೂ ಕ್ರೋಶದಷ್ಟು ನೆಲವನ್ನು ತನ್ನ ಚಿನ್ನದ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಊಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೇ ನಡೆಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವಯಂ ನಾರಾಯಣನಾದ ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆ ಕುರುರಾಜನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ, ''ಕುರು, ನೀನು ಇದೇನನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವೆ?''

ಕುರುವಿನ ಉತ್ತರ ಸಿದ್ದವಿತ್ತು, ''ತಪ, ಸತ್ಯ, ಕ್ಷಮೆ, ದಯೆ, ಶುಚಿತ್ವ, ದಾನ, ಯೋಗ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಈ ಎಂಟು ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನ.''

೩೫೦. ತದಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಮಹಾಧರ್ಮಂ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ನೃಪೇನ ಹಿ ।
ತತೋ ಮಯಾಸ್ಯ ಗದಿತಂ ನೃಪ ಬೀಜಂ ಕ್ವ ತಿಷ್ಠತಿ ॥

೩೫೧. ಸ ಚಾಹ ಮಮ ದೇಹಸ್ಥಂ ಬೀಜಂ ತಮಹಮಬ್ರುವಂ ।
ದೇಹ್ಯಹಂ ವಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸೀರಂ ಕೃಷತು ವೈ ಭವಾನ್ ।

೩೫೨. ತತೋ ನೃಪತಿನಾ ಬಾಹುರ್ದಕ್ಷಿಣಃ ಪ್ರಸೃತಃ ಕೃತಃ
ಪ್ರಸೃತಂ ತಂ ಭುಜಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾಚಕ್ರೇಣ ವೇಗತಃ

೩೫೩. ಸಹಸ್ರಧಾ ಪ್ರಚಿಚ್ಛೇದ ಯಸ್ಮಾದೇಕ ಭುಜೋಽಭವತ್ ।
ತತಸ್ಸವ್ಯೋ ಭುಜೋ ರಾಜ್ಞಾ ದತ್ತಶ್ಛಿನ್ನೋಽಪ್ಯಸೌ ಮಯಾ ।

೩೫೪. ತಥೈವೋರುಯುಗಂ ಪ್ರಾದಾತ್ ಮಯಾ ಛಿನ್ನೌ ಚತಾವುಭೌ।
ತತಸ್ಸ ಮೇ ಶಿರಃ ಪ್ರಾದಾತ್ತೇನ ಪ್ರೀತೋಽಸ್ಮಿ ತಸ್ಯ ಚ ॥

ನಾರಾಯಣ : ಮಹಾರಾಜ, ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗಯುಕ್ತವಾದ ಮಹಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದರೆ ಬೀಜ ಬೇಡವೇ! ಎಲ್ಲಿವೆ ಆ ಬೀಜ!'' ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕುರುರಾಜನು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೌತುಕಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಧೈರ್ಯತುಂಬಿ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಕೆಚ್ಚು ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯೊಂದಿಗೆ ತುಂಬಿ ಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು.

''ಭಗವಾನ್ ಆ ಎಂಟು ಧರ್ಮದ ಬೀಜಗಳು ಈ ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.''

ಆಗ ನಾನು ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ -

''ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಬೀಜವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡು. ನೀನು ಈ ಹೊಲವನ್ನು ನೇಗಿಲದಿಂದ ಉಳುತ್ತ ನಡೆ, ನಾನು ಬೀಜ ಉದುರಿಸುತ್ತೇನೆ.''

ಆಗ ಕೂಡಲೇ ಮಹಾರಾಜನು ನನ್ನ ಎದುರು ತನ್ನ ಬಲದೋಳನ್ನು ಚಾಚಿದನು. ಆಗ ನಾನು ನನ್ನ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ತಿರುಗಿಸಿ ಮುಂದುಮಾಡಿದ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ತೋಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದೆನು. ಆ ಮಹಾಚಕ್ರದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಅವನ ತೋಳು ಸಾವಿರ ಹೋಳಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಚಲಿತನಾಗದೇ ತನ್ನ

ಎಡದೋಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೂಡ ನಾನು ನನ್ನ ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರದಿಂದ ಕಡಿದು ಚೂರುಚೂರು ಮಾಡಿದೆ. ಅನಂತರ ಅವನು ನೀಡಿದ ಎರಡೂ ನಿಡುದೊಡೆಗಳು ನನ್ನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಕೊನೆಗೆ ಆ ಕುರುರಾಜನು ತನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದನು. ಅವನ ಆತ್ಮ ಬಲಿದಾನದ ಆ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಸುಪ್ರೀತನಾದೆ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ''ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರ ಕೇಳು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಆಗ ಕುರುರಾಜನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

೩೫೫. ವರದೋಸ್ಮೀತ್ಯಥೇತ್ಯುಕ್ತೇ ಕುರುರ್ವರಮಯಾಚತ ।
ಯಾವದೇತನ್ಮಯಾ ಕೃಷ್ಟಂ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರಂ ತದಸ್ತು ವಃ ।

೩೫೬. ಸ್ನಾತಾನಾಂ ಮೃತಾನಾಂ ಚ ಮಹಾಪುಣ್ಯ ಫಲಂ ತ್ವಿಹ ।
ಉಪವಾಸಶ್ಚ ದಾನಂ ಚ ಸ್ನಾನಂ ಜಪ್ಯಂ ಚ ಮಾಧವ ॥

೩೫೭. ಹೋಮಯಜ್ಞಾದಿಕಂ ಚಾನ್ಯಚ್ಛುಭಂ ವಾಪ್ಯಶುಭಂ ವಿಭೋ ।
ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ಧೃಷೀಕೇಶ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾಧರ ॥

೩೫೮. ಅಕ್ಷಯಂ ಪ್ರವರೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಭವತ್ವತ್ರ ಮಹಾಫಲಂ ।
ತಥಾ ಭವಾನ್ ಸುರೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಸಮಂ ದೇವೇನ ಶೂಲಿನಾ ।

೩೫೯. ವಸಾತ್ರ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಮನ್ನಾಮವ್ಯಂಜಕೇಽಚ್ಯುತ
ಇತ್ಯೇವ ಮುಕ್ತಸ್ತೇನಾಹಂ ರಾಜ್ಞಾ ಬಾಢಮುವಾಚ ತಂ ।

೩೬೦. ತಥಾ ಚ ತ್ವಂ ದಿವ್ಯವಪುರ್ಭವ ಭೂಯೋ ಮಹೀಪತೇ ।
ತಥಾಂತಕಾಲೇ ಮಯ್ಯೇವ ಲಯಮೇಷ್ಯಸಿ ಸುವ್ರತ ॥

೩೬೧. ಶಾಶ್ವತೀ ತವ ಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ತತ್ರ ವೈ ಯಾಜಕೋ ಯಜ್ಞಾನ್ಯಜಿಷ್ಯತಿ ಸಹಸ್ರಶಃ

ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ

೩೬೨. ತಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ದದೌ ಸ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ಯಕ್ಷಂ ಚ ಚಂದ್ರನಾಮಾನಂ ವಾಸುಕಿಂ ಚಾಪಿ ಪನ್ನಗಂ ॥

೩೬೩. ವಿದ್ಯಾಧರಂ ಶಂಕುಕರ್ಣಂ ಸುಕೇಶಂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ ।
ಅಜಾವನಂ ಚ ನೃಪತಿಂ ಮಹಾದೇವಂ ಚ ಪಾವಕಂ ।

೩೬೪. ಏತಾನಿ ಸರ್ವತೋಽಭ್ಯೇತ್ಯ ರಕ್ಷಂತಿ ಕುರುಜಾಂಗಲಂ ।
ಅಮೀಷಾಂ ಬಲಿನೋಽನ್ಯೇ ಚ ಭೃತ್ಯಾಶ್ಚೈವಾನುಯಾಯಿನಃ

೩೬೫. ಅಷ್ಟೌ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಧನುರ್ಧರಾಣಾಂ ।
ನಿವಾರಯಂತೀಹ ಸುದುಷ್ಕೃತಾನ್ ವೈ ॥
ಸ್ನಾತುಂ ವ ಯಚ್ಛಂತಿ ಮಹೋಗ್ರರೂಪಾ
ಸ್ತ್ವನ್ಯಸ್ಯ ತೇ ವೀರ ಚರಾಚರಾಣಾಮ್ ॥

ಕುರು : ಮಹಾಪ್ರಭು, ನಾನು ಈವರೆಗೆ ಉತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿ ಎಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗಲಿ, ಮರಣ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಹತ್ತರ ಪುಣ್ಯವು ದೊರಕಲಿ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನ, ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ತಪ, ಹೋಮ, ಹವನ, ವ್ರತ, ಉಪವಾಸ, ಶುಭ, ಅಶುಭ ಯಾವದೇ ಕಾರ್ಯವಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಕ್ಷಯ ಫಲದಾಯಕವು ಆಗಲಿ.

ಹೃಷೀಕೇಶನೇ, ಈ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಹಾದೇವರಿಂದಲೂ ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಾಸಮಾಡು. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ತಾವರೆಗಣ್ಣಿನ ಅಚ್ಯುತನೇ, ಈ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೀರ್ಥವಾಗಲಿ'' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಅವನ ಭಕ್ತಿಯ ಬಿನ್ನಹಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

''ಮಹಾರಾಜನೇ, ನೀನು ಇನ್ನು ದಿವ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸು. ಅಂತ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನನಾಗುವಿ. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಶಾಶ್ವತವಾಗುವದು. ಈ ನಿನ್ನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗುವ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಯಾಜ್ಞಿಕರು ಸಾವಿರಾರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯ : ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಯಕ್ಷನನ್ನೂ, ವಾಸುಕಿ ಎಂಬ ಹಾವನ್ನೂ, ಶಂಕು ಕರ್ಣ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾಧರನನ್ನೂ ಸುಕೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದಾನವ ದೊರೆಯನ್ನೂ, ಅಜಾವನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾರಾಜನನ್ನೂ, ಮಹಾದೇವ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಪಾಲಕರನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟನು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಕುರುಜಾಂಗಲ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ನಿಂತುಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸೇವಕರೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ರಕ್ಷಣಾಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಟು ಸಾವಿರ ವೀರರು ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ಹಿಡಿದು ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಆ ವೀರರು ಬೇರಾರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಟ್ಟ ನಡುವೆ ಪೃಥೂದಕ ಎಂಬ ಸರೋವರವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಸರಸ್ಸು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

೩೬೬. ತಸ್ಯೈವ ಮಧ್ಯೇ ಬಹು ಪುಣ್ಯಯುಕ್ತಂ ।
ಪೃಥೂದಕಂ ಪಾಪಹರಂ ಶಿವಂ ಚ ॥

೩೬೭. ಪುಣ್ಯಾ ನದೀ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖತಾಂ ಪ್ರಯಾತಾ
ಜಲೌಘಯುಕ್ತಸ್ಯ ಸುತಾ ಜಲಾಢ್ಯಾ ॥

೩೬೮. ಪೂರ್ವಂ ನದೀಯಂ ಪ್ರಪಿತಾಮಹೇನ ।
ಸೃಷ್ಟಾ ಸಮಂ ಭೂತಗಣೈಃ ಸಮಸ್ತೈಃ ॥

೩೬೯. ಮಹೀಜಲಂ ವಹ್ನಿ ಸಮೀರಮೇವ ।
ಖಂ ತ್ವೇವಮಾದೌ ವಿಬಭೌ ಪೃಥೂದಕಮ್ ॥

೩೭೦. ಸರ್ವೇ ತಥಾ ತೋಯಧಯೋ ಮಹಾಂತ
ಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ನದ್ಯಃ ಸ್ರವಣಾಃ ಸರಂಸಿ ॥
ಸನ್ನಿರ್ಮಿತಾನೀಹ ಮಹಾಭುಜೇನ ।
ಸದೇವ ಮಾರ್ಗಃ ಸಲಿಲಂ ಹಿ ತೇಷು ।

೩೭೧. ಸರಸ್ವತೀ ದೃಷದ್ವತ್ಯೋರಂತರೇ ಕುರುಜಾಂಗಲೇ ।
ಮುನಿಪ್ರವರ ಮಾಸೀನಂ ಪುರಾಣಂ ಲೋಮಹರ್ಷಣಂ ।
ಅಪೃಚ್ಛಂತ ದ್ವಿಜವರಾಃ ಪ್ರಭವಂ ಸುರಸತ್ತಮಾಃ ।

ಋಷಯ ಊಚಃ

೩೭೨. ಪ್ರಮಾಣಂ ಸರಸೋ ಬ್ರೂಹಿ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
ದೇವತಾನಾಂ ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಂ ವಾಮನಸ್ಯ ಚ ।

೩೭೩. ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಚಸ್ತೇಷಾಂ ತಾನ್ದ್ವಿಜಾನ್ ಲೋಮಹರ್ಷಣಃ ।
ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಪುರಾಣರ್ಷಿಮಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ।

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೩೭೪. ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮೀಶಂ ಕಮಲಾಸನಸ್ಥಂ ।
ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಂ ತಥೈವ ॥
ರುದ್ರಂ ಚ ದೇವಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ।
ತೀರ್ಥಂ ವರಂ ಬ್ರಹ್ಮಸರಃ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ ॥

ಈ ಸರೋವರದಿಂದ ಒಂದು ಪುಣ್ಯನದಿಯು ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ವೇಗಗೂಡಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿಯು ಪ್ರಪಂಚದ ಮುತ್ತಜ್ಜನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ, ಆಗಸ, ಎಂಬ ಪಂಚ ಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಈ ನದಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪೃಥೂದಕವೂ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯ ಸಾಗರಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಝರಿ ಸರೋವರಗಳೂ, ಸಜ್ಜನರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಇವುಗಳ ನೀರು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ದಿವ್ಯಗತಿ ಹೊಂದಲು ದೇವಮಾರ್ಗ ಎನಿಸಿದೆ. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ದೃಷದ್ವತೀ ಎಂಬ ಈ ಎರಡು

ನದಿಗಳ ನಡುವಿನ ಕುರುಜಾಂಗಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಪಂಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಾಣಮುನಿ ಲೋಮಹರ್ಷಣರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು : ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಈ ಸರೋವರದ ಉದ್ದಳತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಎಷ್ಟು? ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ತಿರ್ಥಗಳ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆ ಏನು? ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಶ್ರೀವಾಮನ ದೇವರ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.''

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಗರ್ಭಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಮಹರ್ಷಣರು ಪುರಾಣ ಪ್ರಣೇತರಾದ ಮಹರ್ಷಿ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ನಮಿಸಿ ನುಡಿದರು. ''ತಾವರೆಯ ಗದ್ದುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಯೊಂದಿಗೆ ಒಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ, ಮಹಾದೇವರನ್ನೂ ನಾನು ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ ,ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರೋವರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೩೭೫. ರಂತುಕಾದೌಜಸಂಚಾಪಿ ಪಾವನಾಚ್ಚ ಚತುರ್ಮುಖಂ ॥
ಸರಸ್ಸನ್ನಿಹಿತಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪೂರ್ವಮೇವ ತು ॥

೩೭೬. ಕಲಿದ್ವಾಪರಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವ್ಯಾಸೇನ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾ
ಸರಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಯತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತಚ್ಛೃಣ್ವಂತು
ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ॥

೩೭೭. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾದ್ಧಸ್ತಿಪುರಂ ತಥಾ ಕನ್ಯಾ ಜರದ್ಗವೀ
ಯಾವದೋಘವತೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ತಾವತ್ಸನ್ನಿಹಿತಂ ಸರಃ ॥

೩೭೮. ಮಯಾ ಶ್ರುತಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ತು ಕಥ್ಯಮಾನಂ ತು ವಾಮನಂ
ತಚ್ಛೃಣುಧ್ವಂ ದ್ವಿಜವರಾಃ ಪುಣ್ಯಂ ವೃದ್ಧಿಕರಂ ಮಹತ್ ॥

೩೭೯. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾದ್ದೇವವರಾತ್ಪಾವನೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಸರಃ ಸನ್ನಿಹಿತಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಮಂತಾದರ್ಧಯೋಜನಂ ।

೩೮೦. ಏತದಾಶ್ರಿತ್ಯ ದೇವಾಶ್ಚ ಋಷಯಶ್ಚ ಸಮಾಗತಾಃ ।
ಸೇವಂತೇ ಮುಕ್ತಿಕಾಮಾರ್ಥಂ ಸ್ವರ್ಗಾರ್ಥಂ ಚಾಪರೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ॥

೩೮೧. ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸೇವಿತಮಿದಂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಮೇನ ಯೋಗಿನಾ ।
ವಿಷ್ಣುನಾ ಸ್ಥಿತಿಕಾಮೇನ ಹರಿರೂಪೇಣ ಸೇವಿತಂ ॥

೩೮೨. ರುದ್ರೇಣ ಚ ಸರೋಮಧ್ಯಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ಸೇವ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಸ್ಥಾಣುತ್ವಂ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್‌ಹರಃ ॥

೩೮೩. ಅದ್ಯೈಷಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವೇದೀ ತತೋ ರಾಮಹ್ರದಃ ಸ್ಮೃತಃ
ಕರಣಾ ಚ ಯತಃ ಕೃಷ್ಟಂ ಕುರು ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತತಃ ಸ್ಮೃತಮ್ ॥

೩೮೪. ತರಂತು ಕಾರಂತುಕಯೋರ್ಯದಂತರಂ
ಯದಂತರಂ ರಾಮಹ್ರದಸ್ಯ ಪಂಚಕಾತ್ ॥
ಏತತ್ಕುರು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಮಂತ ಪಂಚಕಂ
ಪಿತಾಮಹಸ್ಯೋತ್ತರ ವೇದಿರುಚ್ಯತೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಈ ಸರೋವರವು ರಂತುಕ ದೇಶದಿಂದ ಓಜಸ ಭಾಗದವರೆಗೆ ಪಾವನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ಭೂಖಂಡದವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಹಮ್ಮಿದೆ. ಕಲಿದ್ವಾಪರಗಳ ಸಂಧಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸರು ''ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯವರೆಗೂ ಜರದ್ಗವೀ ನದಿಯು ಉಗಮ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹರಿದು ಹೊಮ್ಮಿ ಪ್ರವಾಹ ಪೂರ್ಣವಾದ ಓಘವತಿ ನದಿಯಾಗಿ ಚಾಚಿದ ಪ್ರದೇಶದ ವರೆಗೂ ಈ ಸರೋವರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದೆ'' ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವಾಮನನಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿದಂತೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಪವಿತ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಅರ್ಧ ಯೋಜನ ಈ ಸರೋವರವು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.

ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಪಾವನತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭಗವಂತನ ಸೇವಾರಾಧನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದವರು ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬಯಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಪಾಲನ ಮಾಡಬಯಸಿದ ವಿಷ್ಣುವೂ ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರುದ್ರನು ಈ ಸರಸಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸ್ಥಾಣುತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮವೇದೀ, ನಂತರ ಪರಶುರಾಮ ಸರೋವರ. ಅದರ ಮುಂದೆ ಕುರುರಾಜನು ಹರಗಿದ್ದರಿಂದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ದೇಶವಿದೆ. ತರಂತುಕ ಅರಂತುಕ ಎಂಬ ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರವಾಗಿ ಪರಶುರಾಮ ಹ್ರದದಿಂದ ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕದವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಪ್ರಥಿತವಾಗಿದೆ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಸಿರಿಯ ಆಗಮನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೩

ಋಷಯ ಊಚುಃ

೩೮೫. ಬ್ರೂಹಿ ವಾಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
ಯಥಾ ಬಲಿರ್ನಿಯಮಿತೋ ದತ್ತಂ ರಾಜ್ಯಂ ಶತಕ್ರತೋಃ ।

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೩೮೬. ಶೃಣ್ವಂತ ಮುನಯಃ ಪ್ರೀತಾ ವಾಮನಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಉತ್ಪತ್ತಿಂ ಚ ಪ್ರಭಾವಂ ಚ ನಿವಾಸಂ ಕುರುಜಾಂಗಲೇ ।

೩೮೭. ತಥೈವ ವಂಶಂ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಶೃಣ್ವಂತು ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ ।
ಯಸ್ಮಿನ್ ವಂಶೇ ಸಮುಭವದ್ಬಲಿರ್ವೈರೋಚನಿಃ ಪುರಾ ।

೩೮೮. ದೈತ್ಯಾನಾಮಾದಿ ಪುರುಷೋ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುರ್ಭವತ್ ।
ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರಹ್ಲಾದೋ ನಾಮ ದಾನವಃ ।

೩೮೯. ತಸ್ಮಾದ್ವಿರೋಚನೋ ಜಜ್ಞೇ ಬಲಿರ್ಜಜ್ಞೇ ವಿರೋಚನಾತ್ ।
ಹತೇ ಹಿರಣ್ಯಕಶಪೌ ದೇವಾನುತ್ಸಾದ್ಯ ಸರ್ವತಃ ।

೩೯೦. ರಾಜ್ಯಂ ಕೃತಂ ಚ ತೇನೇಷ್ಟಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ ।
ಕೃತಯಜ್ಞೇಷು ದೈತ್ಯೇಷು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೆ ದೈತ್ಯತಾಂ ಗತೇ ।

೩೯೧. ಜಯೇ ತಥಾ ಬಲವತೋರ್ಮಯ ಶಂಬರಯೋ ಸ್ತಥಾ ।
ಶುದ್ಧಾಸು ದಿಕ್ಷು ಸರ್ವಾಸು ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಧರ್ಮಕರ್ಮಣಿ ॥

೩೯೨. ಸಂಪ್ರವೃತ್ತೇ ದೈತ್ಯಪಥೇ ಅಯನಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ ।
ಪ್ರಲ್ಹಾದ ಶಂಬರಮಯೈರನುರಾಗೇಣ ಚೈವ ಹಿ ॥

೩೯೩. ದಿಕ್ಷು ಸರ್ವಾಸು ಗುಪ್ತಾಸು ಗಗನೇ ದೈತ್ಯಪಾಲಿತೇ ।
ವೇದೇಷು ಮುಖಶೋಭಾಂ ಚ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾಂ ದರ್ಶಯತ್ಸು ಚ ।

ಸರೋವರದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಕುತೂಹಲಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಲೋಮಹರ್ಷಣರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವರು.

ಋಷಿಗಳು : ಋಷಿವರ್ಯರೇ, ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಾಮನಾವತಾರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ನಮಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕುತೂಹಲವು. ಪ್ರಶಾಂತ ಮೂರ್ತಿ ವಾಮನ ದೇವರು ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಯಮನ ಮಾಡಿದರು? ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿರಿ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಮಹತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ವಾಮನ ದೇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಕುರು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಆಯಿತು ? ಆತನ ಪ್ರಭಾವವು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು

ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತರಾಗಿ ಆಲಿಸಿರಿ. ಹೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಯಾವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ವಿರೋಚನನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಜನಿಸಿದನೋ ಆ ದೈತ್ಯ ಕುಲದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸಾವಧಾನರಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ. ದೈತ್ಯರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಆದಿ ಪುರುಷನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಮಗನೇ ಭಕ್ತಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು. ಆತನ ಪುತ್ರನೇ ವಿರೋಚನನು. ಆ ವಿರೋಚನನ ಮಗನು ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ ಸದೆ ಬಡಿದು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಆಧಿಪತ್ಯವು ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಾಯಿತು. ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮಯ ಶಂಬರ ಮೊದಲಾದವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿತು. ದಿಗ್ದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ವತಃ ಸೂರ್ಯನೂ ಸಹ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದನು. ದೇವಭಕ್ತರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಶಂಬರ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನರು ನಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಎಲ್ಲ ಜನರು ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಸ್ವರ್ಗದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದಂತಾಯಿತು.

೩೯೪. ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥೇ ತತೋ ಲೋಕೇ ವರ್ತಮಾನೇ ಚ ಸತ್ಪಥೇ ।
ಅಭಾವೇ ಸರ್ವಪಾಪಾನಾಂ ಧರ್ಮಭಾವೇ ಸದೋತ್ಥಿತೇ ।

೩೯೫. ಚತುಃಪಾದೇ ಸ್ಥಿತೇ ಧರ್ಮೇ ಹ್ಯಧರ್ಮೇ ಪಾದವಿಗ್ರಹೇ ।
ಪ್ರಜಾಪಾಲನ ಯುಕ್ತೇಷು ಭ್ರಾಜಮಾನೇಷು ರಾಜಸು ।
ಸ್ವಧರ್ಮಯುಕ್ತೇಷು ತಥಾ ಸರ್ವೇಷ್ವಾಶ್ರಮವಾಸಿಷು ।

೩೯೬. ಅಭಿಷಿಕ್ತೋಽಸುರೈಸ್ಸರ್ವೈಃ ದೈತ್ಯರಾಜ್ಯೇ ಬಲಿಸ್ತದಾ ।
ಹೃಷ್ಟೇಷ್ವಸುರಸಂಘೇಷು ನದಸ್ಸು ಮುದಿತೇಷು ಚ ।

೩೯೭. ಅಥಾಭ್ಯುಪಗತಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಬಲಿಂ ಪದ್ಮಾಂತರ ಪ್ರಭಾ ।
ಪದ್ಮೋದ್ಯತಕರಾ ದೇವೀ ವರದಾ ಸುಪ್ರವೇಶಿನೀ ।

ಶ್ರೀರುವಾಚ

೩೯೮. ಬಲೇ ಬಲವತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೈತ್ಯರಾಜ ಮಹಾದ್ಯುತೇ ।
ಪ್ರೀತಾಸ್ಮಿ ತವ ಭದ್ರಂ ತೇ ದೇವರಾಜಪರಾಜಯೇ ।

೩೯೯. ಯತ್ತ್ವಯಾ ಯುಧಿ ವಿಕ್ರಮ್ಯ ದೇವರಾಜಃ ಪರಾಜಿತಃ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾತೇ ಪರಮಂ ಸತ್ತ್ವಂ ತತೋಽಹಂ ಸ್ವಯಮಾಗತಾ ॥

೪೦೦. ನಾಶ್ಚರ್ಯಂ ದಾನವವ್ಯಾಘ್ರ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪೋ ಕುಲೇ ।
ಪ್ರಸೂತಸ್ಯಾಸುರೇಂದ್ರಸ್ಯ ತವ ಕರ್ಮೇದಮೀದೃಶಂ ।

೪೦೧. ವಿಶೇಷಿತಸ್ತ್ವಯಾ ರಾಜನ್ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಃ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಃ ।
ಯೇನ ಯುಕ್ತಂ ಹಿ ನಿಖಿಲಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಿದಮವ್ಯಯಂ ॥

೪೦೨. ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದೈತ್ಯನೃಪಂ ಬಲಿಂ ।
ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ವರದಾ ಸೇವ್ಯಾ ಸರ್ವದೇವಮನೋರಮಾ ॥

೪೦೩. ತುಷ್ಟಾಶ್ಚ ದೇವ್ಯಃ ಪ್ರವರಾಃ ಹ್ರೀಃ ಕೀರ್ತಿರ್ದ್ಯುತಿರೇವ ಚ ।
ಪ್ರಭಾ ಧೃತಿಃ ಕ್ಷಮಾ ಶಕ್ತಿಃ ಋದ್ಧಿರ್ದಿವ್ಯ ಮಹಾಮತಿಃ ।

೪೦೪. ಶ್ರುತಿರ್ವಿದ್ಯಾ ಸ್ಮೃತಿಃ ಕೀರ್ತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಸ್ತಥಾ ಕ್ರಿಯಾ ।
ಸರ್ವಾಶ್ಚಾಪ್ಸರಸೋ ದಿವ್ಯಾ ನೃತ್ತಗೀತವಿಶಾರದಾಃ ।

೪೦೫. ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ತು ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ ।
ಪ್ರಾಪ್ತಮೈಶ್ವರ್ಯಮತುಲಂ ಬಲಿನಾ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾ ॥

ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವು ಜಾಗ್ರತವಾದುದರಿಂದ ಪಾಪಗಳ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಾವ ವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಾಯಿತು. ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾದರು. ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಇಂಥ ಸುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರು ಕೂಡಿ ಬಲಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಚಿಸಿದರು. ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಸಂತುಷ್ಟ ಚಿತ್ತರಾದವರಾದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಂತೆ ಶುಭ್ರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ಹೀಗೆಂದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಉವಾಚ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ : ಬಲವಂತರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕನಾದ ದೈತ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಬಲಿರಾಜನೇ, ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿರುವೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇ ಸ್ವತಃ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನಿನಗೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಜಯಿಸುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಸಂಗತಿ ಏನಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಜ್ಜನಾದ ದೈತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನೆನ್ನಿಸಿದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನನ್ನು ಮೀರಿ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿ.'' ಹೀಗೆ ಅನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕೀರ್ತಿಯ ಪ್ರಖರಕಿರಣವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಕಾಂತಿ, ಧೈರ್ಯ, ಕ್ಷಮೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷ್ಠೆ, ಶಾಂತಿ, ಪುಷ್ಟಿ, ಎಲ್ಲ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆಯರಾದ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಒಲಿದು ಬಂದರು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಆಗಮನ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—○—

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ದರ್ಶನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೪

೪೦೬. ದೇವಾನಾಂ ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ ಕರ್ಮ ಯುದ್ವೃತ್ತಾಸ್ತೇ ಪರಾಜಿತಾಃ।
ಕಥಂ ದೇವಾಧಿದೇವೋಽಸೌ ವಿಷ್ಣುರ್ವಾಮನತಾಂ ಗತಃ ।

೪೦೭. ಬಲಿಸಂಸ್ಥಂ ಚ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಃ ಪುರಂದರಃ ।
ಮೇರುಸಂಸ್ಥ ಯಯೌ ಶಕ್ರಃ ಸ್ವಮಾತುರ್ನಿಲಯಂ ಶುಭಂ ॥

೪೦೮. ಸಮೀಪಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾತುಶ್ಚ ಕಥಯಾಮಾಸ ತಾಂ ಗಿರಂ ।
ಆದಿತ್ಯಾಶ್ಚ ರಣೇ ಸರ್ವೇ ದಾನವೇನ ಪರಾಜಿತಾಃ ।

೪೦೯. ಯದ್ಯೇವಂ ಪುತ್ರ ಯುಷ್ಮಾಭಿರ್ನಶಕ್ಯೋ ಹಂತುಮಾಹವೇ ।
ಬಲಿರ್ವಿರೋಚನಸುತಃ ಸರ್ವೈಶ್ಚೈವ ಮರುದ್ಗಣೈಃ ॥

೪೧೦. ಸಹಸ್ರಶಿರಸಾ ಶಕ್ಯಂ ಕೇವಲಂ ಹಂತುಮೇವ ಹಿ ।
ತೇನೈಕೇನ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ಹಂತುಂ ನಾನ್ಯೇನ ಶಕ್ಯತೇ ॥

೪೧೧. ತದ್ವತ್ಪೃಚ್ಛಾದ್ಯ ಪಿತರಂ ಕಶ್ಯಪಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಮ್ ।
ಪರಾಜಯಾರ್ಥಂ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ಬಲೇಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥

೪೧೨. ತತೋ ದೇವಾಸ್ಸಹಸುರಾಃ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಕಾಶ್ಯಪಾಂತಿಕಂ ।
ತತ್ರಾಪಶ್ಯಂಶ್ಚ ಮಾರೀಚಂ ಮುನಿಂ ದೀಪ್ತ ತಪೋನಿಧಿಂ ॥

೪೧೩. ಆದ್ಯಂ ದೇವಗುರುಂ ದಿವ್ಯಂ ಪ್ರದೀಪ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸಾ ।
ತೇಜಸಾ ಭಾಸ್ಕರಾಕಾರಂ ಸ್ಥಿತಮಗ್ನಿಶಿಖೋಪಮಂ ॥

೪೧೪. ಅಥ ಪ್ರಣಮ್ಯ ತೇ ದೇವಾಃ ಸಹಾದಿತ್ಯಾಃ ಸುರರ್ಷಭಾಃ ।
ಊಚುಃ ಪ್ರಾಂಜಲಯಸ್ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಃ ಶಿವಮಾನಸಾಃ ॥

೪೧೫. ಅಜೇಯೋ ಯುಧಿ ಶಕ್ರೇಣ ಬಲಿರ್ದೈತ್ಯೋ ಬಲಾಧಿಕಃ ।
ತಸ್ಮಾದ್ವಿಧತ್ತ ನಃ ಶ್ರೇಯೋ ದೇವಾನಾಂ ಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಂ
ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ತೇಷಾಂ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಕಶ್ಯಪಃ ಪ್ರಭುಃ।

೪೧೬. ಕುರುಧ್ವಂ ಗಮನೇ ಬುದ್ಧಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಯ ಲೋಕಕೃತ್
ಕಥಯಿಷ್ಯತ್ಯುಪಾಯಂ ವೋ ಯಥಾ ಜೇಷ್ಯಥ ದೈತ್ಯಪಂ ।

೪೧೭. ಶಕ್ರ ಗಚ್ಛಾಮ ಸದನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಾದ್ಭುತಂ ।
ಯಥಾ ಪರಾಜಯಂ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಖ್ಯಾತುಮುದ್ಯತಾಃ ।

೪೧೮. ಸಹಾದಿತ್ಯಾಸ್ತತೋ ಯಾತಾಃ ದೇವಾಃ ಕಾಶ್ಯಪಮಾಶ್ರಮಂ ।
ಪ್ರಸ್ಥಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮಸದನಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಣ ಸೇವಿತಂ ॥

ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ರೋಮಹರ್ಷಣರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ''ರೋಮಹರ್ಷಣರೇ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಏನು ಮಾಡಿದರು? ಮತ್ತು ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಏತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ವಾಮನರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದನು?

ರೋಮಹರ್ಷಣ : ದೇವೇಂದ್ರನು, ಮೂರು ಲೋಕದಮೇಲೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಆದನಂತರ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ತಾಯಿಯ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಾವು ಪರಾಜಿತರಾದ ಸಾದ್ಯಂತ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ವೇದ್ಯಪಡಿಸಿದರು.

ಅದಿತಿಯು : ಎಲ್ಲ ಮರುದ್ಗಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ನೀವು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಆತನನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವನು. ಆ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಾದರೆ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯ್ವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಗಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ'' ಎಂದು ಅದಿತಿದೇವತೆಯು ಹೇಳಿದಳು. ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಆಜ್ಞೆ ಪಡೆದ ನಂತರ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದರು. ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರಖರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುವರು. ಅಗ್ನಿಶಿಖೆಯಂತೆ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಖರವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಂತೆ ತೇಜೋವಂತರೂ, ನಾರುಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಣಮಿಸಿ ಆದಿತ್ಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು - ''ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಾದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಮಂಗಲವಾಗುವಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಾವು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕು'' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪುತ್ರರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇಂತೆಂದರು. ''ನೀವು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರಿ, ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ ಆತನು ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವನು.''

೪೧೯. ತೇ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸುವರ್ಚಸಃ ।
ದಿವ್ಯೈಃ ಕಾಮಗಮೈರ್ಯಾನೈರ್ಯಥಾರ್ಹೈಃ ಸುಮಹಾಬಲೈಃ

೪೨೦. ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಂತಸ್ತಪೋರಾಶಿಂ ತಮವ್ಯಯಂ ।
ಅಧ್ಯಗಚ್ಛಂತ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಾಂ ಸಭಾಂ ॥

೪೨೧. ಷಟ್‌ಪದೋದ್ಗೀತಮಧುರಾಂ ಸಾಮಗೈಸ್ಸಮುದೀರಿತಾಂ ।
ಶ್ರೇಯಸ್ಕರೀಮಮಿತ್ರಘ್ನೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಜಹೃಷುಸ್ತದಾ ॥

೪೨೨. ಜಪಹೋಮಪರಾನ್ಮುಖಾನ್ ದದೃಶುಃ ಕಾಶ್ಯಪಾತ್ಮಜಾಃ
ತಸ್ಯಾಂ ಸಭಾಯಾಮಾಸ್ತೇ ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕ ಪಿತಾಮಹಃ

೪೨೩. ಚರಾಚರಗುರುಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ವಿದ್ಯಯಾ ದೇವಮಾಯಯಾ ।
ಉಪಾಸತೇಯಂ ತತ್ರೈವ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಯೋ ವಿಭುಂ ॥

೪೨೪. ದಕ್ಷಃ ಪ್ರಚೇತಾ ಪುಲಹೋ ಮರೀಚಿಶ್ಚ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।
ಭೃಗುರತ್ರಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಗೌತಮೋ ನಾರದಸ್ತಥಾ ।

೪೨೫. ವಿದ್ಯಾಸ್ತಥಾಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ವಾಯುಸ್ತೇಜೋ ಜಲಂ ಮಹೀ ।
ಶಬ್ದಃ ಸ್ಪರ್ಶಶ್ಚ ರೂಪಂ ಚ ರಸೋ ಗಂಧಸ್ತಥೈವ ಚ

೪೨೬. ದಿವಾಕರಶ್ಚ ಸೋಮಶ್ಚ ದಿನಂ ರಾತ್ರಿಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಅರ್ಧಮಾಸಾಶ್ಚ ಮಾಸಾಶ್ಚ ಋತವಃ ಷಟ್ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।

೪೨೭. ತಾಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸಭಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಸರ್ವಕಾಮದಾಂ ।
ಕಶ್ಯಪಃ ತ್ರಿದಶೇಶಶ್ಚ ಪುತ್ರೋ ಧರ್ಮಭೃತಾಂ ವರಃ ॥

೪೨೮. ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪರಮಾಸನಮಾಸ್ಥಿತಂ ।
ಶಿರೋಭಿಃ ಪ್ರಣತಾ ದೇವಂ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಭಿಸ್ಸಹ

೪೨೯. ತತಸ್ಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯ ಚರಣೌ ನಿಯತಾಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ।
ವಿಮುಕ್ತಾಸ್ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವೇ ವಿಗತ ಕಲ್ಮಷಾಃ

೪೩೦. ದೃಷ್ಟ್ವಾತು ತಾನ್ ಸುರಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಶ್ಯಪೇನ ಸಹಾಗತಾನ್।
ಆಹ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾತೇಜಾಃ ದೇವಾನ್ಾಂ ಪ್ರಭುರೀಶ್ವರಃ

ಆತನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನೀವು ದೈತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಿರಿ. ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವೆಲ್ಲರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಗಳ ಆಜ್ಞೆ ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮಸದನಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವವರಾದರು. ಅಲಂಕೃತವಾದ ವೇಗವೆತ್ತರವಾದ ವಾಹನಗಳಿಂದ ಅವರು ತಪೋನಿಧಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಸಭಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸುಮಧುರ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಸಾಮವೇದದ ಸುಂದರ ನಿನಾದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಋಗ್ವೇದತಜ್ಞರು ಪದ, ಕ್ರಮ ನಿಯಮಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಋಗ್ವೇದದ ಪಾಠವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು. ವೇದಾರ್ಥದ ವಿಚಾರವು ಪರಸ್ಪರ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದಿತು. ಯಜ್ಞವಿಧಾನ, ಶಿಕ್ಷಾ, ಛಂದಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ವೇದಾಂಗಗಳ ತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ದಾರ್ಶನಿಕರು ತತ್ವಾರ್ಥಚಿಂತನೆಯ ನಿಮಿತ್ತ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಪ ಹೋಮಗಳ ಸಂಭ್ರಮ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇಂತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸುಂದರವಾದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನು.

ದಕ್ಷ, ಪ್ರಚೇತಸ, ಪುಲಹ, ಮರೀಚಿ, ಭೃಗು, ವಸಿಷ್ಠ, ಗೌತಮ, ನಾರದ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯೆ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ವಾಯು, ತೇಜಸ್ಸು, ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದವರು ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕಾರಗಳಾದ ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶಾದಿ ತನ್ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾದ ವೇದಾಧಿಪತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳು, ಶುಕ್ರ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಬುಧ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳು ಮರುದ್ಗಣದವರು, ವಸುಗಳು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ತೆರನಾದ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಚರಣಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ವಿನಯನಮ್ರರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮತ್ತು ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಇಂತೆಂದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ವರ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರ್ಷ ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೫

೪೩೧. ಯದರ್ಥಮಿಹ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಭವಂತಃ ಸರ್ವ ಏವ ಹಿ ।
ಚಿಂತಯಾಮ್ಯಹಮವ್ಯಗ್ರಮೇತದರ್ಥಂ ಮಹಾಬಲಾಃ ॥

೪೩೨. ಭವಿಷ್ಯತಿ ಚ ವಸ್ಸರ್ವಂ ಕಾಂಕ್ಷಿತಂ ಯತ್ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ।
ಬಲೇರ್ದಾನವಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಯೋಽಸ್ಯ ಜೇತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

೪೩೩. ನ ಕೇವಲಂ ಸುರಾರೀಣಾಂ ಗತಿರ್ಮಮ ಸ ವಿಶ್ವಕೃತ್ ।
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ನೇತಾ ಚ ದೇವಾನಾಮಪಿ ಸ ಪ್ರಭುಃ ॥

೪೩೪. ಯಃ ಪ್ರಭು ಸ್ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ವಿಶ್ವಂಯಶ್ಚ ಸನಾತನಂ ।
ಪೂರ್ವಜಂ ಯಂ ಮಮ ಪ್ರಾಹುರಾದಿದೇವಂ ಸನಾತನಂ ॥

೪೩೫. ತಂ ದೇವಾಶ್ಚ ಮಹಾತ್ಮನಂ ನ ವಿದುಃ ಕೋಽಸ್ಯಸಾವಿತಿ ।
ದೇವಾನಸ್ಮಾಂಶ್ಚ ವಿಶ್ವಂ ಚ ಸ ವೇತ್ತಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।

೪೩೬. ತಸ್ಯೈವತು ಪ್ರಸಾದೇನ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ।
ಯದಿ ಯೋಗಂ ಸಮಾಸ್ಥಾಯ ತಪಶ್ಚರತಿ ದುಶ್ಚರಂ ।

೪೩೭. ಕ್ಷೀರೋದಸ್ಯೋತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಉದೀಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ವಿಶ್ವಕೃತ್ ।
ತತಃ ಶ್ರೋಷ್ಯಥ ಸಂಘುಷ್ಟಾಂ ಮೇಘ ಗಂಭೀರನಿಸ್ವನಾಂ ॥

೪೩೮. ರಕ್ತಾಂ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷರಾಂ ರಮ್ಯಾಮಭಯಾಂ ಸರ್ವದಾ ಶಿವಾಂ ।
ವಾಣೀಂ ಪರಮ ಸಂಸ್ಕಾರಾಂ ವದತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಂ ।

೪೫೯. ದಿವ್ಯಾಂ ಸತ್ಯಾಕರಾಂ ಸತ್ಯಾಮ್ ಸರ್ವಕಲ್ಮಷನಾಶಿನೀಂ ।
ಸರ್ವದೇವಾಧಿದೇವಶ್ಚ ತತೋಽಸೌ ಭವಿತಾತ್ಮನಾ ॥

೪೬೦. ತದ್ವ್ರತಸ್ಯ ಸಮಾಪ್ತ್ಯಾಂತು ಯೋಗವ್ರತ ವಿಸರ್ಜನೇ ।
ಅಮೋಘಂ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ವಿಶ್ವತೇಜೋ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।

೪೬೧. ಕಶ್ಯಪಾಯ ವ ರಂ ದೇವಾ ದದಾಮಿ ವರದ ಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಸ್ವಾಗತಂ ಚ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಮತ್ಸಮೀಪಮುಪಾಗತಾಃ ॥

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು : ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ನಾನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಎಲೋ ದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿರಾ, ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛಿತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಈ ದೈತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಆತನು ದೈತ್ಯರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ನನಗೂ ಮತ್ತು ಇನ್ನುಳಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆತನೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವನು. ಯಾವಾತನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಧಿನಾಯಕನೋ, ಯಾವನು ಸಮಸ್ತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ನನ್ನ ಉದಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣೀಭೂತನೋ ಅಂಥ ಸನಾತನ ಪುರುಷನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಲು ಯಾರು ತಾನೆ ಸಮರ್ಥರಾದಾರು? ಆದರೆ ಆತನು ಮಾತ್ರ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವನ್ನೂ, ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥನು. ಆತನ ಅನುಗ್ರಹ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಪರಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಗಳು ಯೋಗ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳ ಸಮ್ಮತವಾದ ಒಂದು ವಾಣಿಯು ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ಅದು ಏನೆಂದರೆ ''ಎಲ್ಲ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳ ಅಧಿನಾಯಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಬರುವನು. ಆ ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಮಾಪ್ತಿಯ ನಂತರ ಆ ಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು ಉದಿಸಿ ಆದೇಶ ಕೊಡುವದು. ''ಹೇ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಸ್ವಾಗತವಿರಲಿ. ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ನಾನು ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು'' ಎಂಬ ದೈವೀ ವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣ ಅದಿತಿ ಕಶ್ಯಪರು ದೇವರಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದರು. ''ನೀನೇ ನಮಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸು'' ಎಂದು ಅದಿತಿ ಕಶ್ಯಪರು ವರ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ''ಹಾಗೇ ಅಗಲಿ'' ಎಂದು ದೇವರು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಯಥೋಚಿತ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಂಡನು. ದೇವರಿಂದ ವರಪಡೆದ ದೇವತೆಗಳು ಆತನ ಅಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಂತುಷ್ಟ ಚಿತ್ತರಾದವರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೇ ಬಂದು ಆಸೀನರಾದರು. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸಾಗರ, ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ನದಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಾಟಿ ಎಲ್ಲ ಸತ್ವಗಳಿಂದಲೂ ವಿದೂರವಾದ, ಘೋರವಾದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಕಂಡರು. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ ಅಮೃತಮಯವಾದ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದು

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಪಸ್ಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ರತ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ದೇವಾಧಿದೇವನ ಸಂಪ್ರೀತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ಪರ್ಯಂತರ ಅಖಂಡವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳೂ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರು. ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ದೇವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪರಮ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸ್ತೋತ್ರವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಇದೆ.

೪೪೨. ತತೋದಿತಿಃ ಕಶ್ಯಪಶ್ಚ ಗೃಹ್ಣೀಯಾತಾಂ ವರಂ ತದಾ ।
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ಪಾದೌ ತಸ್ಮೈ ದೇವಾಯ ಧೀಮತೇ ॥

೪೪೩. ಭಗವಾನೇವ ನಃ ಪುತ್ರೋ ಭವತ್ವಿತಿ ಪ್ರಸೀದ ನಃ ।
ಉಕ್ತಶ್ಚ ಪರಯಾ ವಾಚಾ ತಥಾಸ್ತ್ವಿತಿ ಸ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ।

೪೪೪. ದೇವಾ ಬ್ರುವಂತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಕಶ್ಯಪೋದಿತಿರೇವ ಚ ।
ತಥಾಸ್ತ್ವಿತಿಚ ಶ್ರೀಮಾನ್ವಕ್ಷ್ಯತೇ ಸರ್ವಲೋಕಕೃತ್ ।

೪೪೫. ತಸ್ಮಾದ್ದೇವಾದ್ಗೃಹೀತ್ವೈವಂ ವರಂ ತ್ರಿದಶಸತ್ತಮಾಃ ।
ಕೃತಕೃತ್ಯಾಸ್ತತಃ ಸರ್ವೇ ಗಚ್ಛದ್ವಂ ಸ್ವಂಸ್ವಮಾಲಯಂ
ತಥಾಸ್ತ್ವಿತಿ ಸುರಾಸ್ಸರ್ವೇ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ಪ್ರಭುಂ ॥

೪೪೫. ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಗತಾಃ ಸೌಮ್ಯಾಂ ದಿಶಂ ಪ್ರತಿ ।
ತೇ ಚಿರೇಣೈವ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಕ್ಷೀರೋದ ಸರಿತಾಂ ಪತಿಂ ।

೪೪೬. ಯಥಾದಿಷ್ಟಂ ಭಗವತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸತ್ಯವಾದಿನಾ ।
ತೇ ಕ್ರಾಂತ್ವಾ ಸಾಗರಾನ್ಸರ್ವಾನ್ಪರ್ವತಾಂಶ್ಚ ಸಕಾನನಾನ್ ।

೪೪೭. ನದೀಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಃ ಪುಣ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತೇ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ।
ಅಪಶ್ಯಂತ ತಮೋ ಘೋರಂ ಸರ್ವಸತ್ವ ವಿವರ್ಜಿತಂ ।

೪೪೮. ಅಭಾಸ್ಕರ ಮರ್ಯಾದಂ ತಮಸಾ ಸರ್ವತೋ ವೃತಂ ।
ಅಮೃತಂ ಸ್ಥಾನಮಾಸಾದ್ಯ ಕಶ್ಯಪೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।

೪೪೯. ದೀಕ್ಷಿತ್ವಾ ಕಶ್ಯಪೋ ದಿವ್ಯಂ ವ್ರತಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಕಂ ।
ಪ್ರಸಾದಾರ್ಥಂ ಸುರೇಶಾಯ ತಸ್ಮೈ ಯೋಗಾಯ ಧೀಮತೇ ॥

೪೫೦. ನಾರಾಯಣಾಯ ದೇವಾಯ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಾಯ ಭೂತಯೇ ।
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೇಣ ಮೌನೇನ ಸ್ಥಾನವೀರಾಸನೇನ ಚ ॥

೪೫೧. ಕ್ರಮೇಣ ಚ ಸುರಾಸ್ಸರ್ವೇ ತಪೋಯೋಗಂ ಸಮಾಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಕಶ್ಯಪಸ್ತತ್ರ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಸಾದಾರ್ಥಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ವರ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರ್ಷ ಎಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ಕಶ್ಯಪರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೬

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ

ಏಕಶೃಂಗ ವೃಷಸಿಂಧೋ ವೃಷಾಕಪೇ ಸುರವೃಷ ಅವಾದಿಸಂಭವ ರುದ್ರ ಕಪಿಲ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನ ಸರ್ವಭೂತಪತೇ ಧ್ರುವ ಧರ್ಮ ವೈಕುಂಠ ವೃಷಾವರ್ತ ಅನಾದಿಮಧ್ಯನಿಧನ ಧನಂಜಯ ಶುಚಿಶ್ರವ ಪೃಶ್ನಿತೇಜಃ ನಿಜಜಯ ಅಮೃತಶಯ.

ಸನಾತನ ತ್ರಿಧಾಮನ್ ತುಷಿತ ಮಹಾತತ್ವ ಲೋಕನಾಥ ಪದ್ಮನಾಭ ವಿರಿಂಜೇ ಬಹುರೂಪ ಅಕ್ಷಯ ಅಕ್ಷರ ಹವ್ಯಭುಕ್ ಖಂಡಪರಶೋ ಶಕ್ರ ಮುಂಜಕೇಶ ಹಂಸ ಮಹಾದಕ್ಷಿಣ ಹೃಷೀಕೇಶ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಹಾನಿಯಮಧರ ವಿರಜಃ ಲೋಕಪ್ರತಿಷ್ಠ ಅರೂಪ ಅಗ್ರಜ ಧರ್ಮಜ ಧರ್ಮನಾಭ ಹವ್ಯಬುಕ್ ಗಭಸ್ತಿನಾಥ ಶತಕ್ರಥುನಾಥ ಚಂದ್ರರಥ ಸೂರ್ಯತೇಜಃ ಸಮುದ್ರವಾಸಃ ಅಜ ಸಹಸ್ರಶಿರಃ ಸಹಸ್ರಪಾದ

ಅಯೋಮುಖ ಮಹಾಪುರುಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸಹಸ್ರಬಾಹೋ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತೇ ಸಹಸ್ರಾಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಸಂಭವ ವಿಶ್ವಂತ್ವಾಮಾಹುಃ ಅಗ್ರ್ಯ ಮಖೇಷು ಪ್ರಾಶಿತಾರಂ ಶತಧಾರಂ ಸಹಸ್ರಧಾರಂ ಬಭೂವ, ಭೂವಂದ್ಯ ಭೂನಾಥ ಭೃಗುಶ್ವಾಸಿ ಧರ್ಮೋಽಸಿ ಹೋತಾ ಪೋತಾ ಹಂತಾ ಮಂತಾ ನೇತಾ ಹೋಮಹೇತು ಸ್ತ್ವಮೇವ ಅಗ್ರ್ಯಶ್ಚಧಾಮ್ನಾ ತ್ವಮೇವ.

ಋಗ್ಭಿಃ ಸುಭಾಂಡಿರ್ಜ್ಯೋಸಿ ಸುಮೇಧೋಸಿ ಸಮಿಧಃ ತ್ವಮೇವ ಪತಿರ್ಗತಿರ್ದಾತಾ ತ್ವಮಸಿ ಮೋಕ್ಷ್ಯೋಸಿ ಯೋಗ್ಯೋಸಿ ಧಾತಾ ಪರಮಯಜ್ಞೋಸಿ ಸೋಮೋಸಿ ದೀಕ್ಷಿತೋಸಿ ವಿಶ್ವಮಸಿ ಸ್ಥವಿರ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ನಾರಾಯಣ ತ್ರಿನಯನ ಆದಿವರ್ಣ ಆದಿತ್ಯತೇಜಃ ಮಹಾಪುರುಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಆದಿದೇವ ಭೂಮಿಕ್ರಮ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಪ್ರಭಾಕರ ಶಂಭೋ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಭೂತಾದಿಮಹಾ ಭೂತೋಸಿ.

ವಿಶ್ವಭೂತ ವಿಶ್ವಂ ತ್ವಮೇವ ವಿಶ್ವಗೋಪ್ತಾಸಿ ಪವಿತ್ರಮಸಿ ವಿಶ್ವ ಭವ ಊರ್ಧ್ವಕರ್ಮನ್ ಅಮೃತ ದಿವಸ್ಪತೆ ವಾಚಸ್ಪತೆ ಘೃತಾರ್ಚಿ ಅನಂತ ಕರ್ಮವಂಶ ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಧೀಃ ತ್ವಮಶ್ವಮೇಧಃ ವರಾರ್ಥಿನಾಂ ವರದೋಽಸಿ ತ್ವಂ

ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚ ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಪಂಚಭಿರೇವಚ । ಹೂಯತೇಚ ಪುನರ್ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ತುಭ್ಯಂ ಹೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ

ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ, ಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವವಾಚಕವಾದ ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ ಆದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. **ಏಕಶೃಂಗ** ಸರ್ವೋನ್ನತವಾದವನೇ, **ವೃಷಸಿಂಧೋ** ಸುಕೃತಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವವನೇ, **ವೃಷಾಕಪೇ** ಧರ್ಮವರಾಹ ರೂಪನೇ ಸುರವೃಷ, ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ಅಥವಾ ಸುರರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಗ್ರೇಸರನೇ **ಅನಾದಿ ಸಂಭವ** ಶಾಶ್ವತನೇ **ರುದ್ರ** ಜಗನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಗ್ರತೆಯುಳ್ಳವನೇ ಅಥವಾ ನಿಗ್ರಹಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ರುದ್ರನಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ

ಯಾಗಿರುವವನೇ **ಕಪಿಲ** ಶ್ಯಾಮಮೂರ್ತಿಯೇ ಅಥವಾ ಯೋಗನಿಷ್ಠನಾದ ಕಪಿಲ ರೂಪಿಯೇ **ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನ,** ದಾನವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಾನಾ ಮುಖವಾಗಿ ಓಡಿಸುವವನೇ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗವುಳ್ಳವನೇ **ಸರ್ವ ಭೂತಪತೇ** ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವವನೇ **ಧ್ರುವ** ನಿತ್ಯನೇ ಧರ್ಮ ಜಗದ್ಧಾರಕನೇ **ವೈಕುಂಠ** ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವನೇ **ವೃಷಾವರ್ತ** ಸುಳಿಗಳಂತೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿರುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನೇ,

ಅನಾದಿ ಮಧ್ಯನಿಧನ ಆದಿ ಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತನೇ (ಅಂದರೆ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದವ ನೆಂದರ್ಥ) **ಧನಂಜಯ** ಅರ್ಥ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವವನೇ (ಅಂದರೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಪರಿಪೂರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದರ್ಥ) **ಶುಚಿಶ್ರವ** ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೇ **ಪ್ರಶ್ನಿತೇಜಃ** ಪ್ರಶ್ನಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುವುಳ್ಳವನೇ **ನಿಜಜಯ** ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಜಗದ್ವಿ ಜಯಶಾಲಿಯೇ **ಅಮೃತಶಯ** ಭಾವವಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿವಾಸಿಯೇ.

ಸನಾತನ ಶಾಶ್ವತಮೂರ್ತಿಯೇ **ತ್ರಿಧಾಮನ್** ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ಅನಂತಾಸನ ವೈಕುಂಠ ಎಂಬ ಮೂರು ವಾಸಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವನೇ **ತುಷಿತ** ಸದಾ ಸಂತುಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯೇ **ಮಹಾತತ್ವ** ಮಹಾಸ್ವರೂಪನೇ ಅಥವಾ ಪ್ರಮೇಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೇ ಅಥವಾ ಮಹತ್ವದ ತತ್ವಗಳನ್ನೊಗೊಂಡಿರುವ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಮೂರ್ತಿಯೇ **ಲೋಕನಾಥ** ಸರ್ವಲೋಕ ರಕ್ಷಕನೇ **ಪದ್ಮನಾಭ** ಲೋಕಪಿತೃವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾದ ನಾಭಿಪದ್ಮ ವುಳ್ಳವನೇ **ವಿರಿಂಚೇ**ಚತುರ್ಮುಖಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ ಬಹುರೂಪ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೇ.

ಅಕ್ಷಯ ನಾಶರಹಿತನೇ ಅಕ್ಷರ ಕುಂದಿಲ್ಲದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೇ **ಹವ್ಯಬುಕ್** ದೇವತೋದ್ದೇಶಕ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ಹೊಂದುವವನೇ **ಖಂಡಪರಶೋ** ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಆಯುಧವುಳ್ಳವನೇ ಅಥವಾ ತ್ರಿನೇಂತ್ರಾತರ್ಯಾಮಿಯೇ **ಶಕ್ತ** ಸಮರ್ಥನೇ **ಮುಂಜಕೇಶ** ಮೃದುವಾದ ಕೇಶವುಳ್ಳವನೇ ಅಥವಾ ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕನೇ **ಹಂಸ** **ಸರ್ವ** ವ್ಯಾಪಕನೇ **ಮಹಾದಕ್ಷಿಣ** ಸರಳ ಸ್ವಭಾವನೇ **ಹೃಷೀಕೇಶ** ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನೇ **ಸೂಕ್ಷ್ಮ,** ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವವನೇ **ಮಹಾನಿಯಮಧರ** ತಪಶ್ಶಾಲಿಯೇ ವಿರಜಃ ರಜೋಗುಣ ರಹಿತನೇ **ಲೋಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠ,** ಲೋಕಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವವನೇ **ಅರೂಪ** ಪ್ರಾಕೃತ ರೂಪರಹಿತನೇ **ಅಗ್ರಜ,** ಸರ್ವಜ್ಯೇಷ್ಠನೇ ಧರ್ಮಜ, ಧರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಆವಿರ್ಭಾವವುಳ್ಳವನೇ **ಧರ್ಮನಾಭ** ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯದಾತನೇ **ಗಭಸ್ತಿನಾಥ** ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯ ರಶ್ಮಿಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೇ **ಶತಕ್ರತುನಾಥ** ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವವನೇ **ಚಂದ್ರರಥ** ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಚಕ್ರವುಳ್ಳ ಜಗದ್ರಥಶಾಲಿಯೇ **ಸೂರ್ಯತೇಜಃ** ಸೂರ್ಯರೂಪವುಳ್ಳ ತೇಜಸ್ಸುವುಳ್ಳವನೇ ಅಥವಾ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸುವುಳ್ಳವನೇ **ಸಮುದ್ರವಾಸಃ** ಜಗತ್ತೆಂಬ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವೆಂಬ **ವಸ್ತ್ರ**ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೇ **ಅಜ** ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲದವನೇ **ಸಹಸ್ರಶಿರಃ** ಸಹಸ್ರ ಪಾದ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾಗಿರುವವನೇ **ಅಯೋಮುಖ** ತೀಕ್ಷ್ಣ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೇ ಮಹಾಪುರುಷ, **ಪುರುಷೋತ್ತಮ** ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪುರುಷಾಗ್ರಗಣ್ಯನೇ **ಸಹಸ್ರ**

ಬಾಹೋ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತೇ ಸಹಸ್ರಾಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಸಮ್ಭವ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಾಗಿಯೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿಯೂ ಅನೇಕಾವತಾರಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವವನೇ **ವಿಶ್ವಂತ್ವಾಮಾಹುಃ** ನಿನ್ನನೇ ಪ್ರಪಂಚರೂಪಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರು **ಪುಷ್ಪಹಾಸ ಚರಮ ತ್ವಮೇವೌಷಟ್** ಕುಸುಮದಂತೆ ಕೋಮಲವಾದ ಹಾಸವುಳ್ಳವನೇ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವನೆ ನೀನೇ **ವೌಷಟ್** ಎಂಬ ಹೊಸ ಸಾಧನವಾದ ಮಂತ್ರರೂಪವಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ. (ಇಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಉಪಚಾರದಿಂದ) ವಷಟ್ಕಾ ರಂತ್ವಾಮಾಹುಃ ನೀನೇ ವಷಟ್ಕಾರ ರೂಪನಾಗಿರುವೆ ಎಂದು ವೇದಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. **ಅಗ್ರ್ಯಮಖೇಷು ಪ್ರಾಶಿತಾರಂ, ಶತಧಾರಂ, ಸಹಸ್ರಧಾರಂ, ಬಭೂವ** ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯು ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

ಭೂವಂದ್ಯ ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೇ **ಭೂನಾಥ** ಭೂಮಿಗೆ ಒಡೆಯನೇ ಭೃಗುಪುತ್ರ, ಭಾರ್ಗವರೂಪಿಯೇ **ವೇದವೇದ್ಯ** ವೇದಪ್ರಮಾಣ ಗೋಚರನೇ **ಬ್ರಹ್ಮಶಯ** ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಬೃಹದಾಕಾರವುಳ್ಳ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವನೇ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣ** ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನೇ ನೀನೇ ದ್ಯುಲೋಕ ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. **ಮಾತರಿಶ್ವಾಸಿ ಧರ್ಮೋಸಿ** ವಾಯುವಿಗೂ ಯಮುನಿಗೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅವರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ವಾಯುವಿಗೂ ಯಮುನಿಗೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅವರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ **ಹೋತಾ ಪೋತಾ, ಹಂತಾ, ಮಂತಾ, ನೇತಾ ಹೋಮ ಹೇತು ಸ್ತ್ವಮೇವ ಹೋತಾ ಪೋತಾ** ಎಂಬ ಋತ್ವಿಕ್ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಹೋಮಕರಣ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಅಗ್ರ್ಯಶ್ಚ ಧಾಮಾತ್ವಮೇವ.

ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಅಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೆ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ **ಋಗ್ಭಿಃ ಸುಭಾಂಡ ಇಜ್ಯೋಸಿ ಸುಮೇಧೋಸಿ ಸಮಿಧಃ** ತ್ವಮೇವ ಋಕ್ಕುಗಳೆಂಬ ಆಭರಣ ಗಳಿಂದ ಪಾತ್ರರೂಪಿಯಾದ ನೀನೆ (ವೇದಮಂತ್ರಮಯನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ) ಯಾಗ ವೆಂಬ ಪೂಜೆಗೆ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ. ಅಪ್ರಹತಿಹತ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾದ ನೀನೇ ಸಮಿತ್ಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೇ.

ಪತಿಃ ರಕ್ಷಕನೂ **ಗತಿಃ** ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ದಾತಾ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪನೂ ಅದಕ್ಕೆಸಾಧಕವಾದ ಯೋಗಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೇ. **ಸೃಜಸಿ** ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತೀಯೇ. **ಧಾತಾ** ಸೃಷ್ಟವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತೀಯೆ. ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನೂ ಸೋಮ ಸ್ವರೂಪನೂ ದೀಕ್ಷಿತನೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. **ಸ್ಥವಿರ** ಸರ್ವರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನೇ (ವೃದ್ಧನೇ) **ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ** ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ ಅಥವಾ ಭೂಮ್ಯಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ **ನಾರಾಯಣ** ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನಾಚೇತನ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಗಂತವ್ಯಸ್ಥಾನನೇ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಕರನೇ **ತ್ರಿನಯನ** ರುದ್ರಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ ಅಥವಾ ನರಸಿಂಹಾವತಾರ ಶಾಲಿಯೇ **ಆದಿವರ್ಣ** ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಅಕಾರ ಸ್ವರೂಪನೇ (ಅಕ್ಷರಾಣಾಮಕಾರೋಸ್ಮಿ ಎಂದು ಗೀತಾ ವಚನವಿದೆ) **ಆದಿತ್ಯತೇಜಃ** ಅನೇಕ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನೇ **ಆದಿದೇವ**

ಭೂಮಿಕ್ರಮ ಮಹಾಪುರುಷ ಮಹಾಪುರುಷನಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಾದದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ.

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಪಾದನ್ಯಾಸವುಳ್ಳ **ಪ್ರಭಾಕರನೇ** ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಕಾಂತಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೇ **ಶಂಭೋ** ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವನೇ **ಸ್ವಯಂಭೂಃ** (ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ) ಸ್ವಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಆವಿರ್ಭಾವ ಹೊಂದಿದವನೇ **ಭೂತಾದಿ ಮಹಾಭೂತೋಸಿ** ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು ಮಹಾಭೂತಗಳೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. **ವಿಶ್ವಭೂತ ವಿಶ್ವಂ ತ್ವಮೇವ** ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಆಕಾರವಾಗಿದೆ. (ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳ ಅಭೇದದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ರೀತಿ ವ್ಯವಹಾರ) **ವಿಶ್ವಗೋಪ್ತಾಸಿ** ವಿಶ್ವರಕ್ಷಕನೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೇ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜಗದ್ರೂಪನಾದ ಕಾರ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವಚೇತನರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕವಾಗಿ ನಿಂತು ''ಮತ್ತಃಸ್ಮೃತಿಃಜ್ಞಾನಮಪೋಹನಂ ಚ'' ಎಂಬ ಗೀತಾವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಇರುವಂಥೆ ಕರ್ಮವಾಸನಾ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾದ ಅಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಆಶಂಕಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಪವಿತ್ರಮಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. **ವಿಶ್ವಭವವಿಶೋತ್ಪತ್ತಿ** ಕಾರಣನೇ ಊರ್ಧ್ವಕರ್ಮನ್ ಸರ್ವೋತ್ತರವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವನೇ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವವನೇ **ಅಮೃತ** ಮರಣ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದವನೇ **ದಿವಸ್ಪತೇ** ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವವನೇ **ವಾಚಸ್ಪತೆ** ವಾಣಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವವನೇ **ಘೃತಾರ್ಚಿ** ಉಜ್ವಲವಾದ ತೇಜಸ್ಸುವುಳ್ಳವನೇ **ಅನಂತ ಕರ್ಮವಂಶ** ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹದಿಂದುಂಟಾದ ಜಗದ್ವಂಶವುಳ್ಳವನೇ **ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಧೀಃ** ಪುರಾತನವಾದ ಸರ್ವ ವಂಶಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವವನೇ **ತ್ವಮಶ್ವಮೇಧಃ** ಅಶ್ವಮೇಧವೆಂಬ ಮಹಾಯಜ್ಞವೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದಿಯೇ. ಯಜ್ಞಾದಿ ಗಳಿಂದ ಹೊಂದುವ ಫಲವೂ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ **ವರಾರ್ಥಿನಾಂ ವರದೋಸಿತ್ವಮ್** ವರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರಿಗೆ ನೀನೇ ವರಪ್ರದನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚ ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚ ಎಂಬ ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಯಜಮಾನಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೌತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೋಮಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹದಿನೇಳು ಅಕ್ಷರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅಕ್ಷರಗಳು ಐದು ಮಂತ್ರಗಳೆಂದು ಮೀಮಾಂಸ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಯಜಮಾನನು ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಧ್ವರ್ಯುವೇ ಹೋಮಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಎಂಬ ಸಾತ್ವಿಕ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಯಜಮಾನನೇ ಫಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುತ್ತನಾದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು, ನಾಲ್ಕು, ಎರಡು ಐದು ಎರಡು, ಈ ರೀತಿ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಮಂತ್ರಗಳು ''ಅಶ್ರಾಯ ಅಸ್ತು ಶ್ರೌಷಟ್, ಯಜ, ಯೇಯಜಾಮಹೆ ಶ್ರೌಷಟ್'' ಎಂಬ ಆನುಪೂರ್ವಿಯುಳ್ಳವುಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ

ಅರ್ಧಾಕ್ಷರವಾದ ಟಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಹೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೋತೃಶಬ್ದವು ಹೋತೃಗಣದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂಬ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶರೀರವೆಂದೂ ಅವನೇ ನಿಯಾಮಕನೆಂದೂ ನಿರೂಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

—o—

ದೇವಮಾತೆಯ ತಪಸ್ಸು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೭

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೪೫೨. ನಾರಾಯಣಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರುತ್ವೈವಂ ಪರಮಂ ಸ್ತವಂ ।
ಬ್ರಹ್ಮಜೇನ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರೇಣ ಕಾಶ್ಯಪೇನ ಸಮೀರಿತಂ ॥

೪೫೩. ಉವಾಚ ವಚನಂ ಸಮ್ಯಕ್ತುಷ್ಟಃ ಪುಷ್ಟ ಪದಾಕ್ಷರಂ ।
ಶ್ರೀಮಾನ್ಪ್ರೀತಮಾನಾ ದೇವೋ ಯದ್ವದೇತ್ಪ್ರಭುರೀಶ್ವರಃ ॥

೪೫೪. ವರಂ ವೃಣುಧ್ವಂ ಭದ್ರಂ ವೋ ವರದೋऽಸ್ಮಿ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ

ಕಾಶ್ಯಪ ಉವಾಚ

೪೫೫. ಸುಪ್ರೀತೋಽಸಿ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ ।

೪೫೬. ವಾಸವಸ್ಯಾನುಜೋ ಭ್ರಾತಾ ಜ್ಞಾತೀನಾಂ ನಂದವರ್ಧನಃ ।
ಅದಿತ್ಯಾ ಅಪಿ ಚ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಭಗವಾನಸ್ತು ವೈ ಸುತಃ

೪೫೭. ಅದಿತಿರ್ದೇವಮಾತಾ ಚ ಏತಮೇವಾರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ವರದಂ ಪ್ರಾಹ ಭಗವಂತಂ ವರಾರ್ಥಿನೀ

ದೇವಾ ಊಚುಃ

೪೫೮. ನಿಶ್ರೇಯಸಾರ್ಥಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ತ್ರಾತಾ ಭರ್ತಾ ಚ ದಾತಾ ಚ ಶರಣಂ ಭವ ನಃ ಸದಾ

''ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಬ್ರಹ್ಮಕುಮಾರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿ ಹೇಳಿದ - ಈ ದಿವ್ಯಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರವೂ ಭಾವ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಆ ದೇವರು ಸಂತಸದುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಆ ಮಾತು.

''ದೇವಾಧಿ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲಿ. ನೀವು ಬಯಸಿದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.''

ಕಶ್ಯಪ : ''ನಿಜವಾದ ದೇವಾಧಿದೇವನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಂದು ನೀನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿರುವಿ. ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ನೀನು ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಈ ಒಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಡು. ಭಗವಾನ್, ನೀನು ದೇವೇಂದ್ರನ ತಮ್ಮನಾಗಿ ಅದಿತಿದೇವತೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸ ಬೇಕು. ಬಂಧು ಬಾಂಧವರ ಆನಂದವು ಇದರಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿಸಲಿ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯು ಭಗವಂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಬೇಡಿದ ವರವನ್ನು ನೀಡುವ ನೀನು ಪುತ್ರರೂಪ ವರವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಅವಳಿಗೆ ಈ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸು.'' ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು -

''ಭಗವನ್, ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಒಡೆಯ ಈಶ್ವರ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ 'ಮಹೇಶ್ವರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಎಲ್ಲ ಸಚ್ಚೇತನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಮಹಾಪ್ರಭು ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ಎಲ್ಲರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವ ನೀನು, ಪೋಷಿಸುವವ ನೀನು. ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಡುವವ ನೀನು ಸ್ವಾಮಿನ್, ಇಂಥ, ನೀನು ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಇರು. ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇವೆ.''

ಲೋಕಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚಃ

೪೫೯. ತತಸ್ತಾನಬ್ರವೀದ್ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಾಂ ಸ್ತಾನ್ಸ್ವಯಮೇವ ಚ ।
ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಯೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಶತ್ರವಃ ।
ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ನ ಸ್ಥಾಸ್ಯಂತಿ ಮಮಾಗ್ರತಃ ॥

೪೬೦. ಹತ್ವಾಸುರಗಣಾನ್ಸರ್ವಾನ್ಯಜ್ಞ ಭಾಗಾಗ್ರ ಭೋಜಿನಃ ।
ಹವ್ಯಾದಾಂಶ್ಚ ಸುರಾನ್ಸರ್ವಾನ್ಕವ್ಯಾದಾಂಶ್ಚ ಪಿತೃನಪಿ ॥

೪೬೧. ಕರಿಷ್ಯೇ ವಿಬುಧಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ ।
ಯಥಾಯಾತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ನಿವರ್ತಧ್ವಂ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ॥

೪೬೨. ಏವಮುಕ್ತೇತು ದೇವೇನ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ ।
ತತಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಮನಸಃ ಪೂಜಯಂತಿ ಸ್ಮ ತಂ ಪ್ರಭುಂ ॥

೪೬೩. ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಕಶ್ಯಪೋಽದಿತಿರೇವ ಚ ।
ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸುರೇಶಾಯ ತಸ್ಮೈ ದೇವಾಯ ರಂಹಸಾ ॥

೪೬೪. ಪ್ರಯಾತಾಃ ಪ್ರಾಗ್ದಿಶಂ ಸರ್ವೇವಿಪುಲಂ ಕಶ್ಯಪಾಶ್ರಮಂ ।
ತೇ ಕಶ್ಯಪಾಶ್ರಮಂ ಗತ್ವಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ವನಂ ಮಹತ್ ॥

೪೬೫. ಸಂಪ್ರಸಾದ್ಯಾದಿತಿಂ ತತ್ರ ತಪಸೇ ತಾಂ ನ್ಯಯೋಜಯನ್ ।
ಸಾ ಚಚಾರ ತಪೋ ಘೋರಂ ವರ್ಷಾಣಾಮಯುತಂ ತದಾ ।

೪೬೬. ತಸ್ಯಾ ನಾಮ್ನಾ ವನಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಂ ಶುಭಂ ।
ಆರಾಧನಾಯ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ವಾಗ್ಯತಾ ವಾಯು ಭೋಜನಾಃ ।

೪೬೭. ದೈತ್ಯೈ ರ್ನಿರಾಕೃತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಭಯಾನ್ಯಪಿ ಸತ್ತಮಾನ್ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಅನಂತರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಸ್ವಯಂ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದನು. ''ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದವರು ನನ್ನ ಎದುರು ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಕೂಡ ನಿಲ್ಲಬಾರದು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಜ್ಞ ಭಾಗವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೈತ್ಯರನ್ನು ನಾನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವ್ಯ ಭಾಗವು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಕವ್ಯಭಾಗವೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿರಾಂತಕವಾಗಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇದೇ ನನ್ನ ಭಗವದ್ವ್ಯಾಪಾರ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮರೇ, ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಬಂದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿರಿ.''

ಸರ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಮಹಾಪ್ರಭುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೂ ಕಶ್ಯಪರೂ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯೂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೂಡಲ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ವನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರು. ತಪೋನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಳು.

ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು ಅವಳ ಉಗ್ರ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ. ಆ ಅದಿತಿಯು ನಿಂತು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಈ ದಿವ್ಯ ವನವು 'ಅದಿತಿವನ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವರ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಲ್ಯಾಣಕರವೂ ಕಾಮಪ್ರದವೂ ಆದ ಈ ಅದಿತಿವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳು ಇದ್ದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತು ಮಿತ. ಗಾಳಿಯೇ ಅವರ ಆಹಾರ. ಇಂಥ ಮಹಾ ಮಹಾ ಋಷಿಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನು ದುಷ್ಟ ದೈತ್ಯರು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸಿದರು. ರಕ್ಕಸರ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಹೌಹಾರಿ ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದಿತಿದೇವಿಗೆ ಬಹಳ ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದ ಈ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಎನಿಸಿತು. ಅವಳು ತನ್ನನ್ನು ಬಂಜೇ ಎಂದೇ ಬಗೆದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ವಚನ ರಚನೆಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದಳು. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ, ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ಪೊರೆಯುವವನೂ, ದೇವದೈತ್ಯರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ನೇಮಿಸುವವನೂ ಹಾಗೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಕಾರಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ವೃಥಾ ಪುತ್ರಾಹಮಿತಿಸಾ ನಿರ್ವೇದಾತ್ಪ್ರಣತಾ ಹರಿಮ್ ॥

೪೬೮. ತುಷ್ಟಾವ ವಾಗ್ಭರಿಷ್ಟಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಸ್ಸಾ ತಪೋಧನಾ ।
ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರಣತಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಂ ॥
ದೇವದೈತ್ಯಮಯಂ ಚಾದಿಮಧ್ಯಮಾಂತಸ್ವರೂಪಿಣಂ ॥

ಅದಿತಿರುವಾಚ

೪೬೯. ನಮಃ ಕೃತ್ಯಾರ್ತಿನಾಶಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಕರಮಾಲಿನೇ ।
ನಮಃ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಲ್ಯಾಣಾಯಾದಿವೇಧಸೇ ॥

೪೭೦. ನಮಃ ಪಂಕಜನೇತ್ರಾಯ ನಮಃ ಪಂಕಜನಾಭಯೇ ।
ನಮಃ ಪಂಕಜ ಸಂಭೂತಿ ಸಂಭವಾಯಾತ್ಮಯೋನಯೇ ॥

೪೭೧. ಶ್ರಿಯಃ ಕಾಂತಾಯ ದಾಂತಾಯ ದಾಂತದೃಶ್ಯಾಯ ಚಕ್ರಿಣೇ ।
ನಮಃ ಪದ್ಮಾದಿಹಸ್ತಾಯ ನಮಃ ಕನಕವಾಸಸೇ ॥

೪೭೨. ತಥಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಾಯ ಯೋಗಿಚಿಂತ್ಯಾಯ ಯೋಗಿನೇ ।
ನಿರ್ಗುಣಾಯ ವಿಶೇಷಾಯ ಹರಯೇ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಣೇ ॥

ಅದಿತಿ ಉವಾಚ

ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಳಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಪೀಡೆ ಕೊಡುವ ದುರುಳರನ್ನೂ, ಅವರಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ದುಃಖವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ತಾವರೆ ಹೂಗಳ ಹಾರ ಧರಿಸಿದ ಹರಿಗೆ ವಂದನೆ. ಎಲ್ಲ ಮಂಗಳಗಳಿಗೂ ಮಂಗಲ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಮೂಲ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಿಸುವೆ. ಹೊಂದಾವರೆಯಂತೆ ಸುಂದರ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮೋ ನಮಃ. ಹೊಕ್ಕಳದಲ್ಲಿ ಕಮಲವು ಅರಳಿದ ಪದ್ಮನಾಭನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ. ನಾಲ್ಕು ಮೊಗದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಹರಿಗೆ ನನ್ನ ನಮನ. ಸ್ವಯಂಭೂ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಸಿರಿದೇವಿಯ ಅರಸನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ನೀನೇ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವಿ. ಹತ್ತೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲರು. ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ ಚಕ್ರಧರನಾದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಣಾಮ. ಪಿತಾಂಬರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಗಳು, ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳು, ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಗಳೂ, ಸಂತತ ಚಿಂತನದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವರು. ಯೋಗೀಶ್ವರನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣ ರಹಿತನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಯೂ ಆದ ಇಂಥ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವಂದನೆ.

೪೭೩. ಜಗತ್ಸಂತಿಷ್ಠತೇ ಯತ್ರ ಜಗತೋ ಯೋ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ।
ನಮಃ ಸ್ಥೂಲಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಾಯ ತಸ್ಮೈ ದೇವಾಯ ಶಾರ್ಙ್ಗಿಣೇ

೪೭೫. ಯಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪಶ್ಯನ್ತೋ ಜಗದಪ್ಯಖಿಲಂ ನರಾಃ ।
ಅಪಶ್ಯದ್ಭಿರ್ಜಗದ್ಯಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ ಹೃದಿ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥

೪೭೬. ಬಹಿರ್ಜ್ಯೋತಿರಲಕ್ಷ್ಯೋ ಯೋ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಜ್ಯೋತಿಷಃ ಪರಃ ।
ಯಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಯತಶ್ಚೈವ ಯಸ್ಯೈತದಖಿಲಂ ಜಗತ್

೪೭೭. ತಸ್ಮೈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತಾಂ ಸುನಾಥಾಯ ನಮೋನಮಃ ।
ಆದ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಯಸ್ತು ಪಿತೃಣಾಂ ಯಃ ಪರಃ ಪತಿಃ ॥
ಪತಿಃ ಸುರಾಣಾಂ ಯಃ ತಸ್ಮೈ ನಮಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ವೇಧಸೇ

೪೭೫. ಯಃ ಪ್ರವೃತ್ತೈರ್ನಿವೃತ್ತೈಶ್ಚ ಕರ್ಮಭಿಸ್ತು ವಿರಜ್ಯತೇ ।
ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ ಫಲದೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಗದಾಭೃತೇ

೪೭೯. ಯಶ್ಚಿಂತ್ಯಮಾನೋ ಮನಸಾ ಸದ್ಯಃ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ ।
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ವಿಶುದ್ಧಾಯ ಪರಸ್ಮೈ ಹರಿಮೇಧಸೇ

೪೮೦. ಯಂ ಪಶ್ಯಂತ್ಯಖಿಲಾಧಾರಮೀಶಾನಮಜಮವ್ಯಯಂ ।
ನ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ನಮಾಮಿ ತಂ

ಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಹೊರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಹತೋ ಮಹೀಯನೂ ಹೌದು. ಅಣೋರಣೀಯನೂ ಅಹುದು. ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು, ಇರವು, ಅಳಿವು, ಉಳಿವುಗಳೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಆಟ. ಇಂಥ ಪ್ರಪಂಚದ ಆಟವಾಡುವ ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿ ಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮೋನಮಃ. ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಬಲ್ಲ ಬಲ್ಲಿದರೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಲಾರರು. ಆದರೆ ಹೊರ ಜಗತ್ತನ್ನ ಕಾಣಲಪೇಕ್ಷಿಸದೇ ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾದ ಮುನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ನೀನು ಗೋಚರನಾಗುವಿ. ನೀನು ಇರುವದೇ ಅಂಥವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ!

ಬಾಹ್ಯ ಜ್ಯೋತಿ ಎನಿಸಿದ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ದೀಪ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಹಾಯ ದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಕಾಣಲರಿಯರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಜ್ಯೋತಿಗಳಿಗೆ ಅತೀತನಾದ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಯೇ ನೀನು. ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದಿತು. ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಹೊರಬಂದಿತು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಅಧೀನವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಇಂಥ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಒಡೆಯನಾದ ಜಗನ್ನಾಥನೇ, ನಿನಗೆ ನಮೋನಮಃ. ಪ್ರಪಂಚದ ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ, ಎಲ್ಲ ಪಿತೃ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪರಾತ್ಪರ ಅಧಿದೇವತೆಯೂ ನೀನೇ. ಸಕಲ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಡೆಯನು ನೀನೇ, ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣರೂಪಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲದ, ವಿಧಿ ನಿಷೇದ ರಹಿತನಾದ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಕಾಮಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ನೀಡುವ ಗದಾಧರನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆದರೆ ಸಾಕು, ನೆನೆದವರ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡುವ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಾತ್ಪರ ಪರಮಾತ್ಮ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರ. ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ. ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಇಲ್ಲದವ ಎಂದು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲ. ಸಾವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂಥವರು ನಿನ್ನ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉಧ್ಧೃತರಾಗುವರು. ಅಂಥ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

೪೮೧. ಯೋ ಯಜ್ಞೈರ್ಯಜ್ಞ ಪುರುಷ ಇಜ್ಯತೇ ಯಜ್ಞಮಾಸ್ಥಿತಃ ।
ತಂ ಯಜ್ಞಪುರುಷಂ ವಿಷ್ಣುಂ ನಮಾಮಿ ಪ್ರಭುಮೀಶ್ವರಂ ॥

೪೮೨. ಗೀಯತೇ ಸರ್ವ ವೇದೇಷು ವೇದವಿದ್ಭಿಃ ವಿದಾಂಪತಿಃ ।
ಯಸ್ತಸ್ಮೈ ವೇದವೇದ್ಯಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಜಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ॥

೪೮೩. ಯತೋ ವಿಶ್ವಂ ಸಮುದ್ಭೂತಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಲಯಮೇಷ್ಯತಿ।
ವಿಶ್ವೋದ್ಭವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ ॥

೪೮೪. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತಂಬ ಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಯೇನ ಚರಾಚರಂ ।
ಮಾಯಾಜಾಲಂ ಸಮುನ್ನದ್ಧಂ ತಮುಪೇಂದ್ರಮ್
ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

೪೮೫. ಯಸ್ತ್ಯುತೀಯಸ್ವರೂಪಸ್ಥೋ ಬಿಭರ್ತ್ಯಖಿಲಮೀಶ್ವರಃ ।
ವಿಶ್ವಂ ವಿಶ್ವಪತಿಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತಂ ನಮಾಮಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ।

೪೮೬. ಮೂರ್ತಂ ತಮೋಽಸುರಮಯಂ ತ್ವದ್ವಿನಾ ವಿನಿಹಂತಿ ಯಃ ।
ರಾತ್ರಿಜಂ ಸೂರ್ಯರೂಪೀ ಚ ತಮುಪೇಂದ್ರಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

೪೮೭. ಯಸ್ಯಾಕ್ಷಿಣೀ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ಸರ್ವಲೋಕೇ ಶುಭಾಶುಭಂ ।
ಪಶ್ಯತಃ ಕರ್ಮ ಸತತಂ ತಮುಪೇಂದ್ರಂ ನಮಾಮ್ಯಹಂ

ನೀನು ಯಜ್ಞ ಪುರುಷ. ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಹೂತರಾದ ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆಹುತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವವನು ನೀನೇ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪರಮೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ವೇದ ಬಲ್ಲವರು ಹೊಗಳುವದು ನಿನ್ನನ್ನೇ. ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳೂ ಹಾಡುವದು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಗತಿ. ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು ನೀನೇ. ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗೆಲವು, ವಿಶ್ವದ ತುಂಬ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಇಂಥ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ.

ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ನಿನ್ನಿಂದ. ಬಾಳುವದು ನಿನ್ನಿಂದ, ಅಳಿಯುವುದು ನಿನ್ನಿಂದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಮಹಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮ. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಕ್ಷುಲ್ಲ ಹುಲ್ಲು ಹುಳದವರೆಗೆ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದವನು ನೀನೇ. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯು ಹೆಣೆದ ಜಾಲದಲ್ಲೇ ಈ ವಿರಾಟ್ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ವೂತಲೆಎತ್ತಿ ನಿಂತಿದೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ

ನಿಯಾಮಕನಾದ ನೀನು ಉಪೇಂದ್ರ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ನಾನು ವಂದಿಸುವೆ. ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವವ ಬ್ರಹ್ಮ. ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವವ ಶಿವ. ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವವ ವಿಷ್ಣು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇಯವನಾದ ನೀನು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸುವಿ. ಒಳಹೊಕ್ಕು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ವಿಶ್ವ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವಿ. ವಸ್ತುತಃ ನೀನು ವಿಶ್ವಪತಿ ಪ್ರಜಾಪತಿ. ಇಂಥ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ.

ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಬಳಿಸುವ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ರೂಪದಿಂದ ನೀನೇ ಕಳೆಯುವಿ. ಅದು ಮೂರ್ತ ತಮಸ್ಸು. ಆದರೇ ದುಷ್ಟ ದೈತ್ಯರು ಮೂರ್ತಿವಂತ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆ. ಈ ಅಸುರರೂಪ ತಿಮಿರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೇ ನೀನು. ಇಂಥ ಉಪೇಂದ್ರನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ನಿನ್ನ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಸರ್ವ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಒಳ್ಳೇ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರುವಿ. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಉಪೇಂದ್ರನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ.

೪೮. ಯಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರೇ ನಿತ್ಯಂ ಸತ್ಯಮೇತನ್ಮಯೋದಿತಂ ।
ನಾನೃತಂ ತಮಹಂ ವಿಷ್ಣುಂ ನಮಾಮಿ ಪ್ರಭುಮವ್ಯಯಮ್ ॥

೪೯. ಯದೇತತ್ ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ಮೇ ಭೂಯಾಚ್ಚಾತೋ ಜನಾರ್ದನ।
ಸತ್ಯೇನ ತೇನ ಸತತಂ ಪೂರ್ಯಂತಾಂ ಮೇ ಮನೋರಥಾಃ ।

ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುಳ್ಳಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿಯೂ ಮಹಾಪ್ರಭುವೂ ನಾಶರಹಿತನೂ ಆದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಾನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಜನಾರ್ಧನನೇ, ನಾನು ಮಾಡಿದ ಈ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರವೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ಸತ್ಯದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ನಿನ್ನ ದಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿ.

ಶ್ರೀ ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೇವಮಾತೆಯ ತಪಸ್ಸು ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—o—

ಮಾತೆಗೆ ಅಭಯದಾನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೮

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೪೯೦. ಏವಂ ಸ್ತುತೋಽಥ ಭಗವಾನ್ವಾಸುದೇವ ಉವಾಚ ತಾಂ ।
ಅದೃಶ್ಯ ಸ್ಸರ್ವ ಭೂತಾನಾಂ ತಸ್ಯಾಸ್ಸಂದರ್ಶನೇ ಸ್ಥಿತಃ ।

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್ ಉವಾಚ

೪೯೧. ಮನೋರಥಾಂ ಸ್ತ್ವಮದಿತೇ ಯಾನಿಚ್ಛಸ್ಯಭಿವಾಂಛಿತಾನ್ ।
ತಾಂಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಸಿ ಧರ್ಮಜ್ಞೇ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥

೪೯೨. ವೃಣು ತ್ವಂ ಚ ಮಹಾಭಾಗೇ ವರೋ ಯಸ್ತೇ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಃ।
ಮದ್ದರ್ಶನಂ ಹಿ ವಿಫಲಂ ನ ಕದಾಚಿದ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

೪೯೩. ಯಶ್ಚೇಹ ಮದ್ವನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ವೈ ಕರಿಷ್ಯತಿ ।
ಸರ್ವೇ ಕಾಮಾಃ ಸಮೃದ್ಧ್ಯಂತೇ ಮನಸಾ ಯಾನಿಹೇಚ್ಛತಿ ॥

೪೯೪. ದೂರಸ್ಥೋಽಪಿ ವನಂ ಯಸ್ತು ಹೃದಿ ತೇ ಸ್ಮರತೇ ನರಃ ।
ಸೋಽಪಿ ಯಾತಿ ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕಿಂ ಪುನರ್ನಿವಸನ್ನರಃ ॥

೪೯೫. ಯಶ್ಚೇಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಪಂಚ ತ್ರೀನ್ವಾ ದ್ವಾವೇಕಮೇವ ವಾ ।
ಭೋಜಯೇಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ॥

ಅದಿತಿರುವಾಚ

೪೯೬. ಯದಿ ದೇವ ಪ್ರಸನ್ನಸ್ತ್ವಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ।
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತಿಃ ಪುತ್ರಸ್ತದಸ್ತು ಮಮ ವಾಸವಃ ॥

೪೯೭. ಹೃತಂ ರಾಜ್ಯಂ ಹೃತಶ್ಚಾಸ್ಯ ಯಜ್ಞಭಾಗ ಇಹಾಸುರೈಃ ।
ತ್ವಯಿ ಪ್ರಸನ್ನೇ ವರದ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತು ಸುತೋ ಮಮ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಅದಿತಿ ದೇವಿಯು ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯನಾದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವಳ ಕಣ್ಣಿನ ಅಳವಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡಿದನು.

''ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತ ಅದಿತಿಯೇ, ನೀನು ಯಾವ ಯಾವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿಯೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಂದುವಿ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗುವವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಭಾಗ್ಯವತಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇದೆ ಕೇಳಿಕೋ. ನನ್ನ ಕಾಣಿಕೆ ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಕಂಡ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಈ ನನ್ನ ವನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಇದ್ದು ನನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದವರ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಈಡೇರುತ್ತದೆ. ದೂರ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನವನು ಈ ಅದಿತಿ ವನವನ್ನು ನೆನೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇದ್ದವರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವದೇನು ? ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಐದು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮೂರು ಇಲ್ಲವೇ ಎರಡು ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಪರತ್ರ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಅದಿತಿ : ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನೇ, ಲೀಲಾಲೋಲನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಒಲಿದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮಗನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಲಿ. ಈಗ ದೈತ್ಯರು ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪಾಲಿನ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮರಳಿ ದೊರಕುವಂತಾಗಲಿ.

ಕೇಶವನೇ, ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕಳೆದು ಹೋದದ್ದು ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಭ್ರಂಶ ಮತ್ತೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಯಜ್ಞಾನ್ನದ ವಿಲೋಪವಾದದ್ದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ.

೪೯೮. ಹೃತ ರಾಜ್ಯಂ ನ ದುಃಖಾಯ ಮಮ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಕೇಶವ ।
ಪ್ರಸನ್ನದಾಯ ವಿಭ್ರಂಶಃ ಪೀಡಾಂ ಮೇ ಕುರುತೇ ಹೃದಿ ॥

ಭಗವಾನುವಾಚ

೪೯೯. ಕೃತಃಪ್ರಸಾದೋ ಹಿ ಮಯಾ ತವ ದೇವಿ ಯಥೇಪ್ಸಿತಂ ।
ಸ್ವಾಂಶೇನ ಚೈವ ತೇ ಗರ್ಭೇ ಸಂಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಶ್ಯಪಾತ್

೫೦೦. ತವ ಗರ್ಭಸಮುದ್ಭೂತಸ್ತತಸ್ತೇ ಯೇ ಸುರಾರಯಃ
ತಾನಹಂ ನಿಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿರ್ವೃತಾ ಭವ ನಂದಿನಿ ॥

ಅದಿತಿರುವಾಚ

೫೦೧. ಪ್ರಸೀದ ದೇವ ದೇವೇಶ ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಭಾವನ ।
ನಾಹಂ ತ್ವಾಮುದರೇ ವೋಢುಮೀಶ ಶಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕೇಶವ
ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಸರ್ವಂ ವಿಶ್ವಯೋನಿಸ್ತ್ವಮೀಶ್ವರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

೫೦೨. ಅಹಂ ಚ ತ್ವಾಂ ವಹಿಷ್ಯಾಮಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಚೈವ ನಂದಿನಿ ।
ನ ಚ ಪೀಡಾಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸ್ವಸ್ತಿ ತೇಽಸ್ತು ವ್ರಜಾಮ್ಯಹಂ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೫೦೩. ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ಹಿತೇ ದೇವೇ ದಿತಿರ್ಗರ್ಭಂ ಸಮಾದಧೇ

೫೦೪. ಗರ್ಭಸ್ಥಿತೇ ತತಃ ಕೃಷ್ಣೇ ಚಚಾಲ ಸಕಲಾ ಕ್ಷಿತಿಃ ।
ಚಕಂಪಿರೇ ಮಹಾಶೈಲಾಃ ಜಗ್ಮುಃ ಕ್ಷೋಭಃ ಮಹಾಬ್ದಯಃ ।

೫೦೫. ಯತೋ ಯತೋ ದಿತಿರ್ಯಾತಿ ದದಾತಿ ಪದಮುತ್ತಮಮ್
ತತಸ್ತತಃ ಕ್ಷಿತಿಃ ಖೇದಾನ್ನನಾಮ ದ್ವಿಜಪುಂಗವಾಃ

೫೦೬. ದೈತ್ಯಾನಾಮಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಗರ್ಭಸ್ಥೇ ಮಧುಸೂದನೇ ।
ಬಭೂವ ತೇಜಸೋ ಹಾನಿರ್ಯಥೋಕ್ತಂ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ॥

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು : ದೇವಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಅಭಿನ್ನಾಂಶದಿಂದ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪ ಕುಮಾರನಾಗಿ ನಾನು ಅವತರಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನು ''ದೇವತೆಗಳ ಶತ್ರು'' ಎಂದು ಯಾರು ಯಾರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರೋ ಆ ಎಲ್ಲ ಅಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವೆನು. ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರು.

ಅದಿತಿ : ವಿಶ್ವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಕೇಶವನೇ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಶಾಸಕನಾದ ದೇವರೆಂದರೆ ನೀನೇ. ವಿಶ್ವಾಧಾರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೊರಲಿ! ಭಗವನ್, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಅಖಂಡ ಜಗದಂಡ ಮಂಡಲ ವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತವನು ನೀನು, ಹುಟ್ಟಿಸಿದವನು ನೀನು. ಇಂಥ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಉದರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಧರಿಸಲು ಶಕ್ತಳಲ್ಲ.

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು : ಆನಂದದಾಯಕಳಾದ ಅದಿತಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊರುವುದು ಬೇಡ, ನಾನೇ ನಿನ್ನನ್ನು, ನನ್ನನ್ನೂ ಹೊತ್ತು ಹುಟ್ಟುವೆನು. ನಿನಗೆ ತುಸುವೂ ನೋವು ಆಗದಂತೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಅವತರಿಸಿ ಬರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲಿ, ನಾನು ಹೋಗಿ ಬರುವೆ.''

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂತು ನುಡಿದು ಅದಿತಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದೇವಮಾತೆಯು ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅವಳ ಬಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದಾಗ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಆಕಂಪಿಸಿತು. ಬೆಟ್ಟಗಳು ನಡುಗಿದವು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಮುದ್ರಗಳು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾದವು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಹೆಜ್ಜೆ ಇರಿಸಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭೂಮಿಯು ಬಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೆಲ ನಮ್ರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ಆ ಮಧುಸೂದನನು ಕಶ್ಯಪಕಾಮಿನಿಯ ಕುಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೇ ಸಕಲ ದಾನವರ ತೇಜಸ್ಸು ಕ್ಷೀಣವಾಯಿತು. ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲೇ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾತೆಗೆ ಅಭಯದಾನ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—○—

ವಿವೇಕ - ಅವಿವೇಕ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨೯

೫೦೮. ನಿಸ್ತೇಜಸೋಽಸುರಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಮಸ್ತಾನಸುರೇಶ್ವರಃ ।
ಪ್ರಲ್ಹಾದಮಥ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಬಲಿರಾತ್ಮಪಿತಾಮಹಂ ॥

ಬಲಿರುವಾಚ

೫೦೯. ತಾತ ನಿಸ್ತೇಜಸೋ ದೈತ್ಯಾ ನಿರ್ದಗ್ಧಾ ಇವ ವಹ್ನಿನಾ ।
ಕಿಮೇತೇ ಸಹಸೈವಾದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತಾ ಇವ ॥

೫೧೦. ದುರಿಷ್ಟಂ ಕಿಂ ನು ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಕಿಂ ಕೃತ್ಯಾ ಸುರನಿರ್ಮಿತಾ ।
ನಾಶಾಯೈಷಾ ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಯೇನ ನಿಸ್ತೇಜಸೋಽಸುರಾಃ ।

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೫೧೧. ಇತ್ಥಂ ದೈತ್ಯವರಸ್ತೇನ ಪೃಷ್ಟಃ ಪೌತ್ರೇಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ।
ಚಿರಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜಗಾದೈವಮಸುರಂ ತಂ ತದಾ ಬಲಿಂ ॥

ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಉವಾಚ

೫೧೨. ಚಲಂತಿ ಗಿರಯೋ ಭೂಮಿರ್ಜಹಾತಿ ಸಹಜಾಂ ಸ್ಥಿತಿಂ ।
ನದ್ಯಃ ಸಮುದ್ರಾಃ ಕ್ಷುಭಿತಾಃ ದೈತ್ಯಾ ನಿಸ್ತೇಜಸಃ ಕೃತಾಃ ॥

೫೧೩. ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ತಥಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ನ ಗ್ರಹಾಃ।
ದೇವತಾನಾಂ ಪರಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಕಾರಣೇ ನಾನುಮೀಯತೇ ॥

೫೧೪. ಮಹದೇತನ್ಮಹಾಬಾಹೋ ಕಾರಣಂ ದಾನವೇಶ್ವರ ।
ನಹ್ಯಲ್ಪಮಿತಿ ಮಂತವ್ಯಂ ಕ್ರಿಯಾ ಕಾರ್ಯಾ ಕಥಂಚನ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೫೧೫. ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದಾನವಪತಿಂ ಪ್ರಲ್ಹಾದಃ ಸೋಽಸುರೋತ್ತಮಃ ।
ಅತ್ಯರ್ಥಭಕ್ತೋ ದೇವೇಶಂ ಜಗಾಮ ಮನಸಾ ಹರಿಂ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಅತ್ತ ಅದಿತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತನಾದಾಗ ಇತ್ತ ದೈತ್ಯರ ತೇಜೋವಧೆಯಾಯಿತು. ಯಾವ ದಾನವರ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಕಳೆಕಾಂತಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ. ತನ್ನ ಅಜ್ಜನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದ-

'ಅಜ್ಜನೇ, ನಮ್ಮ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತೇಜೋಹೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಿಂದ ಹೊಡೆತ ತಿಂದವರಂತೆ ಎಲ್ಲ ದಾನವರ ಈ ತೇಜೋವಧೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು? ಇದೇನು ದೈತ್ಯರ ದುರಾದೃಷ್ಟವೋ! ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳು

ಮಾಡಿಸಿದ ಮಂತ್ರಮಾಟದ ಪ್ರಭಾವವೋ! ಅಸುರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿಸ್ತೇಜರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ಮಾಟ ಹೂಟಗಳು ಯಾವವು ? ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭೂತವಾಗಿವೆ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಹೀಗೆ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಬಲಿರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ನುಡಿದನು.

ಪ್ರಲ್ಹಾದ : ಬೆಟ್ಟಗಳು ಚಲಿಸುತ್ತವೆ. ಭೂಮಿಯು ತನ್ನ ಸಹಜವಾದ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಂಪಿಸುತ್ತದೆ. ನದಿಗಳು ತುಳುಕಾಡುತ್ತವೆ. ಸಾಗರಗಳು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ ವಾಗಿವೆ. ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಕಳೆಗೆಟ್ಟು ನಿಸ್ತೇಜರಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಗ್ರಹಗಳು ಋಜುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಬರುವ ಶುಭ ಚಿನ್ಹವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣ ಗಳಿಂದ ತರ್ಕಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ದಾನವರ ದೊರೆಯೇ, ಇದು ಸಣ್ಣ ವಿಷಯವೆಂದು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ದೈತ್ಯಕುಲಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕುತ್ತು. ಮಹಾ ಆಪತ್ತು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.''

ಅಸುರರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ದೈತ್ಯಕುಲದ ಅಧೀಶನಾದ ಬಲಿರಾಜ ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ತನ್ನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆನೆಯ ತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆತ್ಯಂತಿಕ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತನಲ್ಲವೇ!

೫೧೬. ಸ ಧ್ಯಾನಂ ಪ್ರಥಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಲ್ಹಾದಸ್ತು ತತೋಽಸುರಃ ।
ತದಂತಶ್ಚ ವಸೂನ್ರುದ್ರಾನಶ್ವಿನೌ ಮರುತಸ್ತಥಾ ॥

೫೧೮. ಸಾಧ್ಯಾನ್ವಿಶ್ವಾಂಸ್ತಥಾ ದೇವಾನ್ಗಂಧರ್ವೋರಗರಾಕ್ಷಸಾನ್ ।
ವಿರೋಚನಂ ಚ ತನಯಂ ಬಲಿಂ ಚಾಸುರನಾಯಕಂ ।

೫೧೯. ಜಂಭಂ ಕುಜಂಭಂ ನರಕಂ ಬಾಣಮನ್ಯಾಂಸ್ತಥಾಸುರಾನ್ ।
ಆತ್ಮಾನಂ ಗಗನಂ ವಾಯುಂ ಮನಸ್ತೋಯಂ ಹುಶಾಶನಂ ॥

೫೨೦. ಸಮುದ್ರಾದ್ರಿದ್ರುಮದ್ವೀಪಾನ್ ಸರಾಂಸಿ ಚ ಪಶೂನ್ಮಹೀಂ ।
ವಯೋಮನುಷ್ಯಾನಖಿಲಾಂಸ್ತಥೈವ ಚ ಸರೀಸೃಪಾನ್ ॥

೫೨೧. ಸಮಸ್ತಲೋಕ ಸ್ರಷ್ಟಾರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಭವಮೇವ ಚ ।
ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಾದ್ಯಾನ್ಯಷೀಂಶ್ಚೈವ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ॥

೫೨೨. ಸಂಪಶ್ಯನ್ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟಃ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಃಕ್ಷಣಾತ್ಪುನಃ ।
ಪ್ರಲ್ಹಾದಃ ಪ್ರಾಹ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಂ ಬಲಿಂ ವೈರೋಚನಂ ತದಾ ॥

೫೨೩. ವತ್ಸ ಜ್ಞಾತಂ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ಯದರ್ಥಂ ಭವತಾಮಿಯಂ ।
ತೇಜಸೋ ಹಾನಿರುತ್ಪನ್ನಾ ತಚ್ಛೃಣು ತ್ವಮಶೇಷತಃ ॥

೫೨೪. ದೇವ ದೇವೋ ಜಗದ್ಯೋನಿ ರ್ಜಗದಾದಿರಜಃ ಪ್ರಭುಃ ।
ಅನಾದಿರಾದಿರ್ವಿಶ್ವಸ್ಯ ವರೇಣ್ಯೋ ವರದೋ ಹರಿಃ

ಹೀಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನು ಮೊದಲು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತನ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಧ್ಯಾನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಾಮನಾಕೃತಿಯು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಆ ಭಗವಂತನ ಕುಳ್ಳ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಷ್ಟವಸುಗಳು, ಹನ್ನೊಂದು ರುದ್ರರು, ಮರುದ್ಗಣಗಳು, ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರೂ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಸಾಧ್ಯ, ವಿಶ್ವ ಮುಂತಾದ ದೇವತಾಗಣಗಳೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಗಂಧರ್ವ, ನಾಗ ರಾಕ್ಷಸ ಮುಂತಾದವರೂ ಆ ಅದಿತಿ ಗರ್ಭಸ್ಥನಾದ ವಾಮನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರು. ಇನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತೆಂದರೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಮಗನಾದ ವಿರೋಚನನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ಈಗ ಅಸುರಕುಲದ ಅರಸನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ. ಅವರಲ್ಲದೇ ಜಂಭ, ಕುಜಂಭ, ನರಕಾಸುರ, ಬಾಣಾಸುರ, ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯಾನ್ಯ ದೈತ್ಯಕುಲದ ಧುರೀಣರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ! ಸ್ವಯಂತಾನೂ ಆ ವಾಮನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ಗಗನವಿದ್ದಿತು. ಗಾಳಿ ಇದ್ದಿತು. ಮನಸ್ಸು, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಏನಿಲ್ಲ? ಸಮುದ್ರಗಳು, ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಗಿಡಗಳು, ನಡುಗಡ್ಡೆ, ಸರೋವರ, ಪಶುಪಕ್ಷಿ, ಭೂಮಿ, ಹಾವು, ಅಸಂಖ್ಯ ಮಾನವರು, ದಾನವರು....... ಒಂದೇ, ಎರಡೇ, ಹತ್ತೇ, ಸಾವಿರವೇ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿತ್ತು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಮಹಾದೇವರು, ವಾಮನ ವಪುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ನೀಹಾರಿಕೆ, ಋಷಿಗಳು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಕಂಡಂತೆಲ್ಲಾ ಕೌತುಕದ ಕೊನೆಯೇರಿ ನಿಂತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣಗಲಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ನೋಡಿ ನೋಡಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ವಿಚಾರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಹೊರಗಣ್ಣು ತೆರೆದು ತನ್ನೆದುರು ಕುಳಿತ ಮೊಮ್ಮಗ (ವಿರೋಚನನ ಮಗ) ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು -

''ವತ್ಸ, ತಿಳಿಯಿತು. ಈಗ ನನಗೆಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲ ದೈತ್ಯರ ತೇಜೋಭಂಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ನಿನಗೀಗ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು -

''ಬಲಿರಾಜ, ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮೂಲಕಾರಣನೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿ. ಸರ್ವಕಾರಣವಾದ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ರಕ್ಷಣೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವನೇ ಹೇತುಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದ ಅವನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನಾದ ದೇವರು ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ.

೫೨೫. ಪರಾವರಾಣಾಂ ಪರಮಃ ಪರಾಪರವತಾಂ ಗತಿಃ ।
ಪ್ರಭುಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಮಾನಾನಾಂ ಸಪ್ತಲೋಕಗುರೋರ್ಗುರುಃ
ಸ್ಥಿತಿಂ ಕರ್ತುಂ ಜಗನ್ನಾಥೋ ಹ್ಯದಿತ್ಯಾ ಗರ್ಭಗಃ ಪ್ರಭುಃ

೫೨೬. ಪ್ರಭುಃ ಪ್ರಭೂಣಾಂ ಪರಮಃ ಪರಾಣಾಂ
ಅನಾದಿಮಧ್ಯೋ ಭಗವಾನನಂತಃ ।
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಂಶೇನ ಸನಾಥಮೇಕಃ ॥
ಕರ್ತುಂ ಮಹಾತ್ಮಾ ದಿತಿಜೋಽವತೀರ್ಣಃ

೫೨೭. ನ ಯಸ್ಯ ರುದ್ರೋ ನ ಚ ಪದ್ಮಯೋನಿಃ
ನೇಂದ್ರೋ ನ ಸೂರ್ಯೇಂದು ಮರೀಚಿಮಿಶ್ರಾಃ ॥
ಜಾನಂತಿ ದೈತ್ಯಾಧಿಪತೇ ಸ್ವರೂಪಂ
ಸ ವಾಸುದೇವಃ ಕಲಯಾವತೀರ್ಣಃ ॥

೫೨೮. ಯಮಕ್ಷರಃ ವೇದವಿದೋ ವದಂತಿ
ವಿಶಂತಿ ಯತ್ರೈವ ವಿಧೂತಪಾಪಾಃ ॥
ಯಸ್ಮಿನ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ನ ಪುನರ್ಭವಂತಿ
ತಂ ವಾಸುದೇವಂ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ಚಾದ್ಯಂ ॥

೫೨೯. ಭೂತಾನ್ಯಶೇಷಾಣಿ ಯತೋ ಭವಂತಿ
ಯಥೋರ್ಮಯಸ್ತೋಮ ನಿಧೇರಜಸ್ರಂ
ಲಯಂ ಚ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಲಯೇ ಪ್ರಯಾಂತಿ
ತಂ ವಾಸುದೇವಂ ಪ್ರಣತೋಽಸ್ಮ್ಯಚಿಂತ್ಯಂ ॥

೫೩೦. ರೂಪಂ ಚ ಚಕ್ಷು ಗ್ರ್ರಹಣೇ ತ್ವಗೇಷಾ
ಸ್ಪರ್ಶಗ್ರಹೇಽಥೋ ರಸನಾ ರಸಸ್ಯ
ಘ್ರಾಣಂ ಚ ಗಂಧಗ್ರಹಣೇ ನಿಯುಕ್ತಂ
ತ್ವಗ್ಘ್ರಾಣಚಕ್ಷೂಂಷಿ ನ ತಾನಿ ಯಸ್ಯ

೫೩೧. ಸರ್ವೇಶ್ವರೋವೇದಿತವ್ಯಃ ಸ ಯುಕ್ತ್ಯಾ
ಹ್ಯನಾದಿಮಧ್ಯಂ ತ್ವನಘಂ ಚ ದೇವಂ ।
ನಮಾಮ್ಯಹಂ ತಂ ಹರಿಮೀಶಿತಾರಂ
ಲೋಕೈಕನಾಥಂ ಭವಭೀತಿನಾಶನಂ ॥

ಶರಣು ಹೋಗಲು ಅವನೇ ಯೋಗ್ಯನು. ಬೇಡಿದ ವರ ನೀಡಲು ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನು. ಹಿರಿ, ಕಿರಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪರಮ ಉತ್ತಮನೂ, ಗತಿಪ್ರದನೂ ಮಹಾಪ್ರಭುವೂ ಆದ ಅವನು ಸರ್ವಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ ವೇದ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಪ್ತಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಗುರುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಜಗನ್ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನೂ ಈಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಭುಗಳೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವನೇ ಮಹಾಪ್ರಭು. ಅವನು ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನ. ಅವನಿಗೆ ಆದಿ ಇಲ್ಲ. ಮಧ್ಯ ಇಲ್ಲ. ಅಂತವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ಸನಾಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅದಿತಿ ದೇವಿಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದೆ ಆ ಮಹಾಚೇತನ. ಮಹಾದೇವ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ, ಯಾವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರೋ ಅಂಥ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಾಸುದೇವನೇ ತನ್ನ ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಈಗ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವೇದವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವನನ್ನು ಅಕ್ಷರ-ನಾಶರಹಿತ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅವನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಮೂಲನಾದ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಸಮುದ್ರದಿಂದ ನಿರಂತರವೂ ತೆರೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದು ಮತ್ತೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಕರಗಿ ಕಾಣದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ! ಹಾಗೆ ಅಶೇಷ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ಜನಿಸಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ಮತ್ತೆ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ವಿಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮಗೆ ರೂಪಜ್ಞಾನವಾಗಲು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವನ್ನೂ, ರಸದ ರುಚಿ ನೋಡಲು ನಾಲಿಗೆಯನ್ನೂ ಗಂಧದ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಮೂಗನ್ನೂ, ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣು, ನಾಲಿಗೆ, ಮೂಗು ಮೊದಲಾದ ನಮ್ಮಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅವನೇ ಒಡೆಯನು, ಅವನೇ ಶಾಸಕನು. ಸಂಸಾರದ ಭೀತಿಯು ತೊಲಗುವದು ಅವನಿಂದಲೇ. ಅವನಿಗೆ, ತುದಿ ಮೊದಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸರ್ವಥಾ ದೋಷದೂರ, ಇಂಥ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

೫೩೨. ಯೇನೈಕದಂಷ್ಟ್ರೇಣ ಸಮುದ್ಧೃತೇಯಂ
ಧರಾಽಚಲಾ ಧಾರಯತೀಹ ವಿಶ್ವಂ ॥
ಇದಂ ಚ ಹರ್ತಾ ಸಕಲಂ ಜಗದ್ಯ
ಸ್ತಮೀಶಮೀಡ್ಯಂ ಪ್ರಣತೋಽಸ್ಮಿ ವಿಷ್ಣುಂ ॥

೫೩೩. ಅಂಶಾವತೀರ್ಣೇನ ಯೇನ ಗರ್ಭೇ
ಹೃತಾನಿ ತೇಜಾಂಸಿ ಮಹಾಸುರಾಣಾಮ್ ।
ನಮಾಮಿ ತಂ ದೇವಮನಂತಮೀಶಂ
ಅಶೇಷಸಂಸಾರತರೋಃ ಕುಠಾರಂ ॥॥

೩೫೪. ದೇವೋ ಜಗದ್ಯೋನಿರಯಂ ಮಹಾತ್ಮಾ
ಸ ಷೋಡಶಾಂಶೇನ ಮಹಾ ಸುರೇಂದ್ರ ।
ಸುರೇಂದ್ರ ಮಾತುರ್ಜಠರಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ
ಹೃತಾನಿವಸ್ತೇನ ಬಲಂ ವಪೂಂಷಿ ॥

೫೩೫. ತಾತ ಕೋಽಯಂ ಹರಿರ್ನಾಮ ಯತೋ ನೋಭಯಮಾಗತಂ।
ಸಂತಿ ಮೇ ಶತಶೋ ದೈತ್ಯಾ ವಾಸುದೇವಾದ್ಬಲಾಧಿಕಾಃ ।

೫೩೬. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಃ ಶಿಬಿಃ ಶಂಭುರ್ಜಂಭಃ ಕುಂಭಸ್ತಥೈವಚ ।
ಹತಶಿರಾಽ ಅಶ್ವಶಿರಾ ಭಂಗಕಾರೋ ಮಹಾಹನುಃ

೫೩೭. ವಾತಾಹಿಃ ಪ್ರವಶಃ ಶುಂಭಃ ಕುಕುರಾಕ್ಷಶ್ಚ ದುರ್ಜಯಃ ।
ಏತೇ ಚಾನ್ಯೇ ಚ ಮೇ ಸಂತಿ ದೈತೇಯೋ ದಾನವಾಸ್ತಥಾ ।

೫೩೮. ಮಹಾಬಲಾ ಮಹಾವೀರ್ಯಾ ಭೂಭಾರಧರಣಕ್ಷಮಾಃ
ಏಷಾಮೇಕೈಕಶಃ ಕೃಷ್ಣೋ ನ ವೀರ್ಯಬಲಸಂಮಿತಃ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೫೩೯. ಪೌತ್ರಸ್ಯೈತದ್ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಲ್ಹಾದೋ ದೈತ್ಯ ಪುಂಗವಃ ।
ಸಕ್ರೋಧಶ್ಚ ಬಲಿಂ ಪ್ರಾಹ ವೈಕುಂಠಾಕ್ಷೇಪವಾದಿನಂ ॥

೫೪೦. ವಿನಾಶಮುಪಯಾಸ್ಯಂತಿ ದೈತ್ಯಾಸ್ತೇ ಚಾಪಿ ದಾನವಾಃ
ಯೇಷಾಂ ತ್ವಮೀದೃಶೋ ರಾಜಾ ದುರ್ಬುದ್ಧಿರವಿವೇಕವಾನ್॥

ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಯು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊರಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗಿರುವಳೋ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾವನು ಸಂಹರಿಸುವನೋ ಅಂಥ ಸರ್ವಸಮರ್ಥನೂ, ವರ್ಣನೀಯನೂ ಆದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದಲೇ ದೈತ್ಯ ದಾನವ ಧುರಂಧರರೆಲ್ಲರ ತೇಜಸ್ಸು ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಂಸಾರ ವೆಂಬ ಮರಕ್ಕೆ ಕುಠಾರಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ. ಅಂಥ ಸರ್ವೇಶನಾದ ಅನಂತ ದೇವನನ್ನು ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಸುರರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನಾದ ಬಲಿರಾಜನೇ, ಜಗತ್ಕಾರಣನೂ, ಮಹಾಮಹಿಮನೂ ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟನೂ ಆದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಷೋಡಶ ಅಂಶದಿಂದ ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರ ದೇಹಗಳು ತೇಜಃ ಶೂನ್ಯವಾಗಿವೆ. ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಂದಲೇ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.''

ಬಲಿರಾಜ : ತಾತನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೆದರಿಸಲು ಈ ಹರಿಯು ಎಷ್ಟರವನು! ಬಲದಲ್ಲಿ ಈ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ದೈತ್ಯರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜನರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ಶಿಬಿ, ಶಂಭು, ಜಂಭ, ಕುಂಭ, ಹಯಶಿರ, ಅಶ್ವಶಿರ, ಮಹಾಹನು, ವಾತಾಪಿ, ಪ್ರವಶ, ಶುಂಭ, ಕುಕುರಾಕ್ಷ, ದುರ್ಜಯ... ಇನ್ನೂ ಯಾರು ಯಾರೋ, ದೈತ್ಯರು ಅನೇಕಾನೇಕ ದಾನವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರು. ಬೇಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತು ಎತ್ತಿ ಇಡಬಲ್ಲರು. ಇಂಥ ಶಕ್ತಿ ಅವರಿಗೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯ ದಾನವ ಧುರೀಣರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನ ಬಲವೀರ್ಯಕ್ಕೂ ಸರಿದೂಗಲಾರದು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಶಕ್ತಿ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಮೊಮ್ಮಗನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಜ್ಜ ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಬಲಿರಾಜನು ಮಾಡಿದ ವೈಕುಂಠಪತಿಯ ಆಕ್ಷೇಪದ ನುಡಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದೇ ಅವನು ಕೆರಳಿ ನುಡಿದನು. ''ದೈತ್ಯರಿಗೂ ದಾನವರಿಗೂ ಅಳಿಗಾಲ ಬಂದಿದೆ. ಯಾರಿಗೆ ನಿನ್ನಂಥ ವಿವೇಕ ಶೂನ್ಯನಾದ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ರಾಜನಾಗಿರುವನೋ ಅಂಥವರ ಸರ್ವ ನಾಶವಾಗುವದು. ಖಂಡಿತ.''

೫೪೧. ದೇವದೇವಂ ಮಹಾಭಾಗಂ ವಾಸುದೇವಮಜಂ ವಿಭುಂ ।
ತ್ವಾಮೃತೇ ಪಾಪಸಂಕಲ್ಪಃ ಕೋನ್ಯ ಏವಂ ವದಿಷ್ಯತಿ ॥

೫೪೨ ಯ ಏತೆ ಭವತಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಸಮಸ್ತಾ ದೈತ್ಯ ದಾನವಾಃ ।
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಸ್ತಥಾ ದೇವಾಃ ಸ್ಥಾವರಾಂತಾಶ್ಚ ಜಾತಯಃ ॥

೫೪೩. ತ್ವಂ ಚಾಹಂ ಚ ಜಗಚ್ಚೇದಂ ಸಾದ್ರಿದ್ರುಮನದೀವನಂ
ಸಮುದ್ರದ್ವೀಪಲೋಕಾಶ್ಚ ಯಚ್ಚೇಂಗತಿ ಚ ನೇಂಗತಿ ॥

೫೪೪. ಯಸ್ಯಾಭಿವಾದ್ಯ ವಂದ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಪಿನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ।
ಏಕೈಕಾಂಶಕಲಾ ಜನ್ಮಕಸ್ತಮೇವಂ ವದಿಷ್ಯತಿ ॥

೫೪೫. ಋತೇ ವಿನಾಸಾಭಿಮುಖಂ ತ್ವಾಮೇಕಮವಿವೇಕಿನಂ ।
ದುರ್ಬುದ್ಧಿಮಜಿತಾತ್ಮಾನಂ ವೃದ್ಧಾನಾಂ ಶಾಸನಾತಿಗಮ್ ॥

೫೪೬. ಶೋಚ್ಯೋಹಂ ಯಸ್ಯ ಮೇ ಗೇಹೇ ಜಾತಸ್ತವ ಪಿತಾಧಮಃ ।
ಯಸ್ಯ ತ್ವಮೀ ದೃಶಃ ಪುತ್ರೋ ದೇವ ದೇವಾವಮಾನಕಃ

೫೪೭. ತಿಷ್ಠತ್ಯನೇಕ ಸಂಸಾರ ಸಂಘಾಘಾಘವಿನಾಶಿನೀ ।
ಕೃಷ್ಣೇ ಭಕ್ತಿರಹಂ ತಾವದವೇಕ್ಷ್ಯೋ ಭವತಾ ನ ಕಿಂ ।

ದೇವದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಇಲ್ಲದವನೂ, ಸರ್ವ ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಗೆಗೆ ನಿನ್ನಂಥ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪಾಪಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರು ತಾನೇ ಇಂಥ ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನು ನುಡಿದಾರು! ನೀನು ಇದೀಗ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರೂ ದಾನವರೂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯ ಚಲಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ವಂದ್ಯನಾದ ಆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಒಂದೊಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಜನ್ಮ ತಾಳಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿವೆ. ಅಂಥ ಆ ಜಗದೀಶನ ಬಗೆಗೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಲಘುವಾಗಿ ಯಾರು ಮಾತನಾಡ್ಯಾರು ?

ಹಿರಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಮೀರುವ ನೀನು ಶುದ್ಧ ಅವಿವೇಕಿ. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ನಿನಗೇ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲ. ನೀನೀಗ ಸಾಯಲಿಕ್ಕೇ ಹೊರಟಿರುವಿ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳು ಬರುತ್ತಲಿವೆ.

ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುವ ನಿನ್ನಂಥ ಪಾಪಿ ಮಗನನ್ನು ಹಡೆದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯೇ ಅಧಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತ ನನ್ನ

ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಈಗ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಂಥ ಪಾಪಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟವನನ್ನು ಹಡೆದದ್ದು ನನ್ನದೇ ಮೂಲ ತಪ್ಪು. ಸಂಸಾರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು. ನನ್ನ ಈ ಹರಿ ಭಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠತೆ ಯನ್ನಾದರೂ ನೀನು ನೋಡಬಾರದೇ!

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಒಂದು ಮಹಾಚೇತನ. ಪರಮಾತ್ಮ ಆತ್ಮ. ಈ ನನ್ನ ದೇಹವೂ ಕೂಡ ಅವನಷ್ಟು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದೆ. ನೀನೂ ಇದನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನ ಈ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿಳಿದೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನನ್ನೆದುರು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವಿ. ಆ ಹರಿ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಿಯತಮ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಅರಿತೂ ನೀನು ಮಾಡುವ ಆ ಹರಿನಿಂದೆ ನನಗೆ ಭಯಂಕರ ಅವಮಾನ.

೫೪೮. ವಿರೋಚನಸ್ತವ ಗುರುಃ ಗುರುಸ್ತಸ್ಯಾಪ್ಯಹಂ ಬಲೇ ।
ಮಾಮಪಿ ಸರ್ವಜಗತಾಂ ಗುರುರ್ನಾರಾಯಣೋ ಹರಿಃ ॥

೫೪೯. ನಿಂದಾಂ ಕರೋಷಿ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತ್ವಂ ಕೃಷ್ಣೇ ಗುರುಗುರೋರ್ಗುರೌ
ಯಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಮಾದಿಹೈಶ್ವರ್ಯಾದಚಿರಾದ್ ಭ್ರಂಶಮೇಷ್ಯತಿ ॥

೫೫೦. ಸ ದೇವೋ ಜಗತಾಂ ನಾಥೋ ಬಲೆ ಮಮ ಜನಾರ್ದನಃ
ನತ್ವಹಂ ಪ್ರತ್ಯವೇಕ್ಷಸ್ತೇ ಪಿತುರ್ಮಾನ್ಯೋತ್ರ ಯೋ ಗುರುಃ ॥

೫೫೧. ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರಮಪ್ಯತ್ರ ನಿಂದತಾ ಜಗತೋ ಗುರುಮ್
ನಾಪೇಕ್ಷಿತಂ ತ್ವಯಾ ಯಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಪಃ ದದಾಮಿ ತೇ ॥

೫೫೨. ಯಥಾ ಮೆ ಶಿರಸಶ್ಛೇದಾದಿದಂ ಗುರುತರಂ ವಚಃ ।
ತ್ವಯೋಕ್ತಮಚ್ಯುತಾಕ್ಷೇಪಿ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟಸ್ತಥಾ ಪತ ।

೫೫೩. ಯಥಾ ನ ಕೃಷ್ಣಾದಪರಃ ಪರಿತ್ರಾಣಂ ಭವಾರ್ಣವೆ
ತಥಾ ಚಿರೇಣ ಪಶ್ಯೇಯಂ ಭವಂತಂ ರಾಜ್ಯವಿಚ್ಯುತಮ್ ॥।

ನಿನ್ನ ತಂದೆ ವಿರೋಚನ. ವಿರೋಚನನ ತಂದೆ ನಾನು. ನನಗೂ ತಂದೆ ಆ ಶ್ರೀಹರಿ. ಆ ನಾರಾಯಣನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಗುರುವಿನ ಗುರುವಿನ ಗುರುವೂ ಜಗದ್ಗುರುವೂ, ತಂದೆಯ ತಂದೆಯೂ ಜಗತ್ ಪಿತಾಮಹನೂ ಆದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ್ದೀಯ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನೂ ಬಹುಬೇಗ ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವಿ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಜ್ಜನಾದ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವುದು ಬೇಡ. ನನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದೂ ಬೇಡ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಪರಮ ಮಾನ್ಯನೂ, ಪೂಜ್ಯಗುರುವೂ ಆದ ಆ ಜಗನ್ನಾಥ ಜನಾರ್ದನನನ್ನಾದರೂ ಮನ್ನಿಸಬಾರದೇ! ಮನ್ನಿಸುವದಿರಲಿ, ಆ ಜಗದ್ಗುರುವನ್ನು ನನ್ನೆದುರು ನಿಂದೆ ಮಾಡಿದಿ. ನೀನು ಇಷ್ಟು ನೀಚತನಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವಿ ಎಂದು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಜಗದ್ಗುರುವಿನ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ನಿನಗೆ ನಾನು ಈಗ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಪ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ನೀನು ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಇಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಾಡಿದ ಈ ಹರಿನಿಂದೆಯ ನುಡಿ ನನ್ನ ಶಿರಚ್ಛೇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಾಪ ಪಾಪವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಈ ಶಾಪ. ನೀನು ರಾಜ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕೆಳಗುರುಳು. ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಹೊರತು ಬೇರಾರು ಪಾರು ಮಾಡಲಾರರು ಎಂದು ನನ್ನ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ. ಅಂಥ ಹರಿಯ ದ್ವೇಷಿಯಾದ ನೀನು ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಬೇಗನೇ ನೋಡುವೆನು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕ - ಅವಿವೇಕ
ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—○—

ವಾಮನಾವತಾರ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೦

೫೫೪. ಇತಿ ದೈತ್ಯಪತಿಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗುರೋರ್ವಚನಮಪ್ರಿಯಂ ।
ಪ್ರಸಾದಯಾಮಾಸ ಗುರುಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ

ಬಲಿರುವಾಚ

೫೫೫. ಪ್ರಸೀದ ತಾತಾ ಮಾ ಕೋಪಂ ಕುರು ಮೋಹಹತೇ ಮಯಿ ।
ಬಲಾವಲೇಪಮೂಢೇನ ಮಯ್ಯೈತದ್ವಾಕ್ಯಮೀರಿತಂ ॥

೫೫೬. ರಾಜ್ಯಭ್ರಂಶಂ ಯಶೋಭ್ರಂಶಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಾಮೀತಿ ತತಸ್ತ್ವಹಂ ।
ವಿಷಣ್ಣೋಽಸಿ ಯಥಾ ತಾತ ತಥೈವಾವಿನಯಃ ಕೃತಃ ॥

೫೫೭. ಮೋಹಾಪಹತವಿಜ್ಞಾನಃ ಪಾಪೋಽಹಂ ದಿತಿಜೋತ್ತಮ ।
ಯಚ್ಛಪ್ತೋಽಸ್ಮಿ ದುರಾಚಾರಸ್ತತ್ಸಾಧು ಭವತಾ ಕೃತಂ ॥

೫೫೮. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಮನ್ಯದ್ವಾ ಕಿಮಪೀಹ ನ ದುರ್ಲಭಂ ।
ಸಂಸಾರೇ ದುರ್ಲಭಾಸ್ತಾತ ಗುರವೋ ಯೇ ಭವದ್ವಿಧಾಃ ॥

೫೫೯. ತತ್ಪ್ರಸೀದ ನ ಮೇ ಕೋಪಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ದೈತ್ಯಪ ।
ತ್ವತ್ಕೋಪಪರಿದಗ್ಧೋಽಹಂ ಪರಿತಪ್ಯೇ ದಿವಾನಿಶಂ

ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಉವಾಚ

೫೬೦. ವತ್ಸ ಕೋಪೇನ ಮೇ ಮೋಹೋ ಜನಿತಸ್ತೇನ ತೇ ಮಯಾ ।
ದತ್ತಶ್ಶಾಪೋ ವಿವೇಕಶ್ಚ ಮೋಹೇನಾಹೃತೋ ಮಮ ॥

೫೬೧. ಯದಿ ಮೋಹೇನ ಮೇ ಜ್ಞಾನಂ ನ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಸ್ಯಾನ್ಮಹಾಸುರ ।
ತತ್ಕಥಂ ಸರ್ವಗಂ ಜಾನನ್ ಹರಿಂ ಕಂಚಿಚ್ಛಪಾಮ್ಯಹಂ ॥

ದಾನವರ ದೊರೆಯಾದ ಬಲಿರಾಜನಿಗೆ ದೈತ್ಯಕುಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಿರಿ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನ ಕಹಿ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ಅವನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಗೈದು ಸಂತೈಸುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಿಸಿ ನುಡಿದನು.

ಬಲಿರಾಜ - ಅಜ್ಜನೇ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಮೊದಲೇ ಅಜ್ಞಾನ ಮೋಹದಿಂದ ಹತನಾದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಮಾಡಬೇಡ. ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ನಾನು ಆ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಮೋಹಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲ ಅಳಿದುಹೋಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ ನುಡಿದ ನಾನು ಮಹಾಪಾಪಿ. ಇಂತಹ ಅನಾಚಾರಿಯಾದ ನನಗೆ ದೈತ್ಯೋತ್ತಮನಾದ ನೀನು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹರಿದ್ವೇಷಿಯಾದ ನನಗೆ ''ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಉರುಳಿ ಪದಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೋ'' ಎಂದು ನೀವು ಶಪಿಸಿದ್ದೂ ಉಚಿತವೇ ಸರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ನೋವಾಗುವಂತೆ ಹುಂಬಶುಂಭನಾಗಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಉನ್ಮಾದದಿಂದ ನಡೆದೆ. ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ನುಡಿದೆ. ಕ್ಷಮಿಸು.'' ತಾತಾ, ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾವುದು! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಬಹುದು. ಬೇಕೆಂದರೆ ಮೂರು ಲೋಕದ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿನ್ನಂಥ ಗುರುಗಳು ದೊರೆಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭ. ಆದುದರಿಂದ ದೈತ್ಯಕುಲದ ದೊರೆಯೇ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧದ ಬೆಂಕಿ ನನ್ನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಗಲಿರುಳೂ ಬೇಯುತ್ತಲಿರುವೆ.

ಪ್ರಹ್ಲಾದ - ವತ್ಸ, ಕೋಪ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ''ಕ್ರೋಧಾದ್ ಭವತಿ ಸಂಮೋಹಃ'' ಎಂಬಂತೆ ನಾನು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದೆ. ಆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಾನು ಸಮ್ಮೋಹಕ್ಕೂ ವಶನಾದೆ. ಆ ಸಮ್ಮೋಹದಿಂದ ನನ್ನ ವಿವೇಕ ಅಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆ ಅವಿವೇಕದ ಉದಯದಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಶಾಪವಿತ್ತೆ. ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮೋಹವು ನನ್ನ ಜ್ಞಾನ, ವಿವೇಕಗಳನ್ನೇ ಪೂರ್ತಿ ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ನಾಶವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಶಪಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವನು ಎಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವಿದ್ದರೆ ಬೇರೊಬ್ಬನನ್ನು ನಾನು ಶಪಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?

೫೬.೨. ಯೋಽಯಂ ಶಾಪೋ ಮಯಾ ದತ್ತೋ ಭವತೇ ದೈತ್ಯಪುಂಗವ।
ಭಾವ್ಯಮೇತೇನ ತೇ ನೂನಂ ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಮಾ ವಿಷೀದ ವೈ ॥

೫೬.೩. ಅದ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿ ದೇವೇಶೇ ಭಗವತ್ಯಚ್ಯುತೇ ಹರೌ ।
ಭವೇಸ್ತ್ವಂ ಭಕ್ತಿಮಾನೀಶೇ ಸ ತೇ ತ್ರಾತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

೫೬.೪. ಶಾಪಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಚ ಮೇ ವೀರ ದೇವೇಶಸ್ಸಂಸ್ಮೃತಸ್ತ್ವಯಾ ।
ತಥಾ ತಥಾ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೇಯಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸೇ ಯಥಾ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೫೬.೫. ಅದಿತೇರ್ವರಮಾಸಾದ್ಯ ಸರ್ವಕಾಮ ಸಮೃದ್ಧಿದಂ ।
ಕ್ರಮೇಣೈವ ಹರಿರ್ವೃದ್ಧಿಂ ದೇವಃ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ॥

೫೬೭. ತತೋ ಮಾಸೇ ಚ ದಶಮೇ ಕಾಲೇ ಪ್ರಸವ ಆಗತೇ ।
ಅಜಾಯತ ಸ ಗೋವಿಂದೋ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನಾಕೃತಿಃ ॥

೫೬೮. ಅವತೀರ್ಣೇ ಜಗನ್ನಾಥೇ ತಸ್ಮಿನ್ಸರ್ವಾಮರೇಶ್ವರೇ ।
ದೇವಾಶ್ಚ ಮುಮುಚುರ್ದುಃಖಂ ದೇವಮಾತಾದಿತಿಸ್ತಥಾ ॥

೫೬೯. ವವುರ್ವಾತಾಃ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶಾಃ ವಿರಜಸ್ಕಮಭೂನ್ನಭಃ ।
ಧರ್ಮೇ ಚ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತದಾ ಮತಿರಜಾಯತ ॥

೫೭೦. ನೋದ್ವೇಗಶ್ಚಾಪ್ರಭೂದ್ದೇಹೇ ಮಾನವಾನಾಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।
ತದಾ ಹಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಧರ್ಮೆ ಮತಿರಜಾಯತ ॥

೫೭೧. ತಂ ಜಾತಮಾತ್ರಂ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ।
ಜಾತ ಕರ್ಮಾದಿಕಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಕ್ರಿಯಾಂ ತುಷ್ಟಾವ ಚ ಪ್ರಭುಃ ॥

ದೈತ್ಯಧುರ್ಯ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪ ನಿನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದು ನಿನ್ನ ಭವಿತವ್ಯ. ಆಗಬೇಕಾದದ್ದು ಆಗಿಯೇ ತೀರುವದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ವಿಷಾದ ಪಡಬೇಡ. ಆದರೆ ಮಗು, ಇಂದಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೀನು ದೇವತೆಗಳ ಶಾಸ್ತಾರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತನಾಗು. ಅವನು ಗುಣಪೂರ್ಣ, ಅಚ್ಯುತ ಭಗವಂತ. ಅವನಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿ ಇಲ್ಲ. ದೋಷಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಅವನ ಭಕ್ತನಾದರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು.

ಈ ನನ್ನ ಶಾಪದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ಇದೂ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ವೀರಪುತ್ರ, ಆ ದೇವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ನೀನು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿ ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ನಿನಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುವದು ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ - ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಪೂರಕವಾದ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯ ವರವನ್ನೇ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತಿವೆತ್ತು ಕ್ರಮೇಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು. ಹೆರುವ ಸಮಯ ಬಂದಿತು. ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಗೋವಿಂದನು ವಾಮನಾಕಾರದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಜಗದೊಡೆಯನು ಆವಿರ್ಭೂತನಾದ ಕೂಡಲೇ ದೇವತೆಗಳ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಮನದಳಲು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಗಾಳಿ ಹಿತಕರವಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಮುಗಿಲ ತುಂಬ ಒಂದೂ ಧೂಳೀಕಣವಿಲ್ಲ. ಆಗಸವೆಲ್ಲ ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಢಬುದ್ಧಿ ಉದಿಸಿತು. ಎಲ್ಲ ಮಾನವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಏನೋ ಉತ್ಸಾಹ. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಉಮೇದ. ಯಾರ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ದುಗುಡವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮನದಲ್ಲಿಯೂ ದುಮ್ಮಾನವಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಸದ್ಬುದ್ಧಿ. ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಸುಖ ಶಾಂತಿ ಸಂತಸ ಸಮಾಧಾನಗಳು ತುಳುಕಿದವು.

ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂತಸಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಓಲೈಸಿದರು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

೫೭೨. ಜಯಾಧೀಶ ಜಯಾಜೇಯ ಜಯ ಸರ್ವಗುರೋ ಹರೇ ।
ಜನ್ಮಮೃತ್ಯು ಜರಾತೀತ ಜಯಾನಂತ ಜಯಾಚ್ಯುತ ॥

೫೭೩. ಜಯಾಜಿತ ಜಯಾಶೇಷ ಜಯಾವ್ಯಕ್ತಸ್ಥಿತೇ ಜಯ ।
ಪರಮಾರ್ಥಾರ್ಥ ಸರ್ವಜ್ಞ ಜ್ಞಾನಜ್ಞೇಯಾರ್ಥ ನಿಶ್ಚಿತ ॥

೫೭೪. ಜಯಾಶೇಷ ಜಗತ್ಸಾಕ್ಷಿನ್ ಜಗತ್ಕರ್ತರ್ಜಗದ್ಗುರೋ ।
ಜಗತೋ ಜಗತಶ್ಚೇಶ ಸ್ಥಿತೌ ಪಾಲಯಸೇ ಜಯ ॥

೫೭೫. ಜಯಾಖಿಲ ಜಯಾಶೇಷ ಜಯ ಸರ್ವ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತ ।
ಜಯಾದಿ ಮಧ್ಯಾಂತಮಯ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಮಯೋತ್ತಮ ॥

೫೭೬. ಮುಮುಕ್ಷುಭಿರನಿರ್ದ್ಯೇಶ್ಯ ನಿತ್ಯಹೃಷ್ಟ ಜಯೇಶ್ವರ ।
ಯೋಗಿಭಿರ್ಮುಕ್ತಿಕಾಮೈಸ್ತು ದಮಾದಿಗುಣ ಭೂಷಣೈಃ ॥

೫೭೭. ಜಯಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ದುರ್ಜ್ಞೇಯ ಜಗನ್ಮೂಲ ಜಗನ್ಮಯ ।
ಜಯಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತ್ವಂ ಜಯ ಯೋಗಿನ್ನತೀಂದ್ರಿಯ ॥

೫೭೮. ಜಯ ಸ್ವಮಾಯಾ ಯೋಗಸ್ಥ ಶೇಷ ಭೋಗಶಯಾಕ್ಷರ ।
ಜಯೈಕದಂಷ್ಟ್ರಾ ಪ್ರಾಂತೇನ ಸಮುದ್ಧೃತವಸುಂಧರ ॥

''ಎಲ್ಲರ ಒಡೆಯನೇ ನಿನಗೆ ಗೆಲುವಾಗಲಿ. ಯಾರಿಂದಲೂ ಗೆಲ್ಲಲಾಗದ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ''. ಸರ್ವರಿಗೂ ಗುರುವಾದ ನಿನಗೆ ಗೆಲುವಾಗಲಿ. ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಮುಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ, ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಅಚ್ಯುತನೇ, ನಿನಗೆ ಗೆಲವು. ಸೋಲಿಲ್ಲದ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲುವ, ಸ್ಥೂಲ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗದ ಭಗವಂತನೇ ನಿನಗೆ ಗೆಲವು. ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞೇಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅಶೇಷ ವಿಶೇಷಾಕಾರದಿಂದ ಅರಿತ ಸರ್ವಜ್ಞ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಗೆಲವು. ಸರ್ವ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷೀ ಭೂತನಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿದ ಜಗದ್ಗುರುವೇ ನಿನಗೆ ಗೆಲವು. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವೇ ನಿನಗೆ ಗೆಲುವಿರಲಿ.

ಸರ್ವ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸರ್ವನಿರ್ವಾಹಕನಾದುದರಿಂದ ಸಕಲ ಜಗದ್ರೂಪಿ ಎನಿಸಿದ, ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲುವ, ಸರ್ವರ ಹೃದಯಾಂತರಸ್ಥಿತನಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವೆ ನಿನಗೆ ಗೆಲುವು. ವಿಶ್ವದ ಅಂತಃಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ರೂಪವಾದ ಮೂರು

ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ ತನ್ಮಯನೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಭಗವನ್, ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಿನಗೆ ಗೆಲುವಿರಲಿ. ಶಮದಮಾದಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನರಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಮಿತ್ಥಂ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನೀನು ನಿತ್ಯ ತೃಪ್ತ ಪೂರ್ಣ ಕಾಮ. ಸರ್ವೇಶ್ವರ. ಇಂಥ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಅಣೋರಣೀಯನೂ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಯಾರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲು ಅಶಕ್ಯನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಆದಿಕಾರಣನೂ ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವಮಯನೂ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತನೂ ಯೋಗೇಶ್ವರನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಜಯ ಜಯ. ಮಾಯಾಶಬ್ದವಾಚ್ಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಾವಿಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಶೇಷ ಎಂಬ ಹಾವಿನ ಮೈಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ, ನಾಶ ರಹಿತನಾದ, ಒಂದೇ ಕೋರೆ ದವಡೆಯಿಂದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ವರಾಹ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಜಯ ಜಯ.

೫೭೯. ನೃಕೇಸರಿನ್ ಸುರಾರಾತಿವಕ್ಷಸ್ಥಲವಿದಾರಣ ।
ಸಾಂಪ್ರತಂ ಜಯ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ಮಾಯಾ ವಾಮನ ಕೇಶವ ।

೫೮೦. ಸ್ವಮಾಯಾ ಪಟಲಚ್ಛನ್ನ ಜಗದ್ಧಾತರ್ಜನಾರ್ದನ ।
ಜಯಾಚಿಂತ್ಯ ಜಯಾನೇಕ ಸ್ವರೂಪೈಕನಿಧೇ ಪ್ರಭೋ ॥

೫೮೧. ತ್ವಮೇವಾರಾಧಿತೋ ಯೇನ ಪ್ರಸಾದ ಸುಮುಖ ಪ್ರಭೋ ।
ಸ ಏವ ಕೇವಲಂ ದೇವ ವೇತ್ತಿ ತ್ವಾಂ ನೇತರೋ ಜನಃ ॥

೫೮೨. ವರ್ಧಸ್ವ ವರ್ಧಿತಾನೇಕ ವಿಕಾರ ಪ್ರಕೃತೇ ಹರೇ ।
ತ್ವಯ್ಯೈಷಾ ಜಗತೀ ಶೇಷಸಂಸ್ಥಿತಾ ಧರ್ಮಪದ್ಧತಿಃ ॥

೫೮೩. ನ ತ್ವಾಮಹಂ ನ ಚೇಶಾನೋ ನೇಂದ್ರಾದ್ಯಾಸ್ತ್ರಿದಶಾ ಹರೇ ।
ಜ್ಞಾತುಮೀಶಾ ನ ಋಷಯಃ ಸನಕಾದ್ಯಾ ನ ಯೋಗಿನಃ ॥

೫೮೪. ತ್ವಂ ಮಾಯಾಪಟ ಸಂವೀತೋ ಜಗತ್ಯತ್ರ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಕಸ್ತ್ವಾಂ ವೇತ್ಸ್ಯತಿ ಸರ್ವೇಶ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಂ ವಿನಾ ನರಃ ॥

೫೮೫. ನಂದೀಶ್ವರೇಶ್ವರೇಶಾನ ವಿಭೋ ವರ್ಧಸ್ವ ವಾಮನ ।
ಪ್ರಭವಾಯಾಸ್ಯ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ಪೃಥುಲೋಚನ ।

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೫೮೬. ಏವಂ ಸ್ತುತೋ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಸ ತದಾ ವಾಮನಾಕೃತಿಃ ।
ಪ್ರಹಸ್ಯ ಭಾವಗಂಭೀರಮುವಾಚಾರೂಢ ಸಂಪದಂ

೫೮೭. ಸ್ತುತೋಹಂ ಭವತಾ ಪೂರ್ವಮಿಂದ್ರಾದ್ಯೈಃ ಕಾಶ್ಯಪೇನ ಚ ।
ಮಯಾ ಚಾಸ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಭುವನತ್ರಯಮ್ ॥

೫೮೮. ಭೂಯಶ್ಚಾಹಂ ಸ್ತುತೋದಿತ್ಯಾ ತಸ್ಯಾಶ್ಚಾಪಿ ಮಯಾ ಶ್ರುತಮ್।
ಯಥಾ ಶಕ್ರಾಯ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಹತಕಂಟಕಮ್ ॥

ದೇವ ವೈರಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪನ ಎದೆ ಸೀಳಿದ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗೆ ಗೆಲುವು. ವಿಶ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನೀನು ಈಗ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಾಮನನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಜನಾರ್ದನನೆ, ನಿನಗೆ ಗೆಲವು. ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಪ್ರಭುವೇ, ನಿನ್ನ ಅವತಾರ ರೂಪಗಳು ಅನಂತವಾದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಏಕ ನಿಧಿಯಾದ ಮೂಲರೂಪಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ, ನಿನಗೆ ಗೆಲುವಾಗಲಿ.

ತನ್ನ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಜಗದ್ರೂಪವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಈಗ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ಆದಿಶೇಷನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಧರಿಸಿದವನು ನೀನೇ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾನಾಗಲಿ, ಮಹಾದೇವನಾಗಲಿ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ, ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಗಳು, ಮಹಾಮಹಾ ಋಷಿಗಳೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿಯಲಾರರು. ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಗದೊಡೆಯಾ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೇ ಯಾವನು ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು!

ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರಂತರ ಸೇವಾರಾಧನೆಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವರೋ ಅವರ ಮೇಲೆ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವಿ. ನಿನ್ನ ಈ ಪ್ರಸಾದ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ದಯೆಯಿಂದ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ನಂದೀಶ್ವರನಿಗೂ ಅವನ ಒಡೆಯನಾದ ಶಂಕರನಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ವಾಮನರೂಪಿ ಯಾದ ಪದ್ಮಾಕ್ಷ ಪ್ರಭುವೇ, ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನೀನು ಬೆಳೆದು ಬೆಳಗು.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ - ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಳ ಮೈದಾಳಿದ ಆ ಹೃಷೀಕೇಶನು ನಸುನಕ್ಕು ಜಗತ್ತಿನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಭಾವ ಗಂಭೀರವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಆಡಿದನು.

೫೮೯. ಸೋಽಹಂ ತಥಾ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಯೇಥೇಂದ್ರೋ ಜಗತಃ ಪತಿಃ ।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸತ್ಯಮೇತದ್ಬ್ರವೀಮಿ ವಃ ।

೫೯೦. ತತಃ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ದತ್ತವಾನ್ ।
ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಭಗವಾನ್ ದದೌ ತಸ್ಯ ಬ್ರಹಸ್ಪತಿಃ ॥

೫೯೧. ಆಷಾಢಮದದಾದ್ದಂಡಂ ಮರೀಚಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸುತಃ ।
ಕಮಂಡಲುಂ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಕುಶಾಂಶ್ಚೀರಮಥಾಂಗಿರಾಃ ।
ಆಸನಂ ಚೈವ ಪುಲಹಃ ಪೀತವಾಸಸೀ ॥

೫೯೨. ಉಪತಸ್ಥುಶ್ಚ ತಂ ವೇದಾಃ ಪ್ರಣವೊಚ್ಚಾರ ಭೂಷಣಾಃ ।
ಶಾಸ್ತ್ರಾಣ್ಯ ಶೇಷಾಣಿ ತಥಾ ಸಾಂಖ್ಯ ಯೋಗೋಕ್ತಯಸ್ತಥಾ ।

೫೯೩. ಸ ವಾಮನೋ ಜಟೀ ದಂಡೀ ಛತ್ರೀ ಧೃತಕಮಂಡಲುಃ ।
ಸರ್ವವೇದಮಯೋ ದೇವೋ ಬಲೇರಧ್ವರ ಮಭ್ಯಗಾತ್ ॥

೫೯೪. ಯತ್ರ ಪತ್ರ ಪದಂ ವಿಪ್ರಾ ಭೂಭಾಗೇ ವಾಮನೋ ದದೌ
ದದಾತಿ ಭೂಮಿರ್ವಿವರಂ ತತ್ರ ತತ್ರಾಭೀಪೀಡಿತಾ ॥

೫೯೫. ಸ ವಾಮನೋ ಜಡಗತಿ ರ್ಮೃದು ಗಚ್ಛನ್ ಸಪರ್ವತಾಂ ।
ಸಾದ್ರಿದ್ವೀಪವನಾಂ ಸರ್ವಾಂ ಚಾಲಯಾಮಾಸ ಮೇದಿನೀಂ ॥

೫೯೬. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಪತಿಸ್ತು ಶನಕೈ ರ್ಮಾರ್ಗಂ ದರ್ಶಯತೇ ಶುಭಂ ।
ತಥಾ ಕ್ರೀಡಾವಿನೋದಾರ್ಥೇ ಗತಿರ್ಜಗತಿ ಸಾ ಭವತ್ ॥

''ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನೀನೂ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಯೂ ಈ ಮೊದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಿರಿ, ಅನಂತರ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಗೈದಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೂ, ನಿಮಗೂ ನಾನು ವಚನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಈಗ ನಾನು ಅದರಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಂದ್ರನು ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ. ಅದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸತ್ಯ'' ಎಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವನ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಜನಿವಾರವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಮರೀಚಿಮುನಿಯು ಪಾಲಾಶದಂಡವನ್ನೂ ವಸಿಷ್ಠರು ಕಮಂಡಲವನ್ನೂ ಅಂಗೀರಸರು ದರ್ಭೆನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಪುಲಹರು ಆಸನವನ್ನೂ ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ಪೀತಾಂಬರ ಜೋಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಓಂಕಾರದಪ್ರಣವನಾದದಿಂದ ಭೂಷಿತವಾದವೇದಗಳು ಆ ಭಗವಂತನಸೇವೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತವಾದವು. ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಆ ಭಗವತ್ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ಆ ವಾಮನವಟುವಿನಸನ್ನಿಹಿತವಾದವು. ಜಡೆ, ಕೊಡೆ, ದಂಡಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ಆ ಸಕಲ ವೇದಮಯವಾದ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಬಲಿರಾಜನ ಯಜ್ಞವಾಟದೆಡೆಗೆನಡೆದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಆ ವಾಮನನು ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವನೋ ಆ ಆ ಭಾಗವು ತಾಡಿತ ಪೀಡಿತವಾಗಿ ತೆಗ್ಗು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೆತ್ತಗೆ ನಡೆದರೂ ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲು ಬನ ನಡುಗಡ್ಡೆ ಸಹಿತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವಗುರು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಆ ವಾಮನರೂಪಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ''ಇತ್ತ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು ಮಹಾಪ್ರಭು'' ಎಂದು ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಮಹಾಪ್ರಭುವಿಗೆ ಯಾವ ದಾರಿ ತೋರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ತುಂಬಿದ ಅವನು ಬಲಿಯ ಯಜ್ಞಮಂಟಪದ ವರೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗುವ ಪ್ರಮೇಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಒಂದು ಆಟ. ಬಲಿಯ ಯಜ್ಞವಾಟಗಮನವೂ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಲೀಲಾವಿನೋದ.

೯೨೭. ತತಶ್ಶೇಷೋ ಮಹಾನಾಗೋ ನಿಸ್ಸೃತ್ಯಾಸೌ ರಸಾತಲಾತ್ ।
ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಕಲ್ಪಯಾಮಾಸ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ ॥

೯೨೮. ತದಸ್ಯಾಪಿ ಚ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಮಹಾ ವಿಪುಲ ಮುತ್ತಮಂ ।
ತಸ್ಯ ಸಂದರ್ಶನಾದೇವ ನಾಗೇಭ್ಯೋ ವ ಭಯಂ ಭವೇತ್ ॥

ಅನಂತರ ರಸಾತಲದಿಂದ ಆದಿಶೇಷನು ಎದ್ದು ಬಂದು ದೇವ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆದರಿಂದ ಶೇಷನಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಕೀರ್ತಿ ಬಂದಿತು. ಇಂಥ ವಾಮನಾವತಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆದವರಿಗೂ ನೋಡಿದವರಿಗೂ ನಾಗಗಳ ಅಂಜಿಕೆಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಮನಾವತಾರ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—೦—

ವಾಮನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾದ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೧

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೯೨೯. ಸಪರ್ವತವನಾಮುರ್ವೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಕ್ಷುಭಿತಾಂ ಬಲಿಃ ।
ಪಪ್ರಚ್ಛೋಶನಸಂ ಶುಕ್ರಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ॥

೯೩೦. ಆಚಾರ್ಯ ಕ್ಷೋಭಮಾಯಾತಿ ಸಾಬ್ಧಿಭೂಭೃದ್ವನಾ ಮಹೀ ।
ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ನಾಸುರಾನ್ಭಾಗಾನ್ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಂತಿ ವಹ್ನಯಃ ।

೯೩೧. ಇತಿ ಪೃಷ್ಟೋಽಥ ಬಲಿನಾ ಕಾವ್ಯೋ ವೇದವಿದಾಂ ವರಃ ।
ಉವಾಚ ದೈತ್ಯಾಧಿಪತಿಂ ಚಿರಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಮಹಾಮತಿಃ ॥

೯೩೨. ಅವತೀರ್ಣೋ ಜಗದ್ಯೋನಿಃ ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ಗೃಹೇ ಹರಿಃ ।
ವಾಮನೇನೇಹ ರೂಪೇಣ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸನಾತನಃ ॥

೯೩೩. ಸ ನೂನಂ ಯಜ್ಞಮಾಯಾತಿ ತೇನ ದಾನವಪುಂಗವ ।
ಯಸ್ಯ ಪಾದಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪಾದಿಯಂ ಪ್ರಚಲಿತಾ ಮಹೀ ॥

೯೩೪. ಕಂಪಂತೇ ಗಿರಿಯಶ್ಚೈವ ಸಂಕ್ಷುಬ್ಧಾ ಮಕರಾಲಯಾಃ ।
ನೈನಂ ಭೂತಪತಿಂ ಭೂಮಿಃ ಸಮರ್ಥಾ ವೋಢುಮೀಶ್ವರಂ ॥

೯೩೫. ಸದೇವಾಸುರ ಗಂಧರ್ವ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸ ಪನ್ನಗಾಃ ।
ಅನೇನೈವ ಧೃತಾ ಭೂಮಿಃ ಆಪೋಗ್ನಿಃ ಪವನೋ ನಭಃ ॥

೯೩೬. ಧಾರಯತ್ಯಖಿಲಾನ್ ದೇವಾನ್ಮನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಸುರಾನ್ ।
ಇಯಮಸ್ಯ ಜಗದ್ಧಾತುರ್ಮಾಯಾ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ದುಸ್ಸಜಾ ॥
ಧಾರ್ಯಧಾರಕ ಭಾವೇನ ಯಥಾ ಸಂಪೀಡಿತಂ ಜಗತ್ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಬೆಟ್ಟ ಬನ ಮೊದಲಾಗಿ ಭೂತಲವೆಲ್ಲ ಕಂಪನಗೊಳ್ಳುವದನ್ನು ಕಂಡು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಅವನು ಗುರು ಶುಕ್ರರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿದ. ತಲೆ ಬಾಗಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ -

''ಆಚಾರ್ಯರೇ, ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲವೇ ನಡುಗುತಿದೆ. ಕಡಲುಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ. ಕುಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಪ. ವನೋಪವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡುಕ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏನು ಕಾರಣ? ಹೋಮಕುಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗಿನಿಗಿ ಕೆಂಡವಿದ್ದರೂ ಅಸುರರ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?'' ದೈತ್ಯಗುರು ಶುಕ್ರರು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ವೇದ ಓದಿದವರಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಬಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ಆಳವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ದೈತ್ಯರ ದೊರೆಗೆ ಆ ಮಹಾ ಮೇಧಾವಿ ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

''ಬಲೀ, ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೋಡಲಿಕ್ಕೇನೋ ಅವನು ಕುಳ್ಳ. ಆದರೆ ಆ ಕುಳ್ಳನೇ ಕಾರಣ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲ. ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿ ತನ್ನ ವಾಮನರೂಪದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞ ವೇದಿಕೆಯೆಡೆಗೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ದಾನವ ಧುರೀಣನೇ, ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಅಡಿದಾವರೆಯ ವಿಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಈ ನೆಲ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ. ಕುಲಗಿರಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹೆಗ್ಗಡಲುಗಳು ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಿವೆ. ಆ ಭೂತನಾಥನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನನ್ನು ಹೊರಲು ಭೂಮಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದೇ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ದೇವ ದಾನವ ಮಾನವ ಗಂಧರ್ವರ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತವನೇ ಆ ಹರಿ. ಇವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ನೆಲ ಜಲ ಬೆಂಕಿ ಗಾಳಿ ಮುಗಿಲು ಈ ಪಂಚ ಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ ಅವನೇ. ಈ ಧರಣೀದೇವಿಯೂ ಸಮಸ್ತ ದಾನವ ಮಾನವರನ್ನೂ ಧರಿಸುವದು ಆ ವಿಶ್ವಶಿಲ್ಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಇಚ್ಛೆ ಆದೇಶದಿಂದಲೇ. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲಾರರು. ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಧರಿಸುವ ಅ ಸರ್ವಾಧಾರನನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ಈ ಜಗತ್ತೇ ಕುಸಿಯುತ್ತಲಿದೆ.

೯೦೭. ತತ್ಸನ್ನಿಧಾನಾದಧುನಾ ಭಾಗಹಾರಾಃ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ।
ಭುಂಜತೇ ನಾಸುರಾನ್ಭಾಗಾನಪಿ ವೈ ತತ್ತ್ರಯೋಗ್ನಯಃ ॥

೬೦೮. ಶುಕ್ರಸ್ಯ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹೃಷ್ಟರೋಮಾಬ್ರವೀದ್ಬಲಿಃ ।
ಧನ್ಯೋಽಹಂ ಕೃತಪುಣ್ಯಶ್ಚ ಯತೋ ಯಜ್ಞಪತಿಃ ಸ್ವಯಂ ॥

೬೦೯. ಯಜ್ಞಮಭ್ಯಾಗತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಮತ್ತಃಕೋಽನ್ಯೋಧಿಕಃಪುಮಾನ್।
ಯಂ ಯೋಗಿನಃ ಸದ್ಯೋದ್ಯುಕ್ತಾಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಯಂ ॥

೬೧೦. ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಂತಿ ದೇವೋಽಸೌ ಮಮಾಧ್ವರಮುಪೇಷ್ಯತಿ ।
ಯನ್ಮಯಾಚಾರ್ಯಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತನ್ಮಮಾದೇಷ್ಟು ಮರ್ಹಸಿ ॥

೬೧೧. ಯಜ್ಞಭಾಗಭುಜೋ ದೇವಾ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯತೋಽಸುರ ।
ತ್ವಯಾ ತು ದಾನವಾ ದೈತ್ಯಾ ಯಜ್ಞಭಾಗಭುಜಃ ಕೃತಾಃ ॥

೬೧೨. ಅಯಂ ಚ ದೇವಃ ಸತ್ವಸ್ಥಃ ಕರೋತಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪಾಲನಂ ।
ವಿಸೃಷ್ಟಂ ಚ ತಥೈವಾಂತೇ ಸ್ವಯಮತ್ತಿ ಪ್ರಜಾಃ ಪ್ರಭುಃ ॥

ಅವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ದೇವ ಧುರೀಣರು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿನ ಹರ್ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿಕುಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ದಕ್ಷಿಣಾ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ ಆಹವನೀಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳು ಅಸುರರ ಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ.'' ಆಚಾರ್ಯ ಶುಕ್ರರ ಈ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಬಲಿರಾಜನ ಮೈತುಂಬ ಹಿಗ್ಗಿನ ಮುಳ್ಳು ಮೂಡಿನಿಂತವು. ''ನಾನೇ ಧನ್ಯ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಪುಣ್ಯವಂತನೇ ಸರಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಾನು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ತಾನಾಗಿ ದಯಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಾಶ ರಹಿತನಾದ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಗಲಿರುಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಲಿರುವರೋ ಅಂಥ ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿ ನನ್ನ ಯಜ್ಞವಾಟಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದ ಬಳಿಕ ನನಗಿಂತ ಭಾಗ್ಯವಂತರು ಬೇರಾರು ಇರುವರು! ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತ ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯನಾದ ದೇವೇಶನು ನನ್ನ ಈ ಯಾಗ ಭೂಮಿಗೆ ಬರಲಿರುವನು. ಆಚಾರ್ಯರೇ, ಆ ಭಗವಂತ ಬಂದಾಗ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು! ದಯವಿಟ್ಟು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾವು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.''

ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ: ಅಸುರರಾಜನೇ, ವೇದಗಳು ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣ. ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಮಾಣವಾದ ಆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ''ದೇವತೆಗಳೇ ಯಜ್ಞಭಾಗವನು ಉಣ್ಣಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು'' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಬಲಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೈತ್ಯದಾನವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ದೇವತೆಗಳ ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡೆ. ಸತ್ವಗುಣಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸತ್ವಗುಣದ ಉನ್ನಾಹದ ಕಾಲ. ಈಗ ಮರ್ಯಾದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದವನೂ ಅವನೇ. ಇಂದು ಕಾಯುವವನೂ ಅವನೇ. ಮುಂದೇ ಕೊಲ್ಲುವವನೂ ಅವನೇ. ಇಂಥ ಸರ್ವಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದ ಕೃತ್ಯ ಎಸಗುವವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅದಿತಿಯ ಉದರದಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

೬೧೩. ತ್ವಯಾ ತು ವಂಚಿತಾ ದೇವಾ ನೂನಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ಥಿತೌ ಸ್ಥಿತಃ।
ವಿದಿತ್ವೈತನ್ಮಹಾರಾಜ ಕುರು ಯತ್ತೇ ಮನೋಗತಂ ॥

೬೧೪. ತ್ವಯಾ ಚ ದೈತ್ಯಾಧಿಪತೇ ಸ್ವಲ್ಪಕೇಽಪಿ ಹಿ ವಸ್ತುನಿ ।
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ನೈವ ವೋಢಾವ್ಯಾ ವಾಚ್ಯಂ ಸಾಮ ತಥಾಫಲಂ ॥

೬೧೫. ಕೃತಕೃತ್ಯಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ದೇವಾರ್ಥಂ ಚಾಪಿ ಕುರ್ವತಃ ।
ನಾಲಂ ದಾತುಮಹಂ ದೇವ ತ್ವಯಾ ವಾಚ್ಯಂ ತು ಯಾಚತಃ॥
ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ದೇವಭೂತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರವೃತ್ತಸ್ಯ ಮಹಾಸುರ ।

೬೧೬. ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕಥಮಹಂ ಬ್ರೂಯಾಮನ್ಯೇನಾಪಿ ಚ ಯಾಚಿತಃ ।
ನಾಸ್ತೀತಿ ಕಿಮು ದೇವೇಶಂ ಸಂಸಾರಾಘೌಘಹಾರಿಣಂ ॥

೬೧೭. ವ್ರತೋಪವಾಸೈರ್ವಿವಿಧೈಃ ಯಃ ಪ್ರಭುಃ ಗೃಹ್ಯತೇ ಹರಿಃ ।
ಸ ಚೇದ್ವಕ್ಷ್ಯತಿ ದೇಹೀತಿ ಗೋವಿಂದಃ ಕಿಮತೋಧಿಕಂ ॥

ನೀನು ನಿನ್ನ ವೇದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಡತೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಲೋಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿರುವಿ. ಆ ಹರಿಯಂತೂ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೋಸುಗ ದೀಕ್ಷಾ ಬದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡು.

ಆದರೆ ದೈತ್ಯಕುಲದ ದೊರೆಯೇ, ನಾನು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡು. ಆ ಹರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಚಿಕ್ಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೀನು ವಚನ ಕೊಡಬೇಡ. ಅವನು ಏನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಒಳ್ಳೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಾಮೋಪಾಯದಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಸಾಗಹಾಕು.

ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಏನು ಬೇಕಾಗಿದೆ! ಅವನಿಗೆ ಏತರ ಕೊರತೆ! ಪೂರ್ಣ ಕಾಮನಲ್ಲವೇ! ಅವನು ಕೃತಕೃತ್ಯ. ಅವನು ಏನಾದರೂ ಬೇಡುವದಿದ್ದರೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ದೇವತೆಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೇ. ಸುರರ ಸಲುವಾಗಿ ಅವನು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ. ಯಾಕೆಂದರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಈ ಅವತಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಆದುದರಿಂದ ಅಸುರೋತ್ತಮ, ಆ ಭಗವಂತನು ಬಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಏನಾದರೂ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ''ದೇವ, ನಿನಗೆ ದಾನ ಕೊಡಲು ನಾನು ಎಷ್ಟರವನು! ನಿನಗೆ ಏನನ್ನೂ ನೀಡಲೂ ನಾನು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ'' ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಿಡು.

ಬಲಿರಾಜ : ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಬೇರೆ ಯಾರು ಬೇಡಿದರೂ ನಾನು ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನುಡಿದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬಾಳಿನ ಗೋಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರಮಾಡುವ ಸುರೇಶ್ವರನಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಬಂದು ಬೇಡಿದಾಗ ನಾನು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ! ಯೋಗಿಗಳು ವಿವಿಧ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಅರಿತು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರೋ, ಅಂಥ ಗೋವಿಂದನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದು 'ದೇಹಿ (ಕೊಡು)' ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು! ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾವುದಿದೆ! ಯಾವನನ್ನೂ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಶಮ ದಮಾದಿಗುಣ ಗಳಿಂದ ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರು ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವರೋ ಅಂಥ ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ವಿಷ್ಣು ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು 'ಕೊಡಿರಿ' ಎಂದು ಕೈ ಚಾಚುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗ್ಯವಾವುದು!

೬೧೮. ಯತ್ಪ್ರೀತಿ ಕರುಣಾಯೈವ ಪುಂಭಿಃ ಶೌಚಗುಣಾನ್ವಿತೈಃ ।
ಯಜ್ಞಾಃ ಕ್ರಿಯಂತೇ ದೇವಶ್ಚ ಸ ಮಾಂ ದೇಹೀತಿ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ॥

೬೧೯. ತತ್ಸಾಧು ಸುಕೃತಂ ಕರ್ಮ ತಪಃ ಸುಚರಿತಂ ಚ ನಃ ।
ಯನ್ಮಯಾ ದತ್ತ ಮೀಶಶ್ಚ ಸ್ವಯಮಾದಾಸ್ಯತೇ ಹರಿಃ ।

೬೨೦. ನಾಸ್ತೀತ್ಯಹಂ ಗುರೋ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಕಥಮಾಗತಮೀಶ್ವರಂ ।
ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ನಾಸ್ತೀತಿ ನ ಮೇ ಕ್ವಚಿತ್ ॥

೬೨೧. ತದೇತದ್ವಾಂಛಿತಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ನೂನಂ ಚಾತ್ರನ ಸಂಶಯಃ ।
ಯಜ್ಞೇಽಸ್ಮಿನ್ ಯದಿ ಯಜ್ಞೇಶೋ ಯಾಚತೇ ಮಾಂ
ಜನಾರ್ದನಃ ॥

೬೨೨. ನಿಜ ಮೂರ್ಧಾನಮಪ್ಯಸ್ಮೈ ದಾಸ್ಯಾಮ್ಯೇವಾವಿಚಾರಿತಮ್ ।
ಸಮೇ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ದೇಹೀತಿ ಗೋವಿಂದಃ ಕಿಮುತೋಽಧಿಕಮ್ ॥

೬೨೩. ನಾಸ್ತೀತಿ ಯನ್ಮಯಾ ನೋಕ್ತಮನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ಯಾಚತಾಮ್ ।
ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಮಾಯಾತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನಭ್ಯಾಗತೇಽಚ್ಯುತೇ ॥

೬೨೪. ಶ್ಲಾಘ್ಯ ಏವ ಹಿ ಧೀರಾಣಾಂ ದಾನಾಚ್ಚಾಪತ್ಸಮಾಗಮಃ ।
ನವ ಬಾಧಾಕಾರಿ ಯದ್ದಾನಂ ತದಂಗ ಬಲವತ್ಸ್ಮೃತಮ್ ॥

೬೨೫. ಮದ್ರಾಜ್ಯೇ ನಾಸುಖೀ ಕಶ್ಚಿನ್ನ ದರಿದ್ರೋ ನ ಚಾತುರಃ ।
ನಾಭೂಷಿತೋ ನ ಚೋದ್ವಿಗ್ನೋ ನ ಪ್ರಸಾದ ವಿವರ್ಜಿತಃ ॥
ಹೃಷ್ಟ ತುಷ್ಟಸ್ಸುಗಂಧೀ ಚ ತೃಪ್ತಸ್ಸರ್ವಗುಣಾನ್ವಿತಃ ।

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಬಹಳ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ದಿವ್ಯ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿರಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾನು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಜಗದೀಶ್ವರನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗುರುಗಳೇ, ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ! ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ ಬಿಡಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಎಂದೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ.

ಆಚಾರ್ಯರೇ, ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಜ್ಞಪತಿಯಾದ ಆ ಜನಾರ್ದನನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮದ ಬಯಕೆಯೇ ಪೂರ್ಣವಾದಂತೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಗೋವಿಂದನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕೈ ಒಡ್ಡಿದರೆ ಸಾಕು. 'ಕೊಡು' ಎಂದರೆ ಸಾಕು. ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರಿಸದೇ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ' ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ನಾನು ಎಂದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಇಂದು ಮಾತ್ರ ಆ ಅಚ್ಯುತನೇ ಮುಂದೆ ಬಂದು 'ಕೊಡು' ಎಂದಾಗ 'ಕೊಡುವದಿಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಹೇಗೆ ನುಡಿಯಲಿ! ದಾನಮಾಡುವ ಧೀರರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಆಪತ್ತು ಬಂದರೆ ಅದು ಶ್ಲಾಘ್ಯವೇ ಸರಿ. ಆ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಅವರ ದಾನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಎಂಥ ಕುತ್ತು, ಆಪತ್ತು, ವಿಘ್ನ, ವಿಡ್ಡೂರಗಳು ಬಂದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ನೀಡಿದ ದಾನವೇ ಉತ್ತಮದಾನವಾಗಿದೆ.

ಮುನಿಪುಂಗವರೇ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗದ ಮನುಷ್ಯನೇ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ನಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೂ ದರಿದ್ರನಿಲ್ಲ. ರೋಗವಂತೂ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲಂಕಾರವಿಲ್ಲದ ನರನಿಲ್ಲ. ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ದುಗುಡ ದುಮ್ಮಾನಗಳಿಲ್ಲ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯುಳ್ಳವರಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಹೂ, ಹಾರ, ಶ್ರೀಗಂಧಗಳಿಂದ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಪೂರ್ಣತೃಪ್ತಿ ಗುರುತು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಗುಣವಂತರಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ನಲಿವು ಗೆಲುವುಗಳಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಆನಂದದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೬೨೬. ಜನಃ ಸರ್ವೋ ಮಹಾಭಾಗ ಕಿಮುತಾಹಂ ಸದಾಸುಖೀ ।
ಏತದ್ವಿಶಿಷ್ಟ ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಂ ದಾನಬೀಜ ಫಲಂ ಮಯಾ ।
ವಿದಿತಂ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ಯಥೈತತ್ತ್ವನ್ಮುಖಾಚ್ಚ್ಯುತಂ ॥

೬೨೭. ಏತದ್ಬೀಜವರಂ ದಾನಬೀಜಂ ಪತತಿ ಚೇದ್ಗುರೌ ।
ಜನಾರ್ದನೇ ಮಹಾಪಾತ್ರೇ ಕಿಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತತೋ ಮಯಾ

೬೨೮. ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಮಮ ತದ್ದಾನಂ ಪರಿತುಷ್ಟಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ ।
ಉಪಭೋಗಾಚ್ಛತ ಗುಣಂ ದಾನಂ ಸುಖಕರಂ ಸ್ಮೃತಂ ।

೬೨೯. ಮತ್ಪ್ರಸಾದಪರೋ ನೂನಂ ಯಜ್ಞೇನಾರಾಧಿತೋ ಹರಿಃ ।
ತೇನಾಭ್ಯೇತಿ ನ ಸಂದೇಹೋ ದರ್ಶನಾದುಪಕಾರ ಕೃತ್ ॥

೬೩೦. ಅಥ ಕೋಪೇನಚಾಭ್ಯೇತಿ ದೇವಭಾಗೋಪರೋಧಿನಂ ।
ಮಾಂ ನಿಹಂತುಂ ತತೋ ಹಿ ಸ್ಯಾದ್ವಧಃ ಶ್ಲಾಘ್ಯತಮೋಽಚ್ಯುತಾತ್ ॥
ಸ ಮಾಂ ಹಂತುಂ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಕಥಂ ವೈ ಸಮುಪೇಷ್ಯತಿ ॥

ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಹೀಗೆ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ನಲಿಯುವಾಗ ನನ್ನನ್ನಂತೂ ಕೇಳುವದೇನು! ಮಹಾನುಭಾವರೇ, ನನಗೆ ಸಂತತವೂ ಸಂತಸ, ಸದಾ ಸುಖ. ಮುನಿಸಿಂಹರೇ, ನನಗೆ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ದೊರೆತ ಈ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳು ಯಾವುದರ ಫಲ? ನನ್ನ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ದಾನವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜದ ಫಲವನ್ನು ಇಂದು ನಾನು, ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಉಣ್ಣುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ. ಗುರುಗಳೇ, ಮುನಿಕುಲದ ಹಿರಿಯ ಹುಲಿಯಂತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಉದುರಿದ ಮಾತಿನ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ.

ಆದರೆ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವ ದಿವ್ಯ ದಾನವ ಬೀಜವನ್ನು ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಜನಾರ್ದನನಂಥ ಸತ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು. ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಏನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ! ಇದೇ ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಾವೇ ಭೋಗ ಮಾಡುವ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತ ಅದನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟಾಗ ಆಗುವ ಆನಂದವು ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಾನು ಈಗ ಪ್ರಕೃತ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ಯಾವ ಹರಿಯ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೋ ಅಂಥ ಯಜ್ಞದ ಫಲಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದೊಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆ ನಾರಾಯಣನು ಮಾಡುವ ಪರಮೋಪಕಾರವೇ ಸರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ದೇವತೆಗಳ ಯಜ್ಞ ಭಾಗವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಅಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲ ಬೇಕೆಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಆ ಅಚ್ಯುತನು ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅದೂ ಒಂದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಸಾವು ಬಂದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯ ವಲ್ಲವೇ! ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಆ ಜಗದೀಶನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಹೇಗೆ ಬಂದಾನು? ಸುದೈವದಿಂದ ಬಂದರೆ ಅದರಂಥ ಭಾಗ್ಯವಾವುದು!

೬೩೧. ಏತತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾನವಿಘ್ನಪರೇಣ ನ ।
ತ್ವಯಾ ಭಾವ್ಯಂ ಜಗನ್ನಾಥೇ ಗೋವಿಂದೇ ಸಮುಪಸ್ಥಿತೇ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೬೩೨. ಇತ್ಯೇವಂ ವದತಸ್ತಸ್ಯ ಯಜ್ಞವಾಟಮುಪಾಗತಃ ।
ಸಹೈವಾಮರ ವೃಂದೈಃ ಸ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಪುರಸ್ಸರೈಃ ॥

೬೩೩. ಬಲಿಃ ಪುನರುವಾಚೇದಂ ಶುಕ್ರಂ ನಿಜ ಪುರೋಹಿತಂ ।
ಮಾಂ ಚ ಯಾಚಿತುಮಭ್ಯೇತಿ ಯತೋ ಗೇಹಾಗತೋ ಹರಿಃ!

೬೩೪. ಸ ಯಥಾತ್ಮೇಚ್ಛಯಾ ಸರ್ವಚೇತಸ್ಸಾಕ್ಷೀ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ಸರ್ವದೇವಮಯೋಽಚಿಂತ್ಯೋ ಮಾಯಾವಾಮನ ರೂಪಧೃಕ್ ।

೬೩೫. ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಜ್ಞವಾಟಂ ತು ಪ್ರವಿಷ್ಟಮಸುರಾಃ ಪ್ರಭುಂ
ಜಗ್ಮುಃ ಪ್ರಭಾವತಃ ಕ್ಷೋಭಂ ತೇಜಸಾ ತಸ್ಯ ನಿಷ್ಪ್ರಭಾಃ ॥

೬೩೬. ವೇಪುಶ್ಚ ಮುನಯಸ್ತತ್ರ ಯೇ ಸಮೇತಾ ಮಹಾಧ್ವರೇ ।
ವಸಿಷ್ಠೋ ಗಾಧಿಜೋ ಗರ್ಗಸ್ತಥಾನ್ಯೇ ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ ।

೬೩೭. ಬಲಿಶ್ಚೈವಾಖಿಲಂ ಜನ್ಮ ಮೇನೇ ಸಫಲಮಾತ್ಮನಃ ।
ಶತಃ ಸಂಕ್ಷೋಭಮಾಪನ್ನೋ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ಕಿಂಚಿದುಕ್ತವಾನ್ ॥

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೇ, ತಾವು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ. ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಆ ಗೋವಿಂದನು ನನ್ನ ಮನೆಯವರೆಗೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಾಗ ನಾನು ಅವನು ಬಯಸಿ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಡುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ತಾವು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಆ ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ.''

ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ದೇವತೆಗಳ ತಂಡದೊಂದಿಗೆ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣು ವಟುವೇಷದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವಿಜಯಗೈದನು. ಆ ಸುರ ಸಂಘದ ಮುಂದೆ ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ದೂರದಿಂದಲೇ ಆ ಭಗವಂತನು ಬರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಬಲಿರಾಜನು ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ನುಡಿದನು-

''ಗುರುಗಳೇ, ಆ ಭಗವಂತನು ನನ್ನ ಮನೆಯವರೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಅವನು ಸಮರ್ಥ. ಅವನು ಪೂರ್ಣಕಾಮ. ಆದರೂ ಈಗ ಯಾಚನೆಗಾಗಿ ಅವನು ವಾಮನವಟುವಿನ ವೇಷ ತಳೆದದ್ದು ಮಾಯೆ ಅಥವಾ ಲೋಕವಿಡಂಬನೆಯೇ ಸರಿ. ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಆ ಜನಾರ್ದನನು ಸರ್ವವಿಧವಾದ ಚಿತ್ತವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.''

ಬಲಿರಾಜ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವಾಮನ ವಟು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟ. ಆ ಮಹಾಪ್ರಭು ಯಜ್ಞವಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದೇ ತಡ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಕಳೆಗುಂದಿ ತೇಜೋವಧೆ ಆದಂತೆ ಆಗಿ ಕಂಗೆಟ್ಟುಹೋದರು. ಆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದಾನವರ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕ್ಷೋಭವುಂಟಾಯಿತು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮುನಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ನಡುಗಿಹೋದರು. ವಶಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಮಾತ್ರ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವೇ ಸಫಲವಾಯಿತು ಎಂದು ಬಗೆದರು.

೬೩೮. ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ದೇವದೇವೇಶಂ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ತೇಜಸಾ ।
ಅಥಾಸುರಪತಿಂ ಪ್ರಹ್ವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುನಿವರಾಂಶ್ಚ ತಾನ್ ॥

೬೩೯. ದೇವದೇವ ಪತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುರ್ವಾಮನರೂಪಧೃಕ್ ।
ತುಷ್ಟಾವ ಯಜ್ಞಂ ವಹ್ನಿಂ ಚ ಯಜಮಾನಮಥರ್ತ್ವಿಜಃ ॥

೬೪೦. ಯಜ್ಞಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಸ್ಥಾನ್ಸದಸ್ಯಾನ್‌ದ್ರವ್ಯ ಸಂಪದಃ ।
ಸದಸ್ಯಾಃ ಪಾತ್ರಮಖಿಲಂ ವಾಮನಂ ಪ್ರತಿತಕ್ಷಣಾತ್ ॥
ಯಜ್ಞವಾಟಸ್ಥಿತಾ ವಿಪ್ರಾಃ ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತ್ಯುದೀರಯನ್ ॥

೬೪೧. ಸಂಚಾರ್ಘ್ಯಮಾದಾಯ ಬಲಿಃ ಪ್ರೋದ್ಭೂತ ಪುಲಕಸ್ತಥಾ ।
ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಗೋವಿಂದಂ ಪ್ರಾಹ ಚೇದಂ ಮಹಾಸುರಃ ।

೬೪೨. ಸುವರ್ಣರತ್ನ ಸಂಘಾತಾನ್ಗಜಾಂಶ್ಚ ಮಹಿಷಾಸ್ತಥಾ ।
ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವಸ್ತ್ರಾಣ್ಯಲಂಕಾರಾನ್ಗಾವಃ ಕುಪ್ಯಂ ಚ ಪುಷ್ಕಲಂ ॥

ಬಲಿರಾಜನಂತೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಮುಂದಿನ ಇಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾರ್ಥಕವಾದವು ಎಂದು ತಿಳಿದನು. ಭಗವಂತನ ಆ ಆಗಮನವನ್ನು ಕಂಡು ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ ಹೌಹಾರಿ ಹೋದರು. ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಪ್ರತ್ಯೆಕಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಗಿಯೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧೂಪ ದೀಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಕಣ್ಣಿನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬೆಳಗಿದರು.

ಅಸುರರ ಅರಸನಾದ ಬಲಿರಾಜನು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಭಗವಂತನೆದುರು ಬಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಮುನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ವಟುವಾಮನನಿಗೆ ಹಣೆ ಮಣಿದು ನಮಿಸಿ ನಮ್ರರಾಗಿ ನಿಂತರು. ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿನಾಯಕನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಬಲಿರಾಜನ ಆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಹೊಗಳಿದನು. ಹೋಮಕುಂಡದಲ್ಲಿಯ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದನು. ಯಜಮಾನನಾದ ಬಲಿರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದನು. ಋತ್ವಿಜರನ್ನೂ ಹರಸಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ, ಸದಸ್ಯರನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಆ ಯಾಗದ ವೈಭವ, ಯೋಗ್ಯತೆ ಸತ್ಪಾತ್ರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಾಮನ ದೇವರು ಹೊಗಳಿದರು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ಆ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಆ ವಟು ವಾಮನನ ವಿನಯ ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳಿ 'ಭಲೇ ಭಾಪು' ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಾ ಉದ್ಗಾರವನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಬಲಿರಾಜನಿಗಂತೂ ಗೋವಿಂದ ಬಂದದ್ದೇ ಪರಮಾನಂದ. ಮೈತುಂಬ ಹಿಗ್ಗಿನ ಮುಳ್ಳು. ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ದೈತ್ಯರ ದೊರೆಯು ಇಂತು ನುಡಿದನು.

''ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಏನು ಬೇಕು! ಆನೆಗಳೇ? ಅಲಂಕಾರ ಗಳೇ, ಬಂಗಾರವೇ? ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯೇ? ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳೇ? ಆಕಳು! ಎಮ್ಮೆ, ಬೆಳ್ಳಿ, ವಿಪುಲ ದ್ರವ್ಯ... ಯಾವುದು ಬೇಕು! ಅಥವಾ ಸುಂದರವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೇಕೇ ?''

೬೪೩. ಸರ್ವಂ ಚ ಸಕಲಾಂ ಪೃಥ್ವೀಂ ಭವತೋ ವಾ ಯದೀಪ್ಸಿತಂ ।
ತದ್ದದಾಮಿ ಶೃಣು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಮಾರ್ಥಾಃ ಸಂತಿ ತೇ ಪ್ರಿಯಾಃ॥

೬೪೪. ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ದೈತ್ಯಪತಿನಾ ಪ್ರೀತಿಗರ್ಭಮಿದಂ ವಚಃ ।
ಪ್ರಾಹ ಸಸ್ಮಿತ ಗಂಭೀರಂ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನಾಕೃತಿಃ ॥

ಶ್ರೀ ವಾಮನ ಉವಾಚ

೬೪೫. ಮಮಾಗ್ನಿಶರಣಾರ್ಥಾಯ ದೇಹಿ ರಾಜನ್ ಪರತ್ರಯಂ ।
ಸುವರ್ಣ ಗ್ರಾಮರತ್ನಾದಿ ತದರ್ಥಿಭ್ಯಃ ಪ್ರದೀಯತಾಂ ॥

ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಉವಾಚ

೬೪೬. ತ್ರಿಭಿಃ ಪ್ರಯೋಜನಃ ಕಿಂ ತೇ ಪದೈಃ ಪದವತಾಂ ವರ ।
ಶತಂ ಶತಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಪದಾನಾಂ ಮಾರ್ಗತಾಂ ಭವಾನ್ ॥

ವಾಮನ ಉವಾಚ

೬೪೭. ಏತೈಃ ಪದೈಃ ದೈತ್ಯಪತೇ ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಮಾರ್ಗಣೇ ।
ಅನ್ಯೇಷಾಮರ್ಥಿನಾಂ ವಿತ್ತಮಿಚ್ಛಯಾ ದಾಸ್ಯತೇ ಭವಾನ್ ॥

೬೪೮. ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ಗದಿತಂ ವಾಮನಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ದದೌ ತಸ್ಮೈ ಮಹಾಬಾಹುಃ ವಾಮನಾಯ ಪದತ್ರಯಂ ॥

೬೪೯. ಪಾಣೌ ತು ಪತಿತೇ ತೋಯೇ ವಾಮನೋಽಭೂದವಾಮನಃ।
ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ರೂಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ತತ್‌ಕ್ಷಣಾತ್॥

ಇಲ್ಲವೇ ಸಮಗ್ರವಾದ ಈ ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನಿನಗೆ ಇದ್ದರೂ ಹೇಳು. ಇದನ್ನು ಈಗಲೇ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಏನು? ನೀನು ಬಯಸುವದೇನು ? ತಿಳಿಸು. ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.'' ದೈತ್ಯರ ಅರಸನು ನುಡಿದ ಈ ನುಡಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಡಗೂಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಮನ ಆಕಾರದ ಕುಳ್ಳ ಭಗವಂತನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದನು-

''ಮಹಾರಾಜನೇ, ನನಗೆ ಅಗ್ನಿಶಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿಯು ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು. ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಇರುವ ಉಳಿದ ಬಂಗಾರ, ಗ್ರಾಮ, ರತ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ ಬೇಡುವ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಕೊಡು.

ಬಲಿರಾಜ : ಒಳ್ಳೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಉಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಮೂರು ಅಡಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ! ನೂರಾರು ಅಥವಾ ಸಾವಿರಾರು ಅಡಿಗಳಷ್ಟಾದರೂ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೀನು ಬೇಡಿಕೋ.

ಶ್ರೀವಾಮನ: ದೈತ್ಯಕುಲದ ಅಧಿಪತಿಯೆ, ಬೇರೆ ಬೇಡುವವರು ಬಂದಾಗ ಅವರು ಬಯಸಿದಷ್ಟು ಧನವನ್ನು ನೀನೇನೋ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀಡುವಿ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮೂರು ಪಾದ ಪರಿಮಿತವಾದ ಭೂಮಿಯೇ ಸಾಕು. ಈ ಮೂರಡಿ ನೆಲದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯ.'' ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಾಮನದೇವರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಹುಶಾಲಿಯಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮೂರು ಪಾದ ಪರಿಮಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ವಾಮನನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟನು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿಯ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ವಟುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆ ಭೂಮಿದಾನದ ಸಂಕಲ್ಪದ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೇ ಆ ವಟು ವಾಮನನು ತನ್ನ ಕುಳ್ಳಾದ ವಾಮನ ವೇಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವಾಮನನಾಗಿ ವಿರಾಟರೂಪವನಾಂತು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸರ್ವದೇವತಾ ಮಯನಾದ ತನ್ನ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ತೋರಿಸಿದನು.

೬೫೦. ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯೌ ತು ನಯನೇ ದ್ಯೌಃ ಶಿರಃ ಚರಣೌ ಕ್ಷಿತಿಃ।
ಪಾದಾಂಗುಲ್ಯಃ ಪಿಶಾಚಾಸ್ತು ಹಸ್ತಾಂಗುಲ್ಯಸ್ತು ಗುಹ್ಯಕಾಃ ॥

೬೫೧. ವಿಶ್ವೇದೇವಾಶ್ಚ ಜಾನುಸ್ಥಾಃ ಜಂಘೇ ಸಾಧ್ಯಾಸ್ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ।
ಯಜ್ಞಾಶ್ಚಾಂಗೇಷು ಸಂಭೂತಾ ಲೇಖಾಶ್ಚಪ್ಸರಸಸ್ತಥಾ ।

೬೫೨. ದೃಷ್ಟಿರ್ಋಕ್ಷಾಣ್ಯಶೇಷಾಣಿ ಕೇಶಾಃ ಸೂರ್ಯಾಂಶವಃ ಪ್ರಭೋಃ ।
ತಾರಕಾ ರೋಮಕೂಪಾಣಿ ರೋಮೇಷು ಚ ಮಹರ್ಷಯಃ ।

೬೫೩. ಬಾಹವೋ ವಿದಿಶಸ್ತಸ್ಯ ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಅಶ್ವಿನೌ ಶ್ರವಣೇ ತಸ್ಯ ನಾಸಾ ವಾಯುರ್ಮಹಾಬಲಃ ॥

೬೫೪. ಪ್ರಸಾದೇ ಚಂದ್ರಮಾ ದೇವೋ ಮನೋಧರ್ಮಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಸತ್ಯಮಸ್ಯಾಽ ಭವದ್ವಾಣೀ ಜಿಹ್ವಾ ದೇವೀ ಸರಸ್ವತೀ ॥

೬೫೫. ಪೃಷ್ಠೇಽಸ್ಯ ವಸವೋ ದೇವಾ ಮರುತಃ ಸರ್ವಸಂಧಿಷು ।
ವಕ್ಷಸ್ಥಲೇ ತಥಾ ರುದ್ರಾ ಧೈರ್ಯಂ ಚಾಸ್ಯ ಮಹಾರ್ಣವಾಃ ॥

೬೫೬. ಉದರೇ ಚಾಸ್ಯ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಮರುತಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಾಃ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಮೇಧಾ ಧೃತಿಃ ಕಾಂತಿಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ವೈ ಕಟೌ ॥

೬೫೭. ಸರ್ವಜ್ಯೋತಿರಸೌ ದೇವಸ್ತಪಶ್ಚ ಪರಮಂ ಮಹತ್ ।
ತಸ್ಯ ದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ತೇಜಃ ಪ್ರೋದ್ಭೂತಮುತ್ತಮಂ॥

೬೫೮. ತಸ್ಯ ಕುಕ್ಷಿಷು ವೇದಾಶ್ಚ ಜಾನುನೀ ಚ ಮಹಾಮಖಾಃ ।
ಇಷ್ಟಯಃ ಪಶುಬಂಧಾಶ್ಚ ದ್ವಿಜಾನಾಂ ಚೇಷ್ಟಿತಾನಿ ಚ ॥

೬೫೯. ತಸ್ಯ ದೇವಮಯಂ ರೂಪಃ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಹಾಬಲಾಃ ।
ನೋಪಸರ್ಪಂತಿ ತೇ ದೈತ್ಯಾಃ ಪತಂಗಾ ಇವ ಪಾವಕಂ ॥

ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿರಾಡ್ ದೇಹವು ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರೆಂಬ ಕಂಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ತಲೆಯ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗಸವಿದ್ದರೆ ಅವನೀತಲವೇ ಅದರ ಅಡಿದಾವರೆ. ಪಿಶಾಚಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಲಬೆರಳು. ಗುಹ್ಯಕರು ಕೈಬೆರಳು. ಮೊಳಕಾಲು ಮಂಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳು. ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕಾಲುಗಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಆ ವಿರಾಡ್‌ರೂಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಯಜ್ಞಮಯ. ಅವನ ಅವಯವಗಳಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ಉದ್ಭೂತರಾಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಅವನ ಚಕ್ಷುಸ್ಸುಗಳು ಆಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ರವಿಯ ಕಿರಣಗಳೇ ಅವನ ಕೇಶಪಾಶ. ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕೆಗಳು ಮೈಗೂದಲಿನ ಮೂಲಗಳಲ್ಲೇ ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ರೋಮ ಕೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ಮುನಿಮಹರ್ಷಿಗಳು. ದಿಕ್ಕುಗಳು ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆ ವಿರಾಟ ವಾಮನನ ಕಿವಿ. ಉಪದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ತೋಳು. ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಕಿವಿಯ ಹೊರಳೆ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ವಾಯುವೇ ಅವನ ಮೂಗು.

ಚಂದ್ರನು ಅವನ ಪ್ರಸಾದದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೇ ಅವನ ಮನೋಧರ್ಮ. ಸತ್ಯವೇ ಅವನ ವಾಣಿ. ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಅವನ ನಾಲಿಗೆ. ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿದೇವಿಯೇ ಅವನ ಕೊರಳು. ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ರೇಖೆಗಳಾಗಿ ಹೊಳೆದವು. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೇ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಹುಬ್ಬಿನಗುಂಟ ತ್ವಷ್ಟಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ, ವೃಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅವನ ಹೃದಯವು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಗಳು ಅವನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ದೇವತೆಗಳೂ ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವಯವಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುದ್ಗಣಗಳು ಅವಕಾಶ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಹನ್ನೊಂದು

ರುದ್ರರಿಗೆ ಅವನ ಎದೆ ಆಸರೆ. ಎಲ್ಲ ಸಾಗರಗಳು ಅವನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದವು. ಗಂಧರ್ವರೂ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೂ ಅವನ ಉದರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮೇಧಾ, ಧೃತಿ, ಕಾಂತಿ, ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಅವನ ನಡುವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿದ್ದವು. ಸರ್ವಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ತಪೋಮಯನೂ ಆದ ಆ ದೇವಾಧಿ ದೇವನ ದೇಹವು ಭುವಿ ಭಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತು ಕೊಂಡಿತು. ಅದರಿಂದ ದಿವ್ಯವಾದ ತೇಜಃಪುಂಜವು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳೂ, ಮಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದವು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಶ್ವದೇವಮಯವಾದ ಈ ವಿರಾಟ್ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರಾದ ದೈತ್ಯರೂ ಕೂಡ ಹೆದರಿ ದೂರ ಸರಿದರು. ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಂಡ ದೀಪದ ಹುಳಗಳಂತೆ ಅವರಾರೂ ಆ ವಾಮನನ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

೬೬೦. ಚಿಕ್ಷುರಸ್ತು ಮಹಾದೈತ್ಯಃ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠಂ ಗೃಹೀತವಾನ್ ।
ದಂತಾಭ್ಯಾಂ ತಸ್ಯ ವೈ ಗ್ರೀವಾಮಂಗುಷ್ಠೇನಾಹನದ್ಧರಿಃ ॥

೬೬೧. ಪ್ರಮಥ್ಯ ಸರ್ವಾನಸುರಾನ್ಪಾದ ಹಸ್ತತಲೈರ್ವಿಭುಃ ।
ಕೃತ್ವಾ ರೂಪಂ ಮಹಾರೌದ್ರಂ ಸಂಜಹಾರಾಶು ಮೇದಿನೀಂ ।

೬೬೨. ತಸ್ಯ ವಿಕ್ರಮತೋ ಭೂಮಿಂ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯೌ ಸ್ತನಾಂತರೇ ।
ನಭೋ ವಿಕ್ರಮಾಣಸ್ಯ ಸಕ್ಥಿದೇಶೇ ಸ್ಥಿತಾವುಭೌ ॥

೬೬೩. ಪರಂ ವಿಕ್ರಮಮಾಣಸ್ಯ ಜಾನುಮೂಲೇ ಪ್ರಭಾಕರೌ ।
ವಿಷ್ಣೋಃ ರಾಸ್ತಾಂ ಸ್ಥಿತಸ್ಯೈತೌ ದೇವ ಪಾಲನಕರ್ಮಣಿ ॥

೬೬೪. ಜಿತ್ವಾ ಲೋಕತ್ರಯಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಹತ್ವಾ ಚಾಸುರಪುಂಗವಾನ್ ।
ಪುರಂದರಾಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ದದೌ ವಿಷ್ಣುರುರುಕ್ರಮಃ ॥

೬೬೫. ಸುತಲಂ ನಾಮ ಪಾತಾಲ ಮಧಸ್ತಾದ್ವಸುಧಾತಲಾತ್ ।
ಬಲೇರ್ದತ್ತಂ ಭಗವತಾ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ ।

೬೬೬. ಅಥ ದೈತ್ಯೇಶ್ವರಂ ಪ್ರಾಹ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಶ್ವರಃ ।
ಯತ್ತ್ವಯಾ ಸಲಿಲಂ ದತ್ತಂ ಗೃಹೀತಂ ಪಾಣಿನಾ ಮಯಾ ।

೬೬೭. ಕಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣಃ ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯಾಯುರುತ್ತಮಂ ।
ವೈವಸ್ವತೇ ತಥಾತೀತೇ ಕಾಲೇ ಮನ್ವಂತರೇ ತಥಾ ॥

ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ದೈತ್ಯನಾದ ಚಿಕ್ಷುರನು ಮಾತ್ರ ಆಗ ಹರಿಯ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಬಂದನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಆ ದೈತ್ಯನ ಕೊರಳು ಹಿಡಿದು ಹಲ್ಲು ಉದುರಿಸಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ಹೀಗೆ ಎದುರು ಬಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆದು, ಕೈಯಿಂದ ಹೊಡೆದು, ಅಸುರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೊಸೆದು ಹಾಕಿ ಆ ಹರಿಯು ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ದೇಹದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ

ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಆ ವಿಷ್ಣು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ಅವನ ಎದೆಯ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದರು. ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ಅಳೆಯತೊಡಗಿ ದಾಗ ಆ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಿನುಗಿದರು. ಆ ಭಗವಂತನು ಇನ್ನೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ತನ್ನ ಅಡಿಯಿಂದ ಅಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಆ ರವಿಚಂದ್ರರು ಆ ಭಗವಂತನ ಮೊಳಕಾಲ ಮಂಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ರಮಿಸಿ ಗೆದ್ದು, ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪಿಯಾದ ಅ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಾನು ಗೆದ್ದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಭೂಲೋಕದ ಕೆಳಗಡೆ ಇರುವ ಸುತಲ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಪಾತಾಳ ಲೋಕವನ್ನು ಸರ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದ ಆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಬಲಿರಾಜನಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಕರುಣಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲ ದೇವಾಧಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾದ, ಜಗದೊಡೆಯರಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನಾದ ಆ ವಿಷ್ಣು ಭಗವಂತನು ದೈತ್ಯೇಶ್ವರನಾದ ಬಲಿರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ನುಡಿದನು-

''ದೈತ್ಯರಾಜ, ನೀನು ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಆ ದಾನೋದಕವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ತ್ರಿಪಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟೆ. ನೀನು ಬಿಟ್ಟ ಆ ದಾನೋದಕವನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವು ಒಂದು ಕಲ್ಪಪ್ರಮಾಣ ಬೆಳೆದು ನೀನು ಚಿರಂಜೀವಿ ಯಾಗುವೆ.''

೬೬೮. ಸಾವರ್ಣಿಕೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಭವಾನಿಂದ್ರೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।
ಇದಾನೀಂ ಭುವನಂ ದತ್ತಂ ಸರ್ವಂ ಶಕ್ರಾಯ ವೈ ತವ ॥

೬೬೯. ಚತುರ್ಯುಗವ್ಯವಸ್ಥಾ ಚ ಸಾಧಿಕಾತ್ವೇಕಸಪ್ತತಿಃ ।
ನಿಯಂತವ್ಯಾ ಮಯಾ ಸರ್ವೇ ಯೇ ತಸ್ಯ ಪರಿಪಂಥಿನಃ ।

೬೭೦. ತೇನಾಹಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂರ್ವಮಾರಾಧಿತೋ ಬಲೇ ।
ಸುತಲಂ ನಾಮ ಪಾತಾಲಂ ಸಮಾದಾಯ ವಚೋ ಮಮ ॥

೬೭೧. ವಸಾಸುರ ಮಮಾದೇಶಂ ಯಥಾವತ್ಪರಿಪಾಲಯನ್ ।
ತತ್ರ ದೇವಾಸುರೋಪೇತೇ ಪ್ರಾಸಾದ ಶತಸಂಕುಲೇ ।

ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದ ಕಾಲಾವಕಾಶವು ಪೂರ್ತಿ ಕೊನೆಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು. ಹೊಸ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಈಗ ನನಗೆ ಮೂರುಪಾದ ಧರೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ನೀನೇ ದೇವೇಂದ್ರನಾಗುವಿ. ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗಿರುವ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನಾನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಕೂಡಿದರೆ ಒಂದು ಮಹಾ ಯುಗವಾಗುತ್ತದೆ, ಇಂಥ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮಹಾಯುಗಗಳು ಕೂಡಿ ಒಂದು ಮನ್ವಂತರವಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಈಗಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನು ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಮನ್ವಂತರಗಳ ನಿಯಮನ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಅನುಶಾಸನ ಪರಿಪಾಲನೆಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ನನ್ನ ಕಾಲವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದವರನ್ನು ನಾನು ಶಾಸನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲರಾದವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈಗ ಇಂದ್ರಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಚೀಪತಿಯು ಹಿಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಈ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೂರು ಲೋಕದ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಕರುಣಿಸಿದ್ದೆ. ಈ ನನ್ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನೀನು ಅವನ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ನನ್ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾಧೆ ತಂದದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶಾಸನ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ವಾಮನವೇಷದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನನ್ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಸುತಳ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸು. ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಪಾಲಿಸು. ಆ ಪಾತಾಳ ಪ್ರದೇಶವು ನಿನಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಸುರರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಅರಮನೆಗಳು, ಸಾವಿರಾರು ಸಿರಿಮನೆಗಳೂ, ಬಿರಿದ ಹೊಂದಾವರೆಗಳಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಸರೋವರಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅರಳಿದ ಹೂಗಳಿಂದ ಬಾಗಿದ ಮರಗಳು. ತಿಳಿನೀರಿನ ತೊರೆಗಳು. ಇಂಥ ರಮ್ಯವಾದ ಆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಾನವೇಶ್ವರನೇ, ನೀನು ಎಲ್ಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸು.

೬೭೨. ಪ್ರೋತ್ಫುಲ್ಲ ಪಂಕಜ ಸರೋದ್ರುಮ ಶುದ್ಧಸರಿದ್ವರೇ ।
ಸುಗಂಧೀ ರೂಪಸಂಪನ್ನೋ ಹೇಮಾಭರಣಭೂಷಿತಃ ।

೬೭೩. ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿದಿಗ್ಧಾಂಗೋ ನೃತ್ಯಗೀತ ಮನೋಹರಃ ।
ಉಪಭುಂಕ್ಷ್ವ ಮಹಾಭೋಗಾನ್ವಿಪುಲಾನ್ ದಾನವೇಶ್ವರ ॥

೬೭೪. ಮಾಮಜ್ಞಯಾ ಬಲೇ ತತ್ರ ತಿಷ್ಠ ಸ್ತ್ರೀಶತಸಂವೃತಃ ।
ಯಾವತ್ ಸುರೈಶ್ಚ ವಿಪ್ರೈಶ್ಚ ವಿರೋಧಂ ತ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ।

೬೭೫. ತಾನತ್ತ್ವಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ಸಂಭೋಗಾನ್ಸರ್ವಕಾಮಸಮನ್ವಿತಾನ್ ।
ಯದಾ ಸುರೈಶ್ಚ ವಿಪ್ರೈಶ್ಚ ವಿರೋಧಂ ತ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ
ಬಂಧಕೃಚ್ಚ ತದಾ ಪಾಶೋ ದಾರುಣೋ ಘೋರ ದರ್ಶನಃ ।

ಬಲಿರುವಾಚ

೬೭೬. ತತ್ರಾಶನಂ ಮೇ ಪಾತಾಲೇ ಭಗವನ್ ಭವದಾಜ್ಞಯಾ ।
ಕಿಂ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯುಪಾದಾನಮುಪಭೋಗೋಪಪಾದಕಮ್ ॥
ಅಪ್ಯಾಯಿತೋಽತೋ ದೇವೇಶ ಸ್ಮರೇಯಂ ತ್ವಾಮಹಂ ಸದಾ ।

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

೬೭೭. ದಾನಾನ್ಯವಿಧಿದತ್ತಾನಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾನ್ಯಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ।
ಹುತಾನ್ಯಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯಾನಿ ತಾನಿ ದಾಸ್ಯಂತಿ ತೇ ಫಲಂ ॥

೬೭೮. ಅದಕ್ಷಿಣಾಸ್ತಥಾ ಯಜ್ಞಾಃ ಕ್ರಿಯಾಶ್ಚಾವಿಧಿನಾ ಕೃತಾಃ ।
ಫಲಾನಿ ತವ ದಾಸ್ಯಂತಿ ಅಧೀತಾನ್ಯವ್ರತಾನಿ ಚ ।

ಒಲುವು ಚೆಲುವುಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ನೀನು ಅಲ್ಲಿ ಮೈಗೆ ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನು ಪೂಸಿಕೊಂಡು ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆನಂದದಿಂದ ವಾಸ ಮಾಡು ಹಾಗೂ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸು. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಲಿರಾಜನೇ, ನೂರಾರು ಜನ ಚೆಲುವೆಯರು ಒಲವಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ ಸುಖವನ್ನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯದ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಅಧಿಕಾರದ ಗೌರವ ವನ್ನೂ ನನ್ನ ಆದೇಶದಂತೆ ನೀನು ನಿರಂತರವೂ, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು.

ಆದರೆ ಬಲಿರಾಜ, ಒಂದು ಮಾತು ಮಾತ್ರ ನೆನಪಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಈ ಎಲ್ಲ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳು ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುವವು. ದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿರೋಧವನ್ನು ನೀನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳು ನಿನಗೆ ದೊರಕಲಾರವು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ಅಧಿಕಾರ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೇ ನಿನಗೆ ಘೋರ ಪಾಶಗಳಾಗಿ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ.''

ಬಲಿರಾಜ : ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾನೇನೋ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಹಾರವೇನು? ನನಗೆ ಭೋಗೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸಾಧನವು ಅಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ? ಏನೇ ಆಗಲಿ. ದೇವರ ಒಡೆಯನೆ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ಣವಾದ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ನಾನು ಇನ್ನು ಮರೆಯಲಾರೆ. ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ.

ಪರಮಾತ್ಮ : ಬಲಿರಾಜ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆಹಾರ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀಡಿದ ದಾನಗಳ ಫಲವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೇ ಬರುವದು. ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಹೋಮಹವನಗಳ ಫಲಪುಣ್ಯಗಳೂ ನಿನಗೇ. ದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಗಳು, ವಿಧಿ ಪೂರ್ವಕವಲ್ಲದ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳು, ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಫಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೇ ನೀಡುತ್ತವೆ.

೬೭೯. ಉದಕೇನ ವಿನಾ ಪೂಜಾ ವಿನಾ ದರ್ಭೇಣ ಯಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ।
ಆಜ್ಯೇನ ಚ ವಿನಾ ಹೋಮಾಃ ಫಲಂಃ ದಾಸ್ಯಂತಿ ತೇ ಬಲೇ ॥

೬೮೦. ಯಶ್ಚೇದಂ ಸ್ಥಾನಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಕರಿಷ್ಯತಿ ।
ನ ತತ್ರ ಚಾಸುರೋ ಭಾಗೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಕದಾಚನ ॥

೬೮೧. ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಶ್ರಮಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಪದಂ ಹ್ರದಂ ।
ಯೇ ಚ ಶ್ರಾದ್ಧಾನಿ ಕುರ್ವಂತಿ ವ್ರತಂ ನಿಯಮಮೇವ ಚ ॥

೬೮೨. ಕ್ರಿಯಾ ಕೃತಾ ಚ ಯಾ ಕಾಚಿದ್ವಿಧಿನಾ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ಸರ್ವಂ ತದಕ್ಷಯಂ ತಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥

೬೮೩. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಏಕಾದಶ್ಯಾಮುಪೋಷಿತಃ ।
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ವಾಮನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಪದೇ ತಥಾ ।
ದತ್ವಾ ದಾನಂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥

೬೮೪. ಬಲಯೇಽಮುಂ ವರಂ ದತ್ವಾ ಶಕ್ರಾಯಾಪಿ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ ।
ವ್ಯಾಪಿನಾ ತೇನ ರೂಪೇಣ ಜಗಾಮಾದರ್ಶನಂ ಹರಿಃ ॥

೬೮೫. ಶಶಾಸ ಚ ಯಥಾಪೂರ್ವಮಿಂದ್ರಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪೂಜಿತಃ ।
ಅವಸಚ್ಚ ಯಥಾಸ್ಥಾನಂ ಬಲಿಃ ಪಾತಾಲಮಾಶ್ರಿತಃ ॥

೬೮೬. ಇತ್ಯೇತತ್ ಕಥಿತಂ ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।
ಶೃಣುಯಾದ್ಯೋ ವಾಮನಸ್ಯ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

೬೮೭. ಬಲಿ ಪ್ರಲ್ಹಾದ ಸಂವಾದಂ ಮಂತ್ರಿತಂ ಬಲಿಶುಕ್ರಯೋಃ ।
ಬಲೇರ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಕಥಿತಂ ಯೇ ಸ್ಮರಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ ।

ನೀರು ಇಲ್ಲದ ದೇವರ ಪೂಜೆ, ದರ್ಭೆ (ಪವಿತ್ರ) ಇಲ್ಲದ ಸತ್ಕಾರ್ಯ, ತುಪ್ಪವಿಲ್ಲದ ಹೋಮ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಹೋಗದೆ ನಿನಗೇ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ವರಕೊಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಈ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಫಲವು ಅಸುರ ಭಾಗ ರೂಪದಿಂದ ನಿನಗೆ ಎಂದೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಾಣ ಎನಿಸಿದ ಈ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುಪದ ಎಂಬ ಈ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀವಾಮನ ದೇವರ ದರ್ಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಯಥಾ ಶಕ್ತಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ದಿವ್ಯ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವದು.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಹೀಗೆ ಬಲಿರಾಜನಿಗೆ ವರವನ್ನೂ, ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಆ ವಾಮನ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಜಗದಗಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದುದ್ದಕ್ಕೂ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ತನ್ನ ವಿರಾಡ್ರೂಪವನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ದೇವೇಂದ್ರನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಬಲಿರಾಜನು ಭಗವಂತನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಪಾತಾಳಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು ಈವರೆಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವರ ಕಲ್ಮಶವೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಹೋಗುವದು, ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಹೋಗುವವು.

ಈ ವಾಮನ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಲ್ಹಾದ ರಾಜರ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಲಿರಾಜರ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು, ಬಲಿ ಹಾಗೂ ವಾಮನ ದೇವರು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವ ಮಾನವರಿಗೆ ಬೇನೆಗಳು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚಿಂತೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನ ಮೋಹಗಳು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಪಾಪವಂತೂ ಅವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

೬೯. ನಾಧಯೋ ವ್ಯಾಧಯಸ್ತೇಷಾಂ ನ ಚ ಮೋಹಾಕುಲಂ ಮನಃ ।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಪಾಪಃ ತಸ್ಯ ಕದಾಚನ ॥

೯೦. ಚ್ಯುತರಾಜ್ಯೋ ನಿಜಂ ರಾಜ್ಯ ಮಿಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ವಿಯೋಗವಾನ್।
ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಹಾಭಾಗ ನರಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕಥಾಮಿಮಾಂ ॥

೯೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇದಮಾಪ್ನೋತಿ ಜಯತಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ಮಹೀಂ ।
ವೈಶ್ಯೋ ಧನಸಮೃದ್ಧಿಂ ಚ ಶೂದ್ರಃ ಸುಖಮವಾಪ್ನುಯಾತ್
ವಾಮನಸ್ಯ ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶ್ವಣ್ವನ್ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ।

ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾದವರು ಈ ವಾಮನಾವತಾರದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಕಳೆದು ಹೋದ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಗಲಿದವರು ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಿಂದ ಮೇಲನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಾಮನ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವೇದಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗು ತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಭೂಮಂಡಲದ ವಿಜಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ವೈಶ್ಯನಿಗೆ ದುಡ್ಡಿನ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಶೂದ್ರನಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದ ಜನರೂ ಈ ವಾಮನ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಮನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾದ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೊಂದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತೋತ್ರ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೨

೧೯೨. ಕಥಮೇಷಾ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ನದೀನಾಮುತ್ತಮಾ ನದೀ ।
ಸರಸ್ವತೀ ಮಹಾಭಾಗಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾನುಯಾಯಿನೀ ॥

೧೯೩. ಕಥಂ ಚ ಸರ ಆಸಾದ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ತೀರ್ಥಾನಿ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ।
ಪ್ರಯಾತಾ ಪಶ್ಚಿಮಾಮಾಶಾಂ ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯಗತಿಃ ಶುಭಾ ।
ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ಬ್ರೂಹಿ ತೀರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಂ ವರ ।

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೧೯೪. ಪ್ಲಕ್ಷ ವೃಕ್ಷಾತ್ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಸರಿಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಾ ಸನಾತನೀ ।
ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಕರೀ ಸ್ಮರಣಾದಪಿ ನಿತ್ಯಶಃ ।

೧೯೫. ಸೈಷಾ ಶೈಲಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿದಾರ್ಯ ಚ ಮಹಾನದೀ ।
ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಪುಣ್ಯತೋಯೈಷಾ ವನಂ ದ್ವೈತಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ ॥

೧೯೬. ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ಲಕ್ಷೇ ಸ್ಥಿತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೋ ಮಹಾಮುನಿಃ।
ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ತದಾ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ತುಷ್ಟಾವಾಥ ಸರಸ್ವತೀಂ ॥

೧೯೭. ತ್ವಂ ದೇವಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮಾತಾ ವೇದಾರಣಿಃ ಶುಭಾ ।
ಸದಸದ್ದೇವಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ಮೋಕ್ಷಬೋಧಾಯ ಯತ್ಪದಂ ।

೧೯೮. ಯಥಾ ಜಲಂ ಸಾಗರೇ ಹಿ ತಥಾ ತತ್ತ್ವಯಿ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ।
ಅಕ್ಷರಂ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಶ್ವಂ ಚೈತತ್ಕ್ಷರಾತ್ಮಕಂ ॥

೧೯೯. ದಾರುಣ್ಯವಸ್ಥಿತೋ ವಹ್ನಿರ್ಭೂಮೌ ಗಂಧೋ ಯಥಾ ಧ್ರುವಂ
ತಥಾ ತ್ವಯಿ ಸ್ಥಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಗಚ್ಚೈತದಶೇಷತಃ ॥

೨೦೦. ಓಂಕಾರಾಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ರ ದೇವಿ ಸ್ಥಿರಾಸ್ಥಿರಂ ।
ತತ್ರ ಮಾತ್ರಾತ್ರಯಂ ಸರ್ವಮಸ್ತಿ ಯದ್ದೇವಿ ನಾಸ್ತಿ ಚ ॥

೨೦೧. ತ್ರಯೋ ಲೋಕಾ ಸ್ತ್ರಯೋವೇದಾ ಸ್ತ್ರೈವಿದ್ಯಂ ಪಾವಕತ್ರಯಂ
ತ್ರೀಣಿ ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ವರ್ಗಾಶ್ಚ ತ್ರಯೋ ಧರ್ಮಾದಯಸ್ತಥಾ

೨೦೨. ತ್ರಯೋ ಗುಣಾಃ ತ್ರಯೋ ವರ್ಣಾಃ ತ್ರಯೋ ವೇದಾಃ ತಥಾಕ್ರಮಾತ್।
ತ್ರಿಧಾತವಸ್ತಥಾವಸ್ಥಾ ಪಿತರಶ್ಚಾಣಿಮಾದಯಃ ॥

ಋಷಿಗಳು ಲೋಮಹರ್ಷಣರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:

''ಮಹಾನುಭಾವರೇ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ನದೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಈ ಸರಸ್ವತೀ ನದೀ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದುಬರುವ ಈ ಹಿರಿ ಹೊಳೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಮುಂದೆ ಅದು ಪೃಥೂದಕ ಸರೋವರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನ

ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಿವ್ಯತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಡುವಣ ನಿಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರವಹಿಸಿತು? ಅದರ ಪ್ರವಾಹದ ಗತಿಯು ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕಂಡು ಹಲವೆಡೆ ಕಾಣದೆ ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯಗತಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಹರಿದುಹೋಯಿತು! ಇದೆಲ್ಲ ಈ ತೀರ್ಥ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಬಲ್ಲಿದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರಾದ ತಾವು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸರಸ್ವತಿಯು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಇದು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಒಂದು ಆಲದ ಮರದಿಂದ. ಅನುದಿನವೂ ಇದನ್ನು ನೆನೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು. ಮುಂದೆ ಸಹಸ್ರಾರು ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಹರಿದು ಮುನ್ನಡೆದ ಈ ಮಹಾನದಿಯು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನೀರಿನ ವೇಗದಿಂದ ದ್ವೈತವನ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಹರಿಯಿತು.

ಆಲದ ಮರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವಾಗಲೇ ಈ ನದಿಯು ಉಗಮಾಗಮಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಹಾಮುನಿಯು ಆಗಲೇ ಈ ನದಿಗೆ ನಮಿಸಿದನು. ಹಣೆ ಮಣಿಸಿದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನುಡಿದನು -

೭೦೩. ಏತನ್ಮಾತ್ರಾತ್ರಯಂ ದೇವಿ ತವ ರೂಪಂ ಸರಸ್ವತಿ ।
ವಿಭಿನ್ನದರ್ಶನಾ ಆದ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಹಿ ಸನಾತನಾಃ ॥

೭೦೪. ಸೋಮಸಂಸ್ಥಾ ಹವಿಸ್ಸಂಸ್ಥಾಃ ಪಾಕಸಂಸ್ಥಾಃ ಸನಾತನಾಃ ।
ತಾಃ ತ್ವದುಚ್ಚಾರಣಾದ್ದೇವಿ ಗೀಯಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ ॥

೭೦೫. ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯಂ ತಥಾಚಾನ್ಯದರ್ಧಮಾತ್ರಾಶ್ರಿತಂ ಪರಂ ।
ಅವಿಕಾರ್ಯಕ್ಷಯಂ ದಿವ್ಯಂ ಪರಿಣಾಮವಿವರ್ಜಿತಂ ॥

೭೦೬. ತಥೈವ ತತ್ಪರಂ ರೂಪಂ ಯನ್ನಶಕ್ಯಂ ಮಯೋದಿತಂ ।
ನಚಾನ್ಯೇನ ತಥಾ ಜಿಹ್ವಾ ತಾಲ್ವೋಷ್ಠಾದಿಭಿರುಚ್ಯತೇ ॥

೭೦೭. ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ ಶಿವೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಜ್ಯೋತಿರೇವ ಚ।
ವಿಶ್ವಾವಾಸಂ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ॥

೭೦೮. ಸಾಂಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವೇದೋಕ್ತಂ ಬಹುಶಾಖಾಸ್ಥಿರೀಕೃತಂ ।
ಅನಾದಿ ಮಧ್ಯ ನಿಧನಂ ಸದಸಚ್ಚ ಸದೈವ ತು ।

೭೦೯. ಏಕಂ ತ್ವನೇಕಧಾಪ್ಯೇಕಂ ಭಾವಭೇದ ಸಮಾಶ್ರಿತಂ ।
ಅನಾಖ್ಯ ಷಡ್ಗುಣಾಖ್ಯಂ ಚ ಬಹ್ವಾಖ್ಯಂ ತ್ರಿಗುಣಾಶ್ರಯಂ ॥

೭೧೦. ನಾನಾಶಕ್ತಿ ವಿಭಾವಜ್ಞಂ ನಾನಾಶಕ್ತಿ ವಿಭಾವಕಂ ।
ಸುಖಾತ್ಸೌಖ್ಯಂ ಮಹಾಸೌಖ್ಯಂ ರೂಪಂ ತತ್ವಗುಣಾತ್ಮಕಂ ॥

೭೧೧. ಏವಂ ದೇವಿ ತ್ವಯಾ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ನಿಷ್ಕಲಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ।
ಅದ್ವೈತಾವಸ್ಥಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯಚ್ಚ ದ್ವೈತೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥

೭೧೨. ಯದ್ವಾಮೂರ್ತಂ ಯಚ್ಚ ಮೂರ್ತಂ ಸಮಸ್ತಂ ।
ಯದ್ವಾ ಭೋತೇಷ್ವೇವ ಕರ್ಮಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ ॥
ಯದ್ವಾ ದೇವೇಷ್ವಸ್ತಿ ಲೇಖೆನ್ಯತೋ ವಾ ।
ತತ್ಸಂಬದ್ಧಂ ತ್ವಕ್ಷರೈಃ ವ್ಯಂಜನೈಶ್ಚ ॥

೭೧೩. ಏವಂ ಸ್ತುತಾ ತದಾ ದೇವೀ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜಿಹ್ವಾ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಂ ಮಹಾಮುನಿಂ
ಯತ್ರ ತ್ವಂ ನೇಷ್ಯಸೇ ವಿಪ್ರ ತತ್ರ ಯಾಸ್ಯಾಮ್ಯತಂದ್ರಿತಾ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ

೭೧೪. ಆದ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸರಂ ಪುಣ್ಯಂ ತತೋ ನಾಗಹ್ರದಂ ಸ್ಮೃತಂ ।
ಕುರುಣಾ ಕೃಷಿಣಾ ಕೃಷ್ಟಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ತತಃ ಸ್ಮೃತಂ ।
ತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇನ ಯಾಹಿ ಪುಣ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಜಲಾವಹಾ ॥

''ಹೇ, ದೇವಿಯೇ, ನೀನು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾಯಿಯಂತಿರುವಿ. ಸಜ್ಜನರ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನಳಾಗಿರುವಿ. ಸಮುದ್ರದಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನೀರು ಇರುವದು. ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವನು. ಆದರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಆತನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳು ಕೂಡಿದಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಲೋಕತ್ರಯಗಳ, ವಿದ್ಯಾತ್ರಯಗಳ, ಅಗ್ನಿತ್ರಯಗಳ, ಸಮಾವೇಶವು ಇರುವದು. ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮ ಎಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳು, ಋಗ್, ಯಜುರ್, ಅಥರ್ವ ಎಂಬ ಮೂರು ವೇದಗಳು, ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಕಫ ಎಂಬ ಮೂರು ಧಾತುಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಹೇ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯೇ ನಿನ್ನ ರೂಪಗಳು. ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸೋಮಸಂಸ್ಥಾ, ಹವಿಸ್ಸಂಸ್ಥಾ, ಪಾಕಸಂಸ್ಥಾ ಎಂಬ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಲಾಭವು ಆಗುವದು. ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರದೇ ಇದ್ದ ದೇವರ ಸ್ವರೂಪವು ಸರ್ವಥಾ ವಿಕಾರ ಶೂನ್ಯವಾದದು ಹಾಗೂ ಕ್ಷರಾಕ್ಷರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಾವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಅದೇ ತತ್ವವೇ ವಿಷ್ಣು ಪರಮಾತ್ಮವು. ಆತನೇ ಶಿವ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಿರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ವಿಶ್ವ ಚಾಲಕನಾಗಿ ಇರುವನು. ಸಾಂಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವು, ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಅನಾದ್ಯನಂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿವೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ವರೂಪವು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದು. ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಆತನು ಕಾರಣೀಭೂತನಾದರೂ ಅವುಗಳ ವಿಕಾರ ಆತನಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸುಖಗಳಲ್ಲಿಯ ಮಹಾಸುಖ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವದು. ಹೇ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯೇ, ನೀನೂ ಕೂಡ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವದಂತೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವೆ. ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ, ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಸ್ತುಗಳ, ಭೂಮಿ ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತುಗಳ, ದೃಶ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ನೀನಾಗಿರುವಿ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ

ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ದೇವ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸ್ಥೂಲ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇ ದೇವಿಯೇ, ನೀನಾಗಿರುವಿ. ಹೇ ಸರಸ್ವತಿಯೇ, ನೀನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಲಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪಳಾಗಿರುವಿ. ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸರಸ್ವತಿಯು ಅಂದಳು - ''ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಿಯೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಲಸ್ಯ ವಿಲ್ಲದೇ ಬರುವೆನು.'' ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಆಗ ''ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ನೀನು ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ನಾಗ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕುರು ಎಂಬ ಋಷಿಯಿಂದ ನೇಗಿಲ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗತಿಯು ಚ್ಯುತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಬೇಡ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತೋತ್ರ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೆರಡನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

—○—

ಸರಸ್ವತೀ ತೀರ - ಊಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಅಪಾರ — ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೩

೭೧೫. ಇತ್ಯ ರ್ಷೇರ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ।
ನದೀ ಪ್ರವಾಹ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ವಿವೇಶ ಹ ॥

೭೧೬. ತತ್ರ ಸಾರಂತುಕಂ ಪಾಪ್ಯ ಪುಣ್ಯತೋಯಾ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸಮಾಪ್ಲಾವ್ಯ ಪ್ರಯಾತಾ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ದಿಶಂ ॥

೭೧೭. ತತ್ರ ತೀರ್ಥಸಹಸ್ರಾಣಿ ಋಷಿಭಿಸ್ಸೇವಿತಾನಿ ಚ ।
ತಾನ್ಯಹಂ ಕೀರ್ತಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಸಾದಾತ್ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ॥

೭೧೮. ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ಮರಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ದರ್ಶನಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ।
ಸ್ನಾನಂ ಪುಣ್ಯಕರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಅಪಿ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಕಾರಿಣಃ ॥

೭೧೯. ಯೇ ಸ್ಮರಿಷ್ಯಂತಿ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ದೇವತಾಃ ಪ್ರೀಣಯಂತಿ ಚ ।
ಸ್ನಾಂತಿ ಚ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಶ್ಚ ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥

೭೨೦. ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತೋಪಿ ವಾ ।
ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ॥

೭೨೧. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಸಾಮ್ಯಹಂ ।
ಅಪ್ಯೇತಾಂ ವಾಚಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

೭೨೨. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಂ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಂ ಗೋಗ್ರಹೇ ಮರಣಂ ಧ್ರುವಂ ।
ವಾಸಃ ಪುಂಸಾಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೆ ಮುಕ್ತಿರುಕ್ತಾ ಚತುರ್ವಿಧಾ ॥

೭೨೩. ಸರಸ್ವತೀ ದೃಷದ್ವತ್ಯೋಃ ದ್ವಯೋರ್ನದ್ಯೋರ್ಯದಂತರಂ ।
ತಂ ದೇವ ನಿರ್ಮಿತಂ ದೇಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥

೭೨೪. ದೂರಸ್ಥೋಽಪಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ವಸಾಮ್ಯಹಂ ।
ಏವಂ ಯಃ ಸತತಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಸೋಽಪಿ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೆ॥

೭೨೫. ತತ್ರೈವ ಚ ವಸನ್ ಧೀರಃ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಸ್ತಟೇ ಸ್ಥಿತಃ ।
ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಮಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥

೭೨೬. ದೇವತಾ ಋಷಯಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸೇವಂತೆ ಕುರುಜಾಂಗಲಂ ।
ತಸ್ಯ ಸಂಸೇವನಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾತ್ಮನಿ ಪಶ್ಯತಿ ॥

೭೨೭. ಚಂಚಲಂ ಹಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೇ ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ।
ವಸಂತಿ ನಿಯತಾತ್ಮಾನೋ ಯೇಽಪಿ ದುಷ್ಕೃತ ಕಾರಿಣಃ ॥

೭೨೮. ತೇ ವಿಮುಕ್ತಾಶ್ಚಕಲುಷೈಃ ಅನೇಕೈರ್ಜನ್ಮ ಸಂಭವೈಃ ।
ಪಶ್ಯಂತಿ ನಿರ್ಮಲಂ ದೇವಂ ಹೃದಯಸ್ಥಂ ಸನಾತನಂ ॥

೭೨೯. ಬ್ರಹ್ಮವೇದಿಃ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸನ್ನಿಹಿತಂ ಸರಃ ।
ಸೇವಮಾನಾ ನರಾಃ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಪರಂ ಪದಂ ।

ಲೋಮಹರ್ಷಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ''ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ. ಈ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಉಳಿದ ನದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹದೊಡಗೂಡಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಸಾರುಂತಕವೆಂಬ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಜಲದಿಂದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ಥಳವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾವನಗೊಳಿಸಿ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ಈ ನದಿಯ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳು ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತೀರ್ಥಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು. ಇವುಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದಂತೂ ಪಾಪಿಗಳ ಪಾಪನಾಶ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾದದ್ದೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಗಳ ಸ್ಮರಣವೂ ಪುಣ್ಯಕರ. ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಪವಿತ್ರನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅಪವಿತ್ರನಾಗಿರಲಿ, ಯಾವದೇ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಲಿ, ಕಮಲಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಅಂತಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಬಹಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಫಲ.

ಮುಕ್ತಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳು: ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ, ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧ, ಗೋಗ್ರಹಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವಿಕೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನವಾದರೂ ಉಳಿದವುಗಳು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸಾಧನಗಳು. ಈ ಸರಸ್ವತೀ ಹಾಗೂ ದೃಷದ್ವತೀ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದೇವನಿರ್ಮಿತ ಪ್ರದೇಶ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವವರೂ ''ನಾನೂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವರು ಪವಿತ್ರರಾಗುವರು.

೭೩೦. ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಾಣಾಂ ಕಾಲೇನ ಪತನಾದ್ಭಯಂ ।
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಮೃತಾನಾಂ ತು ಪತನಂ ನೈವ ವಿದ್ಯತೆ ॥

೭೩೧. ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಋಷಯಃ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಾಃ ।
ಗಂಧರ್ವಾಶ್ಚಾಪ್ಸರೋಯಕ್ಷಾ ಸೇವಂತೆ ಸ್ಥಾನ ಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ॥

೭೩೨. ಗತ್ವಾ ತು ಶುದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ್ಥಾಣೂಮಹಾಹ್ರದೆ ।
ಮನಸಾ ಚಿಂತಿತಂ ಕಾಮಂ ಲಭತೇ ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ ।

೭೩೩. ನಿಯಮಂ ಚ ನರಃ ಕೃತ್ವಾ ಸರಃ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ।
ರಂತುಕಂ ಚ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಕ್ಷಾಮಯಿತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥

೭೩೪. ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಕ್ಷಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ।
ಪುಷ್ಪಂ ಧೂಪಂ ಚ ನೈವೇದ್ಯಂ ದತ್ವಾ ವಾಚಮುದೀರಯೇತ್

೭೩೫. ತವ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯಕ್ಷೇಂದ್ರ ವನಾನಿ ಸರಿತಸ್ತಥಾ ।
ಭ್ರಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಹ್ಯವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ಸದಾ ॥

ಸರಸ್ವತೀತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿಯೇ ತೀರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆ ಸ್ಥಳವೇ ಅಷ್ಟು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಕ್ಷಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಎಷ್ಟು ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವದರಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವಷ್ಟು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರೋವರವನ್ನು ಯಾರು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಗಳು. ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಧಃಪಾತವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಆದರೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಪತನವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣರೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಂಥ ಪವಿತ್ರತಮವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ 'ಸ್ಥಾಣುಮಹಾಹ್ರ'ವೆಂಬ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮನೋರಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ನಿಯಮ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಸರೋವರದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಯಕ್ಷನನ್ನು ದರ್ಶನತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಧೂಪದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ''ಎಲೈ ಯಕ್ಷೇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಫಲನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.''

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರ-ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಅಪಾರ
ಎಂಬ ಮೂವತ್ಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಏಳುವನಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೪

೭೩೬. ವನಾನಿ ಸಪ್ತ ನೋ ಬ್ರೂಹಿ ಸಪ್ತನದ್ಯಶ್ಚ ಕಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ।
ತೀರ್ಥಾನಿ ಚ ಸಮಗ್ರಾಣಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಫಲಂ ತಥಾ ॥

೭೩೭. ಯೇನ ಯೇನ ವಿಧಾನೇನ ಯಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ-ಯತ್ ಫಲಂ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಸ್ತರೇಣೇಹ ಬ್ರೂಹಿ ಪೌರಾಣಿಕೋತ್ತಮ ॥

ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ

೭೩೮. ಶೃಣು ಸಪ್ತವನಾನೀಹ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯತಃ ।
ಯೇಷಾಂ ನಾಮಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಸರ್ವ ಪಾಪಹರಾಣಿ ಚ ॥

೭೩೯. ಕಾಮ್ಯಕಂ ಚ ವನಂ ಪುಣ್ಯಂ ತಥಾದಿತಿವನಂ ಮಹತ್ ।
ವಾಸಸ್ಯ ಚ ವನಂ ಪುಣ್ಯಂ ಫಲಕೀವನಮೇವ ಚ ॥

೭೪೦. ತಥಾ ಸೂರ್ಯವನಂ ಸ್ಥಾನಂ ತಥಾ ಮಧುವನಂ ಮಹತ್ ।
ಪುಣ್ಯಶೀತವನಂ ನಾಮ ಸರ್ವಕಲ್ಮಷನಾಶನಂ ॥

೭೪೧. ವನಾನ್ಯೇತಾನಿ ವೈ ಸಪ್ತ ನದೀಃ ಶೃಣುತ ಮೇ ದ್ವಿಜಾಃ ।
ಸರಸ್ವತೀ ನದೀ ಪುಣ್ಯಾ ತಥಾ ವೈತರಣೀ ನದೀ ।

೭೪೨. ಆಪಗಾ ಚ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ಗಂಗಾ ಮಂದಾಕಿನೀ ನದೀ ।
ಮಧುಶ್ರವಾ ಆಮ್ಲುನದೀ ಕೌಶಕೀ ಪಾಪನಾಶನೀ ॥

೭೪೩. ದೃಷದ್ವತೀ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ತಥೈವ ಚ ಹಿರಣ್ವತೀ ।
ವರ್ಷಾಕಾಲವಹಾಸ್ಸರ್ವಾಃ ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಸರಸ್ವತೀಂ ॥

೭೪೪. ಏತಾಸಾಮುದಕಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾಲೇ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಂ ।
ರಜಸ್ವಲಾತ್ವಮೇತಾಸಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ನ ಕದಾಚನ ।
ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಪುಣ್ಯಾಹ್ಯೇತಾಃ ಸರಿದ್ವರಾಃ ॥

೭೪೫. ಶೃಣ್ವಂತು ಮುನಯಃ ಪ್ರೀತಾಃ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಫಲಂ ಮಹತ್ ।
ಗಮನಂ ಸ್ಮರಣಂ ಚೈವ ಸರ್ವಕಲ್ಮಷ ನಾಶನಂ ॥

೭೪೬. ರಂತುಕಂ ಚ ನರೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವಾರಪಾಲಂ ಮಹಾಬಲಂ ।
ಯಕ್ಷಂ ಸಮಭಿವಾದ್ಯೈವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಂ ಸಮಾರಭೇತ್ ॥

೭೪೭. ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾ ನಾಮ್ನಾಽದಿತಿವನಂ ಮಹತ್ ।
ಅದಿತ್ಯಾ ಯತ್ರ ಪುತ್ರಾರ್ಥೇ ಕೃತಂ ಘೋರಂ ಮಹತ್ತಪಃ ॥

೭೪೮. ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಹ್ಯದಿತಿಂ ದೇವಮಾತರಂ ।
ಪುತ್ರಂ ಜನಯತೇ ಶೂರಂಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಂ ।
ಆದಿತ್ಯಶತಸಂಕಾಶಂ ವಿಮಾನಂ ಚಾಧಿರೋಹತಿ ॥

೭೪೯. ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾ, ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನಮನುತ್ತಮಂ ।
ಸತತಂ ನಾಮ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಯತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಹರಿಃ ॥

ಋಷಿಗಳು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ''ಆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಏಳು ವನಗಳು ಯಾವುವು? ಅಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಥಗಳ ಹೆಸರುಗಳೇನು? ಆ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಹಾಗೂ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ವಿಧಾನವಾವುದು? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ಲೋಮಹರ್ಷಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ : ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ವನಗಳೆಂದರೆ ಕಾಮ್ಯಕವನ, ಅದಿತಿವನ, ವ್ಯಾಸವನ, ಫಲಕೀವನ, ಸೂರ್ಯವನ, ಮಧುವನ, ಪುಣ್ಯ, ಶೀತವನ ಎಂಬ ಏಳು ವನಗಳು. ಅವುಗಳ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣವೂ ಸಹ ಪುಣ್ಯಕರವಾಗಿರುವಾಗ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವದೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ವನಗಳಲ್ಲದೇ ಅಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ, ವೈತರಣೀ, ಮಂದಗಾಮಿನಿಯಾದ ಗಂಗಾ, ಮಧುಶ್ರವಾ, ಕೌಶಿಕೀ, ದೃಷದ್ವತೀ, ಹಿರಣ್ವತೀ ಎಂಬ ನದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಇರುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳು ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಯತಕ್ಕವುಗಳು. ಈ ನದಿಗಳ ನೀರು ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯಕರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಬೇರೆ ನದಿಗಳಂತೆ ಈ ನದಿಗಳಿಗೆ ರಜಸ್ವಲಾದೋಷವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರುವ ತೀರ್ಥಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ನದಿಗಳ ನೀರು ಸದಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳೇ ಇರುವವು. ಹೇ, ಮನಿಗಳೇ ಈ ತೀರ್ಥಗಳ ಸ್ಮರಣವು ಮತ್ತೂ ಅವುಗಳ ಗಮನವು ಎಲ್ಲ ಪಾಪ ವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವದು. ಮೊದಲು ರಂತುಕ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ನಾಗಿರುವ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಯಕ್ಷನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದೇ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅದಿತಿ ವನವೆಂಬ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯು ಘೋರತಪಸ್ಸನ್ನಾ ಚರಿಸಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇವದೇವತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮಾನವನು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ದೋಷ ರಹಿತನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ವಿಮಾನದಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ವಿಷ್ಣು ಸ್ಥಾನವೆಂಬ ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಸತತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

೭೫೦. ವಿಮಲೇ ಚ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ವಿಮಲೇಶ್ವರಂ ।
ನಿರ್ಮಲಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾಯಾತಿ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ ॥

೭೫೧. ಹರಿಂ ಚ ಬಲದೇವಂ ಚಾಪ್ಯೇಕಾದಶ್ಯಾಂ ಸಮನ್ವಿತೌ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೋಷೈರ್ವಿಮುಚ್ಯೇತ ಕಲಿ ಕಲ್ಮಷ ಸಂಭವೈಃ ॥

೭೫೨. ತತಃ ಪಾರಿಪ್ಲವಂ ಗಚ್ಛೇತ್ತೀರ್ಥಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಶ್ರುತಂ ।
ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವೇದಸಂಯುತಂ ।

ಅಲ್ಲಿರುವ ವಿಮಲ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ವಿಮಲೇಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿರ್ಮಲನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಗಾಮಿಯೇ ಆಗುವನು. ರುದ್ರ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಬಲಭದ್ರ ಸಹಿತನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಏಕಾದಶಿ ದಿವಸ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಲಿಯುಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ದೋಷ ಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಪಾರಿಪ್ಲವ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವೇದಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆ.

೭೫೩. ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿರ್ಮಲಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
ತತ್ರಾಪಿ ಸಂಗಮಂ ರಮ್ಯಂ ಕೌಶಿಕೀ ತೀರ್ಥ ಸಂಭವಂ ॥

೭೫೪. ಸಂಗಮೇ ಚ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಂ ಪದಂ ।
ಅರಣ್ಯೇ ಚಾಪರಾಧಾ ಯೇ ಕೃತಾ ಹಿ ಪುರುಷೇಣ ವೈ ।
ಸರ್ವಾಂಸ್ತಾನ್ ಕ್ಷಮತೇ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ ಮಾತ್ರಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ ।

೭೫೫. ತತೋ ದಕ್ಷಾಶ್ರಮಂ ಗತ್ವಾ ದೃಷ್ವಾ ದಕ್ಷೇಶ್ವರಂ ಶಿವಂ ।
ಅಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ।

ಅಲ್ಲಿರುವ ಕೌಶಿಕೀ ತೀರ್ಥದ ಸಂಗಮವು ಅತ್ಯಂತ ರಮ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನ. ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರ ಪದವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಚೇತನ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೂ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವ ಅಪರಾಧವೂ ಬಂಧಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ದಕ್ಷಾಶ್ರಮವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಅವನು ಹೊಂದುವನು.

೭೫೬. ತತಃ ಶಾಲೂಕಿನಂ ಗಚ್ಛೇತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ।
ಹರಿಂ ಹರೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತು ಭಕ್ತಿತಃ ।
ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಭಿಮತಂ ಲೋಕಂ ಸರ್ವಪಾಪ ವಿವರ್ಜಿತಃ ॥

೭೫೭. ಸರ್ಪಿರ್ದಧಿ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ನಾಗಾನಾಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ತತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ನರಃ ಕೃತ್ವಾ ಮುಕ್ತೋ ನಾಗಭಯಾದ್ಭವೇತ್ ।

೭೫೮. ತತೋ ಗಚ್ಛೇಚ್ಚ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾ ನರಕೋದ್ಧಾರರಂತುಕಂ ।
ತತ್ರಾಪಿ ರಜನೀಮೇಕಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥವರೇ ಶುಭೇ ।

೭೫೯. ತತ್ರ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ದ್ವಾರಪಾಲಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ಚ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಕ್ಷಮಾಪಯೇತ್।

ಅನಂತರ ಶಾಲೂಕಿ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಹರನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅಂತಹ

ದ್ವಿಜನು ಸರ್ವಪಾಪ ಮೋಕ್ಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮೊಸರು ಇವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿರುವ ನಾಗತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸರ್ಪಭಯವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ನರಕೋದ್ಧಾರವೆಂಬ ರಂತುಕ ದೇಶದ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಎರಡನೇ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾದ ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯನ್ನು ಬೇಡಬೇಕು.

೭೬೦. ತವ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯಕ್ಷೇಂದ್ರ ಮುಕ್ತೋಽಹಂ ಸರ್ವಕಿಲ್ಬಿಷೈಃ ।
ಸಿದ್ಧಿರ್ಮಯಾಭಿಲಷಿತಾ ಸಂಸಾರೇ ತಾಂ ಲಭಾಮ್ಯಹಂ ।

೭೬೧. ಏವಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಯಕ್ಷೇಂದ್ರಂ ತತಃ ಪಂಚನದಂ ವ್ರಜೇತ್ ।

೭೬೨. ಪಂಚನದ್ಯಾಶ್ಚ ರುದ್ರೇಣ ಕೃತಾ ದಾನವಭೀಷಣಾಃ ।
ತೇನ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ತೀರ್ಥಂ ಪಂಚನದಂ ಸ್ಮೃತಂ ।

೭೬೩. ಕೋಟಿತೀರ್ಥಾನಿ ರುದ್ರೇಣ ಸಮಾಜಹ್ರೇ ಯತಸ್ತತಃ ।
ತೇನ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೆ ।

ಎಲೈ ಯಕ್ಷೇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು. ಯಾನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾನು ಹೊಂದಲು ಆಸೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅದನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಕ್ಷೇಂದ್ರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅನಂತರ ಪಂಚನದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕು. ದಾನವರಿಗೆ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಐದು ನದಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪಂಚನದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿದೆ. ರುದ್ರನು ಕೋಟಿತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಪಂಚನದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಮೂರು ಲೋಕದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಇದೆ.

೭೬೪. ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೆ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೋಟೀಶ್ವರಂ ಹರಂ ।
ಪಂಚಯಜ್ಞಾನವಾಪ್ನೋತಿ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸಮನ್ವಿತಃ ॥

೭೬೫. ತತ್ರೈವ ವಾಮನೋ ದೇವಃ ಸರ್ವದೇವೈಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ।
ತತ್ರಾಪಿ ಚ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ಯಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥

೭೬೬. ಅಶ್ವಿನೋಸ್ತೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ಯೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ರೂಪವಾನ್ಭಾಗ್ಯಯುಕ್ತಶ್ಚ ಸ ಯಶಸ್ವೀ ನ ಸಂಶಯಃ ॥

೭೬೭. ವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಖ್ಯಾತಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರದ್ದಧಾನಃ ಪ್ರಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥

ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಕೋಟೀಶ್ವರನಾದ ಹರನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ನಿತ್ಯವೂ ಪಂಚಯಜ್ಞವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದ ಬಹುದು. ಅದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅರ್ಚಾವತಾರವುಳ್ಳ ವಾಮನನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಭಗವತ್ಸೇವೆ ಮಾಡಿದವನು ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತೆಯಿಂದಲೂ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಲ್ಲಿ ಅವನು ರೂಪವಂತನೂ ಭಾಗ್ಯವಂತನೂ ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಆಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಏರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ವರಾಹ ತೀರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

೭೬೮. ತತ್ರ ಗಚ್ಛೇಚ್ಚ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾ ಸೋಮತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸೋಮಸ್ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ವ್ಯಾಧಿ ಮುಕ್ತೋಽಭವತ್ಪುರಾ ॥

೭೬೯. ತತ್ರ ಸೋಮೇಶ್ವರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥವರೇ ಶುಭೇ ।
ರಾಜಸೂಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥

೭೭೦. ವ್ಯಾಧಿಭ್ಯಶ್ಚ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸರ್ವದೋಷ ವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಸೋಮಲೋಕಮವಾಪ್ನೋತಿ ಚಂದ್ರೇಣ ರಮತೇ ಚಿರಂ ॥

ಎಲೈ ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಸೋಮತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದ ಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಾಧಿನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಚಂದ್ರನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯರು ರಾಜಸೂಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದಲೂ ವಿಮೋಚನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಚಂದ್ರ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ಸುಖ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೭೭೧. ಭೂತೇಶ್ವರಂ ಚ ತತ್ರೈವ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ।
ತಚ್ಚ ಲಿಂಗಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ನ ಭೂಯೋ ಜನ್ಮಚಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

೭೭೨. ಏಕಹಂಸೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಗೋ ಸಹಸ್ರ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।
ಕೃತಶೌಚಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ತೀರ್ಥಸೇವೀ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ॥

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಭೂತೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಜ್ವಾಲಾ ಮಹೇಶ್ವರ ಇವರ ಲಿಂಗವನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಏಕಹಂಸ ತೀರ್ಥದ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಗೋ ಸಹಸ್ರ ದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದು ಈ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾಗಿ ಪೌಂಡರೀಕಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

೭೭೩. ಪೌಂಡರೀಕಮವಾಪ್ನೋತಿ ಕೃತಶೌಚೋ ಭವೇನ್ನರಃ ।
ತತೋ ಮುಂಜವಟಂ ನಾಮ ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ॥

೭೭೪. ಉಪೋಷ್ಯ ರಜನೀಮೇಕಾಂ ಗಾಣಪತ್ಯಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
ತತ್ರೈವ ಚ ಮಹಾಭಾಗಾ ಯಕ್ಷಿಣೀ ಲೋಕ ವಿಶ್ರುತಾ ॥

೭೭೫. ಸ್ನಾತ್ವಾಭಿಗಮ್ಯ ತತ್ರೈವ ಮಹಾ ಪಾತಕ ನಾಶನಂ ।
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ತದ್ದ್ವಾರಂ ವಿಶ್ರುತಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧನಂ ॥

೭೭೬. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮುಪಾವರ್ತ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ತತಃ ।
ಪುಚ್ಕರಂ ಚ ತತೋ ಗತ್ವಾ ಹ್ಯಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಪಿತೃದೇವತಾಃ ॥

೭೭೭. ಜಾಮದಗ್ನ್ಯೇನ ರಾಮೇಣ ಕೃತಂ ತಚ್ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇದ್ರಾಜಾ ಅಶ್ವಮೇಧಂ ಚ ವಿಂದತಿ ।

ಅನಂತರ ಮುಂಜವಟವೆಂಬ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮಹಾದೇವನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ವ್ರತದಿಂದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರಮಥಗಣಾಧಿಪನಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತಳಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಯಕ್ಷಣಿಯು ನೆಲಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಮಹಾಪಾತಕಗಳು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲ್ಪಡುವವು. ಅದೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದದ್ವಾರವೆಂದೂ, ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅದು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ರಾಜನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಫಲವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

೭೭೮. ಕನ್ಯಾದಾನಂ ಚ ಯಸ್ತತ್ರ ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ವೈ ಕರಿಷ್ಯತಿ ।
ಪ್ರಸನ್ನಾ ದೇವತಾಸ್ತಸ್ಯ ದಾಸ್ಯಂತ್ಯಭಿಮತಂ ಫಲಂ ॥

೭೭೯. ಕಪಿಲಶ್ಚ ಮಹಾಯಕ್ಷೋ ದ್ವಾರಪಾಲಃ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಥಿತಃ ।
ವಿಘ್ನಂ ಕರೋತಿ ಪಾಪಾನಾಂ ದುರ್ಗತಿಂ ಚ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥

೭೮೦. ಪತ್ನೀ ತಸ್ಯ ಮಹಾಯಕ್ಷೀ ನಾಮ್ನೋಲೂಖಲಮೇಖಲಾ ।
ಆಹತ್ಯ ದುಂದುಭಿಂ ಸಾ ತು ಭ್ರಮತೇ ನಿತ್ಯಮೇವ ಹಿ ॥

ಆ ಪುಷ್ಕರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಾರ್ತೀಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಷ್ಟವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಪಿಲವೆಂಬ ಮಹಾಯಕ್ಷನು ತಾನೇ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಉಲೂಖಲಮೇಖಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಹಾಯಕ್ಷಿಯು ನಿತ್ಯವೂ ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಳು.

೭೮೧. ಸಾ ದದರ್ಶ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಚೈಕಾಂ ಸಪುತ್ರಾಂ ಪಾಪದೇಶಜಾಂ ।
ತಾಮುವಾಚ ತದಾ ಯಕ್ಷೀ ಆಹತ್ಯ ನಿಶಿ ದುಂದುಭಿಂ ।

೭೮೨. ಯುಗಂಧರೇ ದಧಿ ಪ್ರಾಶ್ಯ ಉಷಿತ್ವಾ ಚಾಚ್ಯುತಸ್ಥಲೇ ।
ತದ್ವದ್ಭೂತಾಲಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಪುತ್ರಾ ವಸ್ತುಮಿಚ್ಛಸಿ ।

೭೮೩. ದಿವಾ ಮಯಾ ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾತ್ರೌ ಭಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ ।
ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಚ ಯಕ್ಷಿಣೀಂ ॥

೭೮೪. ಉವಾಚ ದೀನಯಾ ವಾಚಾ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಭಾಮಿನಿ ।
ತತಃ ಸಾ ಯಕ್ಷಿಣೀ ತಾಂ ತು ಪ್ರೋವಾಚ ಕೃಪಯಾನ್ವಿತಾ ।

೭೮೫. ಯದಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಗ್ರಹಣಂ ಕಾಲೇನ ಭವಿತಾ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ತದಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂತಾ ಸ್ವರ್ಗಂ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ॥

ಆ ಯಕ್ಷಿಣಿಯು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಪ ದೇಶದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪುತ್ರವತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಆಗ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ''ನೀನು ಪಾಪದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಯುಗಂಧರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನು ಕುಡಿದು ಅಚ್ಯುತನ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿ ಭೂತಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಳಾಗಿ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.'' ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ವನಿತೆಯು ಭಯಪಟ್ಟು ಆ ಯಕ್ಷಿಣಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ''ಎಲೈ, ಭಾಮಿನಿಯೇ, ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಬೇಕೆಂದು'' ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಆ ಯಕ್ಷಿಣಿಯು ದಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಾಪನಾಶಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ''ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹವು ಬಂದದ್ದೇ ಆದರೆ ಆಗ ಈ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಸಕಲ ಪಾಪವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ.''

ವಾಮನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಏಳುವನಗಳು ಎಂಬ
ಮೂವತ್ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

—○—

ಕೂಡಲಿರಾಮ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ತೀರ್ಥ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೫

ಲೋಮಹರ್ಷಣ : ಅನಂತರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನು ಪರಶುರಾಮ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ತೇಜೋದೀಪ್ತನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಐದು ಸರೋವರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ವಿಪ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ವಿರೋಧಿ ವೈರಿಗಳಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿ ಆ ನರೇಶರ ನೆತ್ತರದಿಂದಲೇ ಈ ಐದು ಕೊಳಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಈ ರಾಮ ಹ್ರದದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದನೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೭೮೬. ಕ್ಷತ್ರಮುತ್ಸಾದ್ಯ ವಿಪ್ರೇಣ ಹ್ರದಾಃ ಪಂಚ ನಿವೇಶಿತಾಃ ।
ಪೂರಯತ್ವಾ ನರವ್ಯಾಘ್ರ ರುಧಿರೇಣೇತಿ ವಃ ಶ್ರುತಮ್ ॥

೭೮೭. ಪಿತರಸ್ತರ್ಪಿತಾಸ್ತೇನ ತಥೈವ ಚ ಪಿತಾಮಹಾಃ ।
ತತಸ್ತೇ ಪಿತರಃ ಪ್ರೀತಾ ರಾಮಮೂಚುರ್ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।

ರಾಜರ ರಕ್ತದಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡ ಈ ಪಂಚ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ತಾತ ಮುತ್ತಾತರಿಗೆ ನೆತ್ತರಿನ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ತರ್ಪಣ ಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಉಪಟಳ ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಬೆಂದು ನಾಶ ಹೊಂದಿದ ಪರಶುರಾಮನ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರು ಹರ್ಷಗೊಂಡರು ಹಾಗೂ ರಾಮನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ''ರಾಮ, ರಾಮ, ನೀನು ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ. ಭೃಗುವಂಶಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ. ನಿನ್ನ ಪಿತೃ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ಪ್ರೀತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಸಮರ್ಥನಾದ ನಿನ್ನ ವೀರ ವಿಕ್ರಮಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಮಾನಂದ. ನಿನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲಿ, ಕೀರ್ತಿವಂತನೇ ಬೇಕಾದ ವರ ಬೇಡು. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಏನು ಹೇಳು.'' ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ತಾತ ಮುತ್ತಾತರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಸಮರ್ಥರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಆ ಕೊಡಲಿಯ ರಾಮ. ಆದರೂ ಅವನು ಹಿರಿಯನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮ್ರನಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ರಾಮ : ಹಿರಿಯರೇ, ತಾವು ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರಿ. ಪಿತೃಗಳೇ, ನಾನೊಂದು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದೆ. ಅದೇಂದರೆ ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕ್ರೋಧವು ಬರಬಾರದು.

೭೮೮. ಪಿತೃಪ್ರಸಾದಾದಿಚ್ಛೇಯಂ ತಪಸೋಽಪ್ಯಾಪನಂ ಪುನಃ ।
ಯತೋ ರೋಷಾಭಿ ಭೂತೇನಕ್ಷತ್ರಮುತ್ಸಾದಿತಂ ಮಯಾ ॥

ಆದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜರು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿಚಿತ್ರ ಹಿಂಸೆ ಹಾಗೂ ಅಪಕಾರಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಯಮದ ಕಟ್ಟು ಸಡಲಿತು. ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕೆ ಇಳಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜಾತಿಯನ್ನೇ ಕ್ಷೋಣೀತಲದಿಂದ ಅಳಿದು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಿದೆ. ಆ ನನ್ನ ಉಗ್ರವಾದ ಕೋಪದಿಂದ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಲೋಪವಾಗಿದೆ. ಹಿರಿಯರಾದ ತಾವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿ ತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಳೆದುಹೋದ ಆ ತಪಃ

ಪುಣ್ಯವು ಮರಳಿ ನನಗೆ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಇದೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ಬೇಡುವ ವರ. ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ತೊಳೆದುಹೋಗಲಿ.

೭೯. ತತಸ್ತು ಪಾಪಾನ್ಮುಚ್ಯೇಯ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ತೇಜಸಾಹ್ಯಹಮ್ ।
ಹ್ರದಾಶ್ಚೈತೇ ತೀರ್ಥಭೂತಾ ಭವೇಯುರ್ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ ॥

ನೆತ್ತರಿನ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಈ ಐದೂ ಮಡುಗಳು ಪಾವನ ತೀರ್ಥಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಲಿ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಿ.'' ಕೊಡಲಿರಾಮನ ಈ ಸವಿನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರ್ಷಗೊಂಡರು. ಅವರು ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ರಾಮುನಿಗೆ ನುಡಿದರು. ''ಮಗನೇ, ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಬೆಳೆಯಲಿ. ನಿನ್ನ ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ನಿನ್ನ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ನೀನು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ಹಂತಕ ಜಾತಿಯನ್ನೇ ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದೆ.

೮೦. ತಪಸ್ತೇ ವರ್ಧತಾಂ ಪುತ್ರ ಪಿತೃ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿಶೇಷತಃ ।
ಯಚ್ಚ ರೋಷಾಭಿಭೂತೇನ ಕ್ಷತ್ರಮುತ್ಸಾದಿತಂ ತ್ವಯಾ ॥

ಈಗ ನಿನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನೀನಿಂದು ಆ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವಿ. ತಮ್ಮ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಅವರು ನಾಶ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ನಮ್ಮ ವರದಿಂದ ಈ ಸರೋವರಗಳೆಲ್ಲ ಇಂದಿನಿಂದ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

೮೧. ತತಶ್ಚ ಪಾಪಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ತ್ವಂ ಪಾತಿತಾಸ್ತೇ ಸ್ವಕರ್ಮಭಿಃ ।
ಹ್ರದಾಶ್ಚೈತೇಽದ್ಯ ತೀರ್ಥತ್ವಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥

ಈ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರು ಪ್ರೀತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಬಯಸಿದ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣ ಬಿಟ್ಟ ಮಾನವರ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನಿವಾಸವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.'' ಹೀಗೆ ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಅವನು ಕೇಳಿದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದರು. ಹೀಗಿದೆ ಈ ಪರಶುರಾಮ ಮಡುಗಳು ಪುಣ್ಯಸರೋವರಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟ ಕಥೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಭೃಗು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಪರಮ ಚೇತನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಭಾವವೇ ಕಾರಣ.

೮೨. ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ರದೇಷು ರಾಮಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಶುಚಿವ್ರತಃ ।
ರಾಮಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ತಥಾ ವಿಂದೇದ್ಬಹು ಸುವರ್ಣಕಮ್ ॥

ಈ ರಾಮ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಕನು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಇದ್ದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬದುಕು ಬಂಗಾರವಾಗಿ ಮಾನವನು ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿ ಬಾಳುವನು.

ಹೀಗೆ ಮುಂದೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಯು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಂಶಮೂಲ ಎಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಇದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದವನು ತನ್ನ ಮೂಲ ಪುರುಷನಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ತನ್ನವರೆಗಿನ ಇಡೀ ವಂಶವನ್ನೇ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಯಶೋಧನ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಅದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಮಾನವ ಶರೀರವು ಅಂತರಂಗ ಹಾಗೂ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾಗುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೭೯೩. ತಾವದ್ಭ್ರಮಂತಿ ತೀರ್ಥೇಷು ಸಿದ್ಧಾಸ್ತೀರ್ಥಪರಾಯಣಾಃ ।
ಯಾವನ್ನ ಮಪ್ರಾಪ್ನುವಂತೀಹ ತೀರ್ಥಂ ತತ್ಕಾಯಶೋಧನಂ ॥

ಇಂಥ ಪಾವನ ದೇಹ ಪಡೆದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಎಂದೂ ಮರಳಿಬಾರದಂಥ ದಿವ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವನು. ಸಿದ್ಧರೂ ಸಾಧಕರೂ ಈ ಕಾಯಶೋಧನ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತೀರ್ಥ ತೀರ್ಥ ಅಲೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಂಡ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಯ ಶೋಧನ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಪುಣ್ಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಬಳಿಕ ಮುಂದೆ ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮರಳಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರುವದೂ ಇಲ್ಲ. ದಿವ್ಯಗತಿ ಹೊಂದುವರು.

೭೯೪. ಲೋಕೋದ್ಧಾರಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಸ್ಮರಣತತ್ಪರಃ ।
ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥವರೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕಂ ಪಶ್ಯತಿ ಶಾಶ್ವತಮ್ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಅನಂತರ ಯಾತ್ರಿಕರು ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಅದು ಸರ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಲೋಕದ ಜನರೆಲ್ಲ ಉದ್ಧರಿಸುವ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದೆ.

೭೯೫. ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ಥಿತೋ ನಿತ್ಯಂ ಶಿವೋ ದೇವಶ್ಚ ಶಾಶ್ವತಃ ।
ತೌ ದೇವೌ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಮುಕ್ತಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಇಲ್ಲಿಯ ತಿಳಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ದೇವರನ್ನು ನೆನೆದು ನಿಂತ ನರನಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಗತಿ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಹಾಗೂ ಶಿವ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವತೆಗಳು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನೆಲೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ನಮಿಸಿ ನುತಿಸಿ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದರೆ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರಕುವದು. ಇದರ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀತೀರ್ಥ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವು ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸೇವೆಗೈದವರನ್ನು ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವದಾ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

೭೯೬. ಕಪಿಲಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಫಲಂ ವಿಂದಂತಿಮಾನವಃ ।
ತತ್ರಸ್ಥಿತಾ ಮಹಾದೇವಂ ಕಾಪಿಲಂ ವಪುರಾಶ್ರಿತಮ್ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನೋತಿ ಋಷಿಭಿಃ ಪೂಜಿತಂ ಶಿವಮ್ ॥